

أثر محمد مراد

طاتلى أمللر ، اجى حقيقتلر

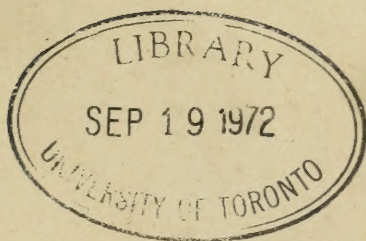
ياخود

بطن مستقبله آداب سياسيه تعليمى

ناشر مسئولى
طه زاده عمر فاروق

طبع اول

جغال اوغلنده امنيت صنديغى قارشوسنده ١٣ نومرولى
مطبعهٔ آمدى
١٣٣٠

LIBRARY
SEP 19 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

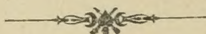
مقدمه

کوکل ایستردی ، که حق و فضیلت مفتونیتی أثری بولنان بو کتاب هیچ اولمازسه بطن مستقبلجه أنظار غرض و حسده قربان اولماسون .

چونکه یکانه اولان مقصد نشر ، زده یك محدود اولان آداب مدنیت و مشروطیتی، سلامت آتیه‌یه مدار اولمق اوزره، عزیز وطنداشلریمه ایضاح ایتمکدن عبارتدر .

فضله بر معنا چیقارانلر ، یعنی بحثلره زمین اولان ذواتی وأحوالی مقصد عد ایدنلر، أثرك محیط حکمتنی آکلایه‌مدقلرینه سند ویرمش اوله‌جقلردر .

بو کونکیلرك بویله یاپه‌لرینه بر شی دیه‌مم . حق عکسنی یاپارلر ایسه ، شاذ عد ایدرم . لکن کله‌جك بطن منور دخی بونلره امتثال ایدرسه ، روحانیتم معذب اولور . چونکه عزیز وطنك سلامتی بطن مستقبلك ، بطن حاضره امتثال ایتمه‌مسنه منوطدر .

انقلابمزك أهميتی احاطه اولنه‌مادی

كوكل ايسـتردی، كه عثمانلی أصحاب زمانی انقلابك قدرينی حقيله تقـدير ايده‌رك عقيب وقعه‌دن اعتبـاراً معقول ومطرد بر مسلك اتخاذ ايله‌مكه موفق اولسونلر.

بوكا موفق اولمش اولسه‌لردی ، بوكون عزيز وطنك حال وشانی شمديكندن چوق فرقلی وبك يوكسك بولنوردی .

انقلاب عثمانينك صورت وقوعی عالمی حيرت و تأثر ايچنده براقدی . بو تأثر دخی بزجه أك مطلوب اولان نوعندن ايدی.

وقتيله انكلتره باش وكيلی لورد (صولسبری) نك — از جمله بالذات عاجزلرينه ديديكی كبی ، شرق ، يعنی هيئت عثمانيه دنيلن أتنوغرافيه سركيسی ، مدهش صـورتده فوران ايتمكه مائل و مسـتعد بر وولقان عد اولنيوردی . كويا او فورانی منع ايدن يكانه قوت دخی حكومت مطلقه و مستبده ايدی . استبداد قالديريلير ، يرينه سربستی اقامه ايديليرسه ، كويا آلتی يوز سنه‌دن برو بين‌العناصر حاصل اولوب كثافت كسب ايتمش اولان كين و عداوت بردن پاتلايه‌جق ، اورته‌لق هرج و مرج اوله‌جق . الحذر !

بونك ايچون سلطان حميدك استبدادينی عصره ، بشريته ، مدنيته لكه مقامنده كوردكلری ، اوروپانك حضور و راحتنه تهلكه عد ايتدكلری حالده ، أهون شرين اولەرق ، آنی مجاهدلرمزك آمالنه ترجيح ايدييورلر ، مجاهدلر ايله ييلديز مجادلەسی صرهسنده ، فعلاً ثابت اولدیغی اوزره ، سفارتلرك چوغی ترقی و حريت غازيلرينه عليهدار ، ييلديز جلادلرينه طرفدار اوليورلردی .

انقلاب حصوله كلدی . واقعا عناصر مختلفه بربرينه دوغری هجوم ايتديلر . لكن بوغوشمق ، كسشمك ايچون دكل ، يوم سعادت و حريتی بربرلرينه تبريك ايچون ، برادرانه مصافحه ايچون ، صاريلوب اوپوشمك ايچون . حتی بوكا ، مصافحه مسابقەسنده روم و بولغار چتەلری أركاننك ، كنديلرينی تنكيله مأمور اولان تعقيب مفرەزلريله شكران و محمدت ايچنده اظهار اخوت ايتمەلری كبی بر خارقەيی بلكه برنجی دفعه اولەرق جهان مدنيت كورمش اوليوردی .

بو خارقەيه قارشی بوتون عالم تحسين خوان اولدی ، عثمانليلغی تقدير ايدەمديكنی اعتراف ايتدی .

اشبو تحسين عمومی‌يه ، آمال مستقبلەلرينی بزم انقاض انقراضمزه اسناد ايدنلر بيله ، اشتراك ايتديلر . چونكه عكسی حركتی أدبه بيله منافی عد ايدەجك درجەده مدنی عالمك أفكار عموميەسی بزه جلب ايدلمش ايدی .

شو حال فوق العاده دن استفاده ایتمکه مقتدر مدیران امور ریاسته کچوب قرار بولمش اولسه‌لردی ، دولت عثمانیه اوچ سنه کچمه‌دن امثالنه قارشی سنلی بنلی بر دولت معظمه حال و شاننه ارتقا ایدردی .

عجبا نیچون او نعمت ألده ایدیله‌مدی ؟

جوابی قیصه و صریحدر . أصحاب زمان ایله زمامداران امورك ایشلك أربابی اولمامه‌سی بوکا مانع اولدی .

یالکز أربابی اوله‌مامقده بیله قاله‌مادیلر . انقلابك صورت ظهوری و ایلك ثمره‌لری سایه‌سنده خارجاً و داخلاً قازاندیغمزی ، کویا بر آن أول غائب ایتدیرمك اوزره ، بر جهد معکوس تخریبه قویولدیلر .

بونی قصده حمل ایتمك ایچون هیچ بر دیل دونه‌مز . چونکه بر عثمانلی‌یه ، بر مسلمانه دولت و خلافتك ضررینی بیله‌رك قبول ایتمك فکری عطف اولنه‌ماز . خلوص نیتك ، فقط جهل و غفلته مستند بر خلوص نیتك ثمره‌سی مقامنده قبول اولنمیلیدر . بو دخی یارم تحصیله ، حقیله احاطه ایده‌مدکاری غرب نظریاتنه قربان اولان بر قاچ بیچاره‌نك انقلابی بسمه‌مکه موفق اولمه‌لری یوزندن تولد ایتمشدر .

او کوزل و پارلاق انقلابی کندینه لایق آثار و حرکات ایله تزیین و تقویه ایده‌مدك . مطلوب اولان مذکور حرکاتك باشلیجه‌سی اعلان اولنان عفو عمومی‌یی ، بوتون محیطی ایله ،

حسن قبول ایتمه‌مز اوله‌جق ایدی . عفوك قبولنده باش مستفيد سلطان حميد اوله‌جق ايدى . بونی بیله‌رك و بوتون محیطنی قبول ایده‌رك بو ادعاده بولنیورز .

مهم بر مسئله‌در . تشریحه سزادر .

أساساً بو کبی انقلابلرده عفو عمومی اعلانی واجبدر . انقلابك بوتون ثمره‌لرینی اقتطاف ایده بیلمك ایچون أنظار فعالیتی حال حاضره واستقباله حصر ایله صرف همت اولنملیدر. ماضینك چیرکینلکلرینه أنظار تنقید و تحری عطف اولنه‌جق اولورسه ، تدابیر مناسبه ایله استقبالی تأمین ایتمك ایچون ألزم اولان وقتك برقسم مهمی ، سپورتی‌یی آییقلامق کبی ، نانکور بر ایش اوغورینه هبا ایدلمش اولور . فضله اوله‌رق ، ماضینك او چیرکینلکلری قاریشدیریلیرکن ، معظمات امور ایچون لابد اولان سکون وجدان و اعتدال دم محافظه اولنه‌ماز . بر طاقم اطرادسزلقلره صاپیلیر .

سلطان حميد پادشاه و خليفه صفتيله اوتوز سنه مدتله مقدرات ملته رياست ايتمش ايدى . پادشاه ديمك ، بالخاصه خليفه ديمك بويوك ، پك بويوك بر شى ديمكدر . آلمانیه‌ده ، آوستریه‌ده ، حتی روسیه‌ده ، ایمپراطور دیمکدن ، انکلتره‌ده ، وقتیله فرانسه‌ده قرال دیمکدن پك یوکسك و پك شموللی بر صفت ممتازه و خارق‌العاده دیمکدر .

منور اولان قسم محدودمز او صفات عالیه‌یی حائز اولان

ذاتك نصل بر صورت فجیعه وسفلیه‌ده او موقع ممتازینی سوء استعمال ایتدیکنی ، هر نوع انتقاملره هدف ایدلمکه مستحق اولدیغنی بیله بیلیرلر . فقط او منور شاذلرك قاعدهٔ ملیه‌مزده یوزده نه مقدار تشکیل ایتدیکنی بیلمك ، بالخاصه انقلاب ایله تأسس ایدن یکی اصول مدنیه‌ده غلبه‌لکك ، یعنی أکثریتك کسب ایده‌جکی موقعی اونوتمامق لابد ایدی .

دینیلیرسه‌که بونلری حسابه آلمق ، مشروطیتمزی اسکی تهلکه‌یه یکیدن القا ایتمك دیمك اوله‌جق . واقعا بو مطالعه‌نك ورودینه مناسبت بولنور . لکن رد و جرحنه زمین اوله‌جق بر چوق أسباب دخی موجوددر .

اولا — طقسان اوچ ده‌کی عثمانلیلق ایله بوکونکی عثمانلیلق آره‌سنده چوق فرق واردر . وقتیله أفکار عمومیه‌یه پك نافذ اولان علما صنفی « فرنك ایجادی » وصفی ایله اصول مشروطیتی مؤاخذه و رد ایتمشلر ایدی . تموز انقلابنی حسن قبول ایتمك خصوصنده ایسه کنج واختیار عثمانلیلردن هیچ بری تردد کوسترمه‌مشیدی .

ثانیاً — سلطان حمید بوتون معناسیله تام عقللی بر آدم دکلدی . بر طرفدن وهمه مغلوبیتی ، دیکر طرفدن أك عادی مدح وثنایه مجلوبیتی شعورنده‌کی نقصانی ، هیچ اولمازسه عدم انتظامنی اثبات ایتمکده ایدی . ذاتاً بو حال یالکز کندیسنه مخصوص اولمیوب أسلافده أمثالی کورلمش، ایکی سلف عالیسنك

خلعلرينه سبب مستقل اولمش ايدى . بو حالده قيام عسكرى يوزندن اك نازك صورتده مجروح و متأثر اولمش اولان سلطان عبدالحميد عكس‌العمل ايچون استنادكاه آرامقدن بيله مأيوس اوله‌جق ايدى .

چونكه خلقى كنديسنه ذاتاً دشمن بيليردى . خفيه‌لرك معرفتلرى بو بابده كنديسنه قناعت تامه ويرديرمش ايدى . يكانه اولان اميد بقاسى عسكرك كنديسنه صادق قالمسى جهتنه معطوف و منحصر ايدى. ذاتاً اوتوز سنه امتداد ايدن مدهش استبدادك انجق عسكر سونكولرينه استناداً قائم اوله بيلمش ايدى . عسكر سونكولرى كه اك معتاد اولان زمين استباددر .

استانبولده بولنان ، بالخاصه ايكنجى فرقه‌يى تشكيل ايدن قطعاته روا كوريلن تبصبصلر بوندن ايدى .

شو صورتله اميدى كسلمش اولان بر وهامك ايكى ضعيف طمرنى اوقشامق صورتيله كنديسنى حسن اداره ايتمك پك ممكن ، سلامت وطن اعتباريله ايسه بو صورت پك مرجح ايدى .

مثلا : « ... ذاتاً قانون اساسى‌يى وقتيله قريحه‌دن احسان بيورمش ايدى . ملتده هنوز قابليت كورمه‌يجه ، موقتاً مجالسى تعطيل ايله نشر معارف جهتنه حصر مساعى ايله‌دى. بو سايه‌ده مطلوب درجه‌ده ملتده تنور واقع اولنجه ، تكرار قانون أساسينك موقع اجرايه وضعنى أمر ايتدى. الله كنديسنى شويله

ایتسون ، بویله قیلســون . . . .» یولنده‌کی نشریاته جداً زبون اولور . کندیسنی درلو نام و عنوانلر ایله تحقیر تشهیر ایتدیرن أفعال و حرکاتی ذهنندن سـیلوب درت أل ایله مشروطیته صاریلیر . بو سـایه‌ده راحت ایدر. بونی وقتیله عقل ایدوب اجرا ایتمدیکنه بیك پشیمان اولور ایدی .

او سویهٔ فکریه‌ده بولنان آدملرك حاللری اقتضاسی بودر . بو صـورتك فضله بر جهت رجحانی دهـا واردی . اوده وقتیله بو جهته کیتمدیکندن دولایی اظهـار ایده‌جکی ندامتك أك نجیب ومقبول اولان نوعندن بر انتقام ملی شـکلنی آلمش اولمه‌سی ایدی .

دوس دوغریسی لازم ایسه سلطان عبدالحمید آنجق عثما- نلیلرك ذلت ومسکنتلری سایه‌سنده اوتوز سنه بو ملتك باشنه بر بلای مبرم اوله‌بیلمش ایدی. بونك ایچون آنك حقنده اختیار اولنه‌جق تحقیر وتجاوزلر ، بالکه اسکی خلوص وتبصبصلرمزدن أشنع بر لکه اوله‌جق ، اویانه‌جق اولان ملتك وجدانی معذب ایتمکدن خالی قاله‌میه‌جقدی. بونی‌ده حسابه آلمق لازم ایدی .

فضـله اوله‌رق مقام خلافت و سـلطنت کبی ، بر مقام معلایی مدت مدیده اشـغال ایتمش اولان بر دوشکونه قارشی اختیـار اولنان تحقیرلر ، معناً چیرکین اولدیغی قدر ، مادةً‌ده مضر ومهلکدر . ألندن آلنان حکومت برادرینه ویریلیوردی. برکون کاوب اوغللرینه ده ویریله‌جك. بونلر من جهةٍ تحقیرلردن

كنديلرينه حصهٔ نسبيه آله‌جقلر . بلكه ده انتقام آرزوسنه دوشه‌جكلر . يعنى بوكبى تحقيرلر روزكاره قارشى توكورمك ديمكدر . بركون كلوب او توكوروكك ملتك وجه مقدراتنى تلويث ايتمه‌سى جهتى خاطردن چيقارلمه‌مليدر .

اوتوز سنه‌لك قطب عبادت و محويتمزى تحقير ايتمك ضعفنه دوچار اولمامش اولسيدق ، خارجك حسن ظننى محافظه ايدر ، داخلده دخى آرناؤدلق و عربستان اختلاللرى كبى صار-صينديلردن قورتولمش اولوردق . خارجك تقديرى ايسه دوام ايدوب كيدر ، دولت دخى «خسته آدم» صفتيله آچ كوزليلره ميراث اولمقدن قطعى صورتده قورتولمش اولوردى .

***

حاصلى حالاً ومستقبلاً سلامت بخش اوله‌جق بر مسلكك اتخاذى جهتنه كيدلمدى . بونك كلياً معكوسى اولان مسلكه صاپلدى . بوكا سببلر چوقدر . تأسف اولنوركه بوسببلرك ايچنده آز چوق مقبول عد اولنه‌جقلر بولنديغى كبى ، كلياً مردود وخسيس اولانلر دخى واردر .

انقلاب اوچنجى اوردو داخلنده اثبات وجود ايدن بر زمرهٔ مجاهدينك أثر همتلرى شكلنده ظاهر اولدى . فقط همان ايلك كونلرده بوزمرهٔ قليله برطاقم عناصر مختلفه‌نك هجوملرينه معروض اولدى . دوست صفتيله واقع اولان بوهجوملرك ماهيتى

مجاهدلر طرفندن تقدیر اولنه‌مادی . چونکه مجاهدلر سیاسی
ادملر دکللردی .

مهاجملرك مضر اولان قسمی ایکی طاقمه آیریله بیلیر .

اولا — دور سابق یاغماسنه اشتراك ایده‌مه‌مش ، یالکز
شو یاغمادن حصه‌مند اوله‌مدیغندن دولایی دوره معترض اولمش
طشره متغلبه‌سی دوکونتیسی .

بونلرك دستوری شودر : «دولت مالی دکزدر ، ییه‌ین
طموزدر» !

یکی چری زوربالغی ، اوجاغك دیوانه تحکمی ، یعنی جبراً
ادخال اولنان أجنبی عنصرینك ملت و دولته تغلبی دورینك
بقیه‌سی بولنان بو آچ کوز طاقم درلو تملقلر ایله دائما أصحاب
نفوذه یناشه‌رق اورته‌لغی صویمق ایسترلر . بونلر اتحاد وترقی
جمعیتنه دخوله مسارعت بولنده أرباب انقلابه التحاق ایتدیلر
و همان اعتیاد وجبلیتلرینی اجرایه قویولدیلر .

ثانیاً — دور سابقك رذیل اولان آلت فسادی . أك
مکروه ایشلر ایله ملمع اولان بوطاقم، ملعنتلرینك پرده آلتنده
قاله‌جغنی امید ایده‌رك ، جمعیته التحاق ایدییورلردی . اسکی
حاللرینه دائر سردی محتمل اولان سوزلری کویا تأثیرسز
براقمق قصدی ایله بو ساخته مهتدیلر ، بالجمله یکی سالکلره
مخصوص اولان غیرت تعصبکارانه ایله اورته‌لغی ولوله‌یه
بوغدیلر .

هر ایکی عنصر انقلاب خیرمزی أرباب وقوف عنـدلرنده اعتباردن دوشوره‌جك اطوار و حرکات ایله سکونت عمومیه‌یی اخلال ایله‌دیلر .

زمرهٔ مجاهدین او رتبه سیاست عجمیسی بولنمه‌سـه ایدی ؛ بونلرك ضررلری محـدود قالیردی . نه چاره‌که اشـبو مضر فسادلرك کرچکدن فسـاد اولدیغنی کندیلکندن ادراك ایده‌مدکلری کبی، آنی ایضاح ایتمکه قیام ایدن منقدلری بیله دشمن وطن ومشروطیت اعلان ایله علیهلرینه یورودیلر .

بو صورتله زمرهٔ مجاهدینه التحاق ایدن اشبو ایکی عنصر فسـاد ایشی محور لایقندن چیقاردی . بالخاصه خفیه‌لك وانواع خجالت ایله استبداده استنادکاه اولان طاقم أك کسکین آوازه‌لر، اك مهلك تحریکلر ایله اورته‌لغی قاریشدیردیلر . بونلری کورن إرباب ناموس ووقوف تأدباً کری چکلدیلر . میدان جوشغون جاهللره قالدی .

برده أزلی بر قاعدهٔ اجتماعیه بیله نظر دقتدن قاچیرلدی .

اتحاد وترقی جمعیتی موجود اولان برشکل سیاسی‌یی ییقمق اوزره تصلب ایتمش حمیت عثمانیـه دیمك ایدی . ییقیجی صفتی ایله الفت ایتمش اولان بر شـخص منفرد ویا معنوی — حتی حمیت مجسمه اولسه — یاپیجی اوله‌ماز .

بو برقاعده‌در . بوکا رعایتله جمعیت (بز وظیفه‌مزی ایفـا ایتدك ایشی یاپیجیلره براقوب چکیلیورز) دیه‌جکلر وحرفیاً آنی

اجرا ایده‌جکاردی. بونی یاپمش اولسه‌لر، یالکز عثمانلی تاریخنی دکل، مثلا قاسیئوس. بروتوس، یاخود فرانقلن، واشینغتون کبی تاریخ بشریتی فضله برزینته نائل ایتمش اوله‌جقلردی.

مجـاهدلر بونی یاپمدیلر. یاخود یاپمغی عقل ایده‌مدیلر. خالص مجاهدلره التحاق ایدن استبداد دوکونتیلری ایسه بك معروف اولان (سن سیمون) ك عهد عتیقدن تحریف ایتدیکی برکلامك مفهومنی بیلدیزه خطاب ایتمش اولدیلر [*] یعنی بیلدیز جته‌سنی دوشوروب عینی حرص وشدت، عینی قانون و وجدان لاابالیلکی، یالکز باشقه آوازه وادعا ایله یرینه قائم اولدیلر!.. مجاهدلری‌ده او مغلم کسوه ایچنده أنظار شکراندن غائب ایله‌دیلر!...

داخلی افلاس بوصورتله واقع اولدی.

***

خارجی افلاسك اسبابی دخی ینه غفلت وجهالت نتائجی بولنمق ایله برابر دها مهمجه‌در وایضاحه پك محتاجدر. چونکه بو جهت کیمسه‌نك نظر دقتنی هنوز جلب ایده‌مه‌مشدر. یعنی انقلابمزك خارج اعتباریله اولان اهمیتی حتی بزم خارجیه دائره‌لرنده بیله حقیله احاطه اولنه‌مامشدر.

انقلاب عثمانی بوتون جهانی کندیسنه علاقه‌دار ایله‌مشدر.

[*] Ote toi de là que je m'y place

پك طبيعى بر حالدر . چونكه بوتون جهـان همان بر عصردن برى شرق مسئله‌سى ايله مشغول ايدى. كيمى پك طاتلى وواسع اولان آمال اسـتقبالى شرقك انقاضنه اسـناد ايتمش ، كيمى‌ده باشـقه‌سنك بو أنقاضدن ايده‌جكى استفاده‌نك درجه‌سـندن اوركه‌رك كندى موجوديتنى تهلكه‌ده كورمش ايدى .

انقلابمز ، اساساً حسـن نتيجه‌يه اقتران ايتديكى حالده ، ابتداى أمرده شرق مسئله‌سـنك شكل سـابقنى امحا ايتمش اوله‌جق ايدى . ايلك انقلاب پرده‌سـنك پك پارلاق وقانسز صـورتده آچلمه‌سى انقلاب جريانلرينك باشـلرنده مجرب ودوربين رجالك وجودينـه حكم ايتديردى . بونلرك وجود ودوامى ايسـه سائر صفحه‌لرك دخى عينى مكمليت ومقبوليتده توالى ايده‌جكنه اميد ويريبوردى .

او حالده انقلاب عثمانى حادثات عظيمهٔ تاريخيـه‌دن برى شكلنده أمر واقع صورتنه كچمش اوله‌جق ايدى . بو ايسـه جهانك جريان امورينه ديكر مجرا ويره‌جك قدر مهم براحتمالى حائزدى .

طاتلى امللرينى شرقك أنقاضنه بنا ايده‌كلمش اولان بعض حكومتلر ، بالخاصه آوستريه ، انقلابمزى افساد ايچون بر چاره بولنجه ، آنى دريغ ايتميه‌جك ايدى . آلمـانيه دخى جداً آكا معين وظهير اوله‌جق ايدى . اويله‌جـه‌ده اولدى . چونكه بولغارسـتان اسـتقلالى ، بوسنه وهرسكك الحاقى ، طاشليجه

قطعه‌سنك ناكهانى صورتده تخليه‌سى ... هپ او مفسدتكارانه مقصدلرك برر أثر فعليسيدر .

دشمنلرمزجه مطلوب اولان ثمره‌لر تماماً حصوله كله‌مدى. بو بابده وطنمز كامل پاشانك ثبات ومهارتنه مؤبداً مديون قالمليدر .

اشبو ايلك نوبتى كچيره‌جك اولان مشروطيت عثمانيه ايلروده ديكر بر طاقم نوبتلره طوتلمق احتماللرينه معروض ايدى . لكن او نوبتلر چاره‌سز اولميوب بعض تدابير اتخاذى سايه‌سنده دفع اولنمق ممكن ايدى . نه چاره‌كه باب عالى‌يه غفلت وجهالت چوكدى . تدابير اتخاذى جهتنى دوشونمك شويله طورسون ، او نوبتلره طوتلمق احتمالنى بيله دوشونمكه عقل ايده‌مدى . حتى ايران قطعه‌سنك روسيه ايله انكلتره بيننده شمديلك معناً و اقتصاداً تقسيمى كبى برهانلر بيله اصل علتى تشخيص ايله بزى انتباهه دعوت ايچون كافى كله‌مدى .

أكر انقلابمزك سائر صفحه‌لرى دخى ايلك صفحه‌سى كبى پارلاق و حالك ايجابنه موافق صورتده توالى ايتمش اولسه ايدى ، نتيجه‌سنده شرقده ناكاه قوى ، نافذ ، معتبر ، سائر دولتلرك مظاهرتلرينى جالب بر دولت معظمه ظهور ايتمش اوله‌جق ايدى . اويله بر دولت —كه حائز بولنديغى خلافت قوتى سايه‌سنده — ديله‌ديكى وقتده ، بر اشارتله بحر سفيددن

بحر محیط کبیر ساحلنه قدر بوتون آسیایی وامید بورونه قدر بوتون آفریقه‌یی بردن لرزه‌ناك ایتمکه مقتدر اوله‌جق .

اویله دولتڭ ظهوری حالنده اوچ دولت معظمه او اقتدار فوق‌العاده‌نڭ صورت استعمالنده دوغریدن دوغری‌یه علاقه‌دار اوله‌جقلردی. یڭی ظهور ایدن قوتڭ کندی علیهلرینه استعمال اولنمایه‌جغندن أمین اوله‌مایڃه ، شمدیدن علیهمزه اوله‌رق بر طاقم تدابیر احتیاطیه اتخاذینه مجبور اوله‌جقلر ایدی .

بو اوچ دولت انکلتره، فرانسه، روسیه دول معظمه‌سیدرلر.

***

أکر عقیب انقلابده ریاست امورمزده بر آز دها قریحه‌لری واسع رجال بولنمش اولسه ایدی ، همان انکلتره ایله مذاکره‌یه کیریشیلیر ، تأمینات قطعیه ایله آنڭ أندیشه‌سی دفع ایدیلیر ، آنکله أحکامی نا محدود بر ائتلاف عقد اولنور-دی. ائتلافڭ صورت وقوعیله متنندن فرانسه حکومتی محرمانه خبردار ایدیلیر ، آنڭ دخی أندیشه‌لرینه احتمال براقلماز ایدی.
انکلتره ایله جریان ایده‌جك اولان مذاکراتڭ أساسی بواوله‌جق ایدی !

« انقلاب سایه‌سنده عثمانلی ایمپراطورلغی بوتون حقوق بین‌الدولی حائز بر دولت معظمه و متمدنه اوله‌جق . بو صفت ممتازه‌یه خلافت اسلامیه نفوذی انضمام ایدنجه ، آسیه و آفریقه

اعتبـاریله رقیب قبول ایده‌میـه‌جك بر قوته مالك بولنه‌جق . لکن دولت عثمانیه بو قوتی ، بالخاصه انکلتره‌یه قارشی استعمال ایتمه‌یه‌جکدر .

اولا پك واسـع و اعماره صالح بر مملکته مالك بولندیغی ایچون حکومت عثمانیه توسیع حدود فکرنده بولنمیه‌جق . ثانیاً انکلتره‌یی هیئت اسلامیه‌نك عضو أکبری بناءً علیه عائله‌نك عضو محترمی مقامنده طانیر. محافل خلافتده انکلتره‌نك او امتیازینه متناسب بر موقع اشـغال ایتمه‌سنی طبیعی کورور . حکومت عثمانیه بوندن صوکره خلافت واسلامیت امورنده دائما انکلتره ایله بالاستشاره حرکت ایدر. انکلتره‌نك رایی خلافنده اوله‌رق حدود سیاسیه‌سی خارجنده بر تشبثده بولنماز. هله هیچ بر وقتده کرك هندستان اعتباریله کرك سائر انکلتره مستملکاتی جهتیله انکلتره‌نك منافعی علیهنده بر مسلك اتخاذ ایتمز . بالعکس انکلتره ایمپراطورلغی خلافت اسلامیه‌نك اك بویوك استنادکاهی مقامنده قبول ایدر .

بو صورتله مستقبلك عثمانلیلغی انکلتره‌نك موقع و منافعنی بوتون قوای مادیه و معنویه‌سی ایله مدافعه ایتمکه تردد ایتمز . خلافته مربوط اولان نفوذ و قوتی ، دولت عثمانیه ایله انکلتره‌نك منافعنه موافق اولمق شرطیله، آنجق تأمین صلح و مسالمت عمومیه و توسیع تکملات مدنیه یولنده ، صرف ایتمکده جهد

ايدر . او قوته اســتناداً كيمسه‌يى حقوق مكتسبهٔ سياســيه‌دن محروم ايتمك جهتنه كيتمز ...»

بو بابده شان دولت شرف خلافت ، ناموس خاندان نامنه اوله‌رق انكلتره‌يه تأمينات قطعيه ويريلير .

باب مشيخت باب عاليدن آيرى و مستقل بر دائره شكلنده تنظيم ايديلير . شــيخ‌الاسلامك مجلس خاصــه دوامنه نهايت ويريلير . انكلتره طرفندن ارائه اولنه‌جق نامزدلردن خليفه‌نك انتخاب ايده‌جكى اوچ اعضــا داخل اولمق شرطيله مثلا طقوز اعضالق بر مجلس تدقيقات شرعيه تشكيل اولنور . بوتون امور شرعيه او مجلسك مراقبه‌سى آلتنه وضع اولنور .....

انكلتره‌يه ويريله‌جك بو امتياز مخصوص، ايلريده فرانسه‌نك، روسيه‌نك ، فلمنكك دخى استفاده ايده بيله‌جكلرى افهام اولنور . يعنى تبعه‌سى بولنان مسلمانلرك حقوق عموميه‌يه مالك اولمه‌لرينك بوكا دخلى اوله‌جغى اكلاديليردى .

اكر عثمانلى رجالى بو جهتى عقل ايتمش اولســه‌لر ايدى ، بوسنه وهرسك مسئله‌سى پك باشــقه بر صورتده حل ايديلير . عثمانلى نفوذينــك هنده ، چينه ، آســياى وســطايه دوغرى صارقمه‌سنه بر سد ديمك اولان ايران قومديه‌لرينه‌ده اصلا محل قالمه‌ماز ايدى .

شــويله واقفانه بر مســلك يرينه اتخــاذ ايتديكمز خط وحركتمز نه ايدى ؟

لازم و واجب اولان خطك تمامی تمامنه ضدی اولان بر مسلك سقیم ایدی .

بحث اولنان اوچ دولتك ممنون قالمدقلری مسلمدر . لکن انکلتره ایله فرانسه أفکار عمومیهٔ ملته مستند حکومات مشروطه‌درلر . افکار عمومیه‌لری ایسه انقلابدن ، بالخاصه صورت اجراسندن خوشلانمش ، آلقشلامش ایدی . بونك ایچون انکلتره و فرانسه علیهمزه حرکت ایتمکه جسارت ایده‌مدیلر . یوزیمزه کولدیلر . ذاتاً انکلتره سفیرینه ایدیلن نمایشکارانه استقبال مسلك دولتك أثناساً تبدل ایتدیکنی کوستردیکی ایچون انکلتره‌نك دوستانه انتظارده بولنه‌جغی مسلم ایدی . ایتالیا و روسیه حکومتلری دخی فرانسه ایله انکلتره‌یی خیر خواه کورونجه امتثال ایتمکدن أیسنی بوله‌مادیلر . فقط داخلی مسلکمزك تدریجاً مشروطیت آدابنه کلیاً منافی برشکله کیرمکده ، یعنی وقتیله یکی چری اوجاغنك دیوان همایونه تغلبی دورندن قالمه طورلره اصحاب انقلابك قاپلقده اولدقلرینی کورنجه ایش دکیشدی ، انکلتره وفرانسه مطبوعاتی ، ابتدا خفیف صورتده ، صوکره دها صریح طرزده مؤاخذه‌لره باشلادیلر . أندیشه‌لرینی اعلان ایله‌دیلر .

ایکی قدیم دوستمزك بو غیرت خیرخوانه‌لرینی اصلا تقدیر ایده‌مدك ، کویا عثمانلیلقدن عالمی مغبر ایتمك مقصد

ومسلكنده بولنان (طنين) أصحاب زمانك مروج أفكارى صفتيله اختيار ايتمدك برخطا براقمادى.

(ماريه‌ن باد) مصافحه‌لرينه، پارس ذلتلرينه، آلمانيه استقرا- ضلرينه... بناءً عليه «حقى پاشا پولتيقه‌سنه» قپولر آچلدى. انقلابك بوتون ثمره‌لرى — انشاالله موقت بر زمان ايچون ديه بيلەلم — محو ايدلدى.

بونلر هپ أصحاب نفوذك، معظمات امور اعتباريله عجمى بولندقلرينك، عجمى اولدقلرينى بيله‌رك ايشى أربابنه براقمق كبى بسيط بروظيفه‌يى اولسون ايفا ايتمكى عقل ايده‌مدكلرينك، دها آچيغى ييقيجى برقوميته‌نك ياپيجى بر هيئت اداره‌نك يرلرينى غصب ايتمه‌سنك نتايج طبيعيه‌سيدر.

عجبا تعمير خسار ايتمك ممكن‌ميدر؟

كوكل ايستركه «أوت، ممكندر...» ديسون.

***

اشبو تهلكه‌يى انقلابك ايلك كونلرنده كورمش. حتى شوراى دولت ماليه دائره‌سنده حال اجتماعده بولنان هيئت حضورنده ايضاح ايچون وسيله بولمش ايدم. بوكبى انقلابلرك حصوله كتيره‌جكى جريانلرك بريد وقوفك دلالتندن محروم قالينجه وخيم نتيجه‌لر توليد ايده‌جكنى سويله‌مش ايدم.

بزده پك شديد اوله‌رق حاصل اولان جريان عموميه قارشى كيتمك لازم. اوايسه مشكل ومهلك اوله‌جق. فضله

اوله‌رق هر لکه‌دن معرا ومحترم برینك بو وظیفهٔ مشکله‌ده اوك آیاق اولمه‌سی اقتضا ایده‌جك دیدم.

مقصـدم دخی ماضی اعتباریله بو بابده بکا تقدم ایده‌جك بر کیمسـه‌نك بولنمدیغنی ایماءً او أمر عظیمی درعهده ایتمکه مجبور اولدیغمی بیان ایتمك و (میزان) ی شو غیرت خالصانه‌نك أثری مقامنده کوسترمك ایدی.

چونکه مکتب ملکیه، میزان، دیار غربت مجـاهده‌لرم، حتی عودتدن صوکره شـورای دولت غزالرم میدانده ایدی. اوحالده، هرنه مسلکده بولنورسه‌م بولنه‌یم، بلاتأمل وتدقیق سـوء ظنه هدف اولمقدن بنی وقایه ایتمك ایچون معزیادةٍ کافی عد ایدردم.

ایشته بونقطه‌ده آلدانمش اولدم. عثمانلی فکر تنور وانانیتنه فضله برحسن ظن عطف ایتدیکم آکلاشلدی.

ماضیم، مجاهدهٔ جدیدهٔ ولوله‌دارم، فداکارانه جرأتلرم، حکمت جویانه مطالعه‌لرم، اوروپانك انعکاساتی ایله همان تأکید اولنان اجتهادلرم... سورو آدابنه مسـتغرق اولان عثمانلیلرك فکر تمیزلرینی تحریك ایتمك ایچون کفـایت ایده‌مدی. بکا مفسد دیه‌نلرك آهنك عوعواتنه اشـتراك ایتدیلر. اون بش سنه مقدم مهم ایکی نظارتی زد ایتدیکمه رغماً کویا ثابت اولان مفسدتمی حرص جاهمه اسناد ایدنلره اینانمش کوروندیلر.

ذاتاً مجاهدات مسـبوقه‌مدن هیچ بری، بالخاصـه مدید

استبداد آلتنده أزلمش اولان كتلهٔ محويت وتبصبصدن انعكاس ايده‌جك صداى تقدير وتحسين كبى واهى اجرتلره معطوف ومتوجه دكلدى . حكمت وفضيلته طالب وخادم اولمق ذوقى ، منكوبيت وغربت كوشه‌لرنده بيله تسلى ايچون بكا كفايت ايتمش ، ذوق وجدانيمى تامين ايله‌مش ايدى . بونك ايچون شو نانكورانه غفلت عموميه ايله مسكنت خصوصيه‌دن ناشى كندم اعتباريله اصلا مكدر اولمادم . يالكز شو سويهٔ فكريه وادبيه‌ده بولنانلرك يد غفلتلرينه كچمش اولان مقدرات ملتى تامل ايله عزيز وطنك ، ملتك ، دولتك ، خلافتك آتيلرندن أنديشه‌ناك وبك مجروح اولدم .

***

الحاصل انقلاب مبجلمزك عقبنده عثمانليلغك قدرت ونفوذينى توسيع و خلافتك شان وشرفنى تزييد ايده‌جك بر صورتده ادارهٔ امور ايده‌جك حكومت بولنمادى .

انكلتره‌يه روا كوريلن مساعداتك ايلريده فرانسه ، فلمنك ، روسيه ، چين ، ژاپون حكومتلرينه دخى ويريله‌جكى ابنا ايدلمك صورتيله دنيانك جريان امورنده استانبولى ، ايكنجى دفعه اوله‌رق ، حكم موقعنه اعلا ايليه‌جك بر مسلك واقفانه اتخاذينه مقتدر برصاحب سياست كورلمه‌دى .

حتى فطرى بر حس استقرار ايله حال حاضرى اداره ومحافظه ايده‌جك بر پير وظيفه شناس بيله رياستده براقلمادى.

حکومت عثمانیه چوجوقجه‌سنه خفتلری اعتیاد ایتمش لایسئل بر قوهٔ خفیه‌نك ألنده کور بر آلت مقامنده قالدی. او رتبه‌ده کورکه بر طاقم ایران سرسریلرینی قومیته‌یه قبوله مسارعت کوستردی. جمعیته پاره ویرمکدن فضله برخصلتی ابراز ایده‌مه‌مش بولنان بو سرسریلردن برینی جمعیتك مرخص مخصوصی مقامنده شرقه اعزام ایتدی. حریفك چانطه‌سی قومیته وحکومت نامنه یازلمش رسمی دعوت نامه‌لر، تشویق نامه‌لر، تحریکلر، حتی تهدیدلر ایله دولی ایدی. اشبو نامه‌لر جاهلانه اولدیغی قدر مضر و مهلك ایدی. چونکه دولت علیه‌نك بوتون مسلمانلری بر اداره آلتنه جمع ایتمکه قرار ویر- دیکی و هندستان، آسیای وسطی و علیا و روسیه وچین مسلمانلرینك مرکزه ربطی ایچون اردده ایران شیعیلکی مانع اولمقده اولدیغی و اهل سنت ایله آرهلرنده‌کی فرق اویله اساسلی اولمادیغی ایچون، مذکور أمل مبجل اتحادی حصوله کتیره- بیلمك اوزره، ایرانك بعض مساعداته مقابل توحید آمال ایتمسنه وجوب اولدیغی ادعا اولنیوردی. یعنی ایران ایله اتحادی حالنده جهانه میدان اوقومغه مقتدر وحاضر اولدقلرینی بیان ایدییورلردی.

اشبو سرسری مرخص جبلیتنی، دها دوغریسی صنعتنی اجرا ایتدی. چونکه روس جاسوسی ایدی. بویولده ابلهانه کندیسنه توديع اولنان او اوراق رسمیه‌یی روسیه چارینك

تفلیسدهکی نائبی قونت (وورونجوف — داشقوف) ه تسلیم ایتدی، روسیه حکومتی دخی بو أوراقی بیلدیکی کبی قوللاندی:
(باقکیز، کوریکز! آلقشلادیغکز ژون تورکلر نه خلیالر قوریبورلر، نه معرفتلر آرقهسنه دوشیورلر!)
دیهرك انکلتره ایله فرانسهیی ایشدن خبردار ایتدی.

ذاتاً دوست اولان دولتلر مأمولك و منطقك خلاف وخارجنده اولان حرکاتمزدن ناشی أك طاتلی امللری یوزندن مجروح ومتأثر ایدیلر.

مشروطیت دیمك أفکار عمومیهیه مستند بر حکومت عوام دیمکدر. أفکار عمومیه دخی فرقهلر ومروجلری بولنان جزیدهلر واجتماعلر مجرالرندن صادر اولور.

سوزده انقلابی حصوله کتیرمش اولان فرقه بر حرص عجوزانه ایله قصقانهرق مخالف فرقهلرك شکل طبیعی پیدا ایتمهلرینه میدان ویرمهدی. یعنی کویا عامل مشروطیت، مشروطیتده شرط اصلیسنه اهانت ایدییوودی.

دیکر طرفدن مشروطیتده فرقهٔ غالبه ادارهٔ مملکتی درعهده ایدر. آمال و مقاصد حکومت دخی رسمی اوراقدن زیاده مروج أفکاری عد اولنان غزتهلردن اکلاشیلیر. بوبابده دخی قومیته عظیم خطالر اختیار ایتدی. فلسفهٔ سیاسیه اعتباریله جاهل اولدیغی قدر جرأتکارانه جمعیته عبودیتی ادعاسیله معکوساً متناسب بر صورتده لاابالی بر شیماریق محرر خطیب رسمی

اتخاذ اولندی. ماضیـی وحالی بوكا اصلا مساعد دكلدی. آنك قیردیغی پوتلر چوغه واروب غوائل شكلنی آلدیغی وقتلرده بیله او مضر مروجی تبدیل ایتمك لزومی حس اولنه‌مادی.

بوندن خارجده شو نتیجه چیقارلدی‌كه: «ژون تورك» دینیلن مخلوقلر اصلا انقلابك عامللری دكلدرلر. انقلاب باشقه بر طاقم أسباب مدنیه ومحلیه‌دن دولایی حاصـل اولمش. ژون توركلر خسیس أمللره مبنی انقلابی بنمسه‌مشلر. حكومته مسلط اولمشلر. ییلدیز قصری طاقمنك یرلرینه قائماً مملكتك حیات طمارلرینی امكه قویولمشلر.

اسكی أمیجیلرده، هیچ اولمازسه آلتی یوز سنه‌لك حق صاحبنك رضـاسی وموافقتی واردی. شمدی ایسه ذهابلری دوغری اولنجه صرف تغلب شكلنی آلمش اولیوردی.

شو ترددلره، اندیشهٔ استقبالره غرب دولتلرینك زبون اولدیغی صره‌ده مذكور انشـاآت واقع اولمش؛ كاسـه‌یی طاشتمش ایدی.

ایشته ایرانك انكلتره ایله روسیه بیننده بر نوع تقسیمی قومیته‌جه اختیـار اولنان شـو رتبه سقیم خفتلرك نتیجهٔ مستقله‌سـیدر. طرابلس حقنده‌كی ایتالیه آمالنك یكیدن اویانه‌سی دخی باشـقه سـببلره عطف اولنماملیدر. چونكه مركز خلافته ربطلری أك قولای اولان مسلمانلر آفریقه مسلمانلریدر. همده آفریقه مسلمانلری قطعه‌نك قسم اعظمنی

بر كتلهٔ متصله اوله‌رق اشغال ايتمكده‌درلر . اونلرى اداره ايدن اوروپا حكومتلرى ايسه پك اهميتسز أقليتدن عبارتدر . طرابلس بزده بولندقجه انلرله دائما اختلاط ايتمك وايسته‌ديكمز طرفه اونلرى سوق ايله‌مك اقتدارمزده اوله‌جق ايدى .

بونك ايچون دها دونكى كون ايتاليه‌نك آمالنه يان باقمقده اولان ، حين اقتضاده بزه يارديمه مهيا بولنان انكلتره وفرانسه حكومتلرينك ، مذكور قوميته خيالاتنك نتيجه‌سى اوله‌رق ، بو دفعه ايتاليه‌نك طرابلس آمال تجاوز كارانه‌سنه مشوق كسيلمه‌لرينه احتمال حاصل اولمشدر [*]

بو فلاكتلره سبب اولان سرسم متغلبلريمز حالا يايدقلرينك فرقنه وارەميورلر . عينى خفتلر ، عينى جهالتلر ، عينى ادعالر ، عينى بياننامه‌لر نشرينه ، عينى قونغره‌لر عقدينه ، امور دولته عينى مداخله‌لر اجراسنه دوام ايدوب كيديورلر !

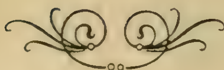
سوزده قانون اساسيمز ، مشروط ومسئول حكومتمز ، حتى اجتماع حالنده ملت مجلسمز بيله وار ! قوميته‌نك خفتلرى ازاله ومداخله‌لرينى منع ايچون بونلر بيله كافى كلميور .

ايشته مدنى عالمه ابراز ايتمكه مقتدر اولديغمز منظره شو مسخره‌لقدن عبارتدر . حال بوكه بو زواللى ملت ايش أربابنك

[*] ايواه‌كه شواندیشه‌لى تخمينمز شو يقينده جداً حصوله كلمشدر !
[٥ كانون اول ١٣٢٧]

دلالتنه نائل اولمش اولسه‌یدی أوروپاده وآمریقاده بیله أمثالی کوریلمه‌مش فضائل وخصائل مدنیه اظهار ایده‌جکی درکار ایدی .

تاریخ مستقبلمز بوخصوص ایله اوزونجه مشغول اولسه کرکدر . [٥ نیسان ـ ٣٢٧] [مدللی]

چوجوقلقلر یرینه أرلك كرك

كوكل ایستردی، كه اون اوچ عصردن برو فقه شریف دریاسیله مشرف اولان، مكاتب محلیه وأجنبیه‌ده اوقومش، یاخود اولادلرینه اوقوتمغه لزوم حس ایتمش بولنان عثمانلیلر «حقوق»، «قانون»، «مشروطیت» نه دیمك اولدقلرینی — مبادیلری اعتباریله اولسون — بیلسونلر؛ هیچ اولمازسه «واضع قانون وظیفه‌سنی» درعهده ایدن قسمی اولسون، بویوك بر عجمیلك اظهاریله عالمی حیرت ایچنده براقدق راده‌سنده كندیلری واردقلری حالده، كویا بونی كوره‌میوب قباحتی باشقه‌لره یوكلتمكه دوام ایتمه‌سونلر.

اولا عثمانلیلرك باشلرینه كلن فلاكته سبب اصلی نه سلطان حمید ایله امثالنك جنت و وسوسه‌سی، نه‌ده بندكاننك

جنایتکارانه طمعلریدر. بونلر سبب دکل، باشقه سببلرك ثمره‌لریدر. سبب اصلی ایسه آداب سیاسیه‌نك، حقوق عمومیه‌نك نه دیمك اولدیغی حقنده‌کی عمومك عجمیلکی ومسکنتیدر. اشبو ذلت طوربه‌سنه وکلاسی‌ده داخلدر، بوتون خلق‌ده.

عثمانلیلر، یالکز ماضینك نقلیات سیاسیه و علمیه‌سنه استناد ایده بیلمکده قالمیورلردی. دستور أعظملری بولنان أحکام دینیه و شرعیه‌لرینه دها قوتلی، دها صاغلام صورتده صاریلوب مدافعهٔ حقوق ایده‌بیلیرلر ایدی. ایتمدیلر، ایتمك ایسته‌مدیلر، بیلمدیلر نه حقلرینی بیله بیلدیلر، نه‌ده حدلرینی!

«اجماع امت» هرشیئك فوقنده بر آمر مجبردر. اللهك امری، اسلافك تعاملی، ماضینك امانت مقدسه‌سیدر. قدری بیلنه‌مدی.

ریاست امتدن صادر اولان بر فرمانده محلی مشکوك اولان تك بر نقطه، یعنی استقبال و تعظیم ایدیکز کبی طبیعی بر أمرك «قتل ایدکز» صورتنده شرح اولنه بیلمسی احتمالی اوزرینه غلیان أفکار واقع اولمش، بك چوق و معتبر قانلر دوکولمش ایدی.

«اوامر الهیه ایله أحکام قرآنیه‌یه توفیق معامله ایتدکجه بکا اطاعت ایدرسکز. عکس حالده اطاعته مجبور دکلسکز» کبی بر خطاب عالی بیله بر «لطف و مساعده» شکلنده سوء

تلقی‌یه اوغرادیلیور ، ملتك حیثیتنه كران كلیور ، جماعتـدن برینی آیاغـه قالدیرییور ، ألنی قلیجنك قبضه‌سنه سـوق ایتدیرییور :

ــ اویله بر حال كورونجه بز سـنك مساعده‌كه احتیاج حس ایتدیرمه‌یز !

دیدیرتیور ایدی .

سلامت وطن ، خداوندكار غازی‌یه اوغلی صـاریجه بكی قتل ایتدیرییور ، ینـه عینی دوشـونجه ، عینی وظیفه قره‌جه پاشایه وارنه‌ده سلطان مراد ثانی‌یه قارشی جبر و شدت اظهار ایتدیرییوردی .

بایراقدار مصطفی پاشا ایله روسجقدن اسـتانبوله كلنلر ، قله‌لی وقعه‌سنی حصوله كتیرنلر ، فاضل مصطفی پاشانك اطرافنه خارجده طوپلانانلر ، علی سعاوی ایله جراغانه هجوم ایدنلر ، طائفـه‌ده جلادلره قربان اولانلر ، مكتب پیـكه‌لرنده جمعیت اتحادیه‌یی ایلك تشـكیل ایدنلر .... حتی بوروكلیجه مصطفی و طورلق كمال ایله آناطولی‌یی وقتیله آلت اوست ایله‌ینلر بیله فسادی صنعت اتخاذ ایدنمش أهل شر دكلدی . وطنی سـه‌ون وطن اوغورنده فدای جان ایدن ، علینك حقنی ولیـنن وقایه ایتمكه لزوم حس ایدن أرباب حمیت ایدی .

شـویله بر مالكانهٔ سـیاسی و شرعی‌یه ارثاً مظهر اولمش اولان عثمانلیلر ، مثلا سالنامهٔ رسمینك بالاسـنه هر سنه « قانون

أساسی» درج اولنمه‌سنك حکمت وقیمتنی بیله‌مدیلر . او قانونك یوز بر پاره طوپ أنداختیله ملته ، بحریه دائره‌سنده اجتماع حالنده بولنان دول معظمه مرخصلرینه ، جهان مدنیته قارشی برعهد علنی ایله عثمانلیلره بخش ایدلمش برحق صریح ولایتغیر اولدیغنی ، باشقه دورلو اوله‌میه‌جغنی ، سلطان حمید تسلیم ایدییور ، سالنامه‌نك باشندن طی ایتمکه جسارت ایده‌میوردی.

حالبوکه ملت ، شو حق صریح وقطعیسنی نظر ادراکنه آله‌میوردی . نظر ادراکنه آلمغی عقل ایتمش اولسه‌یدی ، سلطان حمید آنك یالکز سالنامه باشنه املا اولنمه‌سیله اکتفا ایتمز ، امور ومعاملات رسمیه ده أحکامنی تطبیق ایتمکه ده کندینی مجبور کورمش و بو حالی پك طبیعی بیلمش اولوردی.

بونك ایچون ١٣٢٤ سنه‌سی تموزینك طقوزی ایله اون بری آره‌سنده ، حقوق ملیهٔ عثمانیه اعتباریله اویله کلی برفرق یوقدی . یالکز اوتوز سنه‌دن بری غاصبلك صنعتنی طاقنمش اولان «بر وکیلك مؤکللرینه قارشی اجرا ایتمش اولدیغی قدیم برتعهده آرتق رعایت ایده‌جکنی اعلان ایتمه‌سی» کبی پك بسیط، عکسی تجویز اولنه‌میه‌جق قدر طبیعی بروقعه‌دن عبارت ایدی.

حالبوکه ایش ارض وسمانك تبدیل موقع وحال ایتدکلری قدر اعظام ایدلدی . اورته‌لق صانکه جوشدی . قباردی . هرشیء حدودی آشدی .

«حقوق ، قانون ، مشروطیت» نه دیمك اولدیغنی تقدیر

ايدن ملتلر ايسه ، عيني حالده بولونجه ، كچمشده‌كی قصور وتكاسللری درخاطر ايدرلر. فضله آوازه‌لر ايله مسكنتی اعلان ايتمكدن چكينيرلر ، تمكين وسكونته تبدلی قبول ايله تأمينی وبقاسی چاره‌لرينه باقارلردی .

يعنی أرباب وقوف نظرلرنده جمعه ايرتسی كونكی غزته‌لر نسخه‌لرنده مشهود اولان « اوف » لرك وفريادلرك ماهيت سياسيه‌سی ، برقاچ كون أولكی عيني غزته‌لرك نسخه‌لرنده ، مثلا تكه‌نك برينه بر ايكی قيون احسانی مناسبتيله . درج ستون ايديلن مكروه تبصبصلردن ، سماره ايصال ايديلن « مكارم ظل اللهيلر » مسخره‌لقلرندن بك‌ده فرقلی وقيمتلی اوله‌ماز . چونكه هر ايكيسی جاهلانه ، محويتكارانه طالقاووقلقدن عبارتدر .

حس وظيفه‌يه مالك ، معدلتده راغب ولايق اولان ملتلر أفرادينه ، ايجابنده كنديلرينك دكرمنجی پارچه‌سی اولدقلرينی اونوتديرر . قصرينی توسيع ايتمك مقصديله ، دكرمنه كوز ديكن بر تاجدار مستبده — قارشی پك طبيعی بر وضع وصورتله — شويله بر مقابله حواله ايتديرر :

— سنك قراللغك وارسه ، بنم‌ده برلين‌ده حاكم واردر؟

شو منطق سوزلر پيشكين ، حدتی و حتی بيليز بر أركك سوزلريدر . حالبوكه بزم سوزلرمز . حركتلرمز ، أمللرمز ،

ادعالرمز ، قرارلرمز ، حکملرمز ، آوازه‌لرمز . . . هپ چوجوقجه منطقدن ، حکمتدن ، جدیتدن معرادر .

بوکبی خفتلردن اکراه ایله اعتدال توصیه ایده‌نه راست کلنجه — ولو عمرینی حریت و مشروطیتـه وقف ایتمش بر معلم محترم اولسون — درحال ارتجاع مهریله ، آنی لکه‌له‌مکه قویولیورز ، حدلرمزی ، هویتـلرمزی اونودوب کولونج اولیورز . . .

ضرورت مادیه ومعنـویه عثمانلیلغك تحمـل کاسه‌سـنی طولدورمش ، طاشتمش ایدی . ایلرویه واریله‌میـه‌جکی آرتق آکلاشلمش ایدی . یالکز روم ایلی قهرمانلری دکل ، عموم ارباب فکر . . . حتی آطه مسافرلری بیله تبدیل مسلك ایتمك لزومنی سـویله‌مکه باشلامشـلر ایدی . حله فرید پاشا ایله سر عسـکر رضا پاشـانك بوبابده‌کی غیرت جرأتکارانه‌لری تمیز حقیقته طالب اولانلرك نظرنده قیمت مخصوصه‌یی حائز اوله‌جق مرتبه‌یی بولمش ایدی . اوچنجی اوردونك ابراز ایتدیکی متانت قهرمانانه‌نك بو ایکی ذات طرفنـدن حسـن استعمال ایدلمسی ییلدیز قصرینك ترددلرینی باشـلیجه اوله‌رق ییقمش ایدی . قانون أساسینك اعلانی قراردن ایکی کون أول بونلرك عزلی بیله غرض و انتقام حمیدیدن باشقه بر شی دکلدی .

بونلر اونودولدی . انقلاب واقعمك وقتیله عدالت وسیاست اوغورنده بایراقدار طاقمنك استـانبوله دخوللرینـك یوزنجی

سنهٔ دوريه‌سنه ، قله‌لی وقعه‌سنك ، تنظيمات خيريه اعلاننك آلتمشنجی ، أللنجی سنه‌لرينه ، قانون اساسی استحصال و اعلاننك اوتوز ايكنجی سنهٔ دوريه‌لرينه تماس ايتديكی ده حسابه آلنمادی .

غيرت عموميه‌نك ، دها دوغريسی ايجاب حال و زمانك شو محصول طبيعيسنی بر زمرهٔ قليله‌يه « مال » ايتمك زعم و خفتنه دوشولدی . ملت ، حكمت ، حقيقتلر آياقلر آلتنه آلندی .

ديكر بر طاقم عثمانليلرك بو اوغورده فدای جان ايتدكاری وقت ، آنا رحملرنده بيله موجود اولميان بعض استانبول كنجلريله أرباب غيرتك غزای وطنپروريلری هنكامنده آنلرك و همپالرينك عليهلرينه تزويرات ايجاد ايله تأمين منفعت ايدن « قدمليلر » حميت ميداننده موقع ممتاز اخذينه قويولديلر ، حميدلرك ، عزتلرك ، فائقلرك ، صقالليلرك مقاملرينه بلا پروا قائم اولديلر ! . . . .

عثمانلی ملتی بونلری بردن كورمه‌دی . كورمكه مقتدر اولمادی . كوردكدن صوكره ايسه وظيفه‌سز ، سيرجی مقامندن آيريله‌مادی . چونكه آلتی يوز سنه‌دن بری امور واقعه‌نك هرنوعلرينه بويون اكمكه آلشمش ، او يولده بر طبيعت ثانيه پيدا ايله‌مشدر .

حریت و مشروطیت نعمتلری بویله بر بدل ایله اکتفـا ایدمزلر . أهلیت و لیاقت ایسترلر !

حقوقه طالب و لایق اولان بر امت ، تبدل حال اوزرینه اجراسنه ، اعلانه لزوم کوروان « عفو عمومی » یی أفراددن بر قسـمنه حصر ایله قسم دیکرینك خارج براقلمه‌سـنه رضا کوسترمز . چونکه « عفو عمومی » افراد و عناصر آره‌سنه کیرمش اولان خصـومت و ضدیتـك رفعی ، یکی دوره‌نك سلامت آتیه‌سنی تأمین ایتمك ضمننده آمال و أفعال عمومیه‌نك توحیدی مقصدینه مستند بر تدبیر فوق‌العاده دیمکدر .

کچمشك سـلامت عمومیه‌یه شـمولی اولمیـان فروعنی آیـقلامق ادعاسـیله وقتك اضاعه‌سـنی منع ایتمك جهتی عفو عمومی پرده‌سندن خارج براقیلیرسه ، حکمت ایجادی بیله ألدن قاچیرلمش اولور . نصل‌که اویله‌جه اولدیغنی کوردك .

حریت و مشروطیته طالب و لایق اولان ملت ، باخصوص اطاعت عسکریه‌نك ، حقوق و قوانینك ، اصـول اقتصادیه‌نك قدر و قیمتنی بیلن حکومت ، بر یبـانجینك أمریله حرکت ایدن بر ملازم ثانی طرفندن خودسرانه بر فریقك شریدلری سوکولمه‌سنه ، وظیفهٔ رسـمیه‌سی اولمایان بر ویا بر قاچ شخص طرفندن بر انسانك همان آصلمه‌سنه ، صفت رسمیه‌لری اولمایان کسان طرفندن هر کوشه‌ده خلقدن جبراً پاره آلینمه‌سنه تحمل ایدمز . چونکه بو کبی یان یوللارك مملکتی مطلقـا اوتوز بر

مارت حادثه‌سی كبی فلاكتلره ایصال ایده‌جكلرینی بیلیرلر، حس ایدرلر.

اصول مشروطیت دیمك قانون دائره‌سنده سربستیٔ عوام دیمكدر. أساس الاساسی ده عمومك رای و فكرینی استشاره و نتیجهٔ حاصله‌یه بنای اداره ایتمكدر.

بونك ایچون مشروطیته طالب ولایق اولان ملتلر اثنای انتخاباتده «شوكا رأی ویره‌جكسكز، بوكا ویرمیه‌جكسكز» دەین سلاحلی، سلاحسز نوظهور زوربالری هضم ایده‌مزلر. چونكه او یولده‌كی حقوق عمومیه‌یه تجاوزدن باشقه بر طاقم شیلر چیقوب، آنجق «ملت مجلسی» چیقامیه‌جغنی تخمین ایدرلر.

حكومت نام وشانه راغب ومستحق اولان اداره‌لر مركزده قانونه صداقت ایله مخلف قوجه براوردو طوروركن، بعض حسابات خصوصیه‌یه بناءً خارجدن اوچ طابور جلبنه، آنلره ممتاز بر موقع تأمینه رضا كوستره‌مزلر. چونكه بوكبی انحرافلر اوردوجه كسر قلوبی موجب اوله‌جغنی، اوتوز بر مارت كبی حادثه‌لره میدان ویریله‌جكنی حساب ایدرلر.

حقوقه، قانونه، مشروطیته طالب ولایق اولان جمعیتلر دور سابق مغدورلرینك كوز یاشلرینی سیلمك، یاره‌لرینی باغلامق، استقباللرینه سلامت قپوسنی آچمق أمر مقدسنی درعهده ایدر. «فداكاران امت» كبی بر زمرهٔ مغدورینه

قانونشکنانه تعرض اولنمه‌سنه، آنك نتائج مکروهه‌سنه تحمل ایده‌مز. چونکه: وقعه استبدادك، ادارۀ کیفیه‌نك أشنعیدر.

حقوق وحریته راغب وطالب اولان ملت، مبعوثان امنك ورودینه انتظاراً وآکا وکالةً أحوال واقعه‌یی سلامت عمومیه نقطه‌سندن تنقید و ایضاح ایله حکومته ارائۀ طریق ایدن بر منقدك بلا سبب و وسیله حبس وتبعید و غزته‌سنك تعطیلنه رضا کوستره‌مز، چونکه: بوقدر بسیط اولان حقوقنی ادرا کده تکاسل اختیار ایدن بر جماعته ویریله‌جك مشروطیتك حکمی وفائده‌سی اوله‌میه‌جغی ادعاسیله او نعمتدن کندیسنك محروم براقلمه‌سی احتمالی دوشونور.

مشرطیتك کنه وحقیقتنه واقف اولان بر امت مرکزه کوندرمش اولدیغی هیئت وکالتك بالاده تعداد اولنان أحوال غیر مطلوبه‌یه قارشی اغماض عین ایله‌مه‌سنی، بالخصوص «فدا-کاران امت» وقعه‌سی یانی باشنده ظهور ایتمش ایکن، کونلرجه سکوت ایتمه‌سیله برابر نهایت مطبوعاتك فریادی اوزرینه ایچلرندن بری مسئله‌یی کرسیٔ مذاکره‌یه قدر ایصال ایتدیکی وقتده دخی، مذاکره‌سنی قصداً تعلیق ایتدیکنی کورونجه، هیئت وکالتك او کبی تکاسللرینی شکایتسز، پروتستوسز براقه‌ماز.

چونکه براقیلیرسه اویله بر هیئت وکالت وظیفۀ اصلیه‌سنی اونودور، بر جزء قلیله بنـد اولور، آکا خوش کورونمك

ايچون دونمانك عصيانني آلقيشلار ، اوتوز بر مارت حادثه‌سنه زمين استحضار ايدر . عاقبت كنديني اورتبه غائب ايدركه «واضع قانون» صفت عاليه‌سني حائز و حامل اولديغي حالده آيلرجه مدت قانونسزلق درياسنده يوزمكده اولديغنك بيله فرقنه وارەماز !

مارتك اوتوز برنجي كوني مجلس مبعوثانمز بر رئيس مشروعه مالك ايدي . او رئيس بعض مطالعات مقبوله‌يه مبني استعفا ايتدي . استعفاسي رسماً وفعلاً قبول اولندي . رسمي وغيري غزته‌لره كيردي .

مجلس مبعوثان قانونك أحكامي وجهله اوچ نامزد انتخاب ايتدي . قبول حكمداري‌يه عرض ايله‌دي . حكمدار حلب مبعوثني ترجيحاً انتخاب ايتدي . حق ترجيح‌ده قانونيدر . رئيس منتخب مجلس مبعوثانجه قبول اولندي . فعلاً ورسماً مقام رياسته كچدي ، مذاكره‌لر اجرا ، ضبطلر ، تذكره‌لر امضا ايله‌دي .

حقوق و اصول نظاميه اعتباريله بر أمر واقع قطعيدر . هيچ بر مطالعه ، هيچ بر دليل وعلت شو أمر واقعي فسخ واخلال ايده‌مز . مكركه قانون ايجابنجه استعفا ، قبول ، يكيدن اوچ نامزد تعييني ، آنلردن برينك ترجيحي واقع اولمسون .

بك صريح و آچيق اولان شو حال كأن لم يكن طوتلدي . وطنك تهلكه‌ده بولنديغي كون آني براقوب كندي سلامت

ذاتیه‌سنی دوشونن و بو صورت ایله صفت اصلیهٔ ممتازه‌سندن فعلاً ده ساقط اولان رئیس سابق حرکت اوردوسنك یوم ورو-دنده بلامراسم و تشریفات ینه رئیس اولی ویردی . تجدید ریاستك اصولی دائره‌سنده اجراسی جهتنه کیدلمدی . دوزجه أمر واقع ، أمر غیر واقع عد اولنمق ایله اکتفا ایدلدی .

حالبوکه شو حال دوزجه بر قانونسزلقدر . بر مجلسك تشکیلاتی غیرمشروع وخلاف قانون اولورسه اومجلسك ذاتی ، آثاری ، مقرراتی جملةً غیر مشروع . غیر وارد ، کأن لم یکن اولور . «مجلس عمومی» دینیرسه اودخی آریجه برقانونسزلق ، جاهلانه مایتونلقدن عبارتدر . چونکه بزم قانونده اویله شی یوقدر .

بونك ایچون مبادیٔ اصول حقوقیه اعتبارینه نیسان اوننده سنه نهایتنه قدر مجلس مبعوثاندن کلوب کچن بالجمله امور قانوناً معدومیت قطعیه حالندن قورتیله‌ماز .

مجلس مبعوثانه صفت مشروعه ویرمك ، اموری یکیدن تصدیقدن کچیرمك ألزمدر .

ادارهٔ عرفیه ، مطبوعات نظامنامه‌سی ، سرسری نظامنا-مه‌سی ... بودجه مذاکراتی وسائره وسائره شو معدومیت شائبه‌سندن مصون دکلدر . قانونیت ومشروعیتلری نقصاندر .

دیکر طرفدن ادارهٔ عرفیه « مشروعاً تأسس ایتمدیکی ایچون » بالجمله آثار و معاملاتی دخی کأن لم یکندر . یکانه

اولەرق برخلاص قپوسی واردر. اوده دائرۀ مشروعیته عودت
ایتمك وعفو عمومی اعلان ایلەمكدر . ادارۀ عرفیەنك حاكملری
ایله محكوملری برابرجه تمیزلەمش اولەجقدر .

عثمانلی ملت معظمەسی أركاننك فقه و قانون دائرەسنده
توسیع معلومات ایتمەلری حقندەكی تمنیات خالصەمزك حكمتی
بوكبی وخیم انحرافلردن ، اطرادسزلقلردن ، آثار جهالتدن
قورتولمەلری لزوم عاجلنه مربوطدر ، دهاسیده وار :

[١٢ تموز ١٣٢٥]

اداره سوسندن اولسون محروم اولمایه‌لم

کوکل ایستردی، که ادارهٔ امور مملکتی أللرینه آلمغه جرأت ایدن مبتدیلر ادارهٔ ممالك اصول وقواعدینك مبادیلرینه اولسون کسب معلومات ایتمك لزومنی تصدیق ایده‌لرده اداره‌سزلك آثارینی عوام نظرلرندن اولسون ستر واخفایه موفق اوله‌لر .

چونکه : بو بابده‌کی بهره‌سزلکاری کندیلرینی أنظاردن دوشورمکله قالمیوب داخلاً وخارجاً مملکتك باشنه مهلك غائله‌لر تولید ایده‌کلیور .

مسلم أربابدرکه آز چوق وظیفه شناس برحکومتمز اولسه، ۳۱ مارت وقعه‌سی حصوله کلمز ایدی . وقعهٔ مذکوره أفکار کرکینلکنك اوچنجی باصاماغی ایدی . برنجیسی کامل پاشانك صنعی صورتده اسقاطی ، ایکنجیسی‌ده حسن فهمی بیچاره‌سنك شهادتی ایدی . فداکاران امت وقعه‌سیله احداث اولنان کفایتسزلکلر خلقی بیزار ایتمکه باشلامش ایدی . حسن

فهمی‌نك جنازه آلایی افکار کرکینلکنی صوك کرته‌یه ایصال ایتمش ایدی. بونك اوته‌سی نه‌وجه وصورتله اولورسه اولسون فلاکت دیمك ایدی. بونی حکومت کشف ایده‌مدی. کشف ایدوب اخطاراتده بولنانلره قولاق ویرمه‌دی. وقعه حصوله کلدی.

حکومت وقعه‌نك آثار سیئه‌سنی ازاله‌یه مأمور اولدیغنی اونوتدی. جبانتکارانه استعفا ایتدی. عاصی عسکر ایله دولی اولان پای تختی حکومتسز براقوب اختفا ایله‌دی.

یعنی حکومت مسئوله دوزجه جنایتده بولندی. مجازاتی داعی اولدی. نه‌چاره‌که حاکم بولنه‌مادی. مؤخراً او صفت عالیه ومدهشه‌سیله کلن هیئت فوق‌العاده دخی ادارهٔ ملکده وکلادن فرقلی اولدقلرینی کوستره‌مدیلر. ایشی یوزلرینه، کوزلرینه بولاشدیردیلر.

ایلك أثرلری مسبب اصلی اولان حکومتی مسئول ایتمك، عسکری اطاعت تحتنه آلمق، مشوقلرینی آرامق ایدی. لکن عینی زمانده موازی اوله‌رق ایکی نوع تحقیقات و تعقیبات اجراسنه تشبث ایتمه‌لری لازم ایدی. آنلرك بری شرف سوقاغی منسوبلرینك حرکات و سکناتنه منحصر اوله‌جق، دیکری ده حسن فهمی بکك قاتلنی تحری‌یه انحصار ایده‌جك ایدی. چونکه هر ایکی وقعه ۳۱ مارت واقعه‌سنك باشلیجه عامللریدر.

ایشته او وقت هر کس خلوص نیته ، عدالته قائل اوله‌جق ، یتمش کشی برینه یدی یوز کشی‌یی صلب ، اون بیکی ده تبعید ایتمش اولسه کیمسه‌ده بر شیء دییه‌میه‌جك ایدی . کندیسی ده معدلت ادعاسنده بولنه بیله‌جك ایدی .

هایدی مشکلپسند اولمیه‌لم . عدالت اجراسی مقصودی اولمیوب ، غرض اجراسی مطلوب اولدیغنی فرض ایده‌لم . لکن غرض اجراسنك ده اصولی ، آدابی واردر . چونکه ملیونلرجه خلقك نظر تفتیشی آلتنده اجرا اولنان معامله‌لر « اداره سوسنی » حائز اولمازسه ، أر کیچ یوزه کوزه بولاشیر . اورته‌لغی‌ده برباد ایدر .

حسن فهمینك قاتلنی ، مشوقلرینی بیلمش اولسه‌لر ، مقصدلری‌ده آنلری ستر وحمایه ایله‌مك اولسه ، ینه کویا قاتلنی تحری ایتمك یولنده دیوان حربلردن برینه نمایشلر اجرا ایتدیریلیردی . بش اون کشی او یولده استنطاق اولنور ، استنطاقلر غزته‌لرله اشاعه ایدیلیر . فلان و فلان کیملرك بوبابده مظنون اولدقلرینی یازدیریلیر ایدی .

پك چوق دولابلر دوندورلدی . جمعیتك لافنی ایتمکسزین جمعیت غیرتی ابتدادن نهایته قدر تعقیب ایدلدی . صلب اولنانلرك اوزرلرینه یاپیشدیریلان یافته‌لرك یاریسی مناسبتلی ایدیسه ، یاریسی‌ده فضولی ایدی . اومیانده برینك کوکسنه‌ده

«حسن فهمی‌یی شویله وبویله بر فکر فساد ایله قتل ایدلمه‌سنده مدخلی اولدیغی ثابت اولمسی» کبی بر شی علاوه ایتسه‌یدی، فضاحت اولمق ایله برابر، بر أثر اداره و وقوف عد اولنه‌بیلیردی.

بونی ده عقل ایده‌مدی. هیچ بر اثر وقوف کوستره‌مدی. ٣١ مارت وقعه‌سنك معلوم و مسلم اولان أسبابی حقنده دیوانلرده کیم نه سویله‌دیسه آغزینی قپادیلر. ضبطلره تحریر ایته‌دیلر. ادارهٔ عرفیه‌نك، یعنی مشروطیت تعطیلنك، استبدادك بیله فوقنده بر ظلم اختیارینك مجرد جمعیته یارانمق خاطری ایچون اختیار اولندیغنی فعلاً اظهار ایتدیلر. نظرنده جمعیتك وطنك فوقنده اولدیغنی، وطن ایچون جمعیت فدا ایدلمه‌یوب بالعکس جمعیت ایچون وطنك فداسنی تجویز ایتدکلرینی کوستردیلر.

صوکره اشبو عجمیلکلرینك آثار طبیعیه‌سنی مشاهده ایدنجه، دهشتلرندن بوسبتون شاشیردیلر. بیلدیزك استبدادینه رحمت اوقوده‌جق اولان ادارهٔ عرفیه اصولنك سنه‌لرجه مملکت اوزرنده حکمفرما اولمه‌سنی التزامه قدر واردیلر.

حریت، مشروطیت، معدلت دعوالری اشبو لخته تورشیدسی ایله توفیق ایدیله‌مز.

. . . .

بالخاصه شو بيچاره عجميلر ايله أفعال سقيمه‌لرینی ستر ایده‌بیلمك ، یعنی عثمانلیلره بربرینك یوزلرینه باقه‌جق بر امكان براقمق اوزره ، ماضی اوكنه بر پردهٔ نسیان چكمك ، بر عفو عمومی اعلانی ایله سیلوب محو ایتمك لابددر . وطنك سلامتی كمال تهالكله بونی داعیدر . . . [٢٦ تموز ١٣٢٥]

جهل وغفلت

كوكل ایستردی، كه عثمانلی زمامداران اموری منطق دائره‌سنده تفكر ایتمكه، آكا كوره ایش كورمكه برآز دها زیاده مقتدر اولسونلر.

چونكه قول ایله فعللرینك مباینتی مشرق ایله مغرب قدر فرقلی كوریله كلیور. حریت، عدالت، اخوت، مساوات آوازه‌لری هردم طنین انداز اولیور. شو طاتلی سوزلرك صورت تطبیقنه كلنجه، هنوز دور حمیدیدن قورتوله‌مادیغمز كوزه چارپیور.

اوت، حریت كوزل بر شیدر. لكن كوزللكی انجق وصال ایله آكلاشیلیر. دائره‌سی ظلم و استبداد سدلری ایله تحدید و عوام ناسدن تجرید ایدیلیرسه حریت اوله‌ماز. استبدادك شكل دیكری اولور.

عدالت دخی اجراسی حالنده مرغوبدر. فقط عدالت آوازه‌سیله حكمت ازلیه قواعد اصلیه‌سنی آیاقلر آلتنه آلمغه قیام اولنورسه، علی‌الاعلا مسخره‌لق اختیار ایدلمش اولور. فویاسی ده چابوق میدانه چیقار.

اخوت جامعنــه عثمانلیلری جمع ایچون تفرقــه جویانه تهدیدلر اجراسی کفایت ایدەمز . واقفانه ارشادلر لازمدر.

مساوات ایسه علینك فعل صریحنی ولی‌یه فضولاً عطف ایتمك صورتیله حصوله کتیریله‌مز .

قانونك وضعی عموم ایچون اولور. احکامی اوکنده سویت مطلقه ، لزوم وضعنك مقصد غایەسیدر. بعضاً شاذلر کورلدیکی اولمشدر . لکن بوکونکی مطبوعات علنیتی بوکبی شاذلره امکان ومعذرت براقمامشدر . هله بویله بر دورده « روح القوانین » ه منافی شــاذلر کوریلورسه اشــنع ظلم ، محض جنایت اولمقدن قورتیله‌ماز .

حریت و مشروطیتمز ، ممتــازان ملتك بیك تاریخلرندن بری افق عثمانیده أکسیك اولمیان مساعیٔ قدیمهٔ متوالیه‌لرینك محصول مستقلیدر . بوکون علی نك آغاچدن میوەنی طوپلا-مەسی ایله دون او آغاجی دیکن ، بیودن ، صولایان ، او حاله کتیرن ولینك حقی ابطال ایدلمش اوله‌ماز . بالخاصه علی ، ولینك اجرتلی باغچوانی اولورسه، منحصراً تصرف دعواسی کستاخلق اولمقدن قورتیله‌ماز .

بونك ایچون « مشروطیتی بز استحصال ایتدك » دعواسی عثمانلیلردن بر کروه منفرد ایچون ، چوجقلق اولمقدن خالی قاله‌ماز . هله اویله واهی بر قول وادعا ، اســتبدادك احداث ایتدیکی کیفی معاملاتدن قوییه ایدلمش فعلیات ایله ترویج وتأمین

ایتمك جهتنه كیدیلیرسه ، كیفیتی حقیله وصف ایچون لسان ادب وحمیت كفایت ایده‌مز .

دور حمیدیده الك زیاده چكلمه‌سی فعلاً مشكل ، حكمةً جائز كوریله‌مه‌ین حاللر معلومدر . قانون أساسی‌نك و مشروطیتك یكانه قیمت و ماهیتی ، او حاللرك محو و ازاله‌سی أساسنه استناد ایتمكده‌در. اونقطهٔ استناد ، ولو موقت صورتیله خللدار اولورسه مقصد وحكمت اصلیه ألدن قاچیرلمش اولور .

مشروطیت نامنه خفیه‌لك رسماً احداث اولنور ، قانون دائره‌سنده بیان اولنان فكر ، نشر اولنان أثر ، خصوصیت دائره‌سنده تعاطی اولنان سوز مدار تعقیب وحكم اتخاذ ایدیلیر ، مسكن مصونیتی ، مخابره محرمیتی ، حریت شخصیه قدسیتی سربستیٔ مطبوعات حكمتی ... كأن لم‌یكن طوتیلورسه ، اویله بر حال هر شی اولور ، لكن «مشروطیت» اوله‌ماز .

ادارهٔ عرفیه تمغاسی دخی بویله بر أثر وحشتی مشروع كوسترمك ایچون كافی كله‌مز. چونكه مشروطیتده ادارهٔ عرفیه آنجق و آنجق عاصی عسكری اجرای مضاردن منع ، منبع فسادی (ییلدیزی) دفع ایچون یالكز بر قاچ كون دوام ایتمك اوزره جائز اولوب ، فضله‌سی تجویز وتأویل ایدیله‌مز .

هله بری قانونك بخش ایتدیكی حریت مطبوعاتدن بالاستفاده وطنپرورانه ، فداكارانه ، واقفانه نشریاتده بولنه‌رق ،

اورته‌لغه خدمت ایتمش ایکن ، بو خدمت مسلمه‌سی بر کروه قلیلك ایشنه کلمه‌مش اولمه‌سندن دولایی اعدامنه قصد اولنور، مؤبد قلعه‌بندلکه قرار ویریلیر ،

دیکری ولایتدن برنده بولنان همشیره‌سنه مکتوب یازه‌رق بر جمعیت قلیله‌نك قوانین أحکامنه تجاوز ایده‌کلمه‌سندن ناشی اورته‌لقده اویغونسز بر حال موجود ایدی . او کبی تجاوزلرك منعندن حسن نتیجه حاصل اوله‌جغندن بحثله « احوال مملکت امید بخشدر» دیدیکی ایچون رتبه‌سی رفع، معاش وتعیینی قطع، تقاعد حقی غصب ، املاکی حجز ایدیله‌رك نفی ایدیلیر ، عائله‌سی اکمکسز براقیلیر ،

یاخود « صباح غزته‌سی بو کونکی نسخه‌سنده شویله یازییور . . . . » دیه‌رك آنجق غزته‌نك حوادثی عیناً مکتوبنه نقل ایله ولایتده بولنان برادرینه ارسال ایتدیکی ایچون معاش ومأموریتندن محروم ایدیله‌رك اون سنه تبعید اولنور ،

یاخود برینك واپور بیلتجیسنه خطاباً سویلدیکی عادی بر سوزینی تحریفاً محکومیتی جهتی التماس ایدلدیکی صره‌ده ، او سوزی ایشتمش بولنان بر ملازم — شرف أصلیٔ عسکریسی ایله تحلیفدن چکینه‌رك دوغروسنی سویله‌یجه ، اشبو أثر انسانیت ، مظنونك لهنه شهادت شکلنی آلدیغی ایچون ، ملازم « حبس ایله مکافات ! » ایدیلیرسه . . .

يوزلرجه بوكبي خارقه‌لر كفايت — ايتميورمش كبي قلعه‌ـ
بندلرك قلعه قپولری داخلنده قانوناً سربست بولندقلرينه، حتى
دور حميديده بو سربستلكه قطعا خلل ويرلمديكنه رغماً حريت
و مشروطيت نامنه بو مغدورلرك قپولری اوكنه بر نوبتجى
ديكيلير ، قادين أركك هركسله اختلاطدن منع ايديلير ، پازاره
چارشی‌يه چيقيلير كن آرقه‌سندن جاندارمه أكسيك ايدلمز ، بو
حالده دخی جمعيت منسوبيننك تشويقيله خلق و اصناف بونلره
لساناً تعرض ايدنجه، جاندارمه، يعنی مجسم قانون، دخی اشتراك
ايدر ، بونلرك ايچنده مثلا بش سنه مدتله «تبعيد»ه محكوم
ايديلن طلبهٔ علومدن اوچ كشی قلعه ايچنده‌كی اوطه‌لرينه
جاندارمه طرفندن كونده ايكی كره «هايدی چيقيكز» ديه‌رك
بر ساعت اوطه‌لرندن حولی‌يه چيقاريلير ، قصور وقت كليد
آلتنده طوتيلور ، آچلق ، صوسزلق ادعاسی ايله فرياد ايتسه‌لر
بيله سس چيقارلماز ، بالخاصه كلن كچندن بری متأثر اوله‌رق
بو قانونسزلغی علاقه‌دار اولان مأموره عرض واخطار ايدنجه،
يالكز بو صاحب حميت دوچار توبيخ ايديلوب قانونسزلغه
متجاسر اولان جاندارمه‌يه بر شی دنيلمز ايسه . . . .

بوكبی حاللرك حكمت وجودينی تحری ايده بيلمك ايچون،
بر چوق عصرلری كری‌يه دوغری آتلامه‌مز ايجاب ايدر .

بو فلاكتك يكانه تأويل منطقيسی شودر : مشروطيتدن ،

قانون أساسیدن خلقی صوغوتمق ، اکراه ایتدیرمك ، استبداده قپو آچمق !

عجبا مقصد ملتزملری بومیدر ؟

هپ بر آغزدن جمله‌سنك « حاشا » دیه‌جکلرندن أمینز .

او حالده ؟ . . .

اشبو آثار غفلته ، اشبو مرض موت میقروبلرینه میدان ویرنلر ، آنلری جائزه‌لریله دولت عثمانیه‌نك وخلافت اسلامیه‌نك أفعال رسمیه‌سی صره‌سنه ادخال ایدنلر ، سلطان حمید ایله ییلدیز چته‌سی دکلدر ،

حکومت مشروطه نامنی طاشیان بر هیئت وکلادر .

وکالت عمومیهٔ ملتی حائز اولان مجلس مبعوثاندر ،

رجال وکباردن مرکب مجلس اعیاندر .

بونلرك جائزه‌لری مشروطیت اصلیه دائره‌سنده اجرا اولنه‌کلن او آثار تخریبه « تدابیر رسمیه و لازمه » شکلنی ویرمکده‌در !

عموم ملتك حقوقنی مدافعه‌یه وکیل اولان بعض مبعوثلر ، بو قارغاشالق أثناسنده اویله بر طاقم منطقسزلقلره واریپورلرکه ابقای نام ایچون آیا صولوقده‌کی « دیانه » معبدینی احراق ایدن (أروزیستراتی) ی بیله کری‌ده براقیورلر. چونکه أروزیستراتك جنایتی آنی جنت أثری اولمق ایله تأویل اولنه بیلیردی .

حال بوكه بحث ایتدیكمز وقعه‌لر اویله بر «حسن تأویل» ه بیله كلەمز .

عثمانلیلر قانون أساسی‌یه ، مشروطیته نائل اولدیلر . شو نعمتی تبجیل ایچون كافی سوز بولنه‌میور. عمومك مقبولی اولان بو نعمتی درت أل ایله صاریلوب محافظه ایتمك خصوصنی وظیفهٔ مقدسه بیلمكده متفقز . بونك ایچون «ارتجاع» نظرمزده بو رتبه مكروه ، مدهش كورینیور .

ارتجاع ایسه استبداده رجعت دیمكدر . استبدادی بز او قدر مردود كوریورز، مشروطیتی آكا نسبةً اورتبه قیمتدار عد ایلیورزكه تك مشروطیتی غائب ایده‌رك استبداده تكرار دوشمه‌مك ایچون بونجه حقوقك موقةً — پایمال ایدلمه‌سنی ، بونجه انسانك صلباً اعدامنی ، نفی و تبعیدینی ، یعنی قانون أساسینك بخش ایتدیكی حقوق مقدسهٔ اصلیه‌نك موقةً بر قسم عثمانلیلردن نزعنی بیله تجویز ایدییورز .

فقط استبداد مشروطیته قارشی نه قدر مكروه و مردود ایسه ، ادارهٔ عرفیه دخی ، حتی استبداده نسبةً او رتبه منفوردر . بو حالده آكا مراجعت ایتمه‌مك امكانی اولنجه ، تجویز ایتمه‌مك ، چاره‌سز اولنجه امتداد ایتدیرمه‌مك ألزمدر .

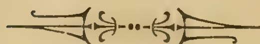
حتی چاره‌سز تأسیسی ایجاب ایدنجه ، برقاچ كونی ، نهایت

بر ایکی هفته‌یی تجاوز ایده‌مه‌مسنی تأمین ایتمك شرطدر . بویله قیصه بر مدت ایچون وضعی تجویز اولندیغی حالده بیله ، مثلا استانبوله عائد اوله‌رق وضع ایدیله‌جك ایسه ، استانبول مبعوثلری — فکرلری نه مرکزده اولورسه اولسون — منتخبلرینه قارشی « ادباً » ، « وظیفةً » ادارهٔ عرفیه‌نك علیهنده رای ویررلر . بونی ده کندیلرینه هرکس طبیعی کورور .

بزم استانبول مبعوثلرندن بری ایسه ، مسکین بر حساب سوقیله ، درت آی امتداد ایدن ادارهٔ عرفیه یه قارشی « أدباً » فریاد ایده‌جکی یرده ، ۹ تموز ۳۲۶ تاریخلی غزته‌سنك نسخه‌سنده « ادارهٔ عرفیه قالملی‌می ؟ قالماملی‌می » عنوانلی باش بندنده ، ادارهٔ عرفیه‌یی مردود برشاذی « قاعدهٔ اصلیه » مقامنده تلقی ایده‌رك ، ادارهٔ عرفیه‌یی ادامه ایده بیلمك خاطری ایچون مملکتك منافع تجاریه و اقتصادیه‌سنی فروع صره‌سنه قویبور ، ادارهٔ عرفیه‌یی ادامه ایده بیلمك خاطری ایچون ، منافع اقتصادیه‌نك تأمینه باشقه چاره آرامق درکه‌سنده کندینی غائب ایدییور . بونی یاپان ذات کندینی حریت و مشروطیته طرفدار عد ایتمکدن دخی صیقلمه‌یور !..»

بونك ایچون کوکلزده کوکلشمش اولان آرزوی انتباه عمومی پك شدید و معتبردر. استبداد جدیدك هر بر تهدیدینی ،

هر بر حکم و قرارینی ، قرارك عادیسی ایله عرفیسنی ... حاصلی
هر شیئی هیچه صایدیره‌جق مرتبه‌ده ناقابل تسکیندر. زیرا که
وطن عزیزك سلامت آتیه‌سی اعتباریله ایجاب حال
ومصلحتدر !.. [١ آغستوس ١٣٢٦]

عمای سیاسی

کوکل ایستردی، که بزم أصحاب زمان عثمانلیلق ، تورکلك عالمنك أحوال روحیه‌سنه ، استعداد فطریسنه کسب وقوف ایتمك امرنده بو درجه ده برعمای سیاسی اظهار ایتمه‌سونلر .

چونکه او رتبه ضعف بصیرته دوچار اولماسه ایدیلر ، دور جدیدك ماتم ایچنده احداثنی ، آیلرجه [*] او صورتده دوامنی تجویز ایده‌مزلر ایدی .

پادشاه نوجاهمزك عمری نه کبی مضایقهٔ روحانیه ایچنده کچدیکی معلوم در. محرومیتك بودرجه‌سی، تضییقك بومرتبه‌سی اوکبی ممتازان خلقت ایچون اوتوز اوچ سنه دکل ، اوتوز اوچ کون بیله چوق کورلملیدر .

مثلا : ولی عهد سلطنت جانبازك برندن بر آت صاتون آلیر، اوجانباز دخی آتی دیکرندن آلمش . نه چاره‌که — ایکنجی جانبازه کچمه‌دن مذکور آت رجالدن فلانك اخورنده طورمش.

---

[*] مع التأسف « ییللرجه » دیمك ایجاب ایدییور !

برجورنال ، برنجی صاحب مثلا ناموسلی برذاتدر . معروف، صادق ملك و دولتدر ، او آنه قدر هیچ بر شی ایله شبهه‌یی دعوت ایتمه‌مش . یاخود رسمك فوقنده ییلدیزه خدمتله مظهر التفات بیله اوله کلمش برخفیه رکنیدر. فائده ایتمز. « فلان ولی عهده آت صاتمش » جورنالی تفسیر و تأویل قبول ایتمز بر نص قاطعدر ! هایدی منفایه ! پالدیر کولدور قالدیریلیر .

ولی عهدك دائره‌سندن بر قادین چراق ایدلمش . خانه‌دن خانه‌یه کچه‌رك توتسولنمش . عاقبت احاد ناسدن برینه زوجه اولمش ، آره‌دن بش اون سنه کچمش ، قادین اولاد صاحبی اولمش ، کنـدیسی و قوجه‌سی اصلنه دوغری عطف امل ایتدکارینه أماره کوسـترمه‌مشلر . قضاءً جورنالجینك برینه کیفیت معلوم اولور . عرض اولنور. یالکز قاری وقوجه دکل، قومشو و احبابلری، بعضاً آلیش ویریش ایدن بقال و سودجی بیله تبعید ایدیلیر !

ولی عهد قرق کونده بر سوقاغه چیقار . قپالی عربه ایله کچر . عربه‌نك کورولتیسنی طویوب صاقنمق اوزره یولجی عربه‌یه عطف نظر ایدر . بلکه‌ده کوردکدن صوکره ایچنده-کینك کیم اولدیغنی فرق ایده‌مز . نه چاره‌که : عربه‌نك ارقه‌سی خفیه ایله دولو . بشکطاش محافظنك ، ضبطیه ناظرینك ، شهر امیننك ، ذکی پاشـانك ، صقاللینك ، فهمینك ، بك اوغلی متصرفنك . . . کوکالی خفیه سـورولرینك مأمورلری آیری

آیری‌در. بونلرك جمله‌سی جورنال ایدرلر. کیمی بیچاره یولجی‌یی یر ایله برابر تمنا ایدرکن ، کیمی تبسمله التفاتی قبول ایدرکن، کیمی معنیدار صورتده کوزلریله اشارتلر تعاطی ایدرکن ... کورمش! بر شیدن خبری اولمیان بی‌چاره آدمجغز کیجه یاریسی یاتاغندن قالدیریلیر، بشکطاشه نقل اولنور ، آیلرجه استنطاق، اشکنجه.. نهایت تبعید ایدیلیر!

بوغاز ایچنده روم ایلی کویلرندن برنده اصنافك بری واپوری قاچیرمش ؛ عجله ایشی وار . یایا اوله‌رق بك اوغلنه اینه‌جك . جاده‌یی طوتدیرمش کلیور . جاده ، ولی عهدك اقامتکاهنی احاطه ایدن دیوارك اوکندن کچیور . بیچاره یولجی فرقنده بیله دکل . لکن قصری هر طرفدن ترصد آلتنده بولندیران خفیه‌لر آنی کورورلر . کیم اولدیغنی تحقیق ایدرلر. جورنالی قیمتلندیرمك ایچون ییلدیزك نظرنده شبهه‌لی اولان برینه مناسبتی اولدیغنی علاوه ایدرلر . بر شیدن خبری اولمیان اوبیچاره‌ده کیجه قالدیریلیر ، انواع اذیتلر ایچنده سوریلیر !

ولی عهدك وکیلخرجی ، بربری ، باغچوانی وار . آنلرك همشهریلری ، هم کویلیلری ، خصم و اقرباسی وار . اختلاط ایتمزلر . لکن بونی اوکرنمش اولان جورنالجیلر (چونکه همان هرکس جورنالجی ایدی) اوهم کویلی‌یی، اوخصم واقربایی تحت ترصدده بولندیررلر . مثلا آنلردن بری بزم یالی‌یه آشجی اوله‌رق کیرمش . کوزل بر سرمایه تشکیل ایدر . « فلانك

دایه‌سی فلانك یاننه آشجی صفتیله کیرمش . حالبوکه مقصد آشجیلق دکل ، افندی ایله — واسطهٔ مخابره ومراسله‌در . ذاتاً (او خائن نعمت) ولی عهد طرفندن اوروپایه سوق ایدلمش ایدی . مصرده چیقان غزته‌سنده « اون سکز سنه‌لك حقوق صریحه‌سی » دیه‌رك ولی عهدلکنی مدافعه ایتمه‌سی دخی بوکا دلیل قطعیدر . بو دفعه آشجی صفتیله مرقومی یاننه آلمه‌سی « آناطولی حصارنده ینکی محله‌ده اقامت ایدن و افندینك وکیلخرجی بولنان دایه‌سی فلان واسطه‌سیله تأمین مخابره وادامهٔ فساد ایچوندر ... »

وکیلخرج ، آشجی ، حسن پاشایه یتمش کون مسافر اولورلر ، کیمی سیواسه ، کیمی‌ده اورکوبه تبعید ایدیلیر ..

بوصورتله چراق اوله‌جقلر چراقلقدن ، صله‌جیلر صله‌دن ، عموم دنیا ایله اختلاطدن واز کچرلر . دیری دیری قبره کومولورلر ! جمله منسوبین تك بر امید ایله تسلی بولمغه چالیشیرلر . او امید یکانه ایسه افندیلرینك جلوسیدر .

سلالهٔ نجیبهٔ عثمانیه‌نك بر رکن اعظمی ، سلطنت وخلافتك وارث مشروعی ، سلطان مجید کبی شفقت ومرحمت مجسمه‌نك صلب پاکی ، عادی عمله‌یه بیله دریغی جائز اوله‌میان ایجابات حیاتیه‌دن شو وجهله محروم براقلمش ایدی . باخصوص کندی محرومیتندن زیاده باشقه‌لرك کندی یوزندن ضرردیده اوله‌ـ کلمه‌لرندن دولایی مأیوس ومکدر اوله‌کلمش ایدی !

شو عذاب ألیم اوتوز اوچ سنه دوام ایتمش . متخلق بیورلدیغی شیم کریمه سوقیله بو چیله‌یه نهایت ویرمکه مقتدر اوله‌جغی کونه انتظار ایتمش . کندی نفس محترمندن زیاده ملتك ، تعلقاتنك ، بوتون عثمانلیلغك ماتمنی سعادت و سهولته قلب ایتمك دوشونجه‌لرنده تسلی آرامش ...

ایمدی، شو ذات فضائل سماتی اوتوز سنه‌دن بری بریکدیر- دیکی آمال نجیبهٔ شفقتکارانه سندن محروم ایتمك ، فلاکت دیده اولان ملتك کوز یاشلرینی سیلمك آرزوی خدا پسندانه سنك اوکنه عرفاً بر سد چکمك ، ایکی بیك سنه مقدم پره‌توریان حیدودلرندن بالمزایده حکومتی صاتون آلان عاصی قوماندانلردن بدأ ایله کچمش عصرلرده کورلمش متغلبلره وارنجه‌یه قدر بالجمله سرافرازان امم طبیعی اوله‌رق بیله « عفو عمومی » شنلکلرینی مقدمهٔ حکومت اتخاذ ایده‌کلمش ایکن خلیفه و پادشاه نوجاه عثمانی‌یی بونجه زماندن بری کندیسنه شرعاً و قانوناً انتظار ایدن عروس سلطنتی او صورتله تزوجندن منع ایله‌مك ، آثار رحم و شفقته طالب و عاشق اولان بر وکیل پیغمبری‌یه ، بر خاقان عثمانی‌یه اورته‌لغك ماتمنی تزیید و تقویه ایده‌جك قانونسزلقلری، منطقسزلقلری، اصل کنهکارلری ستر ایچون منافقانه چوریلن مکروه مانورالری تصدیق و امضا ایتدیرمك ... صورتیله سلطنتی احداث ایتدیرمك ...

عجبا بزم عجمیلر شونك نه دیمك اوله‌جغنی ، شویله بر

تخمدن ایی بر ثمره حاصل اوله‌میه‌جغنی، او ثمرۀ مضره‌دن حالاً و استقبالاً عزیز وطنك ضرر کورمکدن خالی قاله‌میه‌جغنی دوشونه‌مدیلرمی ؟

ذاتاً اوتوز سنه‌دن بری هر کون تازه‌لنه‌کلن بر قلب یاره‌سنه ، هم ده بر عثمانلی پادشاهنك قلبی یاره‌سنه ، شو صورتله بلا انصاف طوزلر، بیبرلر اکمك نه‌دیمك اولدیغنی بیله‌مدیلرمی؟

دوشونه‌مدکلرینی ، بیله‌مدکلرینی بالوکاله تصدیق ایده‌لم . زیرا یکانه اولان حسن تأویل اودر !...

(۲۷ نیسان ۱۳۲۵)

فلسفهٔ تاریخیه واخلاقیه خورده بینلری آلتنده
۳۱ مارت حادثاتی

کوکل ایستردی، که بزم رؤسای امورمز ۳۱ مارت وقعه‌سنك مشروطیت اعتباریله صرف «حرکت ارتجا-عیه» اولدیغنی کوسترمك کبی بر محال ایله اوغراشمقدن آرتق واز کچسونلر .

چونکه او حرکت ، شکل اعتباریله تأدیب وتربیه‌یی داعی مهلك عصیان اولمق ایله برابر أساساً «حرکت ارتجاعیه» ، یعنی قانون أساسینك و مشروطیتك علیهنه مخصوص و منحصر بر عصیان ارتجاعی دکلدی . هر حالده دولاییسیله ، قسماً دخی مستقلاً جمعیت اتحادیه‌نك داعی اولدیغی بر غلیان حمیت أثری ایدی .

جمعیت اتحادیه‌نك یولسزلقلرندن ناشی أفکارك منور اولان قسمنده غلیان حاصل اولمش ایدی . او غلیان اذهان عمومیهٔ مملکته کرکینلك ویرمش ایدی . بر قاچ مفسد او کرکینلکدن استفاده ایتمك ایسته‌مشلر . بونلر ، عجبا ، کیملر ایدی ؟

سرای أرکاننك ضمیرلرنده ارتجاع قصدی اولمه‌سی طبیعی..
فقط أرباب قیامك اتعالری «شریعت» دائره‌سنك خارجنه ،
خصومتلری دخی نهایت بش اون کشینك فضله‌سنه کیده‌میور-
دی . ایشك ظهورندن صوکره غیرته کلن کلاهجیلرك مساعیسی
ایسه، اتحادجیلری دوشوروب یرلرینه احرارجیلری اقامه ایتمك
ایدی . وطنك سلامتی ، منفعتی اعتباریله هر ایکیسی مردود ،
منفور حرکات جنایتکارانه ایدی .

شو محدود فسادك او قدر توسع ایتمه‌سنك أسبابی ایسه ،
خارجده آرانملی ، قشله‌نك داخلنده تحری ایدلملیدر . هم ده
بو سببلر اصلا سیاسی ، یاخود عمومی اسبابدن دکل ، صرف
داخلی ، عسکری أسبابدندر .

لزوم تشریح

انقلاب عثمانینك حصولنه دلالت ایدن « اتحـاد و ترقی » جمعیت اصلیه‌سی ارکانی آنجق عشراته بالغ بر زمرهٔ قلیله ایدی. اصلنده‌کی بوقلت عددیه‌سی شان و شرف جمعیتی قاتمرلشدیرر.

جمعیت اتحادیه واقعا انقلابمزك عامل اصلیسی و یکانه‌سی دکلدر. فقط هر نوع حقسزلقدن و باقمسزلقدن مجروح اولان اوردو ایله وطنلرینك استقبالندن مأیوس اولان ارناوودلرك غلیانلرینی حسن اسـتعمال ایتمك ، او غلیانلره افق سـلامت کوسـترمك یولنـده جمعیت همت و غیرتده بولنمش ایدی. بوهمت و غیرتی ایسه ـــ سلطان حمید وهمنك انضمام ایتمه‌سی ایله ـــ احوالی حسن نتیجه‌یه ایصال ایله‌مشدر. بودخی جمعیت مشارالیهایه تاریخ ملیمزده محترم ، مبجل ، عالی بر موقع تأمین ایتمك ایچون کافی ایدی.

«کافی ایدی» دیه‌رك ماضی صیغه‌سنی استعمال ایتدیکمزك أسبابی بو اثرك ایلك قسمنده ایضاح اولنمش ایدی. شمدی‌ده استبدادك کهنه و قوقمش وجودندن ترشح ایدن سیل مفسدت ایله وجود نورانیسی خللدار اولان ، بالخاصه طشره اقسـامی اعتباری ایله همان زوربالر اوجاغی درکه‌سنه تنزل ایدن هیئت

مخلوطهٔ اخیره‌نك سبب اولدیغی فلاکتلرك أك بویوکنی ، الك پوسکوللیسنی تشریح ایدییورز .

اتحاد وترقی جمعیتنه قدیمدن برو قوی و خالص علاقه‌مز واردر . «ایلك کوز آغریسی» قولنك حکمتی ایله ده ثابت اولدیغی اوزره ، بو علاقه‌نك بزم ایچون قدسیتی مسلمدر . شمدیکی جمعیتجیلر هر نه دیرلرسه دیسونلر ، فردای انقلابده (میزان) ك اتخاذ ایتدیکی مسلك و لسان دخی عینی علاقه غیرتنك ثمره‌لرندن باشقه دکل ایدی . بونك ایچون بوصحیفه‌لرده بر طاقم آجی حقیقتلری تعداد ایتمکدن مضطرب اوله‌جغمز درکاردر . بونك ایله برابر اشبو وقوعات مهمه‌نك تعداد وتشریحنی بروظیفهٔ وطنیه مقامنده بیلدیکمز ایچون تام اوله‌رق اجراسنه جهد ایده‌جکمز بی اشتباهدر .

چونکه اوتوز برمارت حادثاتی مناسبتیله، داخل وخارجده اعتبار بولوب ، تواتر شکلنه کیرمش ، مسکوت عنه براقلدیغی حالده ، تاریخده اویله‌جه کیده‌جکی شبهه‌سز بولنمش ، بر طاقم فکرلر وظنلر واردرکه آنلرك قطعی صورتده تاریخه مال اولمه‌لرینی منع ایتمك بالجمله أرباب حمیت و غیرت ایچون واجبدر . چونکه کتلهٔ ملتدن تمیز ایدورك تشکل ایدن برزمرهٔ ممتازه‌نك خسیس منافع شخصیه آرقه‌سنه دوشه‌رك وظنلرینك بو رتبه خیربالاتمه‌سنه رضا کوسترمه‌لرینی قبول و تسلیم ایتمك ایجاب

ایدر. بوایسه یالکز برحزب قلیلی لکه‌له‌مك دائره‌سنده قاله‌ماز. أساساً ملتك فضائل و خصائل مدنیه‌سی حقنده بر طاقم سوء ظنلر عطفنه مدار اولور.

بونك ایچون هر ایکی غیرت و علاقه بزی وقوعاتی ابتدا اجتهاد ذاتی، صوکره‌ده مذکور تواتر نقطه‌لرندن تشریحه سوق ایدییور. وظیفه‌دار اولان اصحاب زمان دخی، دیوان حربلرك دوسیه‌لرنده وجودی طبیعی اولان وثایق رسمیه‌یی حسن استعمال ایله، بزم شو تشریح ضروری و طبیعی‌مزدن چیقه‌جق اولان نتائج غیر مطلوبه‌یی تعدیل وتصفیه ایده‌بیلیرلر. بونك حصول پذیر اولمه‌سی ایسه هر حالده بوتون عثمانلیلغه بویوك برخدمت مقامنه قائم اوله‌جقدر.

(ب)

اجتهاد ذاتی

دور استبدادده عسکر تعلیمسز ایدی. جمعه‌دن جمعه‌یه بایرامدن بایرامه سلاملق رسمنه کیتمك. قشله اوکندن دخی عجمی نفرلرینه سلاملغه کیده‌بیلمك اوزره، تعلیمك، یوروییشك مبادیلرینی اوکرتمك — اشته بوتون عسکرلك بوندن عبارت ایدی. أساساً تنبللکه مائل اولان محمدجك بو سایه‌ده بوس بوتون تنبل اولمشیدی.

انقلاب خیر شرفواقع اولدی. آنکله برابر بویوك تعلیملره میدان آچلدی.

بو تبدل. کیفی دکل ایدی، ضروری ایدی. چونکه استبداد سیئاتی جمله‌سندن اوله‌رق بولغارستان پرنسلکی قوجه بر دولت عثمانیه‌یه علناً، رسماً میدان اوقویه‌بیلدی. بو فلاکتی تعمیر ایتمك، أمثالنك تکررینی منع ایلەمك واجب ایدی.

شو أمر مقبول و متعبرك ایجابی اولان تعلیملر، تنبللکی طبیعت ثانیه اتخاذ ایتمش اولان، نفراتی چوق یوزییوردی. آوجی طابورلری روم ایلیده ادمان کسب ایتمشلر ایدی. آنلرجه

یورغونلق حس اولنمیور ایدی . پاروله انلردن صادر اولیور ایدی .

آنلرك أمر و تنسیبلری ایسه مطالعه ، اعتراض کتورمز ایدی .

بونك ایچون صباح یوقلمه‌لرنده برمعتاد مشاهده اولنه کلن «حماجیلر»ك یوزده‌سی یوکسلدی، کیتدکجه یوکسلمکه باشلادی، سیکیرلره طوقونه‌جق بر درجه‌یه واردی .

اشته شو أحوال روحیه‌نك ثمره‌سی اوله‌رق، حمام طالبلری بعضاً تکدیراً تعلیمه سوق اولندی . اون طالبك سکزی تنبل ایدیسه ، ایکیسی جداً «حماجی» ایدیلر . قوزیلرك یاننده بو ایکی یاش دخی یانیوردی .

یانیوردی ، اما ایش آداب دینیه‌یه طوقونیوردی . محمد-جکلرمزك ایسه طوپی ایکی عدد مالکانهٔ فکریسی واردر . بری — دین . دیکری — دولتدر . آنلره طوقونمغه کلمز .

مالکانه‌سنك محدودیتندن می ، یوقسه أساساً طمرلرنده بالجمله أدیانك بشیکی اولان شرقك آب و هواسندن حاصل اولمش برقانك آقمه‌سندن‌می ، آنلره واقع اولان جزئی تماسدن محمدجکك بوتون وارلغی لرزه‌ناك اولور .

متأثر اولان محمدجك تفکره قویولنجه ، اوکونه قدر کورمدیکی بر طاقم شیلری کورمکه باشلار . مثلا : کچن کون آبدستخانه‌ده — بر پارچه کاغد کورمش ایدی . فلان کون

فلان ضابط شونی یاپمش ، بونی سویله‌مش ایدی . آنلری بر بر ذهننده بیوتمکه باشلار . حتی جمعه کونی مدرسه‌ده بولنان همشهریسنی کوردیکی وقت آنکله دردلشمکدن کندینی آله‌ماز. مدرسه‌ده‌کی همشهریسی ایسه ، یکی دورك بعض «یکیلکلرندن» ناشی مجروح الفؤاد در . محمدجکی آز چوق او دخی تسمیم ایدر .

۳۱ مارت وقعه‌سی سببلرینك بری بودر .

بوصورتله اوردونك احوال روحیه‌سنده بر حال مرضینك وجودی حس اولندی. لکن مرض تشخیص اولنه‌مادی. علاج یرینه زهر ویرلدی . یعنی روم ایلندن آوجی طابورلری جلب ایدلدی . آنلره ممتاز بر موقع ویرلدی . دوشونیله‌مدیکه بو حرکت آتشه یاغ دوکمك دیمکدر .

چونکه خاصه اوردوسی قانون اساسی‌یه و مشروطیته صداقت ایله محلف ایدی. قرق اللی بیك کشی امر آلتنده طورورکن ، خارجدن اوچ طابورك جلبی ، بونلرك حیثیت ذاتیه‌لرینه ، عزت نفسلرینه طبیعی اوله‌رق طوقونه‌جق ایدی . حتی امرای عسکریه بیله بو تأثرلردن خالی قالمیه‌جقلردی . بونی حکومت دوشونه‌مدی . حتی بو بابده‌کی اخطارات خیر- خواهانه‌نك أصحاب زمانجه ترسنه توصیف اولونمه‌سی بیله خوش کورولدی .

ایشته ایکنجی سبب !

دور سابق سیئاتندن بری ده لزومسز ، معناسز ، مناسبتسز ترفیعلر ایدی . بعض قطعه‌لرده ضابطان ، لزومنك بش اون مثلنه قدر چیقمش بولنوردی . فناسی ده ایچلرنده جورنال سایه‌سنده ترفیع ایدنلری أهون کوستره‌جك سائر بدتر «لطف دیده‌لر» ك بولونه‌سیدر . چونکه جورنالجی آز چوق اوقور ، یازار ، آز چوق قابل خطاب اولور . حالبوکه کیلارجی ، ابریقجی ، طبله‌کار همشهریلری ، «هودوکار» ، نفرلکدن قائمقاملغه قدر بش سنه‌ده ترفع ایدرلردی .

بونلری حالیله ابقا ایتمك رذالت دیمك اولور . بناء علیه تنسیقات ، ألزم ایدی . تشبث ایتدیلر . أساس پك مقبول . لکن مقبول اولان أساسلر بالجمله دوائرده معکوس ثمره‌لر ویردیکی کبی قشله‌لرده دخی شکایته وسیله اولدی . بوده طبیعی ایدی . چونکه جمله‌مز «استبداد آدابی» ایچنده یوغورلدق . قرابت ، منفعت ، خاطر ، خلوص ، التماس قوتیله قاعده‌ده شاذلر تشکیل ایتمکدن قورتوله‌مادق . حقلی اوله‌رق شکایت ایدنلره حقسزلر دخی التحاق ایتدیلر . غلغله بویودی ، دوام ایتدی .

شو أمر تنسیقده مکتبلیلرك ترجیحاً قادرو داخلنده ابقاسی پك طبیعی ، پك لازم بر أمر ایدی . عکسنی دوشونمك بیله جائز اوله‌میه‌جق قدر بسیط بر وظیفه ایدی . لکن کندیلرینی بیله بیلمز «لطف دیده‌لر» نفرلرك مذکور أحوال

روحیه‌لرینی تحریکاً : « هر فساد مکتبدن چیقار » زمیننده آتشه یاغ دوکمکه باشلادیلر .

اوچنجی سبب بودر .

لکن أك مهمی دردنجی سببدر.

تموز انقلابنی فعلاً وجوده کتیرن جمعیت اتحادیه ، دفعاتله ایضاح اولندیغی اوزره . داخل و خارجده وقتیله بزم حصوله کتیردیکمز ، نامنه چالشدیغمز جمعیتك عینی دکلدر. بولغارستان حدودنده‌کی عسکر ایچنده قوت بولمش ، یکی قطب و مسلکه کوره تعدیل حرکت ایتمش برجمعیت جدیده‌در . حدود باشنده کوچوك مفرزه‌لر بولنور .. کوچوك ضابطلرك قومانداسنده اولور .

جمعیتك ایلك ارکانی ایشته شو کوچوك رتبه‌لی ضابطان عسکریه‌مز ایدی .

« مرشد » لك و « مرید » لك صفت و آدابی ایسه معلوم در . قائممقامه . میرالایه ، لوایه ، فریقه بر ملازمك « مرشد » لك ایتدیکی اولوردی . حین تماسده مقدس بر تشبثك اهمیتی اصول و آداب عسکریه‌یی ایکنجی درجه‌ده براقدیرردی . یعنی « مرشد » ملازم ، « مرید » لوا ایله سنلی بنلی قونوشمغه باشلادی .

شو آداب جدیده تموزدن صوکره قلوبلره ، قشله‌لره قدر سرایت ایتدی. بو حال محمدجکلرك کوزلرندن قاچمادی . دیکر

طرفدن «اخوت»، «مساوات» كیجه كوندوز، هر وسیله ایله تبجیل و تكریم ایدیلیوردی. محمدجك مساواتی، اخوتی «بیكباشی نه ایسه، بن ده اویم» صورتنده شرح ایتمكه باشلادی...

اورته‌لغك كركینلكی، قادرو خارجنده قالمه‌لری طبیعی اولان «لطف دیده»لرك تلقیناتی، غزته‌لرك شكایاتی، حمام و آبدستخانه محاكاتی.. محمدجكلرك موازنه‌لرینی اخلال ایتمشیدی. هر نوع اطرادسزلغه استعداد حاصل اولمش ایدی. یالكز «نكهبان» اولان آوجی طابورلرندن آز چوق چكینیور ایدی. لكن آوجی چاوشلرینك كندی فكرینه موافق برادعا ایله ایشه اوك آیاق اولدقلرینی كورنجه... محمدجكلر ترددلره لزوم كورمدی.

آیاصوفیه میدانده قوشان محمدجكلر عجبا نه ایستیورلردی؟

غریبی شوكه: بونجه زماندن برو حقیقت تحریسنده بولنان دیوان حربلر بیله بو بابده مطرد بر فكر بیان ایتمكه جسارت ایدهمه‌مشلردر. چونكه آیروجه عرض و ایضاح ایتدیكمز وجهیله، محمدجكلرده بر فكر مخصوص یوقدی. بونده‌كی مقصدم ۳۱ مارت حادثه‌سنك، أهمیتنی، تهلكه‌سنی كوچولتمك دكلدر. چونكه سلطان حمیدك یرنده جسور، متوكل، جداً استبدادك اعادسنه طالب بر حكمدار بولنمش اولسه ایدی، اوكون اوكلیندن اول آیاصوفیه میدانده كلوب

عسکرك قوماندا‌سنی النه آلمش بولونسه ایدی ، آرزوسی حالنده یالکز ملت مجلسنی دکل، بوتون استانبول خلقنی بیله سونکودن کچیرمکه موفق اولوردی .

بونك ایچون حادثه‌نك أهمیتنه ، تهلکه‌سنه ، اشتراك ایدن عسکرك لزوم تأدیب وتبعیدینه تردد ایتمك جائز دکلدر. یالکز لازم وواجب اولان شو امر مهمی اجرا ایدرکن ، آکا باشقه بر رنك ویرمك ، باطل بر کسوه ایله دونادوب اورته‌لغی اغفال ایتمکه چالشمق بیهوده‌در ، حتی آتی اعتباریله پك مهلکدر دیمك ایستیورز . چونکه او ساخته کسوه قولایجه طاقیله‌میور. بر چوق بیکناهلرك کناهکار عدیله قانون نامنه بویوك بویوك غدرلره اوغرادلمسنه احتیاج مس ایتدیریور . بوکاده محترم بر صنف أرکانی آلت ایدیله‌رك آتیلری تسمیم اولنیور .

مسئله‌یه ترس بر نقطهٔ نظردن باقلمه‌سی اویله غریب نتیجه‌لر ویریورکه أخلافمز بونلری تدقیق ایدرکن حیرت ایچنده قاله‌جقلردر.

۳۱ مارت حادثه‌سنك أسباب معنویه‌سی حقنده‌کی اشبو اجتهاد شخصی یکی بر شی دکلدر . بالاده بیان اولندیغی اوزره وقعه کونی صدارت دائره‌سنده ، مجلس رئیسی احمد رضا و اعضادن رحمی بکلر و سائر اوچ مبعوث ایله قونوشدیغمز صره‌ده ایضاح ایتمش ایدم . حتی رحمی بك کندینی ضبط ایده‌مدی‌ده شو فریادی فرلاتدی ایدی :

رحمی بك — بز سزك نشریاتکزی صرف غرض و خصومته حمل ایدییور ایدك . خالص اولدیغکزی شمدی کوربیورم !...

شو اقرار غیر اختیاری دیوان حربده لهمه بر وثیقه تشکیل ایده بیلیردی . بن مراجعت ایتمدم . رحمی بك ایسه بالذات حسن شهادت ایتمك اوزره مراجعت ایتمه‌نك شرفنی تقدیر ایده‌مدی . یاخود «مربوطیت» جهتیله آکا مقتدر اوله‌مادی .

قدیم اولان شو اجتهاد شخصی خاصه اوردوسنی تشکیل ایدن أفراده منحصردر . آوجی طابورلری داخل دکلدر .

آوجی طابورلری بوتون موجودیتلریله جمعیته مربوط ایدیلر. أساساً بالجمله اوچنجی اوردو أرکانی انقلابه کندی أثر مخصوصلری نظریله باقیورلردی. بونك ایچون عمومنده «کندی مالللرینی محافظه ایتمك» غیرت عمیانه‌سی موجود ایدی . استا-نبولده بولنان اوچ طابورده ایسه بو غیرت عمومیه‌دن باشقه بك مهم اولان «کیسه غیرتی» دخی منضم ایدی . بونك ایچون أسباب قیامی تحری ایدیله‌جك دائره پك محدوددر. یا خارجدن بری جمعیت نامنه آوجی طابورلری ایچنده دولاب چویره‌رك آنلری اغفال ایتمکه موفق اولدی . یاخود جمعیت أرکاننده بعضلری آنلری معین مقاصد ایله تحریك ایتدیلر .

دیوان حربلرك سکوتی برنجی شقی اعتباردن دوشورمشدر . چونکه جمعیتك دلاللری یالکز حقیقتلره دکل ، پاموق ایپلکی

ایله دیکلمش تأویللره استناداً فریادلردن کندیلرینی آله‌مامش ایکن، آوجی طابورلرینك محرکاری حقنده دقته شایان بر صدا هنوز چیقارمامشلر در.

ایکنجی شقه کلنجه، درین مطالعاتی داعی بر صحنهٔ اسرار شکلنی آلمشدر. یعنی «فداکاران امت» جمعیتنك علیهنده استعمال اولنان سلاحلره تنزل ایدن، مثلا عاجزلرینك توقیفی ایله (میزان)ك تعطیلنی رسماً «تدبیر مصیب» عنوانیله توصیف ایله‌ین «مشروطیت نگهبانلری»نك جهل معتادلری أثری بولندیغی اعتقادی تعمم ایتمکه باشلامشدر. حسین حلمی پاشانك بر مخبره خطاباً: «آوجی چاوشلرینی عسکرك باشلرنده کورونجه، اتخاذ اولنه‌جق بر تدبیر قالمادیغنی حکم ایتدم...»، یاخود عسکرك ایچنده تبدیل قیافت ایتمش ضابطلرك وجودی مسلم ایکن، دیوان حربلرجه بو جهتك تعمیقنه کیدلمه‌مسی و سائره مدار حکم اولمشدر.

أغلب احتمال محدود و خلعه مربوط بر مقصد ایله شرف سوقاغی عجمیلری آوجی چاوشلرینی تحریك ایتدیلر. شو تحریکك کاسه‌یی طاشیده‌جغنی، هدفی فرسخ فرسخ آشیره‌جغنی بیله‌مدیلر. قیام هدفی آشوب جمعیت علیهنه دونجه، شاشیردیلر. کیمی فاتح، شهزاده باشی، سلیمیه، بك اوغلی، بوغاز ایچی سمتلرنده خلاص قپوسنی آرادیلر، کیمی‌ده عنوان و صفتلرینی و بناءً علیه تاریخك نه‌دیه‌جکنی اونوده‌رق حدود خارجنه التجا ایله‌دیلر!

بونك ایچون انصافسز تاریخ ، عقلدن زیاده قلبه استناداً ویردیکم حکمم ایله اکتفا ایده‌مز . عکسنی اثبات ایده‌جك فضله وثایق ظهور ایتمزسه ، دها آغیر ، معنوی فلاکت ملیه‌دن معدود بر حکم سقیم ویرمکدن کیری قاله‌ماز. تاریخك ویره‌جکی حکم دخی — وثایق و معلومات شمدیکی دائره‌یه منحصر قالیرسه — شودر :

(ت)

حکم تاریخ

« جمعیت اتحادیه‌نك استانبول شعبه‌سی دولت عثمانیه
« امورینی بر چوق مدت ییلدیزی وایسته‌دیکی صورتده اداره
« ایتمك عزم وأملنده ایدی. جمعیت اصول مشروطیتك مبادئ
« حکمتندن بیله محروم ایدی. انقلابه کندی مالکانه‌سی، کندی
« مدار استفاده سی نظریله باقیوردی. وقتیله ییلدیز سرایی
« نه ایدیسه، جمعیتك ده عینی اعتبار و اقتدارده قاله‌جغنه قائل
« ایدی.

« مشروطیتی استحصال ایتمش اولان فرقهٔ اتحادیه کویا
« هر کسی کندیسنه الی الابد منتدار بوله‌جق، بونك ایچون
« مملکتده مخالف فرقه‌لرك، معارض فکرلرك ظهور ایده‌جکنی
« حسابدن خارج طوتیوردی. مأمولنك خارجنده اوله‌رق
« فرقهٔ اتحادیه‌یه قارشی معارضلر باش کوسترنجه، بونی جداً
« نانکورلکه و فساده حمل ایتدی. أربابنی شدتلی معامله‌لره
« مستحق عد ایتدی.

« بو معامله‌لرك قانون أساسی أحکامنه مخالفتی ادعاسی اورته‌یه
« چیقنجه. بوده آیروجه حرص و حدتلرینی داعی اولدی.
« چونکه: مجرد کندی اثر همتلری عد ایتدکلری مشروطیتك

« سائرلر طرفندن کندی علیهلرینه سلاح مدافعه اتخاذ اولنه‌بیله-
«جکنی پك طار اولان حوصله‌ٔ وقوفلرینه صیغدیره‌میورلردی.
« مواخـذ و منقـدلره تعرض ، منتخبلرك حریت رأی
«و حرکتلرینه تجـاوز ، مبعوثلری ، یعنی تجسم ایتمش ملت
«عثمانیه‌یی ، بر قاچ کشیدن عبارت اولان سلانیك و استانبول
« شعبه‌لرینك آمال و مقاصد خسیسه‌لرینه آلت اتخاذ ایتمکدن
«عدم تأدب ، حریت کلامی ، حریت اجتماعی ، حریت مطبو-
«عاتی لفظی مراد مقـامنده براقمق درجه‌لرینـه واردیریلان
« تغافل ، بنای آمالنك تمللرینی رخنه‌دار ایدیوردی . او بنای
«موهومك کمال رذالتله اوزرلرینه ییقیلوب کندیلرینی ازمه‌سنه
«احتمال حاصل ایتمش ایدی .

« فداکاران جمعیتی دولابی ، رمضـان توقیف و تعطیلی ،
«کامل پاشانك اسقاطی ، حسن فهمی بکك قتلی و سـائره کبی
«معرفتلر بونی منع ایده‌جك تدبیرلردن اولمق اوزره اختیـار
« اولنمش ایکن، عکسنه ثمره‌لر ویردی . حسن فهمی‌نك جنازه-
«سی کونی اسـتانبول اعتباریله موجودیتلرینك احاسـسندن
«قورتولمه‌سی ، تك بر آدمك مخالفتکارانه غیرتی اثری اولدیغنی
«حرص و دهشتله کوردی . کویا استانبول خلقنك بو نانکور-
« لکنه قارشی بعض جمعیت أرکانی بر تدبیر شـدید و مؤثر
« اتخاذینه لزوم کوردیلر . بونی کورنلر دخی فداکاران جمعیتی
«ساخته‌کارلقلرندن بدأ ایله بوتون قانون شـکنلکلری ارتکاب

« ايدن شرف سوقاغنك بر قاچ كنيش مذهبليسى ايدى .
«جمعيتك مظهر همتى اوله كان آوجى طابورلرينك عميانه
« اطاعتلرينه استناداً وكويا قانون أساسى عليهنده اوله‌رق ،
« ۳۱ مارت حادثه‌سنى ميدانه كتيرديلر .

« أمللرى پك بسيط ايدى. «يشاسون شريعت»، «يشاسون
« پادشاه» ديه‌رك و باشلرى بوش اوله‌رق سوقاقلره دوكوله‌جك
« اولان عسكر ، خفى مأمورلرينك تحريك و تشويقلرى ايله
« مغازه‌لره ، مؤسساته تعرض ايتمكه باشلايه‌جقلر . وحشتلر
« واقع اوله‌جق، قانلر دوكيله‌جك ، سلطان حميد بوندن جرأت
« آله‌رق تعميرى محال بر پوط قيره‌جق .... نتيجه‌سى اوله‌رق
« ايكنجى و اوچنجى اوردو «جبراً» استانبوله، «سفيل بيزانسه»
« كيروب فتح ايده‌جك « محارب مظفر » صفتيله ايلك كونلرده
« بيلديكى كبى كسه‌جك ، ايسته‌ديكنى آله‌جق ، استانبولده
« يكيدن معارض و مؤاخذلرك ظهورينه امكان براقميه‌جق ،
« ايجابنده بوتون ملتى پنجۂ قهرينه آله‌جق .

« لكن «ماشياوه‌ل» دستورينه لايق اولان شو آمال ومقاصد
« قسماً ، صورتاً حصوله كلمش ايكن، اصل مطلوب حاصل اوله‌
« مامشدر . چونكه فرقۂ مخالفه رؤساسى عصيانك باشنده آوجى
«طابورلرينى كورونجه، مصلحتى احاطه ايده‌بيلمشلر. مقصدلرينى
« تخمين ايله‌مشلر . بوتون غيرتلرينى او مقصد مردودى منع
« ايتمك يولنه صرف ايتمشلردر .

« بو دولابك ، مرتبـلرك مطلوبلری وجهله دونه‌مه‌مسی
« أسبابی ایچنده (میزان) غزته‌سنك « ایها العلما » بندی برنجی
« موقعی طوتمشـدر . چونکه بندك حرارتلی خطابندن متأثر
« اولان أرباب حمیت آیاصوفیه اختلال و اجتماعنی خبر آلنجه ،
« فداکارانه ایفای وظیفه ایتمك اوزره همان قوشمشلردر .

« سـلطان حمیدك ده مطبوعات نامنـه زکی بکك ییلدیزه
« کتوردیکی خبری نظر دقته آله‌رق چابوق صـدر اعظم ایله
« حربیه ناظرینی تعیین وارسال ایتمه‌سی نقصانی اکمال ایله‌مشدر .

« واقعا « حرکت اوردوسی » نامیله بر مفرزه کلمش . فقط
« لزومسزلغی درکار اولدیغی حالده کلمکه اصرار ایتمه‌سی داعیٔ
« شبهه اولمش . بالخاصه أجنبی سفراسی شاهد اتخاذی ایله خلع
« فکری اولمادیغی رسماً اعلان اولنمش ایکن ، برنجی مقصدك
« او اولدیغی فعـلاً ثابت اولمش . سرای محتویاتی ایله برابر
« استـانبول مغازه و بانقه‌لر مدخراتی ، « یکی فاتحلر » ه مال
« غنیمت اوله‌جق ایکن ، استانبول ، کلنلری دوست مقامنده
« مقاومتسز قبول ایتدیکندن دولابی آکا محل و مناسبت بولنه‌
« مامش . بعض کوکالی قطعه‌لر ایله ییلدیزك اشغالی کونی چرکین
« صورتده باش کوسـترن یولسزلقلر بوندن متولد در . دیوان
« حربلرك بش پاره ایتمز اموری اعدامه ، کوره‌که ، مؤبد قلعه‌
« بندلکه ، نفی‌یه مدار حکم اتخاذ ایتمه‌لری دخی بوندندر . بو
« ایسـه آرتق هدفی تجـاوز ایتمك دیمك ایدی . جمعیت

« اتحاديه‌جه مطلوب و ملتزم اولان نتايجك ضد كاملنى حاصل ايله‌مشدر ... »

ايشته وقوعاتى اوزون الدن محاكمه ايده‌جك اولان تاريخ مستقبلك بويله بر شكلده اوله‌رق حادثه‌يى جدول وقوعاته كچيرمه‌سى پك محتملدر . بونك اوكنى آلمق ، ممكن اولديغى حالده قطعى حجتلر نشرى ايله عثمانليلغى او شائبه‌دن قورتارمق مقتضاى حميتدر . اخطارينى وظيفهٔ مقدسه عد ايدييورز .

عجبا تاريخ شو سقيم حكمى ويرمك ايچون نه كبى دليللره، أماره‌لره استناد ايده‌جكدر ؟

دلائل اعدادیه

برنجی

اتحاد و ترقی جمعیت حاضره‌سی ، وقتیله دوقتور ابراهیم تمو بکك مکتب طبیه پیکه‌لرنده تأسیس ایتدیکی « اتحاد و ترقی جمعیت عثمانیه‌سی » دکلدر . مؤخراً روم ایلیده تجدیداً تقویه ایدلمش یکی بر جمعیتدر . برنجی جمعیتك اون بش سنه‌لك فعالیتی بر ثمره ویره‌مه‌یجه و جمعیت ارکانی آره‌سنه نفاق کیره‌رك هر بری برر جهته صاپنجه ، اسکی جمعیت منتسبلرندن بعضلری روم ایلیده ، بالخاصه حدودك هجرا مواقعنده بولنان کنج ضابطلر ایچنده یکی طرفدارلر پیدا ایتمشلر ایدی . بونلر جمعیتك پروغرامنی تجدید و تعدیل ایله‌مشلر .

بو پروغرام حال و موقع ایله متناسب ایدی . ییلدیزك استبدادکارانه لاابالیلکی نسبتنده قوی روابط ایله اعضا بر برینه باغلانمش ایدی . او دور منحوسده ملته حریت و مشروطیت بخش ایتمکدن دها بویوك و دها قیمتلی بر أمل اوله‌مازدی . جمعیت ارکانی دخی او اقصای أملك استحصالی اوغورنده جانلرینی ، ماللرینی حضورلرینی ، آنا ، بابا ، خصم و اقربالرینی ، حتی ایجابنده ناموسلرینی بیله فدا ایتمکه یمین ایدرلر ایدی .

جمعیته برینی قبول وادخال ایتمك اصولی، ایتالیه‌نك (قاربوناری)، جهانك (فران ماسونلری) ، قاتولیك تعصبنك (جزؤیتلری) پروغراملرندن مقتبس غریب و مهیج تشریفات دائره‌سنده اجرا اولنوردی . عینی اصول و تعامل وجهله جمعیتلرینك قدسیتی ، وسعتی ، قوتی حقنده أك فاحش یالانلری ده بلاپروا ارتکاب ایدرلر ایدی .

لوندره و صوفیه طریقلری ایله کلن پاره‌لر دخی هر نوع مبالغه‌لر سردینه مساعد ایدی .

ضابطان عسکریه مستثنا طوتلدیغی حالده سائر أعضا بر قاچ کشیدن عبارت ایدی . مانیاسی زاده رفیق بك ، آووقات بها بك ، رحمی بك دوقتور ناظم بك ، طلعت بك جاوید بك باشلیجه‌لری ایدی . عسکرلرك ایچنده دخی أك ایلری کلنلر صادق بك ، جمال بك ، غالب بك ، صلاح الدین بك ، ایدیلر .

بر فکره ، بر مقصده ، یاخود مسلکه ایکی نوع انتساب واردر . بری (Perisse le Mondsauf le principe) یعنی قاعدهٔ اساسیه‌یه طوقونولمسون ده ایسترسه دنیا ییقلسون درجهٔ تعصبنه واردیریلان تسلیمیت مطلقه‌در . هیچ بر مساعده ، هیچ بر مسامحه قبول ایتمز بر انتساب و ارتباطدر .

دیکری دخی — بزم علمامز طرفندن پك چوق استعمال ، حتی سوء استعمال ایدلمش اولان « اهون شرین » ی اختیار ایتمك اصولیدر .

ایشته مقصد قدسیسی مسلم اولان جمعیت جدیدیه ، أعضاسی برنجی اصول ایله مربوط ایدیلر . بو حال مطلوبك استحصالی کوننه قدر پك مقبول اوله بیلیر . هله مطلوبه وصولی کونی جمعیتك أفرادی ، اصول جدیدەنك أحکام وآدابنه تماماً تبعیت ایتمك اوزره جمعیتك فوق العادهلك حالنی ترك ایدرلر و یکی دورك علی العاده أفرادی میانه کندیلرینی ادخال ایلرلر ایسه ، کندی اصللرینه صادق قالمش اولورلر ، فضیلت محضهیی فعلاً کوسترمش ، تاریخك تبجیلنه استحقاق کسب ایلهمش بولنورلر .

یوق ، بوئله یاپهمیوب یکی اصولده ، یکی دور مشروطیتده اس الاساس اولان مساوات حقوق قاعدهسنی اخلال ایله کندیلرینه فضله بر امتیاز ، بر تفوق ، رجحان ادعاسنه قالقیشیرلر ایسه ، اوحالده فضیلتی آیاقلر آلتنه آلمش ، مجاهدهلرینی خسیس بر مرابحه جیلکه تنزیل ایلهمش ، مجاهدلکدن چیقمش . متغلبه شکلنه کیرمش اولورلر .

مع التأسف بزم جمعیت أرکانی بوایکنجی شقی اختیار ایلدیلر . نیچون ؟

دیمش ایدککه بر مقصد و مذهبه ایکی درلو ارتباط وانتساب واردر . آنك برنجیسی نامحدود بر تسلیمیت ، بر شدت اوزره کندینی ربط ایتمك اصولیدر . قاربوناری ، فران ماسون ، جزوئیت جمعیتلری بویلهدرلر .

بر فكره ، بر مسلك و مذهبه ، بر فرقه‌يه بو شدت اوزره انتساب و مربوطيت « تعصب » ه منقلب اوليور . تعصب ايسه توجدك ، استغراقك اوجيدر . يعنى اوچى‌ده جنتك برر قدمه‌سيدر .

اشبو آثار جنت ، مذهب و مسلكلرك يكى ظهورلرنده چوق كوريلور . لكن مذهبك اركاننده ياخود مرشدلرنده دكل ، مريدلرينك ايچنده ، بالخاصه قريحه‌لرى او مذهب ومسلكك محيطنى احاطه ايتمكه مساعد اولميان سالكارى طاقمنده ظاهر اولور . بر فكر عالينك ، بر مقصد واسعك بويوكلكنى باشقه‌سندن تلقن ايدن بر بيچاره ، نه اولديغنى بيلمكسزين ، ذهننده آنى بويوتدكجه بويوتور . نهايت موازنهٔ عقليه‌سنى بوزمق راده‌سنه وارير .

اشبو فرط ارتباط و استغراق جنتك أنواعى تكه‌لرده واقع اولور . أكثريا يكى منتسبلرك محدود فكرلى و جاهل اولان قسمى بوكا دوچار اولور . لكن بوجنتله مجنون اولانلرك ايچنده تاريخده بويوك نام براقمش أعاظم بيله واردر .

مثلا قاتوليك كليساسنك عزيزلرى سر أفرازاندن مشهور (سن برنار) بو نوع مجنونلرك اعلاسيدر ، اشبو سن برنار بحثك برنده كنديني معتبر نصلر وحجتلر ايله حبط ايدن خصمه قارشى شويله بر مدافعه‌ده بولنمشدر .

سن برنار — أكر شمدى سمادن وحى نازل اولور ،

آنك وحی اولدیغنه بنم ده قناعتم کلیر . وحی دخی سنك حقلی اولدیغکی سویلر ایسه ، بن آنیده تکفیر ایله یاقمدن قوغارم!

دیندارانه غیرت سوقیله اختیار اولنان شو کفرك صاحبی ، بیان ایتدیکمز کبی، عزیزلرك سرأفرازاندن معدوددر. چونکه معاصرلری مذکور کفرینك درجه‌سنی تبیینه مقتدر دکللر ایدی ، آنلرده عینی جنت ایله مجنون ایدیلر . بونك ایچون سن برناره قدسیت کسوه‌سنی طاقدقلری کبی، آنك رد ایتدیکی أفکار جدیده‌نك انتشارینه مانع اولمق اوزره انکیزیسیون ، اینده‌کس ، اوتودافه‌لره مراجعتله عصرلرجه مدت اورته‌لغی اشکنجه خانه‌یه چویردیلر .

لکن زحمتلری بیهوده‌یه کیتدی . زیرا ایجاب حال و زمان اوله‌رق واقع اولان تجدد هیچ بر شی ایله منع ایدیله‌مز . هله جنتك بو کبی معاملات شدیده‌سی او تجددی تأخیر ایده‌جکی یرده ، وقوعنی تعجیل ایدر . نته‌کیم اوروپانك انقلابلری بو سایه‌ده بر آن أول حصول پذیر اولمشدر ...

بزم انقلاب خیرمز دخی شو جنتك تماسندن خالی قالمامشدر . سلطنت حمیدیه‌نك نصف اخیرنده مکتبلرك منبع فساد اولدقلرینه حکم ایدلمش ایدی . آنلری قپاتمغه جسارت ایده‌مدیلر . فقط ذکی پاشالر ، اسماعیل پاشالر ، زهدی پاشالر ، هاشم پاشالر واسطه‌لری ایله جدی تحصیلی هیچ مرتبه‌سنه ایندیرمکه جهد ایتدیلر . شو مجاهدهٔ ابلیسانه‌نك ثمره‌لری یارم

تحصیللی ، جهللرینك درجه‌لرینی تعیینه مقتدر ، فقط اوکرندکاری درت بچق معلوماتی علم و فلسفه‌نك بوتونی عد ایله کندیلرینی عالم کل ظن ایدن بر سوری مجنوندن عبارت ایدی. فکر تحلیل وتنقیددن محروم قالان کنج دماغلر قولاق طولغونلغی ، بر آزده کندی ایجادلری ایله برر محیط معنوی حاصل ایله‌مشلر ایدی . بو محیط معنویلرینك سطحیلکنه رغماً بالذات اصابت و قدسیتنه قائل ایدیلر . بو محیطلرینك اساس وفروعنه شبهه و اعتراض قبول ایده‌مه‌مك رادەسنده بر تعصبه، یعنی جنته مغلوب اولدیلر.

ایشته بو طاقم کنجلر جمعیته انتساب ایدنجه، بوتون توحید و استغراق جنتکارانه ایله جمعیته ارتباط پیدا ایتدیلر . کیت کیده خسته‌لر صاغلاملره غالب کلدیلر . بو صورتله حریته عاشق اولان جمعیت اصلیهٔ جلیله تدریجاً حریت صحیحه‌نك باش دشمنی کسلمشدر .

أرباب انقلابده مشاهده اولنان اطرادسزلقلر ، حریت نامنه اختیار اولنان ظلم و تعدیلر ، فکر مخالفتی کفر عد ایتدیرمك رادەسنه کندیلرینی ایصال ایدن تعصبلر . . . بوندن تولد ایتمشدر .

الحاصل جمعیت أرکانی بو سقیم یوله مجرد وقوف سیاسیلرینك ، دائرهٔ عرفانلرینك قلت و محدودیتندن دولایی صاپمش اولدیلر . أك شنیع تجاوزلری ارتکاب ایتدکاری

وقتلرده بیله، آنلری سلامت وطن ایچون لازم الاجرا وظیفه مقامنده تلقی ایتدکلرینه أماره‌لر چوقدر.

قریحه‌لرینك محدودیتی، مقصد ایله آنك وسائط استحصال حدودینی ذهنلرنده قاریشدیردی. جمعیتك قدسیتی، بعد الانقلاب دخی، لازم غیر مفارق عد اولندی. جمعیتك حکمت وجودی مشروطیتك استحصالی ایکن، بعد الانقلاب، جمعیت مشروطیت اعتباریله باشلیجه بر قوهٔ مخربه شکلنده اجرای فعالیت ایتمکه دوام ایتدی. اعلان مشروطیتدن صوکره دخی یالان، ساخته‌کارلق، احکام قانونیه‌یه فاحش تعرضلر، مملکتك اداره‌سنی اخلال صورتلریله جمعیتلرینك، آنجق جمعیتلرینك تحکیم وتقویه‌لرینه دوام ایتدیلر.

مقصد اصلی استبدادی ییقمق اولدیغی ایچون قبل الانقلاب فضیلت عد اولنه بیله‌جك اولان بو طور و حرکتلر، بعد الانقلاب بر غائلهٔ مهلکه شکلنه کیرمش اولدی. یعنی جمعیت أرکانی انقلابجی کسوه‌سیله مشرف اوله‌مادیلر. انقلابدن صوکره «اختلالجی» و «ییقیجی» صفت سابقه‌لرینی محافظه ایتمش اولدیلر، که عظیم و مهلك بر خطای سیاسی ایدی.

مثلا: کویا ییلدیزه قارشی جمعیتك هر طرفده شعبه‌لری اولدیغنی کوسترمك اوزره بالجمله مرکزلرده غریب المآل تلغرافلر چکلدی.

بعض یرلرده بو تلغرافلر أك ملوث أللره کچدی. آنلر

طرفندن اســتعمال اولندی . او ملوث استبداد أللری آرتق « جمعیت مقدســه‌نك » أركانی أللری اولی ویردی . بوندن صوکره او أللر ، جمعیتك نام وشاننه اوله‌رق ، اورته‌لغی تلویث ایتمکه دوام ایتدیلر . ایش او حاله واردی‌كه بر آزدلق حیات دولته بیله طورغونلق عارض اولدی .

لوث ایکی طرفه ســاری بر ماده‌در . شــائبه‌سی مملکته منحصر قالمادی . جمعیتی دخی أرباب بصیرت نظرنده کیرلتدی .

أز جمله تلغراف ماده‌سی : مشروطیت دیمك قانون دائره‌سنه عودت دیمکدر . بوتون فنالق ییلدیز حکومتنك کیف و منفعت ذاتیه‌سی ایچون أحکام قوانینه رعایت ایتمه‌مه‌سندن ، نظامات اعتباریله مســتثنا بر موقع اختیار ایله‌مسندن ایلری کلیوردی . بو کبی استثنالرك کلیاً رفعی ، مســاوات عمومیه‌یه رعایت ، قانون أحکامنك علی السویه عمومه تشــمیلنه دقت أك برنجی تدبیرلردن اوله‌جق ایدی .

جمعیت تلغراف ، پوسته ایله برابر سائر حکومت ماکنه‌سی قوللرینی اجرتسز ، مسئولیتسز اوله‌رق کیف مایشا صورتده استعمال ایتمکه قویولدی . بو حال ، مشروع و مشروط یاد ایتدکلری حکومت تشکل ایتدکدن صوکره ادامه ایدلدی .

بو صورتله جمعیت اتحادیه کندی مقصد و دعواسنك تملنی ، یعنی نصرالدین خواجه واری اوتوردیغی دالی ، کسمکه دوام ایله‌دی . بو حاللر عثمانلی منورلرینی أندیشــه‌یه القا ایتدی .

حیرت و تأسفلری آرتدی . حمیت وطنپرورانه‌لری، فکر فضیلت جویانه‌لری ابتـدا خیر خواهانه اخطـاراته ، صوکره علنی مجاهده‌یه کندیلرینی سوق ایله‌دی .

کرك بو حرکتلری ، کرك بونلرك بر قسم خلق طرفندن حسن قبوللری جمعیت اتحادیه‌یی غلیانه کتیردی . سیاسیات و مشروطیت أمرنده‌کی محدودیت جاهلانه‌لری اشبو آثار حمیت ووقوفه جداً اهانت ونانکورلك آثاری نظریله باقدیردی . تهدید و اخافه مقصدیله جنایتکارانه تجاوزلره قدر واردیلر . بو ایسه ایشلرینی دوزلته‌جکی یرده ، بوس بوتون برباد ایتدی . ایشی اوزاتمامق ایچون ، مثلا ازمیره حصر نظر ایده‌رك ایلك اجرا آتك شکل حکمتنی تصویر ایده‌لم :

*
* *

اوروپادن عودت ایدن معروف بر مجـاهد (فضلی بك) فردای انقلابده ازمیر شهرینه اوغرار . موقعندن استفاده ایله ازمیرلیلره نطق وقونفرانس ویرمك صـورتیله وطننده تأسس ایدن مشروطیتك ایلك ثمره‌لرینی فعلاً طـاتمق ایله کسب شرف ومباهات ایله‌مك ایسـتر . کمال حیرت و اضطراب ایله بونك ممکن اوله‌میه‌جغنی کورر ، وطنه ادخال ایدلدیکنه قانع بولندیغی مشروطیت اصولندن هنوز پك اوزاق قالدیغمزی آکلار .

هم ده بونی دوقتور ناظم بکك طور و معامله‌سندن آکلامش

اولور . دوقتور ناظم بك ـ كه ازميرده تأسيس مشروطيت مجاهده‌سنده حقيقةً تجلى داعى غيرت و فداكارلغى سبق ايتمش بر ممتاز جمعيتدر . چونكه محكوميتنه رغماً تبديل جامه ايله ازميره كيتمش . توتونجى صفتيله يرلشمش . جمعيتك تشكيلاتى و نشرياتى ايله وقت كچيرمش بر فداكاردر . بو حركتى غاريبـالدى ، ماجينى قوميته‌لرينه ، ياخود آلمانيه‌نك (سياه زمره) سنه اعضا اولمغه لياقت كسب ايتديرن بر قهرمانلقدر .

شو قورقوسز ، لكه‌سز يكى (باپار) اولان ناظم بك ، او مجاهدك (يعنى فضلى بكك) بولنديغى اوتله كلير . ايكى ضابط دخى برابر بولنور . ناظم بك بر طور باردانه ايله اولتيماتومنى بيـان ايدر : يا همان جمعيته داخل اولوب يمين معتادى اجرا ايتمك ، آندن صوكره جمعيتك دلالتى ايله قونفه‌رانس ويرمك . ياخود هيـچ كيمسه ايله اختلاط ايتمكسزين ازميرى ترك ايدوب كيتمك .

كوكدن قعر سـفليته دوشـمش اولان مجاهد ، حيرتنى تسكين ايتدكدن صوكره ، بو طابك پك بسيط اولان حريت و مشروطيت قواعدينه منـافى اولديغنى ، بونى طلب ايتمك اوزره ناظم بكده ، حتى والى بكده صفت و صـلاحيت بولنماديغنى ، قانون أساسى أحكامنك بوبابده پك صريح اولديغنى ، بناءً عليه كنديسنه واقع اولان افادەنك كأن لم يكن حكمنده طوتيله‌جغنى سويلر .

جمعیته التحاق ایتمك جهتنه کلنجه ، کندیسی « تشبث شخصی وتوسیع مأذونیت » فرقه‌سنه منسوبدر. اتحاد فرقه‌سیله کندی فرقه‌سی آره‌سنده ایسه کلی اختلاف وار . بو اختلاف اوروپاده بر چوق اوغراشلدیغی حالده حل ایدیله‌مه‌مشدی . فرقه‌سنه انتسابی اجتهاد ثمره‌سی اولدیغی ایچون تبدیل فکر ومسلك ایتمك دخی ممکن دکل . بونك ایچون التحاق فکری دخی تکلیف مالایطاقدر .

بونك اوزرینه ضابطلردن بری سوزه قاریشیر . « حریت و مشروطیت ، مقدس جمعیت طرفندن دشمنلرینه آلت فساد اولمق ایچون استحصال اولنمامش ، جمعیتك ومنسوبلرینك شان وشرفلری ایچون استحصال اولنمش ، بونك ایچون شاید ناظم أفندی آغزیله تبلیغ اولنان جمعیتك قراری خلافنده اوله‌رق مصمم اولان قونفه‌رانس ویرمکه قالقیشیر ایسه طبانجه ایله بینی پاطلاده‌جغنی » بیلدیرر . سوزینه قوت ویرمك ایچون جیبندن سلاحنی چیقاروب ماصه‌نك اوزرینه قور . ناظم بك دخی شو حیدودلغه ، أشنع استبداده قارشی سکوت ایدر . یعنی تصدیق ایلر .

مجاهد مأیوس قونفه‌رانسدن وازکچر . یالکز آرقداشلردن درت کشی ، که بری انقره مبعوثی ماهر سعید بکدر ، انقره‌یه کیتمك اوزره دمیر یول ایله حرکت ایدرلر . بونی خبر آلان جمعیت شعبه‌سی تلغراف ایله بونلری مرتجع اعلان ایدر، قره

حصارده توقيف ايتديرر . سونكولى عسكر وژاندارمه آلاييله محقراً ازميره كتيرديرر . ازميرده دخى عسكر قشله‌سنده موقوف طوتار . قورشونه ديزمك ايله تهديد ايدر. معجزه مقامنده اولومدن قورتولورلر . نهايت ناظم بك افندينك «شفعتى» ايله استانبوله حركت ايده‌جك واپوره قدرده كتورررلر .

ناظم بكك اوقهرمانلغى نه ايدى ، بو لحنه تورشيسى نه‌در ؟

بو فاحش تضادلرك أسبابى معلومدر :

اولا — امور ملكيه و آداب مشروطيت امرنده جهل مركب ايله جاهل بولنمه‌سى ،

ثانياً — جمعيت غيرت وتعصبنك حد معروفى آشمه‌سيدر . يعنى تعصب ، توجد ، استغراق شكلنده غيرتك تصلب ايتمه‌سيدر .

ثالثاً — مشروطيتك آنجق جمعيت اتحاديه‌نك تحكمى شكلنده قبولنه طبيعى نظر ايله باقلمه‌سى‌در .

شو تحكم لزومى جمعيته بر چوق جنايتلر اجرا ايتديرمشدر . باشقه ولايتلره وارمقسزين يالكز بالمناسبه بحث ايتديكمز آيدينه حصر دقت ايده‌لم .

مغنيسه‌ده بر جنايت حصوله كلير . جمعيت همان محلنه

مرخصلر قوشدیرر . عدلیه ، ضبطیه ، ملکیه مأمورلرینی بر
طرف ایدر . جانی‌یی بلا محاکمه آصار .

مشروطیت دورنده حریت شخصیه‌نك ، حیات بشرك ،
حقوق و قانونك پاك مقدس مالکانهٔ ملت اولدیغی بیلنیه‌مز .
محض جنایت و فضاحت دینلك اولان شو حرکت جمعیت نامنه
ارتکاب اولنور .

ازمیرده یتمش ایکیلك اختیار بر فریق موقع قوماندانیدر .
ناموسلی و شایان احترام ، قدملی بر غازیدر . ألنده‌کی شیفره‌یی
دائما انسانیتکارانه حسن استعمال ایدر . ییلدیزك شدتندن ،
صحابتی سایه‌سنده بر چوق مغدور حمایه ایدیله‌کلمش . انقلابك
ایرته‌سی کونی دوقتور ناظم بك بر قاچ کوچوك ضابط ایله قشله‌یه
کلیر . قپو نوبتجیسنه لیسته ویرر . ایچنده امرا و ضابطاندن
بعضلرینك اسملری محرر . او اسم صاحبلرینك ایچری‌یه
و طیشاری‌یه صالیویرلمه‌مسنی أمر ایدر .

بر قاچ کون صوکره یتمش ایکی سنه‌لك پیر محترم اولان
فریقه یاناشیرلر . هم‌ده قونیه‌یه کیدرکن قره حصاردن چولوق
چوجوغیله برابر موقوفاً ازمیره اعاده و حبس ایتدکلری
فریقه ، غلیظ تجاوزات لسانیه‌دن باشقه توکورمك ، سلله
اورمق ، ایتمك یولنده تحقیرلره هدف ایدرلر . صوکرده بیك
آلتی یوز کشی‌یه بالغ اولان عسکرك مواجهه‌سنده حولی‌یه

ایندیررلر . اوراده — تجاوزلرینی تکرار ایله برابر عسکره دخی توکوروك «رسم تچیدینی» اجرا ایتدیررلر .

بالخاصه انقلاب دورلرنده «اطاعت عسکریه» باشلیجه مدار سلامت مملکتدر . هیچ بر صفتی اولمایان دوقتور بك مداخله ایدییور . انتظام عسکرینك کوکنی بالطه‌لایور . حکمته ، آدابه منافی، حاله و آتی‌یه کوره مضر ومهلك جنایتلر اجراسنه تصدی ایله‌یوردی .

حقارت کورمش اولان فریق ناموسلی بر ذاتدر . حقارته تحمل ایده‌مز . شویله بر پوصله یازار : «آلتی سنه‌یی متجاوز حسن خدمتدن صوکره عسکر اوجاغنده، قشله‌نك اورته‌سنده، بیکارجه اولادلر ایچنده دوچار ایدلدیکم بو حقارتی هضم ایده‌میوب انتحار ایدییورم. بونك ایچون کیمسه‌یی تعجیز ایتمه‌سونلر. یالکز حضـور اللهده هیئت ظالمه‌دن حقمی استدعا ایله‌مکله اکتفا ایله‌یورم . بنی فلان تکه خطیره‌سنه دفن ایتسونلر » .

اشبو وصیتنامه‌سنی پانتالوننك دوکمه‌سنه کچیریر، [چونکه ستره‌سنده‌کی عسکر فورمه‌سی علامتلری ، دوقتور بکك أمر و ترتیبی ایله ، سوکولمش ، اختیـار قوماندان بو صورتله قان بهاسنه اکتساب اولنان حق قدیم مکتسبندن بلا محاکمه ، بلا قید و شرط همان تجرید ایدلمش ایدی] کنـدینی محبوس بولندیغی قشـله اوطه‌سندن قشله‌نك حولیسنه باش آشاغی آتار . ایکنجی قاتدن زمینـه ایمزدن أول ، دیواره تماسـدن

دولابی طاقلاق قیلار . تصوری وجهله باش آشاغی دوشمز ، آیاقلری اوزرینه اینر . ایکی ایاغی دخی خورد اولور . اون یدی یردن کمیکلری قیریلیر ، اوینار .

أشته شو فلاکت زده بوحالده سدیه یه قونور . کویا « قاچار ایکن فلان قهرمانك همتیله طوتولمش دینیر » و « اللهنی سه‌ون توکورسون » دعوت « حریتپرورانه‌سی ! » نه جواباً سوقاقلردن کچن حشراتك توکوروکاری ایچنه مستغرق اوله‌رق لیمانه ، صنداله ، سلانیکه ترتیب اولنان کمینك کمورلکنه نقل اولنور .

بونی خبر آلان فریقك عیالی ، آداب و عصمتنی ده اونوده‌رق دلی کبی چیپلاق سوقاغه اوغرار . سدیه اوزرینه هجوم ایدر .

— شو اوروسپی قالتاغنی آتك دفع ایدك ، أمر متحکمانه‌سیله آنی دخی دلیکك برینه طیقارلر ، منع ایدرلر .

ذاتاً ایلك کونی باندولی عسکرله حکومت قوناغنه کیدلمش . والی وأرکان مأمورین میدانه حقارتله سوروکلنمش . علیهلرینه تجاوزکارانه نطقلر سویلنمش ایدی .

— بوندن صوکرا حکومت مأمورلری ، سزك حقیر و مطیع خدمتکارلریکز اوله‌جق ، آنلری طانیمیه‌جق ، أمرلرینی هیچ طوته‌جق ، سز آنلره أمر ایده‌جکسکز . ویرکو و تکلیف تحصیل ایده‌میه‌جکلر ، ایسترلر ایسه ویرمیه‌جکسکز ، قوغاجقسکز .

بونی مقام اعتراضده جمعیت ارکاننده برینه درمیان ایتمش ایدك .

— سوء تفسیر و تلقی‌در . مقصد ، ملت مجلسنك تنسیب و قراری اولمیان ویرکو ایدی .

— أعلا اما خلق آنی بیلیرمی ؟ مجلس اجتماع ایتمزدن أول حیات دولت هانکی تنفس اقتصادی ایله تأمین ایدیله‌جك.. الی آخره ....

بونلرك حکمت وعلتی نه ایدی ؟

کویا « جمعیت مقدسه‌نك مهابت و اقتدارینی عوامه اظهار ایتمك » ایمش !!؟

باطل ، نتیجه‌سز ، صوك درجه‌ده مهلك ، مشروطیتی مخل و مخرب بر حرکت جاهلانه‌در. باشقه درلو ده اوله‌مازدی.

مشروطیتك باشلیجه جهت رجحانی ادارهٔ کیفیه‌یی قالدیرمق ، یرینه قانونك اداره‌سنی وضع ایتمکدر. ییلدیزك کیفی اداره‌سنده بیله بر آدمك آصیلمه‌سی ، بر فورمه‌نك سوکولمه‌سی ، براصول موضوعه‌نك شکل دیکره تحویلی بر چوق شروط و قیوده متوقف ایدی . سرسری بر دوقتور قشله‌یه قوماندان اولوب عسکری بیلدیکی کبی قوللانه‌ماز ایدی .

جمعیتك حرکاتی بر سیل مستولینك هجوم و استیلاسی شکل مکروهنده ایدی . خلق بو کبی شیلره بعضاً قاتلانیر .

بالخاصه بزم کبی اوچیوز سنه‌لك استبدادزده بولنان خلق اولورسه . لکن اویله خلق دخی بوکبی استیلای وحشیانه‌یی کلوب کچیجی بر عارضه ، جنکیزی ، تیموری ، جنیدی بر چاپول کبی قبول ایدر . بالخاصه مشروطیت دورنده تپه‌لرنده باقی بر قوت شکلنده قبول و هضم ایده‌مز . ادارهٔ ملك عجمیلری شو بسیط حقیقتی بیله درك ایده‌مدیلر .

قومیته‌جیلك آدابی صنعت و طبیعت ثانیه اولمش . ریاستی ضبط ایله انشا و اداره وادیسنه انتقال ایدنجه ، حالا هدم و تخریب عملندن غیری‌یه اقتدار کوستره‌میورلردی .

مهابت ابرازی لازم دیه‌لم . لکن مقصد أساسی اولان ادارهٔ ملکی اونوتمامق شرطدر . حق و حد حکومت اعتباریله « دون » ایله « بوکون » ك فرقی کوزه‌دلمك ایستر . دوقتور ناظم بك آرتق مجاهد انقلاب صفتنده دکل ایدی . حکومت جدیده‌نك رکنی ومشروطیتك ، حریتك ، عدالتك ، مساواتك ، بالخاصه قانونیتك بر شخص مجسمی مقامنده بولنیوردی .

مهابت ابرازی لازم . پیره‌نك دفعی دخی لازمدر . یالکز پیره ایله یورغانك أهمیت نسبیه‌لرینی مقایسه ایله اهوننی ترجیح ایله‌مك شرطدر . امور ملکیه عجمیلری هپ یورغا- نلری یاقمق صورتیله پیره‌لردن قورتولمق طریق سقیمنی طوتدیریورلر . دیواردن دیواره کندیلرینی چارپیورلر ، ملکی ده خراب ایله‌یورلردی .

باشقه ولايتلرده باشقه ناظملر ظهور ايتدی . باشقه ناظملكلر ارتكاب اولندی . مملكت جداً آنارشی‌يه مستغرق قالدی .

....

ايكنجی

اشبو يولسزلقلر خلقك توحشنی ، منور قسمنك انديشه‌لرينی ، شكايتلرينی ده جالب اولدی . دائرهٔ شكايت توسع ايدنجه ، جمعيت باشقه درلو تدابير اتخاذينه قرار ويردی . بو مناسبتله ده بعض تشكيلات داخليه‌ده بولندی . بنا‌ءً عليه ، بعض منفعت خسيسه‌سنه خدمت ايتمك شرطيله هر چرخ فسادی تدويره مستعد اولان احمد رضا بكی ، اوروپاده‌كی اختلافلرده آكا ياردامجی اولان بيكلر ايله برابر جمعيته سرتاج ايتمكه قرار ويرديلر .

صباح الدين بك ، اسماعيل كمال بك ، علی كمال بك و سائره كبی مسلك مقبول و مطرود صاحبی اولان منور وطنپرورلری — كه مشروطيتك تأسسنده باشليجه بونلرك خدمتلری كورولمه‌سی طبيعی ايدی — ايشته بو منورلری جمعيتدن اوزاقلاشديرمق ايله برابر اسنادلر و افترالر اختياريله آنلری أنظاردن دوشورمكه قرار ويرديلر .

⁂

ييلديز پولتيقه‌سنك اينجه جهتلرندن بری ده جمعيت

دوشكونلرینی كندینه ربط ایتمك مسلكی ایدی . بو عنصر مسكنت ، آنجق ییلدیز بازارنده كندیلرینك پاره ایدوب باشقه بازارلرده كیمسه‌نك رغبت ایتمیه‌جكنی بیلدكلری ایچون ، سلطان حمیده دورت أل ایله صاریلیرلر ایدی .

جمعیت اتحادیه ییلدیز مكتبندن شو درس مخربی قبول ایتدی . أك رذیل جورنالجیلری ، خفیه‌لری ، مزورلری ، منافقلری بیله جمعیته قبول ایله حمید واری آنلرك مفسدتلرندن استفاده ایتمكه قویولدی . بونی پاره ویرنلره حصر ایتدكلری حقنده‌كی ذهاب دوغری دكلدر . كرچه جمعیت أركانی پاره‌یه پك بویوك قیمت ویردكلرینی هر یرده اثبات ایتمشلردر . لكن ایش یالكز پاره ده دكل ، ییلدیزك سلاح استبدادندن استفاده ایتمك فكرینه ده تبعیت ایتمش اولدی .

بو صورتله تنسیقات و تشكیلات اجراسندن صوكره جمعیت دولابی حركته باشلادی . بو دولابك بوتون دورلرینی تعداد ایچون جلدلرجه كتابلر یازمق لازم . آندن صرف نظر ایله یالكز باشلیجه‌لرینی ، وطنك جریان امورینه كلی مدخللری اولانلرینی ذكر ایله اكتفا ایله‌یورز .

ابتدا شخصمزه تماس ایدن بر ایكی وقعه‌دن باشلایورز . چونكه مقصد اصلی بی ، یعنی جمعیتك طریق فضیلتدن تباعد ایتمكه نه رتبه مستعد اولدیغنی تصویره مدار در .

⁂

مشروطيت ادارەنك مملكتمزده تأسس ايتمەسی ايچون فداكارانه وقف وجود ايتمش ايدم . مكتب ملكيه درسلرنده ، غزتەجيلقده ، رسمی مأموريتلرده ، اوروپاده ، عودتدن صوكره شورای دولتده هركسك جنت عد ايتدكاری جرأت ايله تعقيب مقصد ايدردم . اوتوز سنەلك مجاهده أثناسنده هر ساعت ، هر دقيقه محو ايدلمك احتمالنه بيلەرك معروض قالمش ايدم . وطن اوغرنده اظهار اولنان فداكارلقلرك هربری نسبی نومرولر ايله توصيف ايدلوب يكونی طوپلانيرسه ، قطعياً أمينم ـ كه قازانەجغم نومرو يكوننك نصفنه واصل اوله بيلەجك بر عثمانلی يوقدر . بونی أهل خبره اوكنده هر وقت اثباته حاضرم .

بونك فضله بر محسناتی وار ايدی ايسه اوده غيرتمك هر نوع منفعت خسيسه وحرص وطمعدن عاری بر عشق فضيلت جويانه أثری بولنمەسيدر . بونك ايچون فردای انقلابده حريت ومشروطيت نامنه اولەرق هدف تعريض اوله بيلەجكم خيالمه بيله كلەمزدی . نصل كلسون كه خدمت مسبوقەدن باشقه پارلمنتو اصول وفروعنده اختصاص مخصوص كسب ايتديكم ايچون سابقده هيچ برخدمتم سبق ايتمەمش اولسەبيله ، لاحقده او اختصاصمدن استفاده ايتمك اوزره أرباب انقلابك درت أل ايله صارلمەلری طبيعی كوريله بيليردی .

ايشته شو سويهٔ فكريەم ايله انقلابی قارشيلادم . جمعه

ایرتەسی کونی سوقاغك حالنی بکنمەدم . استبدادك کهنه انبارینه دولمش اولان فارەلرك ، انباری ترکایله یکی قورولمقده اولان حریت قصرینه هجرت ایتدکلرینی ویکی مسکنلرده قرمزی قوردلەلر وصوك غامده آوازه ایله آهنك انقلابی اخلال ایتدکلرینی مشاهده ایتدم .

بوکبی أحوالده وظیفه شناس بر حکومت بولنورسه بوکبی بایغرەلرك أهمیتی اولەماز . لکن سعید پاشا ایچون مشروطیت اصولی مجهول بر طریق ایدی . شاشیرەجغی آشکار ایدی . او رتبه شاشیردی . که عادتا غربده « سوقاق پولتیقەسی » یاد اولنان آثار شی‌یه قدر واردی . بر مثالك ذکری کافیدر .

بر سوری آیاق طاقمنك باشنده شیخ‌الاسلام جمال‌الدین أفندینك مخدومی مختار بك باب عالی‌یه کلوب ، سعید پاشایی بینەك طاشنه قدر سوروکلەیوب ، ملت نامنه بر طاقم هذیانلر اختیار ایدر ، بر سلهٔ تأدیبه طالب اولور . ، سعید پاشا ایسه آنی ویرمکه عقل ایدەمدی ، بالا رتبەلی بیکاك ، ملتی صویمق أمرنده اوك آیاق اولان غافلك ، جورنالی اوزرینه معایدء رسمنك بشکطاش سراینەن قالدیریلوب مراسم قصرینه نقل اولدیغنك صاغه وصوله مفتخرانه افشاسنده محذور أدبی کورەمەین سرسمك ... « ملت وکالتنی » سعید پاشا قبول ایله جواب ویرمکه مسارعت ایتمش ایدی .

مشروطیتی کندیمه هرکسدن زیاده یقین بیلیوردم .

چونکه قدمم واردی . آنك شان و حیثیته تماس ایدن بو کبی
مسخره‌لقلر دوغریدن دوغری‌یه شخصمه تعرض مقـامنده
نی متـأثر ایدییوردی . بونك ایچون مأموریتدن استعفا ایله
(میزان) ی نشره باشلادم . یکانه مقصـدم ، ییلدیزه قارشی
اولدیغی قدر بر شـدت ومتانتله سـوقاغه قارشی ، ایجاب
ایدرسه سلانیکه قارشی « مشروطیت صحیحه » نی مدافعه ایتمك
ایدی . بو دخی هر نوع حسـابات ذاتیه‌دن معرا ، حتی مشکل
و مهلك بر وظیفهٔ وطن پرورانه‌دن باشقه بر شیٔ دکلدی .

بو حرکتمه قارشی اختیـار اولنان معامله معلومدر . بز
وطن خائنی ، حریص جاه ایمشز . « جمعیت مقدسه » بزی
بیلمك طانیمق ایسـته‌مز ایمش ! بزم جمعیته دخوله لیاقتمز
یوقمش !

(صبـاح) غزته‌سنده کوردیکم بو جوابی قطعیاً جمعیته
حمل ایتمه‌دم ، مختار بك کبی استبداد قچاقلرینك ایجادی عد
ایتدم . جمعیت طرفندن همان تکذیب اولنه‌جغنه و (صباح) ه
بر درس عبرت ویریله‌جکنه انتظار ایتدم . اویله بر شی ظهور
ایتمه‌دی . هنوز جمعیتك استانبولده فعالیته باشـلامادیغنه حکم
ایتدم .

ایش اوزادی . بونك ایچون مذاکره ضمننده (میزان)
مطبعه‌سـنه کلن رحمی ، جاوید ، نجیب بکلره ، آ ووقات
بهاءالدین بکه بونك چرکینلکنی ، جمعیت ایچون حیثیت شکن

بولندیغنی ، بر آن اول تکذیبه غیرت اولنمه‌سنی توصیه ایتدم . بو بکلر ظاهراً خالصانه بر طرزده ، مصاحبه ایتمکه دوام ایتدکلری حالده فعلاً بر ثمره حاصل اوله‌مادی . آنلر حقمده‌کی نشریاتك جمعیتك رضاسی ومعلوماتی خارجنده اولدیغنی وبنم جمعیت نزدنده قدیمدن بر موقع مخصوصم باقی قالدیغنی اعلان ایده‌جکلر ، بن دخی شرف سوقاغنه کیدوب رسماً جمعیته داخل اوله‌جغم وآرتق قومیته ایله دائما تماسده بولنه‌رق آکا کوره ادارهٔ قلم ایده‌جکم .

ایش نتیجه‌سز اوله‌رق اوزایوب کیدییوردی . آنلره منسوب ، بزده محب بر ذات راحتمی بوزدی . آنلرك بکا قارشی خالص اولمادقلرینی سویله‌دی . کلوب کیتمه‌لری ائتلافی تأمین ایچون دکل ، کویا بنی جرح ایتمك اوزره ضعیف نقطه‌مك کشفی ایچون ایمش !

أرباب انقلاب ایچون ، حریت قهرمانلری ایچون نه بیوك افترا ، نه انصافسز بهتان ؟ کمال شدتله بونی رد ایتدم .

لکن ایش متانتمی صارصمغه باشلادی . نهایت بر کون مطبعه‌یه اوغرامش اولان جاوید ورحمی بکاره ترددلرك ، ایشك بو درجه اوزامه‌سنك سببنی صوردم .

« اوروپادن صورت عودتمك نصل توصیف ایدلمك لازم کله‌جکی حقنده جمعیتجه ترددلر وار ایمش » ده آنك ایچون ایمش !

حیرتمی کتم ایده‌مدم . او عودتم حیاتمك اك بویوك مدار افتخـاری ، ملته ایتدیکم فداکارلقلرك أك قیمتداری ، ییلدیز استبدادینی محجوباً یرلره باقمغه مجبور ایدن بر أثر حمیت ایدی . بونك بویله اولدیغنی جمعیت بیلیر ، بیلمه‌سی لازم کلیر . زیرا عودتدن أول شعبه‌لره یازلمش ، رایلر آلنمش ، مهلك اولدیغی ایچون طلب ایتمه‌مك ایله برابر کندیلکمدن اختیار ایتدیکم حالده ملتجه تبجیل ایدیله‌جکی بیلدیرلمش ایدی . فضله اوله‌رق او حرکتمه محرك اولان أسبابدن بری‌ده جمعیتی بویوك بر شائبه‌دن تطهیر ایتمك لزومی ایدی . بالخاصه رحمی بکك بونی عنعنه‌سی ایله بیلمه‌سی لازم کلیردی .

پك مستعد اولدیغی ایچون مکتب ملکیه‌ده صورت خصوصیه‌ده نظریمی جلب ایتمش بولنان جاوید بکی سه‌وردم . آنی ارشاد ایتمك اوزره اولادمدن بیله دریغ ایتدیکم بر سری فاش ایتدم . یعنی (آلتراغو) عنوانی آلتنده جمع ایتمکده اولدیغم تأثرات حیاتمدن ، معهود عودته عائد اولان قسمی « فلان صحیفه‌دن فلان صحیفه‌یه قدر » دیه‌رك آیریجه اشارت ایله « آنجق او صحیفه‌لری » اوقویوب ایرته‌سی کونی اعاده اولنمق واعاده‌سندن صوکره اویله بر أثرمك وجودینی بیله اونوتمق شرطیله ناموسنه سوز آله‌رق أثری ویردم . بزدن باشقه بوکا اوچ کشی شاهد ایدی .

أثر بر هفته اولمش ایکن هنوز کلمه‌دی . یوقاریده ذهنمی

قاریشدیردی دیدیکم ذات ویردیکم أثرك باشدن آشاغی‌یه غلبه‌لك ایچنده اوقونمقده اولدیغنی ، حتی مقصدلرینك عودتمك حکمتلرینی تحری ایتمك اولمیوب بنی جرح ایده بیله‌جك بر تجاوز آلتنك تدارکی بولندیغنی خبر ویردی . ادباً ایناننه‌مادم . لکن برینی کوندروب کتابی ایسته‌دم .

— سلانیکه قدر کوندرسه‌ك اولمازمی ؟

جوابی کلدی . شدتله رد ایتدم . جاوید بکك ذاتنه منحصر اولدیغنی تکرار ایله‌دم . همان کتابك اعاده‌سنی ایسته‌دم .

وقوعات آتیه ، نصایحنی رد ایتدیکم احتیاطلی دوستمك حقلی اولدیغنی مع التأسف اثبات ایتدی .

جمعیت نامنه اجرا اولنان خطالر، هم ده تأویل قبول ایتمز فاحش خطالر چوغالدی . منقد سیاسی صفتیله سکوت ایده‌مزدم . اوروپا افکار عمومیه‌سنی ، یاخود غزته‌لردن برینی اك ملایم صورتده مخاطب طوته‌رق تشریح ماده ایتدیکمه مقابل ، غلیظ تجاوزلر ایله جواب ویرمکه باشلادیلر . سلاحلر مساوی دکلدی . قوت اوبر طرفده ایدی . لکن منطق و حکمت بوطرفده اولدیغی ایچون افکار بزم طرفه میل ایتمکه باشلادی. بوندن متأثر اولان مانیاسی زاده مرحوم برکون بنی قارشیده‌کی پیتنو خاننده ملاقاته دعوت ایتدی . اونی متجاوز معروف جمعیت أرکانی ایله برابر بولدم . بر خیلی مناقشه ومذاکره‌دن

صوكره ائتلاف تام حصوله كلدى . مطلوبم اولان اعلان ، جمعيت نامنه رسماً اجرا ايدلمك شرطيله اتفاق — ايدهجك ايدك .

مذاكره ختام بولوب كيتمك اوزره قالقدم . حاضر بولنان بر بيلدك ايله بر قاچ كلمه تعاطى ايتمكده ايدم . بوصرهده جمعيت أركانندن برى رفيق بكك قولاغنه بر شيلر سويلهمكه باشلادى . رفيق بكك سوء تأثيره مغلوباً ديكلهمكده اولديغى نظر دقتمه چارپدى . بن ايشى بيتروب قپويه دوغرى يورودم .

رفيق بك — بك افندى! بركلمه دها.. سز بوندن صوكره (ميزان) ك مندرجاتنى براز تعديل ايدهجكسكز دكلمى ؟

بن — طبيعى دكلمى يا ؟ جمعيت ايله دائما تماسده بولنهجغم ايچون آنك مقرراتنه توفيق مندرجات ايديلهجكى دركاردر .

رفيق بك — بن يالكز سياسى مسلكه حصراً بونى سويلهميورم . بعض أفكار تعصبكارانهيى تحريك يولنده اولان مندرجاتنك تعديلى ديمك ايستهيورم .

بن — (تعجب ايله) نه كبى !..

رفيق بك — اسلاميت و خلافت كلمهلرينى (ميزان) ده پك چوق قوللانيورسكز . آرتق بو كبى كهنه شيلر ايله مشروطيت بناسنك انشا اولنهميهجغنى سزده بيليرسكز . هم ده سز ، تاريخ معلمى صفتيله بونى هركسدن أيى بيليرسكز .

بو سوزلر بنده پك بويوك بر سوء تأثير حاصل ايتدى .

رفیق بك دخی بونی صیقیلەرق سویلەیوردی . جمعیت أرکانی ایچندە هرچه باد آباد بزم ایلە ائتلاف حصولنە مانع اولمغە قرار ویرنلرك غالب اولدقلرینی ایشتمش ایدم . رفیق بك دخی کویا آنلرك ألندە آلت مقامندە ظاهر اولیور ظن ایتدم .

قپونك اوکندن دوندم . رفیق بکی قناپە کوشەسنە چکدم. بوتون حاضرونك ایشیدەجکلری صورتدە یوکسك سس ایلە دیدمکە :

بن — نازك برمسئلەدر. جان نقطەسیدر. بوتون دقتکزی ایسترم !

سیاسی نظریەلرم او رتبە ایلری یە وارمشدرکە أکر مثلا بلچیقەیە، انکلترەیە ، اسویچرەیە تطبیق اولنمق اوزرە، برقانون أساسی لایحەسنی قلمە آلسەم ، او لایحەیی‌دە سز مطالعە بیور - سەکز ، نظریەلرك یکیلکی و جرأتی اعتباریلە بلکە سز بیلە توحش ایدردیکز. چوق افراطکارانە ایلری‌یە واردیغمە حکم ایدردیکز . چونکە بن (سوسیالیست ئەوولوسیئونیست)م . بوراسنی برکرە بللەیکز .

مملکتمز بلچیقە ، اسویچرە دکلدر . تورکیەدر . قانون اساسیمز ، باشدە آرناؤولق اولەرق روم ایلی یە ، آناطولی‌یە ، بالخاصە کوردستانە وعربستانە تطبیق اولنەجقدر . شو تعداد ایتدیکم قطعەلرە تطبیق اولنەجق قانون أساسیلر اولسون، باشقە تدابیر ملکیە بولنسون ، آنجق بر شرط ایلە مثمر اولەبیلیر .

او دخی : اسلامیت وخلافت جهتلرینه عائد اولان حسیات ملیه‌یی اوقشامقدر . اوحسیاتی اوقشامایان هربر تدبیر وتشبث عقیم قالیر . دوا یرینه ملتك دردینی تشدید ایده‌جك یکی بر غائله حالنی آلیر .

بو بابده بوتون اعتقادم ایله معتقدم . ملتمزك أحوال معنویه‌سنه واقف اولان بالجمله أرباب دقت دخی بونی انکار ایده‌مزلر .

بو حالده بیوردیغکز وجهله (میزان) ك لسانی تبدیل ایتمکی وطنه اهانت عد ایدرم . اهانت اوله‌جغی ایچون قطعیاً یاپه‌مام. بونك ائتلافمزه مانع اوله‌جغنی مأمول ایده‌مم . لکن مانع اولدی فرض ایده‌لم . اختلافده بولنه‌لم . بربریمزه قورشون یاغدیره‌لم . بویله بر حالده سزه نصیحتم اولسون که (میزان) ایچون لایق کورمدیککز او اوقشاییجی لساندن صاقین آیرلمه‌یکز . آیریلیرسه‌کز مغلوب اوله‌جغکز محققدر .

قطعیاً سزه بیان ایدرم که اولسان (میزان) ك یالکز سلاح تجاوزی ، یاخود مدافعه‌سی دکلدر . قدیمی لسانیدر. تاریخمده ، «تورفنده» ده ، أوروپاده ، مصرده نشر اولنان آثارمده هپ او لساندر . سائرلره نسبةً مقبولیتی دخی قلممك ، یاخود قریحه‌مك قوتندن دکل ، آنجق او اوقشاییجیلقندندر .

جمعیته منسوب غزته‌لرده « قانون أساسیمز پارلاق سونکولره مستند در» کبی وخیم جمله‌لر کوریورم . سونکولره

آنجق استبداد استناد ایده‌بیلیر . اوتوز سنه‌لك تجربه بونی بزه
کوزل کوستردی . قانون أساسیلرك مستند الیهی آنجق قبول
عام اوله بیلیر . باشقه بر شی اوله‌ماز . قبول عامك یاخود اجماع
امتك استحصالی ایسه آنجق و آنجق حسیات ملیه‌یی جرح
ایتمه‌مك ، مطلقا طاتلی صورتده آنلری اوقشامق ایله اولور .
بو دخی یالکز مسلملر اعتباریله دکل ، غیر مسلملرك حسیاتی
دخی داخلدر .

دیدیکم کبی ، (میزان) ك او لسانی قدیمی لسانیدر .
اویله اولمسه ایدی ، أدرنه وقعه‌سی اوزرینه او طرزه تبدیلنه
لزوم کورردم . روشن بکك نی‌وقوفانه بر خطاسی اوزرینه
ایکنجی اوردومز سونکو استناد کاهنك نه قدر چوروك
و خطرناك اولدیغنی کوستردی . وقعه‌دن عبرت آلمالی یز .

هر کس ایله برابر بن دخی او وقعه‌دن متأثر اولدم .
استقبال ایچون تترده‌دم . عسکرمزك مشروطیته اولان رابطه‌سنه
خلل کلنجه ، که بونك خللدار اولمه‌سنك نه قدر أهمیتسز
شیلره متوقف اولدیغی بالتجربه ثابتدر ، قانون اساسی‌یه مدافع
اوله‌رق مملکتده نصل بر قوت بولنه بیله‌جکنی دوشوندم .
بوتون انقلابات سیاسیه‌مزك باش قالفه‌سی بولنان علما صنفی
عقلمه کلدی . آنی یوقلامغه مسارعت ایتدم .

معلومکزدر که وقتیله مدحت پاشانك قانون أساسیسی ،
قسم أعظمی اعتباریله علمانك خصومتلرینی جلب ایتمش ایدی .

« شريعت غرا كبى قانون الهى الیمزده طورركن قانون أساسى ناميله فرنك ايجادينك بزه لزومى يوقدر » ديورلر ايدى . كنـدى قائم برادرم كبى بر غيورى بيله قانديرمقـدن عاجز قالمش ايدم .

بو دفعه كى يوقلامه‌مده مشروطيتى ايلك كونلرده حسـن قبول ايتمش اولان علمـانك أحوال واقعه‌دن متأثر و متردد بولنديغنى كمال دهشتله كوردم .

ايشته علمانك حسياتى اوقشـايه‌رق مشروطيته آنلرى ربط ايتمك اوزره مجاهده‌يه مسـارعت ايتـديكمك سبب اصليسى بودر . بو بابده ايفاسـنه موفق اولديغم خـدمتمله مفتخرم . بونك ايچون (ميزان) ك لسـانى تبدل ايده‌مز . سز جمعيتجه ، لسـانكزى (ميزان) لسـانه تحويله موفق اولورسه‌كز ، محسناتنى پك چابوق كوررسكز . . . . . »

سوزلرم بعضلرجه نيم استهزا ايله قارشيلاندى . استهزالرى غزته ستونلرينه قدر كچدى . هله (طنين) « قرعه قاچاقلرى » حقنده ستونلرجه تجاوزاتده بولنمغى اعتياد ايتدى .

غريبى شو كه ٣١ مارت وقعه‌سـندن صوكره مدعياتمك صحتنى تصديقاً ، ينه باشده (طنين) اوله‌رق ديندارانه نشرياته سلوك ايتدكلرى حالده ، خلقه هنوز اطمئنان بخش ايده‌مه‌مشـلردر . اخلاصلرينـه همان ايمان ايديله‌ميور . چونكه ماسبقلرى هنوز تازه‌در .

....

اوچنجی

پنیتو خانی مفارقتندن صوکره آرتق اعلان حرب ایدلدی . معروف و معتبر ذواتدن بر هیئت مرخصه تشکیلی ایله آنك نامنه علناً جمعیتك ایفای وظیفه ایتمه‌سنی توصیه ایدر بر بند مخصوصم (٤ آغستوس ٣٢٤) وسیله اولدی .

جبراً صوصدیریله‌جغم (نیر حقیقت) ستونلریله رسماً اعلان اولندی . کافی کلمه‌دی . استانبول سوقاقلرینه « ملت طرفندن اعدامه محکوم ایدلدیکم » حقنده بر کیجه اعلانلر یاپیشدیرلدی .

برنجیسنه « کله‌م اوته‌دن بری قولتوغمده ایدی » جوابی ویروب میدان اوقودم . چونکه ایجاب فضیلت او ایدی . اعدامه گویا ویریلن حکم ملته، ویردیکم جواب ایسه دها بسیط ایدی . کیجه‌لری مطبعه‌یه کیدوب کلیرکن بر معتاد اوشاق ایله بولنوردم . او یافته‌نك ایرته‌سی کوننده اعتباراً یالکز اوله‌رق کیدوب کلمکه باشلادم . جنت می؟ خایر ! اویافته‌نك نظرمده‌کی قیمت حقیقیه‌سنی أصحابنه آکلاتمق لزومی ایدی .

....

دردنجی

احمد مدحت افندی بز اورپاده مجاهده ایتدیکمز صره‌ده ، ییلدیزه آیوازلق ایده‌رك . علیهمزه ، حریت

و مشروطیت علیهنه سویله‌مه‌دك سوز براقامش ایدی . حریت و مشروطیتی التزام ایدنلری کافر عد ایتمکه تردد ایتمه‌مش ایدی .

ایشته شو استبداد دلالی دار الفنونلرده معلملکلر ، قونفرانسلرده ممتاز موقعلر ، جمعیت نامنه اشغال ایتمکه دوام ایدییوردی . بن بر کیجه ایکی بیك سنه مقدمکی رومه آداب وفضائلی حقنده قونفرانس ویرمك ایچون آغزینی آچنجه تتکلری کریلمش اوچیوز رووولور قارشـمده کوردم . بو معرفتلر « حریتی بز استحصال ایتدك » دعواسیله موقع ممتازه ، حق تحکمه طالب اولانلرك معرفتلری ایدی !

بو چوجوقلقلر ، بو منطقسزلقلر جمعیتی أفکار منوره نظرلرنده دوشوردکجه دوشورییور . بونی کندیسی ده حس ایدییور . بوتون قباحتی مثلا (میزان) کبی جمعیتك تغلب مستبدانه‌سنی قبول ایده‌مینلره یوکلتمك ادعاسنده بولنیوردی .

. . . . .

بشنجی

ژون تورکلر دستور أعظم اوله‌رق ایکی شیئه صاریله‌جقلر ایدی . بونلرك بری — قانون ، دیکری‌ده اخلاصدر . چونکه دوز سابقدن فرقلی بر اداره‌یه تورکیه‌نك انتقال ایتدیکنی کوستره‌جك چاره‌لر بونلر ایدی .

قانونه صارلمق لزومی درکار در . ایضاحه احتیاج یوقدر . اخلاص جهتنه کلنجه، رأس کارده بولنانلر ایچون — خصوصیله بزم کبی عصرلرجه مدت (رعایا) صفت و منزله‌سنده اجناس مختلفه‌یی سوروکله‌مش اولانلر ایچون — ایکی قات اخلاص لازمدر .

بوتون جهان باب عالی‌یی اوته‌دن برو اخلاصسزلق ایله اتهام ایده‌کلمش ایدی . بو دخی یکی اداره‌یی اخلاصه سوق ایچون اوچنجی بر سبب تشکیل ایتمکده ایدی .

ژون تورك اداره‌سی ایسه اخلاصسزلقده یك چابوق ییلدیز چته‌سنی کچدی .

بزم ایله ائتلاف ایتمك ادعاسیله تام سکز کره یانا‌شدیلر . نجیب دراغه ، رحمی ، بهاءالدین ، جاوید ، طلعت ، داماد حقی بکلر و مرحوم مانیاسی زاده ایچلرنده ایدی . آك برنجیسی ایله صوکنجیسنك اخلاص اوزره حرکت ایتدکلرینه اینانمق ایسترم . عکسنه بر اماره کورمدیکمی‌ده اعتراف ایدرم . لکن وقوعات اثبات ایتدی که اوته‌کیلرك یاناشمه‌لری صقیله‌جق اینجه بر طمار ، بیچاق صاپلانه‌جق نازك بر نقطه ، جان آله‌جق بر چاره آرامق اوزره مرائیلك نقابی ایله کلیورلردی .

صباح‌الدین بك ایله اویله . روم ایله و سائر بعض‌غیرو بلر ایله‌ده بویله . فداکاران امت ایشنده ، احرار ایشلرنده ، تنسیقاتده ،

توجهات و تشكيلاتده هپ مرائيلك ، طرفكيرلك، حقسزلق ، خسيس فرقه غيرتی كوستره كلديلر .

انكلتره خارجيه نظارتی عالم مدنيته قارشی «ادارهٔ مشروطه توركيه‌يه ويريله‌جك صوك علاجدر . كار ايده‌مزسه، قطع اميد ايله باشقه چاره‌سنه باقمق لازم» ديمش ايدی .

شو مدهش حكم قارشيسنده بيله كمال جديت و تعصب ايله مشروطيته صاريله‌جق اولان جمعيت (چونكه انقلابی بيله منحصراً كنديسنه مال ايدييور ، بمسه‌يوردی) . بالعكس مشروطيتی ييلديز واری منافع خسيسه و مردوده‌يی تأمين ايتمك ايچون مدار اتخاذينه دوام ايده‌كلمش ؛ بك چوق دفعه‌لر أك مقدس أحكامنی فاحش صورتده چيكنه‌مكدن چكينمديكنی كوسترمش ايدی .

تاريخ بو صفت و مشربلرده بولنان انسانلری اوتوز بر مارت ، ياخود آطنه قتاللری كبی فجايعك احداثنه مستعد عد ايتمكه تردد ايتمز .

آلتنجی

«جمعيتك مقصدی مقدسدر» ، «جمعيتك فكری مبجلدر» كبی جمله‌لر عالمك قولاق زارلرينی پاطلاتمشدر . هر طرفدن بو دعوايی ايشيديرسكز . قدسيتنك نه‌دن عبارت اولديغنی صورارسكز . بالذات قائل اولمق ايچون ايضاحات ايسترسكز .

لکن شافی جواب آله‌مازسکز. بالجمله استیضاحلریکز ، تعمیق‌کارانه سؤاللریکز ، فلسفه جویانه تنقیدلریکز مقابله‌سز قالیر. چونکه مخاطبکز یان چیزمك مسلکندن قطعاً انحراف ایتمز .

بر آقشام شرکت خیریه واپورینك یان قماره‌سنده طلعت و دوقتور ناظم بکلری بولمش ایدم . مرحوم صاحب بکك یالیسنه کیدییورلرمش . اوتوز بر مارت وقعه‌سندن ایکی یاخود اوچ کون أول ایدی .

بو تصادفی نعمت عد ایتدم . پارسده بنم ریاستم زماننده دوقتور ناظم بك ینه جمعیتمزك قاصه‌داری مقامنده ابقا ایدلمش ایدی . بندن ذره قدر ایجینمدی ایدی . بونکله برابر دفعاتله استانبوله کلوب کیتدیکی حالده سمتمه اوغرامادی . اوته‌دنبری بکا کلوب کیتمکده بولنان بهاءالدین شاکر بك دخی کلمه‌دی . هر ایکیسی قصداً اوزاقده طولاشیورلر ایدی — که پك معنیدار در . سلانیك ایله پارس آراسنده . انقلاب هفته‌لرنده جریان ایدن مخابره‌نك نتیجه‌سی اولدیغنی مؤخراً اوکرنمش ایدم . مخابره بنم ایله بر قاچ قدملی مجاهدك آفوروز ایدلمه‌مزه منتج اولمش ایدی . مخابرلردن برینك احمد رضا بك اولدیغی درکاردر .

لقیردی آراسنده ناظم بك ینه جمعیت مقصدینك مقدس ، پك ، پك مقدس اولدیغنی تکرار ایتدی .

بن — طبیعی ، اویله اولمه‌لی دکلمی یا ؟ . . کرچك ناظم

بك ، حقوقمز قديمدر . بربريمزى طانيمق ايچون ده چوق
وسيله‌لرده گچمشدر . سزه ايكى سؤال صوره‌جغم . طلعت بك
أفندى ده حاكم اولسون .

اولا — بكا بيان اولنان بر ماده‌يى — بالخاصه ادارهٔ دولته
تعلق ايدن بر مسئلهٔ سياسيه‌يى — احاطه ايده‌جك قدر بندهٔ
فكر و اذعان موجود اولديغنه قانعميسكز ؟

ناظم و طلعت بكلر — (بردن) او نه‌ديمك سز متفكر -
لرمزك سر أفرازيسكز . استاد محترم ملتسكز . بونى كيمسه
انكار ايده‌مز . . .

بن — ثانياً : ملك و ملته نافع ، مقبول ، مستحسن بر
مصلحت اوكنده منفعت ذاتيه‌مى ، حضور و راحتمى فدا ايله
او أمر نافعى بوتون موجوديتمله التزام ايده‌جكمه ذره قدر
شبهه‌كز وارميدر .

طلعت بك — قطعاً !

بن — ناظم بك سؤالم سزه‌در . جواب ويريكز ؟

بن — او حالده « جمعيتك مقصدى مقدسدر ، شويله‌در ،
بويله‌در » يولنده‌كى ادعالريكزى بن نصل قبول ايتمليم ؟ طلعت
بك افندى ! حاكملككز و حكمكز بو نقطه‌يه منحصردر . بر
طرفدن جمعيتك مقصدى مقدس ، وطن اعتباريله مبجل ،
سلامت استقبال جهتيله مقبول اوليور ، ديكر طرفدن بن
وطنك نفعنى آكلامغه و آنى التزاماً كندى منافع شخصيه‌مى

فدا ایله‌مکه مائل و مستعد بولنیورم . بو حالده بو مقدس اولان مقصد نیچون بکا ایضاح اولنمه‌یور : جمعیته خادم و خالص اوله بیله‌جك صفاتی بن حائز بولندیغم حالده نصل اولیورده نی مخالفته سوق ایده‌جك أسبابدن هیچ بری دریغ اولنمه‌یور .

بو غریب حالی نصل تأویل ایده بیلیورسکز ؟ بن کندم بونکله مشغول اولدم . تأویل آرادم . برینی بولدم . سزه بکده خوش اولمامقله برابر سویلیه بیلیرم . بنم تأویلم شودر : مقصدك قدسیتی و سائره‌سی قوری لافدر . ایشك ایچنده خسیس ، ثقیل ، مردود مقصدلر موجود اولمه‌لیدر . یوقسه ادعا اولنان قدسیتك بکتاشی سری کبی باخصوص بندن وبنم کبیلردن کتمنه لزوم کوریله‌مزدی .

شو هجوم صریحی دفع ایچون اولسون براز ایضاحات ویرمك جهتنه کیده‌مدیلر .

شو تأویلم مؤخراً حقیقت دائره‌سنه کچمشدر . چونکه اسماعیل کمال ، صباح‌الدین ، اسماعیل حقی ، ابراهیم تمو ، علی کمال ، شرف‌الدین مغمومی بکلر کبی احمد رضا بك ایله پارسده کچمشلری اولان عثمانلیلری — وقتیله آتنه‌ده اولدیغی کبی — خارج وطن عد ایتمکه قرار ویرمشلر ایمش . (میزان)ك چیقمسندن أول باش کوسترن آثار خصومت بوندن ایمش .

أغراض نفسانیه‌یی شو درکه‌لره قدر تنزیل ایتمکه مستعد

اولان اقبال و فرصت دوشکونلرینه استناد اولنه‌جق صفتلر
تعیننده تاریخ زحمت چکمسه کرکدر .

....

یدنجی

کویا آرتق خصومتدن واز کچدیلر . خطالرینی رسماً
اعتراف ایتدیلر . ائتلاف ایچون بزه یکیدن یاناشدیلر . بو دفعه
طلعت بك ایله قائمقام حقی بك کلدیلر . اوچ نقطه‌ده ایلیشیك
وار ایمش . آنلر حقنده ایضاحات مقنعه ویرنجه ، آرتق اتفاقه
مانع قالەماز ایمش . او شیلر ایسه اهمیتسز ، بش پاره‌لق شیلر
ایدی . اوروپادن صورت عودتم آرتق آره‌لرنده یوقدی ،

ایضاحات مطلوبه‌یی ویردم . جمله‌سی بنجه ، بنم یرمده
اولان هر کسجه موجب افتخار اوله‌جق شیلر ایدی . کویا
قانع اولدیلر . پك صمیمانه آیرلدق .

اوچنجی کوندن اعتباراً بالجمله غزته‌لر علیهمزه اوله‌رق
« مرتب هجوم » مزخرفاتیله دولدی . اویله‌جه بر مدت
دوام ایتدی . زمینی بزدن ایضاح ایدیلن اوچ ماده ایدی .
لکن نصل ؟ بوس بوتون ترسنه چوریلمش بر حالده خلقه
اکرام ایدیلیوردی .

ایشك ایچنده دها مکروه بر جهت واردی . او دخی
طلعت بك ایله حقی بکه مقام شکرانده اوله‌رق افشا ایتدیکم بر

سر ایدی . آنی‌ده زمین تجاوز اتخاذ ایتمشلر ایدی . او سر بنم ایچون شرف بخش ایدی . چونکه : وطن دوشمنجه‌سنی هر شیدن أقدم بیلدیکمه فعلی بر حجت ایدی . بکا موافق اولان بو حجت فاحش صورتده تحریف ایدلمش ، یکرمی بش بیك مرتجع ایله تزیین اولنمش ، فساد دولابی شکلنه قونمش ایدی .

طلعت بك هرکسك نظرنده ناموسلی بر آدمدر . بن دخی آنی باشقه درلو بیلمم . لکن جمعیت أرکاننك اصولی بو بابده تام اوله‌رق ایفای وظیفه ایتمه‌سنی تأمین ایده‌میور . یعنی طلعت بك حقمده غزته‌لر ایله ایلری‌یه سوریلن اسنادات وخیمه‌نك کلیاً اصلسز ، اساسسز اولدیغنی وجداناً تسلیم ایدییوردی . لکن اسنادات ، جمعیتك نام و منفعتنه اجرا اولدیغی ایچون ، ضمناً کندیسی‌ده مسئول بولندیغی حالده ، سکوت ایله مسئولیته اشتراك ایله‌یوردی . بو خارقه‌یه طبیعی بر وقعه نظریله باقه‌جغز . چونکه قاربوناری و جزؤیتلك آدابی اقتضاسیدر . آنلرك قطبلری حزبك منفعتنه اختیار اولنان بو کبی ناموس انحرافلرینی تجویز ایدییورلردی . بونك امثاللری‌ده پك چوقدر .

دیمکدر که طلعت بك ایله حقی بکك نزدیمه کلمه‌لری ائتلافه بر مدار تحری بولمق ایچون دکل ، مقرر اولان هجومده ایشه یارایه‌جق بر سلاح تدارك ایله‌مك ایچون ایدی . ماسکه‌لر طاقیور ، یوزیمه کولیورلر ایدی .

بونلر پك مهم ، پك وخیم ، استقبال وطن اعتباریله پك خطرناك آثار اخلاقیه‌در . بونلردن بر آن أول جمعیتجیلرك ، یاخود او اوله‌ماز ایسه ، وطنك جمعیتجیلردن تجریدی ألزمدر .

....

طقوزنجی

بو ایشك ایچنده دها زیاده شایان تأسف ، موجب أندیشه اخلاقسزلقلر ، انتریقه‌لر کورولمشدر .

غزته‌جینك بری اداره خانه‌ده أعضاسنك اویوشوقلغنی دفع ایتمك اوزره اوطه‌ده کزینیور . اوطه‌نك اوکنده‌کی جاده‌نك ایکی طرفنه ناظر جبه‌سی وار . اورایه قدر کیدوب کلیور . سرکه جی طرفنده ، یان سوقاغك کوشه باشنده ایکی کنج ، سوسلی خانمك کوشه‌نك آرقه‌سنده صاقلی بر أرکك ایله قونوشدقلرینی کوریور . أرککك آیاقلرندن بری ، بر قولی ، بیقلی یوزینك بر قسمی میدانده ایدی . غزته‌جی اشبو لاابالیلکك حریتك نتایجی جمله‌سندنمی ، دکلمی کبی مطالعه‌لره فکرینی سوق ایله کزینمکه دوام ایدر . یالکز تکرار جبه‌یه کیتدیکی وقت ارکك میدانه چیقوب قولیله مطبعه‌یه دوغری اشارت ایدرکن کورور ، مراق ایدر . اشارتندن « کوشه‌یی صاپنجه ایلك بویوك قپو » معناسنی چیقارمق ایستر . فضله اوله‌رق أرککی طانیر . پك معروف و شرف سوقاغنده پك

مقبول بر ذات ایدی . قادینلر یورر ، أرككك غائب اولور .
قادینلر كوشه‌یه كیلرلر ، صاپارلر . مردیواندن چیقوب غزته
اداره‌خانه‌سنه كیررلر . بر مدت صوكره اوشاق ایچری‌یه
كیرر .

اوشاق — ایكی خانم كلمش . بر آز سزی كوره‌جكمز دییورلر .

محرر — بیورسونلر .

كیرلر . یر كوستریلیر . اوتورنجه صیجاق بهانه‌سیله «تربیه‌سزلك» ایتمكه مساعده ایسترلر . بو تربیه‌سزلك دیدكاری شیٔ ایسه بچه‌لرینی آچمق ایدی . آچارلر ، منديللر چیقاریرلر . كمال أدا ایله قونوشمغه دوام ایتمكه برابر كویا ترلرینی سیلمكه باشلارلر . مندیل یوزلرندن بویونلرینه قدر كیدر . آرده (ده‌قولته) دینیله‌جك كنیش تنته‌لی یاقه‌لرینی برر اللریله آچوب مندیلی كوكسلرینه قدر ایندیروب چیقاریرلر .

خانملر پك كنج و كوزل ایدی . بوكا سز بر أركككك حیوانیتنی تحریك ایتمك ایچون أك مؤثر أدالری ، لاقیردیلری قاتیكز . تام تابلو اولمش اولور .

خانملرك بری دوائر عالیه‌نك برنده دهشتلی جورنالجی اولدیغی معلوم اولان بر بكك حرمی ایمش . اوبری ده قومشوسی ، وقتیله غزته‌جینك ده قومشوسی و چوجقلرینك بیلدیكی ایمش . جورنالجی اولان او ذاتی غزته‌لر وجمعیت تهدید

وتعقیب ایدییورلرمش . حال بوکه او ذات ناموسلی . حمیتکار ایمش . تجاوز و تعقیب فضولی ایمش ، حقسز ایمش ؛ مدافعه‌سنی رجا ایدییورلردی .

محرر — غزته‌مزك مدافعه ایتمه‌سی بر شرط ایله اوله بیلیر . اوده بنم او ذاتك ناموسلی ، حمیتلی ، جورنالجیلقدن معرا اولدیغی حقنده اعتقاد حاصل ایتمکلکمدر . حال بوکه تواتر او آدمك پك چوق جان یاقمش جورنالجی اولدیغنی ادعا ایدییور ، عکسنی اثبات ایده‌جك وثائق کوروله‌جه‌یه قدر بن دخی آقندی‌یه قارشی کورده‌ك چکه‌مم دیر .

خانم — وثائق موجوددر . هم‌ده سزی تماميله قاندیره‌جق قدر صریحدر . لکن اودن چیقاریله‌جق حالده دکلدر . آه . .

بونك اوزرینه آرقداشی خانم ایله کیزلیجه تعاطیٔ افکار ایدرلر . نه‌دن صوکره آرقداشی دیرکه :

آرقداشی — خانم دییورکه بر چوق کاغدلر وار . آنلردن بکنك معصوم اولدیغی آکلاشیلیر ایمش . کاغدلری بورایه کتیرمك ممکن دکل ایمش . سزك بر آقشام تشریف بیورمه‌کزی رجا ایتمك ایسته‌یور . لکن جسارت ایده‌میور . فلان یرده منفرد کوشکدر . کورلمه‌دن کیریلك قولایدر . کوشکده دخی امین بر روم خدمتجی قادیندن باشقه بر کیمسه یوقدر ، آرزو ایدرسه‌کز بن دخی برابر بولنورم . جواب موافقت اوزاینجه کویا محررك ترددلرینی ازاله ایتمك اوزره خانمك

عود ده مهارتندن ، سسنك لطافتندن یاریم ایمالر ایله معلومات ویررلر .

محرر پك چوق متأثر اولور . تأثری دخی اوکندهکی تابلونك کوزللکندن ، یاخود چیرکینلکندن دکلدی . کوشه باشندن خائنلری مطبعهیه سوق ایدن ذاته عائد ایدی .

رتبهنك ، کشی زادهلکك شرفی حقنده ایدینديکی معلومات نظریهسنك ارتفاعی ، محرری تنزلك بو درکهسنی اولچمکدن منع ایدییوردی . لاقیردیی اوزاتدی . ذهابنده آلداندیغنه کندیسنی قانديرهجق بر مدار تأویله دسترس اولمق ایستهدی . پشیمان اولدی . چونکه : لاقیردی اوزادقجه قعره دوغری متصل اینمکه دوام ایتدیکنی کوریيوردی .

محرر مؤخراً تحقیقات اجرا ایتدیردی. مدهش برحقیقت میدانه چیقدی . کویا محررك متواتر اولان ضعیف طمارینی تحریك ایتمك طریقیله ترتیب اولنان بر دولاب تزویری دوندرمك وظیفهسنی او ذات قبول ایتمش و اجراسنه قیام ایلهمش ، بونی ده باشقه کیمسهلر ایله بالمشاوره اوزرینه آلمش ایدی ؛ یعنی أرکان جمعیتدن بری ؛ خصمنی جرح ایده‌بیلمك خاطری ایچون ناموسنی ، شرف ذاتیسنی آیاقلر آلتنه آلیوردی .

....

اوتنجی

بر آقشام ، بن یوق ایکن ، مطبعه‌یه اوچ ضابط کلیرلر . استانبول جوارنده آرام ایدن معروف لوالردن برینه منسوب ایمشلر . بری طبیب یوزباشیسی . دیکرلری طوپچی ملازمی . بونلر اسکیدن بری آثارمی اوقورلر ایمش . بزه مفتونیت و مربوطیتلری صوك درجه ده ایمش . یالکز کندیلرینك دکل ، بوتون لوا طاقمنك ارتباطلری عینی درجه‌ده ایمش. بونلر آیروجه بر جمعیت تشکیل ایتمشلر. جمعیتلرینك یکانه مقصدی ده بزی اتحادجیلردن محافظه ایتمك ایمش . کویا مؤخراً سلانیکده بزم ایله ذکی بکك اعدامزه قرار ویرلمش . بونی خبر آلان جمعیتلری اون ایکی کشیلك بر فدائی بلوکنی استانبوله بزی محافظه‌یه قوشدیردقلری کبی ، سلانیکه دخی لازم کلن تهدید‌نامه‌یی کوندرمشلر ایمش !

بونی بزه وکالةً مطبعه ده حاضر بولنان ذاته «محرمانه» سویله‌مشلر . بزه معلومات ویرلمه‌مسی شرطیله ، بر بند کتیرمشلر . سلانیکه خطاباً تهدیدی محتوی ، شدید ، محرق بر بند ایمش . همان درجی ألزم ایمش . مأمور اعتذار ایدر . غزته‌نك ماکینه‌ده اولدیغنی سویلر . اولماسه بیله باش محرر کورمه‌دن غزته‌یه بر حرف بیله درج ایدیله‌میه‌جکنی آکلادیر . آکلامق ایسته‌مزلر . کویا قومیته‌لرینك قراری ایمش . اوکون

نشر اولنمق اوزره ترتیب اولنمش . تأخیر ایدیلیرسه بویوك محذورلر اولەجق ایمش . مأمور سوزنده ثبات ایدر . باشقه درلو ده یاپەماز ایدی . چونکه : بو بابده تعلیمات قطعیەم واردی .

نهایت ایرتەسی کونی کاوب بنی بولورلر . عینی ماصالی اوقومازلر . حمیت و غیرت وطنپرورانەدن دم اوررلر . یالکز اتحادجیلرك تحکمندن اوردونك بیزار اولدیغنی ، اوردویه منسوب جمعیتجیلرك أهمیتی اولمادیغنی ، بر مدت دها بویله کیدرسه جملەسنك قتل عام ایدیلەجکنی . روشن بکك معهود طوری اوزرینه ذاتاً ادرنەده بویله بر شی حصوله کلمك اوزره ایکن ، نصلسه کوچ بلا ایله اوکی آلنه بیلدیکنی ، یکانه چارەنك ده عسکر و اوردو نامنه بونلری تهدید ایله أدبه دعوت ایتمك اولدیغنی اوزون اوزادی‌یه سویلەدیلر .

حتی عمومك نظرنده بر مجتهد مقامنده اولان (میزان) ك اتحادجیلره قارشی پك ملایم طاوراندیغندن دولایی اوردوجه اغبرار حاصل اولدیغنی ده ایما ایدرلر . بوتون بو مرضلره دوای عاجل اولمق اوزره بر (رچته) ترتیب ایتمشلر ، کتیر - مشلردی .

باقدم . اوزون بر بند ایدی . یوقاریدن آشاغی‌یه قدر « شویله کسەجکز ، بویله بیچەجکز » یولنده بر تهدید نامه ایدی . یکرمی سکز دفعه « قان » کلمەسی قوللانلمش ایدی .

«قان كوكده‌يى كوتوره‌جك ..، قان طوفانى اوله‌جق ، .... آنجق قان سيللرى بونى تميزليه بيلير» .... الخ .

— اوغلم بند (ميزان) كفه‌لرينك تحملى فوقنده قيزيللغى محتوى‌در . بو صورتله كيره‌مز . بر آز تميزله‌مك لازم . (ميزان) محرك دكلدر . واسطهٔ سكون وائتلافدر . دها دوغروسى منقد ومعلمدر .

اصرار ايتديلر . نهايت بيلديكم كبى تعديل ايتمك شرطيله درجه قرار ويردك . هنوز بر شى حس ايتمه‌يوردم . غليانه كلمش جمعيت مجسمه اوكنده كنديمى فرض ايله‌يوردم . لكن بندك تعديللرى اجرا اولنه‌رق اك محرق يرلرى طى ايله‌دكجه ، دوقتورك يوزنده جان صقنديسى علائمى چوغالدى . نسبةً دها « هومانيست » اولمه‌سى لازم كلن دوقتورك بو حالى داعئ شبهه اولدى .

ايچمدن — عجبا احتياطلى دوستمك ادعاسى وجهله بونلر دخى آلت اغفال اولماسونلر ؟

ديدم .

بر دها كلديلر . دها قباليجه بندلر كتيرديلر . نه قدر قبالى اولسه ينه مقصدك تحريك اولديغى آشكاردى . آنلرى‌ده تعديل ايتدم . بونك اوزرينه آرتق غائب اولديلر . يعنى « بزى محافظه ايتمكه » آرتق لزوم كورمه‌مكه باشلاديلر .

....

اون برنجی

ایشـك ایچنه قهرمان زمانی بیله قاریشدیردیلر . بزه شـدتلی هجوم اجرا اولندیغی صره ده مطبعه‌مزه نیازی بکك برادری عثمان بك کلیر . بن یوق ایدم . آرقداشلریمه دیرکه : برادری نیازی بك بزه اولان حقسز تجاوزلردن مضطربدر . بوکا نهایت ویرمك لزومنی کوریور . مخصـوص أللرندن اوپه‌رك رجا ایدییـورکه : مخـابره ایده‌لم ، بونك چاره‌سنی آرایالم ، بوله‌لم . بو بابده هر نوع فدا کارلغـه کنـدیسی و مناسـترده‌کی آرقه‌داشلری حاضردر . ذاتاً مناستر زمره‌سی استانبوللیلرك کیدیشندن محجوب و مضطربدر . بوکا نهایت ویرمك لزومنه قرار ویرمشـلر . نی ده مطلقا ایچلرینه آلمق ایسته‌یورلر .

حمید ظافر بکدن مناستر طاقمنك نسبت قبول ایتمز درجه‌ده نزیه و خالص اولدیغنی ایشتمش ، ایشـتدیکمی صاغه ، صوله سویله‌مش ایدم . بونکله برابر عثمان بکك او افاده‌سنی بکا تبلیغ ایتدکاری وقت ، یوره‌کمده شـدید بر اضطراب حس ایتدم . بر نتیجه ویرمه‌دم .

بر قاچ کون صوکره عثمان بك ینه کلیر . غریبی ده شـو ایدی‌که کلیشی هپ بنم یمك ایچون سرکه‌جی موقعنه کیتدیکم صره‌لرده راست کله‌سیدر . ینه سلام . ینه مخابره رجاسی .

مطلقا نیازی بکه برده مکتوب یازلمه‌سی اخطاری . آدره‌سنی احتیاطاً ایسترلر . ویرمز . مکتوبی بالذات آلوب کندی مکتوبی ایچنه لف ایده‌جکنی ، باشقه درلو اولورسه نیازی بکه‌واصل اوله‌میه‌جغنی سویلر .

بو دخی بکا سوء تأثیر اجرا ایتدی . آنجق زکی بکك اصراری اوزرینه «قهرمان اوغلم» خطابیله بر مکتوب یازدم . بو هجوملرك انقلاب غلیانی نتایج طبیعیه‌سندن اولدیغنی ، بر آزده پارسده کرید حقنده‌کی احمد رضا بك ایله ناظم بکك جاهلانه مسامحه‌لرینه قارشی ویرمش اولدیغم درس حمیتك انتقامی بولندیغنی ایضاح ایتدم . نم متأثر اولمادیغمی ، کندیسنك بوکا فضله أهمیت ویرمه‌مسنی توصیه ایله‌دم . چونکه : انقلابلرك غلیانلرنده قازانلرك اوستنه بوکبی کوپوکلرك چیقمه‌سی موقت بر شی اولوب غلیان سکونت بولنجه ، بو جسم مردودك تورتو کبی دیبه چوکمکدن خالی قالمه‌میه‌جغنی سویله‌دم . او وقته قدر کمال سکونتله وظیفه‌م باشنده ثبات ایده‌جکم ، کندیلری دخی «عسکرلك انتظام واطاعتی دائره‌سنه حصر غیرت» ایدرلر ایسه الك بیوك شرف وأثر حمیت اظهار ایتمش ، سائرلره ده عبرت اولمش اوله‌جغنی علاوه ایتدم .

اشبو مکتوبمك بر قاچ کشی ایله برابر نالپاس أفندینك اجزاخانه‌سنده عثمان بك طرفندن آچلدیغنی ، دفعاتله مطالعه

والدن أله تدویردن صوکره حدتله بیرتیلوب آتیلدیغنی اوکزندم . ذاتاً باشقه درلو اوله‌جغنی خاطرمه کتیرمه‌مش ایدم .

اون ایکنجی

شیخ الاسلام أسبقك اقرباسندن و کویا آنك مغدورلرندن بر منلا ، غیرت و حمیت نقابیله ، مطبعه‌یه دوام ایتمکه باشلادی . «عاکف» امضالی بندلر آنکدر .

نهایت درجه‌ده اتحادجیلرك علیهنده کورونور . مطلقا علمیه أرکانندن بر هیئت ایله طلبهٔ علومدن بر فرقه تشکیل ایتمك وجوبنی سویلر . غیرتی تأثیرسز قالدیغنی کوردیکی ، قاله‌جغنی بیلدیکی حالده اوشنمز ، غیرتنده ثبات ایلر ایدی .

فی‌الحقیقه (میزان) ی هر بر فرقه‌نك ، حتی باب عالینك و مجلس مبعوثانك فوقنده بر منقد سیاسی مقامنده کورمك املنه مغلوب ایدم . بونك ایچون اویله فرقه‌لره ، حزبلره کندیمی قاپدیرمماز ایدم .

« عاکف » خواجه بونی بیلدیکی حالده متصل علمیه فرقه‌سنك وجودینی ایما ایدر مبهم یازیلر ایله مطبعه‌یی اشغال ایدردی .

ابتدا او خواجه افندینك ده غیرتنی جدی و صمیمی عد ایتدم . لکن کوندردیکی بر بندك (أرن کویندن کندیسنك

اخطار ایده‌جکی کونده باصیلمه‌سی حقنده‌کی اصراری ، برده یك یقین أقرباسندن برینك بنی شورای دولتك تنفس اوطه‌سنه چکوب « فرقه‌یی تشکیل و فعالیته ابتدار ایتمك ایچون پاره لازم ایسه « قرق بیك لیرا قدر تقدیم ایده بیله‌جکنی » سویله‌مسی کوزلریمی آچدی . یوز چویردم .

بر قاچ کون صوکره خواجه افندینك شرف سوقاغی قلوبنده ، ارکان میاننده — بولندیغنی خبر ویردیلر . قائم پدری دخی مبعوث اولدی . یالکز مبعوث اولمادی . اك سربست « توسیع مأذونیت » طرفدارلغندن ؛ معجزه قبیلندن اوله‌رق قوپ قویو « سنترالیست » اولی ویردی .

یعنی (میزان) چیقمزدن مقدم باش کوسترن آثار خصومت ، اوتوز بر مارت وقعه‌سنه قدر عینی صورت کریهه‌ده دوام ایدوب کیتدی . أك مهم اولان جزء قلیلنی ذکر ایتدم . جزء کثیری سیاسةً اهمیتسز اولمق ایله برابر أدباً دها بدتردر .

....

اون اوچنجی

بزم هدف اولدیغمز معرفتلره ملت و حکومت دخی هدف و قربان اولیوردی . کویا « جمعیت مقدسه‌نك شان و شرفی » ایچون اختیار اولنان سقیم حرکتلر چوغالدی .

شئونات رسمیه‌یی طوندیردی . ایچلرندن تصویر مقصده مدار اولمق اوزره برقاچنی انتخاب ایدییورز .

أولا — «فداکاران امت» ماده‌سی .

بو ماده تاریخ عثمانیده بویوك برلکه اولمقدن خالی قالەماز . چونکه تاریخ حریتمزده شنیع و صوك درجه‌ده جانیانه بر اثر ظلم و استبداددر . أز جمله کامل پاشانك و رفقاسنك ، ملت مجلسنك ، محکمه‌نك بو بابده‌کی مسئولیتلری نا محدوددر .

دور سابقك صوك قسمنده مکتبلرك یالکز نامی واردی . بوتون مساعئ مخربه جدی بر تنوره مانع اولمق جهتنه حصر ایدلمش ایدی . علناً مکتبلری قپاتمغه جسارت ایده‌مه‌مشلر ، تحصیل جدی اعتباریله آنلرك وجودینی عدملریله بر ایتمك ایسته‌مشلر و موفق ده اولمشلردی . ایشته شو حدهٔ منحوسه‌دن کچن درسلردن طلبه‌نك ایتدیکی ، ایده بیله‌جکی استفاده پك محدود و یالکز بر طرفلی ایدی :

تنور حقیقیدن بی خبر اولمق . شهادتنامه‌یه باقەرق کندیلرینی منور عد ایتمك ؛ درجهٔ جهالترینی اولسون احاطه ایده‌میوب عالم وکامل کچنمك .

شو علت سقیمیه‌یه مبتلا اولمش اولان نسل جدیدن کیمی خارجده چیقان بر غزته ایله طوتولمش ، کیمی تفوهات لسانیه‌ده بولنمش ، چوغی‌ده هیچ بر شی یاپمامش ،

حتی یاپه‌مامش ایکن ، خفیه‌نك دولابنه آلت اولمش ، بو صورتله استانبولدن تبعید ایدلمشلر ایدی .

ایشته شو استبداد قربانلری ، خدمت و مجاهدهٔ حقیقیه‌نك مبادیسنی اؤلسون بیله‌مه‌مك راده‌سنده اولان جهللرندن دولایی ، کندیلرینه بویوك مجاهدلر ، وطن‌پرورلر ، فداکارلر ، ملت منورلری نظریله باقمشلر ایدی . شو (مغالومانی) علتی کندیلرینه حصوله کلن انقلابی کندی اثر مخصوصلری مقامنده تلقی ایتدیرمش . او حالده « کندی آثار فداکارانه‌لرینك ثمره‌سی » ایله مبجل اولان ملتك و مشروطه حکومت جدیده‌نك قوجاقلرینی آچوب کندیلرینی استقبال و هر نوع نعمتلره غرق ایده‌جکارینی امید ایدییورلردی . اویله بر شی کوره‌مینجه ، شاشیردیلر . ملتی نانکورلکله اتهامه قدر واردیلر . شو سویهٔ فکریه‌نك بو کبی دورلرده مهلك اولدیغی حقنده (میزان) بر خیلی بندلر یازمشیدی . شو حالك بر غائله دیمك اولدیغندن بحثله همان تسویه‌سنی توصیه ایتدك . بونك توصیه‌سندن اول تنسیقات و تسویه نامله دیکر غائله‌لر تولیدی جائز اوله‌میه‌جغنی دخی آکلاتمق ایسته‌مش ایدك . نه چاره‌که (مغالومانی) یالکز منفالردن عودت ایدنلره منحصر دکلدی . روم ایلیدن ، کانلره ، غازیلر کسوه‌سیله آلای تشکیل ایدنلره دخی سرایت ایتمش ایدی . هر ایکی طرف

ایجابنك عكسـنی اختیار ایتدیلر . طبیعی اولەرق نتیجەلر دخی معكوس چیقدی .

مأیوس اولان منفازدەلر « فداكاران امت » نامیلە برجمعیت تشـكیل ایتدیلر . مذكور علت آثاری شو عنوان ایلە تشهیر ایدیلیوردی . عینی علتلە معلول اولان اتحادجیلر ایسـە سمای سیاسیٔ عثمانیدە ایكی كونشە محل اولەمیەجغی ، یعنی كندیلرندن باشـقە جمعیتك وجودی چكیلە میەجكی ، ادعای واهیانەسـندە ایدیلر !

مشروطیتك أس الاساسنە طبان طبانە ضد اولان شو ادعاء (مغالومانی)نك استیلاسنە اوغرامش ضعیف دماغلرندە شروط ایمان مقامندە كورینیوردی .

اتحـادجیلرك آرزوی ممانعتلرینە فداكارلر ، غلبەلكلرینە استناداً ، مخالفت كوسـتردیلر . اتحادجیلرك زیادە جانلری صیقیلدی . جهل مخربانەیی صـوك كرتەیە قدر واردیردیلر . سـاختە اوراق تصنیع ایتدیلر . او ساختە أوراقی ، سـاختە اولدقلرینی بیلەرك ، استعمال ایتدیلر (كە جزاسی كورەكدر) . غیرت جاهلانەلرندن دولایی هدفی دە آشیردیلر . كویا فداكارلر سفیرلری قتل ایتمك ، اسـتانبولی یاغما ایلەمك ایسـتەیورلر ایمش [*]

[*] شو استـانبول یاغماسی لفظنە قارئلر نشان قویسونلر . اتحاد فرقەسنە منسوب ذواتك آغزلرندە درلو مناسبتلە تكرر ایدەجكدر . هر نصلسە دماغملرندە یرلشمش اولدیغنە اشارتدر .

ضبطیه ناظری ، داخلیه ناظری ، أرکان جمعیتدن بر قاچ کشی بونی منع ایتمك ایستهدیلر . رذالتله نتیجهلنهجکندن قورقدقلرینی بیان ایدییورلردی . اون بش ، یکرمی کون امتداد ایدن بو مناقشه و مذاکرهدن صوکره شرف سوقاغنك قرار قطعیسی ایله ایش اجرا اولندی . آوجی طابورلرینی صحنهٔ معرفته چیقاردیلر . سونکو خلقهلرینه محبوساً بی چاره فداکارلر زندانه کوتورلدی !

کوندوز اورتهسنده ، استانبول جادهسنده ، اجتماع حالنده بولنان ملت مجلسنك کوزی اوکنده اجرا اولنان شو وحشت، تك بر ثمره ویرمش اولدی . او ثمره دخی عثمانلیلق اعتباریله پك مضر ایدی . چونکه : اوزرنده «عثمانلیلر شمدیکی حالده مشروطیت اصول و آدابندن پك بعید بولنیورلر» عبارهسی محکوك ایدی !

فناسیده او عبارهنك عبرت و انتباه ملیمزه مدار اولمق اوزره بزم جملهمزك معلومیمز اولان بر لسان اوزره ترتیب اولنمیوب آنجق مشروطیت آدابیله مشرف اولان أجانبجه معلوم بر لسان اوزره بولنمهسی ایدی .

ملت مجلسی وظیفهسنك مبادیسنی بیله ایفاده قصور ایتدی . ملت مجلسی کسوهٔ جلیلهسندن عریان قالدی . ساخته کارلق اولدیغنی فعلاً کورن محاکم دخی حقوق عمومیه نامنه اولهرق او ساخته اوراقی اعمال و استعمال ایدنلری ، بلا سبب قانونی

توقیف مذکره‌سنی ویرنلری تعقیب ایتمك ، « شویله یاپك ، فلانی محکوم ایدك ، فلانی تخلیه ایله‌یك ، جمعیتك قراری بودر اقتضاسی بودر» دیه‌رك حاکملره امر تحریریلر ویرن طلعت وبها بکلری أدبه دعوت ایله‌مك، مرکز قوماندانننك أمر و مأذونیتی کبی مبادئ شروطی اولسون ایفا ایتمکسزین قطعات عسکریه‌یی بر خدمت سفلیه و مردوده‌یه سوق ایدنلر حقنده تحقیقات لازمه اجراسیله نتیجه‌لندیرمك یولنده ایفای وظیفه ایده‌جك بر قوهٔ عدلیه ، یاخود عسکریه باش کوسترمه‌دی . بوده مشروطیت ، معدلت ، حریت دوری نامنه ارتکاب اولندی .

ایشك أك چیرکین جهتی دخی دور سابقك أك بویوك فنالغی قانونسزلق اولوب مشروطیت مجاهدلری برنجی أمل اوله‌رق حاکمیت قانونیه‌یی تأسیس ایتمك جهتنه کیده‌جکلر ایکن ، مؤخراً تشهیر اولنان وثیقه‌لردن مستبان اولدیغی اوزره قانونلری آیاق آلتنه آلمق ایچون حاکملری تضییقه قدر وارمشلر در . یعنی جمعیتك آمال و مقاصد خسیسه‌سنی وطنك سلامتندن ، قانوندن ، شان و شرف مشروطیتدن أقدم طوتدقلرینی فضله بر دفعه اوله‌رق اثبات ایله‌مشلر در .

أگر انقلاب عثمانی مساعئ عصریه‌نك ماحصلی اولمیوب جداً اتحاد جمعیتنك أثر غیرتی اولمش فرض اولنسه ، شو فضیلت مفروضه‌سی ، فداکاران ایشنده اختیار اولنان فضاحت یوزندن أریر، محو اولوردی .

....

اون دردنجی

کامل پاشا بر بسمارق ، بر تیه‌ر ، بر بیقونسفیلد ، بر قاوور دکلدر. فقط یالکز خارجی امورنده مقبول و مطرد بر مسلکه صاحب بر دیپلوماتدر. بزم مسلم اولان قحط رجالمزه کوره عادتا بر بسمارق دیمکدر .

اقتداری اوروپاجه تسلیم ایدلدی . استبداد دورنده توالی ایده کلن أهل صلیب حمله‌لری بزه محب و متوجه جمیله‌لره منقلب اولدی . ذره قدر اذعان سیاسیمز اولسه ایدی . بونی نعمت عظما عد ایلرده ، شو حال روحیدن استفاده ایدردك . کامل پاشا بکا قارشی پك بویوك بر قانون شکنلك تجویز ایتدیکی ، عمرمجه کندیسنی لعنت ایله یاد ایتمکه بکا حق صریح ویردیکی حالده ، تعطیلدن چیقان (میزان) ك ایلك نسخه‌سندن اعتباراً لهنه ادارۀ کلام ایتمه‌مه ألویرن مجبوریت شو وظیفۀ حمیت ثمره‌سی ایدی . «اوروپا أفکار عمومیه‌سیله ملاقات» عنوانلی آثار تهالکلرم دخی باشقه دکلدی .

کامل پاشا ایچون « یالکز خارجی امورنده ماهر » دیمش ایدك . بالخاصه مشروطیتی تعقیب ایدن صدارتنده داخلی امورنده فاحش خطالر ، اداره پرنسیپلرینی آلت اوست ایدر محویت و مسکنتلر کوستردی . نهایت تحملی توکندی . آداب و ادارۀ دولت دائره‌سنه رجوع ایتمکه قیام ایتدی . سلامت ـ

جویانه بر حمله ایدی . بر قصوری وار ایدیسه او وقته قدر تعلیق اولنمه‌سندن عبارت ایدی .

کامل پاشانك اشبو وطنپرورانه انتباهی جمعیتك ایشنه کلمه‌دی . أك مکروه وسائط ، اك شنیع مفتریات ، اك مخرب سلاحلر ایله آنی دوشورمکه قیام ایتدیلر و دوشوردیلر .

او کون انقلاب سایه‌سنده قرق ییللق مظلم بلوطلردن قورتولمش اولان افق سیاسیمز یکیدن قارارمغه باشلامشدر . تریه (ستاتوقو) سسنك امتدادی دخی اونك مستقل ثمره‌سیدر .

حالك وخامتندن صوك درجه‌ده اندیشه ایتدم . کامل پاشانك رمضان محبوسیتمزده کورآلت اولدیغنی اونوتمغه کندیمی مجبور کوردم .

ملت مجلسنه قوشدم . اتحادجی و غیری هر کیمه راست کلدم ایسه جمله‌سنه وصایای مانعه‌ده بولندم . بندن عبرت آلمه‌لرینی توصیه ایله‌دم . قوریدورده دولاشیر ایکن ایکی کنج ضابط پشیمی براقمایورلردی . اسماعیل کمال و بر قاچ رفیقی ایله قونوشدیغم بر صره‌ده ،

— وطن و مشروطیتمزی بویوك بر تهلکه اوکنه بیله‌رك آتمش اوله‌جقسکز .

دیمه‌م اوزرینه آرقه‌مدن بر سس کلدی . او سس دیوردی‌که :

نس — مشروطیتدن سزه نه ؟ آنی بز استحصال ایتدك !

دوندم ، باقدم . یکرمی آلتی ، یکرمی یدی یاشنده بر ضابط ایدی .

بن — اوغلم ! مشروطیت یالکز سزکله ، یاخود بزمله استحصال ایدیلهمز . یکی چری وقعه‌سندن ، دها دوغروسی بیك تاریخلرندن بری سبق ایدن غیرت مشترکهٔ ملیه ثمره‌سی اوله بیلیر . اویله در ده . برده شو ذات (اسماعیل کمال بك) ایله بن مشروطیتك تملرینی قورمق اوزره جانسپارانه چالیشدیغمز صره‌لرده سزك بشیککز بیله هنوز صاللانمامش ایدی . بونك ایچون سوزی بیله‌رك ، باخصوص کیمه سویلندیکنی دوشونه‌رك سویله‌مه‌کزی پدرانه نصیحت ایدرم .

ضابط ترس بر جواب ویرمك اوزره ایکن ، آرقداشلری منع ایتدیلر .

شو حال (مغالومانی) علتنك شدتلی بر نوبتی حالیدر . استحصال مشروطیت امرنده عسکرك خدمتی کوکاره چیقاریلیور . حکمت و فلسفه قادروسنه حصراً او خدمت تقدیر ایدیلنجه ، بك ده جاذبه‌دار چیقماسه کرکدر .

ابتدا عسکر نه دیمکدر ؟

بوتون فضیلتی قوهٔ اجرائیه‌یه درجهٔ اطاعتنه منحصر بر آلت اجرا دیمکدر !

عسکری باشقه درلو فرض ایدرسه‌ك ، آنی عظیم مسئولیتدن قورتاره‌مایز . چونکه اوتوز ایکی سنه مدتله استبداد آنجق وآنجق آنك سونکولرینه استناداً پایدار اوله بیلمش ایدی . صرف بر اطاعت آلتی قادروسندن آنی خارج عد ایدنجه ، اوتوز ایکی سنه‌لك مظالم استبدادیه‌نك یگانه مسئولی مقامنده طانیلمق اقتضا ایدر .

بوقدر بسیط بر منطق حسابنی بیله اجرایه غیر مقتدر اولان جهلای امت — « قانون أساسیمز شانلی عسکرمزك پارلاق سونکولرینه مستنددر » — کبی یاوه‌لری حکمت مقامنده سرد ایده‌کلیورلر .

عسکرمز شانلی ومقدسدر . فقط عسکر دیلسزدر . سکوتی زمین فضیلتدر . انقلابه یاردیمی جهتیله ، فضیلت دائره‌سندن چیقمامق شرطیله تك بر سوز سویله‌یه‌بیلیر . او سوز دخی شودر :

— وظیفهٔ اصلیه‌م ، وجیبهٔ مقدسه‌م سکوت و سکونت ایچنده آمرلریمه اطاعتدر . بن دخی بوتون غیرتمله او وظیفه‌یی ایفایه چالیشدم . فقط بنم شو حالمدن استفاده ایدن استبدادك مجرد بنم اطاعتم وسکوتم سایه‌سنده ملك وملتی محو ایتمکده اولدیغنی کورییور ، مضطرب اولیوردم . ینه سکوته دوام ایتدم . چونکه ملکی وعسکری مکتبلرنده تنویر فکر ایتمش ، آلمانیاده اکمال تحصیل ایله‌مك ایله برابر ایمپراطورك دوستلغی ایله

مشرف اولمش اولان بر منور مختارك دیدیکی کبی ، «أمر آلنجه والده‌مزه ، أوت ، اوز والده‌مزه بیله قورشـون صیقمغـه کندیمی مجبور و مکلف بیلیرم نه چارکه انسـان والده‌سنه بر کره ، ایکی کره قورشون صیقار . اوچنجیسنه فطرتك تحملی قالەماز . بز ایسه تام اوتوز ایکی سنه وظیفهٔ مقدسه‌مزه رعایت ادعاسـیله شو والده قاتللکنه دوام ایتـدك . عاقبت تحملمز توکەنوب وظیفهٔ اصلیه‌مزدن انحراف ایتمك ، اطـاعته مجبور اولدیغمز حکومته قارشی عصیـان ایتمك قصـورنده بولندق . قصـور بویوك اولمق ایله برابر سلامت عمومیه یه منحصر بر غیرت طبیعیه‌نك غلیـانی ثمره‌سی بولندیغی ایچون ملتك عفو بیوره‌جغنی امید ایله‌یورز . »

أوت ! عسـکر بونی سـویله‌یه‌رك ینه أبکملکنه رجعت ایتمش بولنسـه‌یدی ، تام عثمانلی عسـکری اولوردی . آنك خارجنده‌کی بالجمله طور وحرکتلری ، نمایش وادعالری یکی چری اوجاغنك قاپ قره اولان قرومی ایله ملمع اطوارینه بکزه‌مکدن قورتیله‌ماز .

وظیفه واطاعت عسکریه‌نك شو بسیط أساسلرینی اولسون دوشونه‌مدیلر .

....

اون بشنجی

قانون أساسی اعلان اولندی . یکی دور احداث ایدلدی . بونلر ارادۀ پادشاهی ایله واقع اولدی . عینی منبعدن ، عینی صورتله باشقه اراده‌لر چیقدی . ماضی اوکنه رسماً پرده‌لر چکلدی . عفو عمومی بونلرك ایچنده ایدی .

عفو عمومی بو کبی احوالده واجب الاجرا بر تدبیر دولتدر . عاصی متغلبلر بیله بونی دریغ ایتمه‌یه کلمشلردر . بالجمله انقلابلرده ایجاب حال بودر .

چونکه سابق ایله لاحق آره‌سنده بر چوق فرق اولور . لاحقه کوره سابقی توصیف و تقدیر ایله آکا کوره معامله‌یه قالقیشیلیرسه ، یکی دورك ایجابات عاجله‌سی بولنان تشکیلات وتنظیمات کیری قالیر . ماضینك سپورنتیسنی آییقلامق ایله وقت کچیرمك مجبوریتی حاصل اولور . اویله بر آییقلامه دخی أنواع غوائل و مهالك تولید ایتمکدن خالی قالماز .

عفو عمومی یالکز ارکان استبدادی قورتارمش اولمایوردی . اوچنجی اوردو طاقمیله عاصی عد اولنیوردی . موقعلری ، صره‌لری بلا رخصت ترك ایتمك ، رسمی دپولردن فضولی صورتده سلاح و جبخانه آشیرمق ، عصیاناً طاغلره چیقمق ، قوماندان اولدیرمك ، قاریلرینی آلت اتخاذیله بعض امرایه کیزلی

یردن قوشون صیقمق و سائره کبی بویوك ومجازاتی مستلزم انحرافلر اجرا اولنمش ایدی .

مقصد نه قدر مقدس اولسه بو انحرافلر ، قانون و اطاعت عسکریه اصولی نظرنده جالب مجازات بر انحراف اولمقدن قورتیله‌ماز .

شو رتبه لازم و جمیع زمانده و هر یرده متعامل بولنان عفو عمومی بزده دخی اعلان اولنمش ایکن ، أحکامنه رعایت اولنمادی . عفوه واسطه اولان وکلاده دخی آنك احکامنه رعایت ایتدیره‌جك اقتدار بولنه‌مادی .

عفو عمومی مزیاتنی ، حریت و مشروطیتك قواعد أساسیه‌سنی ، یکی دورك بالجمله آداب و فضائلنی فاحش صورتده آیاقلر آلتنه آلدیلر : بر طاقم سابق رجالی محقراً توقیف ایله‌دیلر . بو غیرت معکوسه‌یه هدف اولانلر دخی رجالك بر صنف مخصوصی ایدی . یعنی تواتراً ثروت صاحبی عد اولنانلر ایدی .

ثروت !... پاره !...

اصل حریت و مشروطیت مجاهدلرینك حسابلرینه اصلاً داخل اوله‌میه‌جق اولان شو پاره مسئله‌سی هر نصلسه بزم حریت قهرمانلرینك دفترلرنده بویوجك بر موقع طوتمشدر . بوده نقصانیٔ فضیلتلرندن دولایی دکل ، فضلهٔ غفلتلرندن ناشی در .

نقصانیٔ تحصیللری ، دولت دینیلن قاریشیق ماکنه‌نك
نه کبی قوتلر ونه صورتلر ایله دوندیرلدیکنی بیلمکدن کندیلرینی
محروم ایتمش ایدی . قسم أعظمی طشره‌ده مأمور ایدیلر .
منسوب اولدقلری دائره‌لرك محاسبه مأمورلرینه ، وزنه‌دارلرینه
مراجعت ایله حقلرینی طلب ایدنجه ، جواب اعتذار آلیرلر .
حقلری تداخل ایدردی . محاسبه مأمورلرینك اعتذارلری
بر نوع ایدی . «پاره‌مز قالمادی . چونکه شویله بر أمر ایله
بوتون موجودی استانبول چکدی . دها شو قدرینی‌ده بالتدارك
کوندرمکه مجبورز . سزه شمدیلك برپاره ویره‌میز . »
استانبوله چکیلن بوپاره‌لرك محیط تداولنی احاطه ایتمکدن
عاجز دماغلرده شدید جریانلر حاصل اولوردی .
— آه شو استانبول ! هر شیٔ آنك ایچون . ملتك بوتون
پاره‌سنی او یوتیور . کیمسه‌یه بر شیٔ براقمایور !
بوکبی فریادلر بوتون احتیاجلره نقرات اولیوردی .
استانبولی . قوقمش سفیل بیزانسی بو امتیاز مخصوصندن محروم
ایتمك ، بالذات آنك یرینه قائم اولمق ، «ملتك پاره‌سندن
استفاده» نوبتی ایله وادیٔ رفاه و سهولته چکمك آرزوسی ،
آیریجه بر علت مقامنده بر چوق طشره عثمانلیلرینه سرایت
ایتدی . یعنی «دولت مالی دکزدر . . الخ» علت قدیمهٔ
عثمانیه‌سی باشقه بر شکلده قبارمش اولدی . او درجه‌ده که
حرکت أوردوسی ایله کلن «أرکان منوره»لر بیله مثلا :

— بونلره أکمك وصو بیله ویرمك جائز دکلدر . بونلر ملتك پاره‌لرینی یدیلر . بیتیردیلر ! یاخود

— شمدی‌یه قدر ملتك پاره‌سنی هپ سز ییوردیکز . بر آزده بز ییه‌لم !

و سائره و سائره کبی حریت قهرمانلرینك آغزلرینه اصلا یاقیشمایان جمله‌لر ایشیدیلیوردی .

استانبوله خصومتك بر درلو زائل اولمادیغی ، سلانیکده ، عموماً روم ایلیده کمال شدتله موجود اولدیغی ۳۱ مارتدن آیلرجه مدت صوکره بیله غزته‌لرده کورلمش ، اوقونمشدر . « استانبول محیط سفیلی » تهدیدلری ایسه تاریخه بیله کچمشدر .

جمعیت أرکانی شو وخیم علتك سوقیله دور سابق رجالندن پاره‌لر قوپارمق اوزره بر طاقم چاره‌لره مراجعت ایتدیلر — که أمثالنی بولمق اوزره ، مشروطیت دورلرینی شویله طورسون ، مدنی استبداد دور تاریخلرینی بیله کیری‌یه براقوب ، قرون وسطایی قرون جدیده دن تفریق ایدن انکیزیسیون دورینك اصول وأطوارینه قدر وارمغه مجبورز .

سرعسکر رضا ، حسن رامی ، ذکی ، ممدوح ، پاشالرك و سائره‌نك حقلرنده ارتکاب اولنان معاملات قانون شکنانه تعداد ایدلمکله توکنه‌مز . بز یالکز تك بر وقعه‌یی ذکر ایتمکله اکتفا ایدییورز .

بحریه‌لی أحمد پاشا طرابلسـه نفی ایدیلیوردی . (شرق) واپورینه سوق اولندی . بانقه ده بولنان پاره‌سندن نه مقدارینك ، نه صورتله کندیسـنه ارسال ایدیله‌جکی حقنده بانقه‌یه تعلیمات ویرر . قپالی ظرف ایچنده اوله‌رق امین بر آدمه مودوع اولان بو تعلیمات جبراً مصـادره اولنور . ظرف آچیلیر . پاره‌نك وجودی خبر آلینیر . أحمد پاشا ایسـه واپوره سوق اولنمش بولنور . درحال دیوان حرب ارکانندن بر پاشا (اسـمنی ذکر ایدمیورز . چونکه اولاد و انسالنه مرحمت ایتمك واجبدر .) سرکه‌جی یه قوشار . قلبه‌یه یرلشیر . واپوردن أحمد پاشایی جلب ایتدیرر . بو صره اویله بر صره ایدی که سرکه‌جی اسـکله‌سی ، جاده‌سی بیکارجـه ، اون بیکلرجـه خلق ایله دولی ایدی . کیمنی قرابت روابطی ، کیمنی عادی مراق ، سـوق اولنان منفیلری سیره کتیرمشدی .

ایشته شونلرك همان مواجهه‌ســنده أحمد پاشا ســونکولی عسـکر ایله احاطه اولنور . سونکولر پاشانك اوزرینه حواله ایتـدیریلیر . بانقه‌نك آلتی بیك لیرالق چکی طلب اولنور . مخالفت ایدنجه ، سونکو اوجلری أتلرینه تماس ایتدیریلیر . بونکله برابر اوزرینه بر قاچ کشی هجوم ایله جبراً جیبلرینی قاریشدیررلر . چکی آلیرلر . بوندن صوکره واپوره کتوریلوب براقلمه‌سی أمر اولنور . دوشونلزکه بو آدم بکار در . امدادینه قوشه‌جق کیمسـه‌سی یوقدر . کذا واپورده ، منفـاده حتی

قوری أکمك آله‌جق پاره‌سی اولوب اولمادیغنی دوشونمزلر .

مأیوس و متهیج بولنان أحمد پاشا عقلنی غائب ایدر . متجاوزلردن قورتولنجه ، او قدر خلقك کوزلری اوکنده کندیسنی دکزه آتار . غلیظ خطابلر و معامله‌لر ایله دکزدن چیقاریلیر . شرق واپورینه ، اوراده حاضر بولنان منفیلر ایله چولق چوجوقلرینك مواجههٔ عبرتلرینه ، اوزرندن صولر آقدیغی حالده ، اعاده اولنور .

. . . .

اون آلتنجی

حریت و مشروطیت ، باشلیجه اوله‌رق سربستیٔ اجتهاد دیمکدر. جزئی صورتده اولسون برینك قریحهٔ فلسفه جویانه‌سنی تحدید ایدن بر اصول ، بلکه باشقه شیلر اوله‌بیلیر ، لکن اصول مشروطه و حره اوله‌ماز .

بونك حکمتی ایسه مختلف اجتهادلرك مصادمه و مجادله‌لرندن استفاده ایتمکدر . أرباب دقت ، زمام دارلر عبرت آلیرلر ، مطلوب اولان حقیقته آنلرك تدقیقی سایه‌سنده بر آن اول واصل اولورلر . اختلاف و مصادمهٔ اجتهاد اولمایجه ، حریتدن ، مشروطیتدن حقیله استفاده ایدیله‌مز . بونلر الفبا قدر مبادیدن معدود اولان حقایق مشروطیتدن در .

بزم عجمی غیرتورلر بو بسیط اساسلره بیله واقف اولمادقلرینی ، دها ایلك کونلرده واضحاً اثبات ایتدیلر .

ازمیرده‌کی ناظملکلر ، استانبولده‌کی شرف سوقاغی معرفتلری ، انتخابات دولابلری وسائره بونك نمونه‌لریدر. حسن فهمی بکك قتلی ایسه بوغفلت مضاعفه اوستنه دیکلمش بر آبدهٔ افتخار اولدی .

آدم زاده قابل ، هابلی قتل ایدرکن ، نه یاپدیغنك بوتون محیطنی بیلمیه‌رك آنی اجرا ایتمش ایدی . عقیب جنایتده‌کی یأسی، اضطرابی، شاشقینلغی، ندامتی مقتضای فطرت و بشریت آثاریدر . آثار تخریبیه اجراسی عقیبنده ذی روح ایچون حس ندامت دویمامق یالکز بهایمه مخصوص و منحصر بر نقصانیٔ خلقتدر .

حسن فهمی نك شهادتی ، بزم رمضان موقوفیتمز و سائره‌نك فردالرنده (شورای امت) و (طنین) غزته‌لرینك عبرت عالمه ابراز ایتدکاری معرفتلر ، أکثریت غالبه‌نك ، قابلده مشهود اولان و بالجمله انسانلردن جمیع زمانده ، هر یرده ، هر قوم وملتده انتظار اولنان حسیات بشریه‌دن محروم، یاخود اجراآت جنائیه عقبنده ، آداب عمومیه‌یه ویرکو اولمق اوزره مرائیلکلر اظهارینه مسارعت ایدن جزؤیتلرك مهارت سیاسیه‌لرندن بیله معرا اولدقلرینی اثبات ایتمشلردر.

بالخاصه وقوف مدنیلری و سیاسیلری صوك درجه‌ده

نقصاندر . بر مثال مقنع واردر . لکن سیاست ، حمیت ، حب وطن ، حس نجیب انسـانیت ، حاصلی بوتون اشرف مخلوقاته مخصوص حسنات او ذات حقنده فضله تفصیلات اعطاسنه مانع اولدیغی ایچون بر آز قپالی کچه‌جکز .

اسماعیل ماهر پاشا قتل اولندی . مسئله آنك أیی‌لکنده ، کوتولکنده ، یاخود قتلنك لزومنـده وعدمنده دکلدر . فعل قتلك صورت وقوعیله وجه تلقیسنده در .

حربیه ناظری نامنه ساخته ورقه تنظیم ایدیلیر . او ساخته ورقه بر شخصی ، بر فریقی قتل ایتمك قصدیله استعمال اولنور . هر ایکی شق کوره‌کی داعی عظیم جنایتلردندر .

بونلری یاپان معلومدر . غفلت او رتبـه‌یه واریرکه کتم وقعه‌یه بیله لزوم کورمزلر . بالعکس مقام افتخارده سویلرلر . یك نظرده صوك کرته عد اولنان بو غفلت وسـط نقطه‌سی بیله دکل، آنجق بر اوجدر . چونکه قانونك ماقبله عدم شمولی قواعد اصـلیهٔ حقوقیه‌دن ایکن ، دیکر بر قانون لایحه‌سنی مطالعه ایله اقشام طاغلمغه مسارعت ایتمکده بولنان ملت مجلسنه او قواعد اصلیه‌یی آلت اوست ایدن ، مذکور قاتل ایله دیکر برقاچ أمثـالنی تر و پاك ایده‌جك بر ذیل ، پك ماهرانه اجرا اولنمش بر أل چابوقلغی ایله ، یوتدیررلر . بو حقه‌بازلغـك غزته‌لره ، تقویم وقایعه ، أعیانه ، أفواه ناسه کچه‌رك تاریخه مال

اوله‌جغنی ، یعنی مشروطیت عثمانیه‌یی لکه‌دار ایده‌جك بر أثر غفلت و جهالت مقامنده قاله‌جغنی حساب ایده‌مزلر .

ایش بو درکه‌ده بیله قالمادی .

عرض خلوص ایچون پترسبورغه کیدن صرب قرالی پترو محجوباً ونادماً عودت ایتدی . روسیه ایمپراطوری النی حقیله صیقه‌مامش . نیچون صیقمادیغنك سببی معلومدر . قرال آلکساندری وزوجه‌سنی قتل ایدنلرك قرال پترویه طرفدار بولنمه‌لریدر . قرال پترو آنلری کورمه‌مش . فعلاً تشویق ایتمه‌مش ، جنایتدن صوکره آفرین دیمه‌مش . لکن بالخاصه حکمدار سرایلرنده آداب مدنیه و أخلاقیه‌ده پك بویوك افراطلره واریرلر . شوالیه‌لك دورندن بری بو حال جاریدر .

احاد ناسه تجویز اولنان بعض لاابالیلکلر قراللره ، بویوك زادکانه تجویز اولونه‌ماز . قضاءً بونلرك برنده واقع اولورسه عفو اولونه‌ماز .

بوراسی بویله اولدیغی و بوقاریده تصویر اولونان ساخته اوراقی اعمال و استعمال ایدن معلوم بولندیغی حالده ، کویا دیکر بر قهرمان حریتك نامنی تبجیل و شاننی اعلا ایتمك مقصدی ایله قاش یاپمغه یلته‌نیرلر ، کوز چیقاررلر ، یعنی اوروپانك اك (شواله‌رسك) عقد اولونان بر حکمدار ایله تماس و مناسباتده بولونه‌جق بر حالده اولان او دیکر ذاته باشقه‌سنك مذکور هنرینی عطف ایدرلر .

بيله‌مزلركه و دوشونه‌مزلركه اسنادلرينك صحتی تحقق ايده‌جك اولورسه، حكمدار مشار اليهك مذكور ذاتی كمال حقارتله پای تختندن طرد ايده‌جكندن باشقه، دولتمز ايله قطع مناسبات ايدر. حتی خلفلری بيله عثمانليلغه بر درلو ايصينه مازلردی. [*]

. . . .

اون يدنجی

هله مؤخراً مركز سلطنتده، حربيه نظارتی دائره‌سنده، اورته‌لغی تطهير و تصفيه ايتمك ايله تشكيل اولنان هيأت

[*] ذاتاً بو اسماعيل ماهر پاشانك قتلنده كنديسندن زياده ذكی بك ايله بن هدف ايدك.

(لزوم اطراد) بنده‌مز «اوليغارشی» نامزدلرينی قودورتمش. (نير حقيقت) واسطه‌سيله «يا صوصارسكز، يوقسه صوصديريليرسكز» تهديدينه سوق ايتمش ايدی.

«ايزلادی بالقانی ايله قورسيقه اورمانلری آدابنك مشروطيت واديلرنده پاره ايده‌ميه‌جكی» يولنده‌كی جوابمز ايشی دها زياده آزديردی.

«قيزيل بالطه» و «محكمهٔ كبرای ملت» تمغالی تهديدنامه‌لر مطبعه‌يه ياغمغه باشلادی. كويا بن و ذكی بك ملت طرفندن اعدامه محكوم ايدلمشيدك. يالكز خدمات سابقه‌مزه حرمةً اجراسی بش اون كون ايچون تأخير ايدلمش. اوده كندی اختيارمزله نشرياتدن چكامه‌مزه ميدان ويرمك ايچون ايمش. آكاده قولاق ويرلمدی.

اسماعيل ماهر پاشانك قتلی كوننك آقشامی قيزيل بالطه تمغاسی

رسمیه‌نك معلومات و حمایتلری تحتنده «جمعیت خفیه» دنیلن ایشلرده ارتکاب اولنان اشکنجه‌لر هیچ بر معذرت ویا حسن تأویل قبول ایده‌مز. حدهٔ تدقیقدن کچیره‌جك اولان مورخ، بعض جمعیت أرکاننك استعداد معکوسلرینه حدود چیزمکدن عاجز اولدیغنی تسلیمه مجبور اوله‌جقدر.

اشبو «جمعیت خفیه» مسئله‌سنده بعض کیمسه‌لرك بالواسطه (مشروطیت) غزته‌سنی جلب ایدوب اوقومقده اولدقلرندن

ایله بر تهدید نامه دها کلدی. مألی قوس قوجه فریقك نصل قولای و حتی حربیه ناظری نام و عنوانده اولدیرلدیکنه و بو ایشك تعقیبسز اوله‌رق نصل قپادیله‌جغنه باقوب عبرت آلمه‌مز، چولوق چوجوغه آجیمه‌مز توصیه اولنیوردی.

زکی بك مرحوم بو کاغدك حکومته اعطاسنه اصرار ایتمش ایکن، بن موافقت ایتمه‌دم. چونکه «محکمهٔ کبرای ملت» تمغاسی و جمیل منلا و نظیف سروری بك ایله بنم اعدامه محکوم اولدیغمزی مبین اولان یافته‌لر حقنده ضبطیه ناظرینك شرف سوقاغنك أمری ایله نه معامله ایتدیکنی خبر آلمش ایدم.

بو تهدید نامه‌لر بو کون برنجی دیوان حرب أوراقی میاننده اولمق لازم کلیر. چونکه آنك نامنه اداره خانه دن آلنوب حربیه نظارتنه نقل اولنمش ایدی.

بزم محاکمه‌مز أثناسنده بونلردن بحث اولنمادی. یالکز آنلرله برابر بر طوربه ده بولنان یوزباشی احسان بکك ـ که (میزان) ده مقاله‌لری واردر ـ حرکت اوردوسنك کلمه‌سی اوزرینه (سزی پك حمیتلی ظن ایدردم، مکر خائن ایمشسکز .....) مألنده یازدیغی بر تجاوز نامه‌یی، دها دوغریسی، احسان بکك بر چاماق نامه‌سی، علیهمه حجت مقامنده ابراز اولنمش ایدی.

باشقه هیچ برشی اولمادیغنه فاعللر قائل ایدیلر. (مشروطیت)ی اوقومق ایسه قانوناً موجب مجازات اولهماز. واقعا حکومت آنك دخول وقرائتنی منع ایدر. وحدوددن ایچری‌یه صوقماز. بو حقیدر. لکن حکومت مأمورلرینك تکاسلی ایله ادخال اولنور. و پوسته کتیروب برینك النه ویرر ایسه، «رسماً تجویز» دیمکدر. یعنی بو صورتله ممنوع غزته‌یی أله ایدن تعقیبات قانونیه‌دن مصون اولمق لازم کلیر. یالکز او غزته‌یی طوتارده اوقومق اوزره باشقه‌سنه ویرر ایسه، «نشر» ایتمك جهتیله تجریم اولنور.

مجرد اورته‌لغه دهشت ویروب ییلدیرمق اوزره جمعیت خفیه ایشی ایجاد اولندی. زوراکی شاهدلر ایله موجود اولمیان برشیئه رسماً وجود ویره‌بیلمك اوزره بر طاقم بی‌کناهلری اشکنجه ایدییورلر ایدی. یعنی جمعیتك قوتنه و بناءً علیه مملکتك سعادتنه چالشمق زعمنده بولنان بو غافللر بش عصر کری‌یه دوغری آتلایورلر ایدی.

عاقبت ایش مجلس مبعوثانه عکس ایتدی. مخالفلر بلیغ نطقلر، جان خراش وثیقه‌لر کرسی‌یه چیقاردیلر. بوتون وحشتلری عالمك أنظار تألمی اوکنه یایدیلر.

حکومت ایله أکثریت فرقه‌سی ایچون تأثرده تقدم ایتمك، تحقیقات تشریعیه‌یه اوك آیاق اولمق لازم ایدی. روایاتك اصلی اولمامق لازم کله‌جکنی (چونکه اولمش اولسه شمدی‌یه قدر

وظیفه‌یی ایفـا ایتمش اوله‌جغنی) بیان ایله برابر همان تحقیقات
اجراسـنه ابتدار ایده‌جکنی و نتیجه‌نك اعلانی وظیفـهٔ مجبره
بیله‌جکنی قطعی صورتده تعهد ایده‌جك ایدی .

بلکه‌ده دنیاده شمدی‌یه قدر أمثالی کورولمه‌مش وکورو-
له‌میه‌جك بر خارقه اولمق اوزره ، اوکون حق پاشا و رفقاسی
بر مسـلك و اخلاق لاابالیلکی کوسـتردیلر ، أکثریت دخی
آکا مظاهرت ایله انتحاره اشتراك ایتمش بولندی .

وقعه داخلاً وخارجاً عالمی غلیانه کتیردی . حکومت ایله
أکثریت فاحش خطـاده بولندقلرینی آکلادیلر . تعمیر ایتمك
اوزره محمود شوکت پاشـانك آغزیله مطلوب تحقیقاتك رسماً
حربیه نظـارتی طرفندن بالاجرا مسـتحق اولانلر تجریم
ایدیله‌جکلری اعلان اولندی .

بو اعلان عالم مدنیته قارشی هم بر ترضـیه ، هم بر تعهد
قطعی دیمك ایدی ، لکن پك چوق مهـام اموری کورمه‌مش
اولان قابینه بو تعهدینی دخی چابوق اونوتدی . اسملری یکچن
بعض اشکنجه‌جیلره او سـنه ایچنده ترفیع ایتدیرمکدن باشقه
بر ثمره کوسترمدیلر .

بو تعهد قطعی‌یه بو قدر آز أهمیت ویرمشـلر ایمش ـ که
اوچ یوز یکرمی یدی سـنه‌سی کانون أولنده ، اوتوز بشـنجی
ماده‌نك تعدیلی مذاکره‌سـنده معهود تعهدك اجراسنه مجرا
اولان ملت مجلسی کرسیسنده « تحقیقات رسـمیه‌دن بر شی

حاصل اولمادی» دیه‌ن رضا نور بکه جواباً محمود شوکت پاشـا شویله بر مقابله‌ده بولنمشدر :

محمود پاشـا — مجلس بنی تحقیقـاته مأمور ایتمدی‌که نتیجه‌لرینی بیلدیره‌یم !

بر سنه اول حکومت عثمانیه نامنه مدنی عالمه قارشی رسماً و علناً اختیار ایتدیکی تعهده نه قدر قیمت ویردیکی جوابندن مسـتباندر . بوکبی خارقه‌لره مسـتعد اولان قهرمانلره قارشی تاریخك تنقیدی پك بی امان اوله‌جقدر . مکرکه عذر اوله‌بیله‌جك بر قوهٔ مجبره اوکنـده بولندقلرینی اثبـات ایتمش اولماسونلر . [*]

* * *

أخلاق، تربیه، وقوف، جمعیتلرینه أسارت و مربوطیتلری، حریت و مشروطیت اصولنه وقوفده بو رتبـه جهـالتلری ، مقصدك استحصالی خاطری ایچون اك مکروه وسائط اجرا-ئیه‌دن چکنمه‌مه‌لری، جمعیت منافعی اوکنده أفرادك، جماعتك، ملتك ، وطنك حقوق مقدسه‌لرینك حسابدن قاچیرمه‌لری ... شـو صورتله میدانده بولندیغی ایچون ، تاریخ بالاده‌کی کبی بر حکمی ویرمك ایچون تردد ایده‌مز . مکرکه عکسنی مثبت قطعی حجتلر میدان تدقیق و تحلیله چیقمش اوله‌یه !

[*] بو فقره مؤخراً علاوه اولنمشدر . (شباط ـ ا ٣٢٦)

حمیت و حسیات حسنه‌مز ، نصل بالاده‌کی جنایت قهرماننك اسمنی کتمه بزی مجبور ایدییورســه ، تاریخك اویله بر حکمی ویرمکدن منعی دخی بوتون شدت و قوتمزله آرزو ایتمکه بزی سوق ایله‌یور . چونکه مدنیت عثمانیه‌ده أمثالنی بولمق ایچون بویوك بر لکه تشـکیل ایدن « فاجعهٔ عثمانیه » یه قدر وارمق لازم . أمثالی فضـاحت و بر شـناعت ایله تاریخمزی یکیدن تلویث ، ملتك روحانیتنی تعذیب ایله‌مش اولمامق ایچون بوتون غیرت ایله چالیشمالی یز . کوز قاپایوب کورمه‌مزلکه کلمك ، یاخود سـکوت ایتمك خصوصلرینك ده چالشـمه‌نك ضدی اولدیغنی بیلملی یز .

سنه‌لرجه تدقیقات و تحقیقاتده بولونان ، لا یسئل عما یفعل اولان دیوان حربلر ألبتده اوتوز بر مارت وقعه‌سی حقنـده معلومات تامه ایدنمش ، مسبب و محرکلری حقنده وثیقه‌لر ألده ایتمشدر . مطلقا او وثیقه‌لر نشر اولنملی . ییلدیز مسبب ایسه ، آنی اظهار و اثبـات ایتملی . تاریخی اویله باطل بر حکمدن ، ملتی ده فضله بر محجوبیتدن قورتارمغه همت ایله‌ملیدر .

بوبابده موفقیت تامه‌یه نائل اولمه‌سنی أك مقـدس ، معزز اولان حسـیاتمز سوقیله تمنی ایلرز . و اویله بر نتیجه‌یه کمال تهالکله انتظار ایده‌رز . أصلا جائز دکل ایکن . شمدی‌یه قدر او وظیفه‌نك ایفاسنی تأخیر ایتمه‌سنی ده آنجق او سایه‌ده معذور کورورز .

دیوان حربجه نشر اولونه‌جق حجتلر ایله باشلیجه اوله‌رق تنویر اولونه‌جق ، هم ده عکسنه تأویله مدار اولمقدن منع ایدیله‌جك بر صورتده ایضاح اولونه‌جق نقطه‌لر شونلردر :

دلائل مستقله

برنجی

حادثه‌نك ایلك وخامتی کچمش ، عسکر دائرهٔ اطاعته عودت ایتمش . قانون أساسی أحکامنه رعایت ایده‌جکنی پادشاه قطعی صورتده بیلدیرمش . اصولی دائره‌سنده تأسس ایدن حکومت دخی بو بابده‌کی تأميناتی تکرار وتصدیق ایتمش . ملت مجلسی اجتماعه باشلامش . أعضانك هر بری مشروطیتمزك تهلکه‌ده اولمادیغی حقنده دائرهٔ انتخابیه‌لرینه قطعی بیاناتده بولنمش . یالکز « ادارةً و تدریجاً جلب اولنه‌جق قطعات عسکریه ایله خاصه اوردوسنك وجودینی تبدیل ایتمك و نتیجه‌سنده اصل محرکاری بولنوب سائرلرینه عبرت ایچون آنلری تأدیب ودیکرلرینك ترخیص ایله اکتفا ایتمك ، سلطان حمیدك مطلقا خلعی لازم ایسه بیله آنجق بو ایشلر یاواشجه کورلدکدن صوکره انی اجرا ایله‌مك حالاً و استقبالاً وضله محسناتی جامع ایدی .

بوراسی مسلمدر . ایش بویله بولندیغی حالده ، نیچون ونه دن تلغرافخانه‌لری ضبط ایله تبلیغات تأمینیه‌نك اعلاننه ممانعت اولنمش ؟ سلانیك دفتردارلرینك مالیه ناظرینه قارشی

معناسز ، منطقسز ، تأويلسز عصيانی کبی حرکات اختيار ايتديرلمش، استانبولی حالا مشروطيت عليهنده ، عصيان حالنده خلقه کوستروب قانون أساسی ايله مشروطيتی قورتارمق اوزره استانبوله قوشمق لزوم و وجوبنی کوسترمکه دوام اولنمش ؟ بونلرك حکمت و علتلرينی تشريح ايتمك لازمدر .

....

ايکنجی

ناظم پاشا و حکومت حرکت اوردوسنی جبراً کيری چويرمکه مقتدر ايدی . او جهته کيتمدی . مناسباتده بولندی. صلحاً قبولی تقرر ايتدی . مقصد مقرر بالاده‌کی مطالعه‌لر دائره‌سنده ايش کورمك ايدی . بياننامه‌سنك متندن مستبان اولديغی اوزره حرکت اوردوسی دخی آنجق او أمرك اجراسی ايچون «صلحاً» کيرييوردی . بو صورتله «صلحاً» جمعه کونی بعض خارج قشله‌لر ومواقع ناظم پاشا طرفندن تسليم ايتديرلدی. حتی «کلنلر ، قارداشلريکزدر . يورغوندرلر . اکرام ايديکز. راحت ايتديريکز .» وصاياسيله تسليم ايدييورلردی . عسکر دخی کلنلردن برر کشی‌يی کندی يتاقلرينه آلمق و هر شيلرينی قارداش پايی تقسيم ايتمکه حاضرلانمش ايدی .

ايش بويله ايکن . نيچون و نه‌دن ، صلحاً اشغال ايتدکلری مواقعده بوتون کيجه آره‌ده صره‌ده طوپ و متصل توفك

آتلق ، بعض مواقعده ایسه کندیلرینه قوجاقلرینی آچوب بکله‌ین محمدجکلری سونکوله‌مك کبی آثار تهییج و خصومته لزوم و مناسبت کوردیلر ؟ مطلقا استانبول شهری داخلنده بولنان قطعات عسکریه‌یی تهییج ایله ایرته‌سی صباح آنلری حربه سوق و تحریك ایتمك مقصد دکل ایدیسه . بونده باشقه نه‌مقصد و أمل تصور اولنور و نصل تأویل قبول ایدر ؟

....

اوچنجی

محمود شوکت پاشانك ناموسنه ، حمیتنه ، فضاحته استعدادسزلغنه اعتقاد عمومی واردر. فقط حرکت اوردوسنده رضاسی و بلکه ده معلوماتی خلافنده اوله‌رق بعض جزؤیتلکلرك اجرا اولندیغی ده مسلمدر . مثلا : روم ایلینك بر جهتنده خلقه دیورلر ایدی که :

— استانبولده متعصبلر عصیان ایتمشلر . کلیسالره ، خرستیانلره تجاوز ایدییورلر . معبدلری ضبط و جامعلره تحویل ، أرککلری قتل ، قادینلری تحقیر ایله‌یورلر. حکومت ، مشروطیت ، سفرا ، مملکت تهلکه ده در . آنی قورتارمق لازم . هیمز کیدییورز . غیرتکزك أجرتی ده ویریله‌جکدر . استانبولك ضبطنده آله‌جغکز مال و أشیا دخی سزه کار اوله‌جق . . . »

روم ایلینك آرناوودلق جهتنده دخی دییورلر ایدی که :

— استانبول مسلمانلری عموماً کاور اولمشلر . أرککلر شابقه‌لر کیمشلر ، قادینلر چارشافلرینی چیقارمشلر . بك اوغلی و غلطه قازینولرنده ، تیاترولرنده رذالت ایتمکه باشلامشلر . دین و دولت تهلکه‌ده‌در . سزك حمیت و غیرت اسلامیه‌کزدن خلاص اولمه‌لرینی بکله‌یورلر ..... »

عثمانلی حریتی صحنه‌سنه دکل، آنجق (اوپه‌را بوف) پرده‌لری آرقه‌سنه لایق اولان شو معرفتلردن متحصل آلاجه آلایی ، عینی صورتده یولده تحریکاته هدف اولیور . جمعه ایرته‌سی استانبوله ادخال ایدیلیور . هم ده نصل ادخال ؟ مسلمان تعصبی علیهنه قورولمش اولان (قومیته‌ت) و (هه‌ته‌ریه) دوکونتیلرینی فاتح سمتلرینك صاریق دریاسنه، حسیات دینداره‌لری تحریك اولنمش اولان آرناوودلری دخی بك اوغلنك شابقه اورمانه ، فستان سرکیسنه سوق ایتمك صورتیله ادخال ایله‌یورلر ایدی !

یاغما طمارلری و تعصب مسیحیلری تحریك اولنان قومیته‌جیلر آلاجه‌سی صاریق دریاسنه دالدی . فتح مبینك أثری اولان او معبد مقدسه و فاتح مبشرك مقام محترمنه ، کمال حرص و خصومتله قورشونلر یاغدیردی . پنجره‌لرینی دلیك دشیك ایتدی .... ایشته او آنده حضرت فاتحك ، او ممتاز قدرتك ،

او مبشر احمدینك ، او مدار غرور ملتك روحانیتنك ،
او روحانیتله مشبوع و متحرك اولان عثمانلی اعصاب ملیه‌سنك ،
شو تجاوزات تحریكیهٔ ملیت شكننانه‌دن دولایی نه رتبه صارصیله‌
جغنی ، استقبالجه او صارصنتینك نه قدر وخیم نتایجی اوله‌جغنی
عجبا مرتبلر دوشونه‌مدیلرمی ؟

بو ماده دخی حمیت ملیهٔ عثمانیه‌یه قطعی بر ترضیه اوله‌
بیله‌جك مرتبه‌ده وضوح پیدا ایتمه‌لی . مسئوللری اخلافمزك
نظرگاه لعنتلرینه تشهیر اولنملیدر .

دردنجی

اوتوز بر مارت قیام عسکریسی ظاهراً آوجی طابورلرینك
چاوشلری قوماندا سنده ایدی . رؤسادن محروم كتلهٔ
باغیه‌ده‌كی انتظام جالب دقت و مراق ایدی . (میزان)
اداره‌خانه‌سنده‌كی جاده‌یه ناظر جومبه‌یه یرلشدم . متصل
تچمكده اولان بلوكلرك طور و حركتلرینه حصر دقت ایتدم .
تكرر ایدن بر حال نظر أهمیتمه چاربدی . اوچنجی صره‌نك
باشنده بورو زن نفر كیتمكده ایدی . آنك یانینده‌كی نفر ، هر
نه وقت دیرسكی ایله بورو زنه دورترسه ، بوری چالنمقده
ایدی .

برده بورو زنك صولنده كیده‌رك آكا قوماندا ویرنك

یوزینه دقت ایدیلنجه، آن و شانڭ عادی نفرات شانندن پارلاق اولدیغی کوریلیوردی. اشبو ممتاز چهره‌لی نفرلر مطلقا بورو زنلرك یاننده نادراً برر، اکثریا ایکیشر، بعضاً ده اوچر اوله‌رق هر کچن بلوکده کیدییورلردی.

بونلرك نفر قیافتنه کیرمش ضابط اولدقلرینه حکم ایتدم. چونکه پك آشکار ایدی. حکممدن أمین اولمق ایچون، او صره‌ده مطبعه‌یه اوغرامش اولان برادر زاده‌یی سوقاغه سوق ایتدم. پدری ایله برچوق طشره‌ده دولاشمش، بالخاصه ضابطان عسکریه ایچنده احباب پیدا ایتمش ایدی. دقتمی جلب ایدن حالی ایضاح ایتدم ــ که اوده تصدیق ایتدی. مطبعه‌ده حاضر بولنان بش آلتی کشی دخی بونی کوروب تسلیم ایتدیلر. فقط قطعی صورتده أمین اولمق اوزره برادر زاده‌می سوقاغه سوق ایتدم. بحث ایدیکمز ممتاز نفرلرك ضابط اولوب اولمادقلرینی مطلقا آکلامق ایسته‌دیکمی سویله‌دم. ایچلرنده بر بیلدك ضابطی تفریق ایتمکه چالشمه‌سنی تنبیه ایتدم. بر چیردك ساعت صوکره کلدی. قولاغمه أکلدی. محرمانه اولمق اوزره شو افاده‌لرده بولندی.

ف ... بك ــ دیدیککز دوغریدر. صبانجه‌لی فلان بکك اوغلی فلان بك ــ که سز اذمیده کلدیککز وقتده کورمش ایدیکز، آنی کوردم. ابتدا طانیمق ایسته‌مدی. صوکره صره‌دن آیرلدی. بنی کناره چکدی. کندینی کوردیکمی افشا

ایتمه‌مسنی رجا ایتدی . بز بویله‌جه قونوشـورکن آرقه‌دن کلن بلوکدن طوپخـانه‌لی فلان بك آیرلدی . بزه کلدی اذمیـدلی بکه بنم ایله قونوشدیغندن دولایی دارلدی . ضروری اولدیغنی آکلادنجـه ، هر ایکیسی ده ضـابطلرك برابر اولدقلرینی ، لکن بونك کیمسه‌نك بیلمه‌مسی لازم اولدیغنی سویله‌یه‌رك عجله آیرلدیلر .

بن — .... بکلرك فرقه‌لردن برینه منسـوب اولوب اولمادقلرینی بیلیرمیسك ؟

ف .. بك — اذمیدلی .. بکك اسکیدن اتحادجی اولدیغنی پك أیی بیلـیرم . چونکه سز اوروپاده ایکن برابر نشریاتده بولنه‌رق چالیشیوردق طوپخانه‌لی بك دخی اتحادجی اولملیدر .

آقشامه قدر کچن طاقملرده عینی حال مشهود ایدی. اداره‌خانه‌یه التجا ایدن بالجمله احبابه مکرراً بو حالی کوستردم . آنلر دخی تصدیق ایتدیلر .

بو حالده «ضابطلری باغلامشـلر ، ایچلرنده ضـابطلری یوقدی ، مکتبلی ضـابطلری اولدیریـورلردی » ادعالری ، هله ایلك کون اعتباریله صرف اسناد در . فعلاً عکسی ثابتدر .

ایلك کون مکتبـلی وآلایلی ضـابطلر لاقیردیسی یوق ایدی . بالخـاصه « ایها العلما » بندینك حسن تصـادفی أثری اوله‌رق علمانك قاریشمه‌سی سایه‌سنده ایلك کونی فسـاد کویا مطلوب درجه‌ده توسع ایتمکسزین باصـدیرلدی . آیا صوفیـه

میدانـنـده واقع اولان قتاللر دخی خارجـدن «فلان تحیور کبرتملی» یولنده واقع اولان تحریکلرك ثمره‌لری ایدی .

بو ندالرك نصل آغزلردن چیقدیغی برنجی درجه‌ده داعیٔ تحقیق موادن ایدی . ألبتده دیوان حربلر بو نقطه‌لره لایق وجهله أهمیت ویرمشلر . وثیقه‌لر الده ایتمشلردر .

بو صورتله ایلك کون فسادك توسع ایتمکسزین باصدیرلمه‌سی بعض کیمسه‌لرك ایشلرینه کلمه‌مش اوله بیلیر . کذا آنلرك ، کیجه بالمشاوره مکتبلی مسئله‌سنی تولید ایتمه‌لری ده محتملدر .

اشبو «مکتبلی ضابطان» پاروله‌سنك کیمك طرفندن ، نه وقت ونیچون اورته‌یه چیقارلدیغی ، شبهه و اسنادلره محل قالمیه‌جق درجه‌ده بر وضوح ایله ، ایضاح ایدلملیدر .

فقط بونك اك مهم نقطه‌سی او دکلدر . آیاصوفیه‌یه قوشان عسکرك ایچنده ، بالادن مستبان اولدیغی اوزره ، یوزلرجه ضابطان حاضر وموجود اولدیغی حالده ، نصل اولیوردی،که یا یولده راست کلنجه چوریلن ، یاخود خانه‌لرندن جبراً آلنان بر قاچ قادرو خارجی آلایلی ضابطی «عصیانه اشتراك» ایله اتهاماً آصدیلرده ، قشله‌لردن برو برابرجه کلن ، عصیانی اداره ایدن یوزلرجه ضابطانك تعقیبی جهتنه بیله کیدیله‌مدی ؟

ایشـك ایچنده آغیر بر جهت دهـا وار . بر دائره‌ده ، بر قطعه‌ده بر اویغونسزلق ، برغائله چیقار . اودائره‌نك مدیری ، او قطعه‌نك آمری — اساساً نظام و انتظامی کوزدتمکه ، اویله

شیلرك وقوعنی منع ایتمکه مأموردرلر . اوکبی اویغونسزلقلر آنجق مدیرلرك ، آمرلرك بجریکسزلکلری أثری اوله‌رق حصول بولور . بونك ایچون هر زمان و هر یرده او آمرلر وقعه‌دن مسئول وتجریم ایدیلیر . بو بر قاعدهٔ کلیه‌در .

بو حالده نصل اولیوردی ده دوغریدن دوغری‌یه مسئول اولمه‌سی لازم کلن برنجی اوردو قوماندانی ایله ، طولاییسیله مسئول اولان حربیه ناظری مسئول ایدلمکدن ازاده قالیورلر . هله اوردو قوماندانی معتنا ولایتلر کویا کافی دکلمش کبی مهم نظارت ایله تطییبه لزوم کورولیور ؟

حسین حلمی پاشانك تکرار صدارته کتیریلیشی دخی عینی سؤاللری داعیدر .

بونلر جواب مقنعی جالب مدهش سؤاللردر . مقدرات ملتی درعهده ایدن هیئت ، مشروط ، بر هیئت اولمیوب مستقل اولسه بیله بونلره جواب ویرمکدن مستغنی اوله‌ماز .

مسبب اختلال اولان آوجی طابورلرینك مسئول قوماندانلرندن اسعد بك دیوان حربلر طرفندن هرکسك تضییقی صره‌سنده ترفیعاً میرلوا اولمشدر .

بونلر تاریخك نظرنده پك بویوك بر اهمیت کسب ایده‌جکدر .

بو جهتلر ایضاحات مکمله اولمایحه زمین اسناد اولمقدن قورتیله‌مازلر .

بشنجی

آیاصوفیه میداننده عدلیه ناظری ایله بحریه ناظری کچر ایکن بریسی کویا :

— «حسن فهمی بکك قاتلنی بولمق ایستهمهین عدلیه ناظری کچیور . قاتلی کندیسندن ایستهمهلی» دیر .

قورقوسندن نه یاپهجغنی شاشیرمش اولان ناظم پاشا ، کویا جیبندن بر دمت اوراق چیقاروب

ناظم پاشا — حسن فهمی بك مرحومك قاتلنی تحری ایتدیروب بولدیردم . ایشته أوراقی بودر . همان محکمهٔ جنایتجه ایجابنه باقلمق اوزرهدر . . .

دیمش . بونك اوزرینه کویا نفر قیافتنی اختیار ایدن ضابطلردن بری سلاحنی (توفنکنی دکل ، رهوولورینی) چویروب تتکی چکمش ، سوزلرینك اکالنه محل براقلمامش . حتی بحریه ناظرینه ابتدا ایلیشلمهمش ، ایلیشمکده خاطره کلمهمش ایکن ، نه دن صوکره عینی أل ایله قصداً آیاغنك کیمکسز طرفندن جرح ایدلمش ایمش .

بونلر دخی تواتراً أفواهده تداول ایتمکدهدر . وخامتی درکاردر . امحاسی صوك درجهده مطلوبدر .

آلتنجی

حسین حلمی پاشا قابینه‌سی ادارهٔ اموره مأمور ایدی . مطلوب دائره ده تمشیت امور ایتمك ، مطلوب اولمیان شیلری ، وقت و زماننده کشف و تخمین ایله منعلری أسبابنی تأمین ایله‌مك وظیفه‌سیله مکلف ایدی . بو وظیفه دخی بر حکومت ایچون وظائف بسیطه وطبیعیه‌دندر . عینی موقعده بولنان برهیئت مشروطه ومسئوله اوتوز بر مارت وقعه‌سی کبی عصیانلرك ظهورینه میدان ویرنجه ، یا فاعل مشترك ، یاخود غافل مسئول صفتیله اتهام اولنور . تحت محاکمه‌یه آلنوب تجزیه جهتنه کیدلمه‌سنه وسیله بولنمازسه ، أهلیتسزلك تمغاسی ایله ریاست اموردن طرد ایدیلیر . عذری و عفوی متصور اوله‌ماز .

قاعدهٔ مرعیه و منطقیه بو ایکن ، حتی وقعه کونی حلمی پاشا قابینه‌سی فداکارانه تدابیر مانعه اتخاذ ایده‌جکی یرده ، یعنی کوپریلری آچمق ، اسکله‌یه قوهٔ مسلحه سوق ایتمك ، مخالفت ایدن ظهور ایدر ایسه سائرلره عبرةً اورمق کبی تدبیرلردن هیچ برینه تشبث ایتمکسزین ، حتی حمدی پاشانی ایفای وظیفه‌دن منع ایدرك سرایه التجا و استعفا ایله اکتفا ایتمش ، مسئولیتنی قتمرلشدیرمش ایکن ، حرکت اوردوسنك

ورودنده حلمی پاشا قابینه‌سی مستحق مکافات عد ایدلمش ، اسکی مقامنه اقامه ایدلمشدر !

بو خارقه‌نك مقدمهٔ اجرا آت اتخاذ اولنمه‌سنه نه علت و حکمت واردی ؟

بورالرك تصریحی ، هم ده مقبول بر صورتده اعلامی لازمدر .

حسین حلمی پاشایی أمثالسز داهی عد ایتسه‌ك . آنی مسئول ایتمکه قیه‌مادیلر دیسه‌ك بیله ایش بیتمش اولماز.

....

یدنجی

« أیها العلمـا » بندی صاحبی حیدر أفندی بند حقنده (صباح) غزته‌سنه ایضاحات ویردیکی صره ده : کندیسنك صدر أعظم حلمی پاشایه بند مذکوری یازمازدن مقدم مراجعت ایتدیکنی بیان ایدییور. اورته‌لقده برفساد چوریلکده اولدیغنی کشف ایتمش . صدر أعظمه بونك اوکنی آله‌جق تدبیرلرك اتخاذ اولنمه‌سنی توصیه ایله‌مش . صدر أعظم ایماءً تدابیر اتخاذندن عاجز اولدیغنی آکلاتمش . حیدر أفندی بونك اوزرینه سوق حمیتله علمایه بر خطبه یازوب (میزان) ه کوندرمش .

صوك درجه‌ده مهم اولان اشبو افشاآت (صباح)

ستونلرنده مندرجدر . تکذیب اولنمادی ، دوغری اوله‌رق قبوله صلاحیت ویرلدی .

ایمدی ، صدرأعظم حسین حلمی پاشانك تدبیرلری فوقنده بولنه‌جق قوت ویا مقام نره‌سی اوله بیلیر ؟ یا پادشاه اوله بیلیر ، یاخود کندیسنی صدارته سوق ایدن جمعیت ، اوچنجیسی یوقدر .

أکر پادشاه اولمش اولسه ، دیوان حربلر ذاتاً خلعنی مقبول کوسترمك ایچون ییلدیزك أهمیتسز حرکاتنی بیله اعظام ایده‌رك حده‌لردن کچیردیکی صره‌ده ییلدیزك بویله بر حرکتنه قارشی اغماض عین ایده‌مزدی .

بونك ایچون بو دلیل پك آغیر . اولور اولماز تأویل ایله محو ایدیله‌مز . قوی و قطعی وثائق معکوسه لازم در .

حیدر أفندینك مذکور افاده‌سی آتیده‌کی وثیقه‌نك ده بعض قارانلق جهتلرینی تنویره مدار در .

....

سکزنجی

حسین حلمی پاشا تکرار باش وکالت مقامنده ایدی . غزته‌جیلردن بری ملاقات ایتمش ، بعض ایضاحات ایستەمش ایدی . ایضاحاتی ویردیکی صره‌ده حسین حلمی پاشا آغزندن بر سوز قاچیردی . غزته‌لرده آنی عیناً نقل ایتدیلر

ایدی . پك بویوك بر معنایی متضمن اولان او سوز تكذیب اولنمادی . تاریخه مال اولدی . او سوز شو ایدی :

حلمی پاشا — عاصیلرك باشنده آوجی طابولرینی كورونجه اتخاذ اولنه‌جق تدبیر قالمادیغنی آكلادم . استعفا ایتدم . . .

آوجی طابورلری عاصیلرك باشنده كورلدیكی وقت برنجی فرقه ، طوپخانه ، ترسانه ، شهر خارجنده‌كی قطعه‌لر ، سلیمیه ، چتالجه طوپجیلری ، رامی سواریلری حكومتك أمرینه مطیع ایدیلر . آنلرك بعضیلری آنجق آقشامه دوغری كندیلرینه « ایتمه‌یك » دیه‌ن بولنمادیغی ، عكسنه اوله‌رق بوتون عسكرك آیاصوفیه ده اجتماع ایتدیكندن بحثله كندیلرینك كری قالملری ضمننده مكرراً تشویق اولندقلری ایچون عاصیلره التحاق ایتمشلر ایدی .

او حالده حسین حلمی پاشانك اتخاذ اولنه‌جق بر تدبیر قالمادی دیمه‌سی عاصیلری تأدیب ایده‌جك حكومتك ألنده قوهٔ قهریه یوقدر معناسنه قبول اولنه‌ماز . او حالده او معنا نه ایدی ؟ حلمی پاشا او مهم و مبهم سوزلر ایله نه دیمك ایسته‌مشیدی ؟

چونكه : آوجی طابورلری اتحاد جمعیتنك پره‌توریانلری ، اسویچره‌لیلری ، استره‌لجلیلری ، یعنی أمرلرینه مطیع كور آلتلری دیمك ایدی . هر كس و هر كسله برابر باب عالی و ییلدیز بونی بویله‌جه بیلمش ، قبول ایتمش ایدی .

عجبا حسین حلمی پاشا آوجی طابورلری بحثیله حرکت عصیانیه‌یی ترتیب ایدنلرك جمعیت أرکانی اولدقلرینی بیان ایتمك می ایسته‌مش ایدی ؟ اویله دکلسه ، او سوزلری نه کبی باشقه تأویل قبول ایده‌بیله‌جکدر؟

بو ماده دخی بوتون شعاع حقیقت ایله تنویر اولنمیدر . چونکه حسین حلمی پاشانك ایماسی پك چوق عثمانلیلرك ادعالرینه تمامی تمامنه توافق ایتمکده در .

....

طقوزنجی

آوجی طابورلری پك ممتاز بر موقعده ایدیلر . معتاد آیلق و تعیین خارجنده جمعیت همتیله نقدی و غیری اوله‌رق بر خیلی استثنا و امتیازلره مالك ایدیلر . « نکهبان مشروطیت » یاد اولنیورلر و آنکله مغرور ایدیلر . شو غرور و امتیازی کندیلرینه آز مبلغ و آز تشویق اونوتدیره‌ماز ایدی . کلیتلی پاره‌لر ، واسع وعدلر ألزم ایدی .

او کلیتلی پاره‌لر نره‌ده ؟ کیم ویردی ؟ نصل و کیمك واسطه‌سیله و کیملره ویرلدی ؟

بوراسی جان آله‌جق نقطه‌در . حقیله ایضاح اولنماز ایسه تاریخك بالاده‌کی حکمنی صارصه‌جق چاره کوچ بولنور .

....

اوننجی

استجوابلردن مستبان اولمش ایدی که آوجی طابورلرندن برینك چاوشلری و اونباشیلری ، دیکر طابورلره یاناشوب آنلری ده تشویق ایتدکلری وقت ، بعض وظیفه شناس چاوشلر ایله ضابطلر بیکباشیلرینه بیان کیفیت ایله‌مشلر . قشله یه همان کله‌لری لزومنی مصراً آکلاتمشلر . لکن طابور قوماندانلری نه درحال ، نه ده ایرته‌سی کون وظیفه‌لری و طابورلری باشلرینه اوغرامامشلر ، خانه‌لرندن طیشاری چیقمامشلر .

أز جمله بویله بر حرکتی اختیار ایتمش اولان بر بیکباشینك ، مجازات کوره‌جکی یرده ، سر یاورلك مقامیله تلطیفنه اولان لزوم و وجوب ، یاخود حکمت و علت نه ایدی ؟

بو دخی محتاج ایضاح مسائلدندر .

....

اون برنجی

بعض آوجی چاوشلرینك دیوان حرب حضورینه چیقارلمیوب ، حتی اصولی دائره‌سنده استجواب بیله ایدلمیوب بکر آغا بلوکنده یوق ایدلمش اوله‌لری حقنده خلقده اعتبار

بولمش تواتر موجوددر . بالذات اصلسز اولدیغنه حمیةً حکم
ایتمکده اولدیغمز بو تواتری ده محو ایتمك لازمدر .

اون ایکنجی

حسن فهمی بکك شهادتی اوتوز بر مارت وقعه‌سنك
أسباب اصلیه‌سندن ایکن . کویا او وقعه‌دن تدهش ایتمشلر .
أسباب اصلیه‌سنی تحری ایتمکله مکلف اولان دیوان حربلر .
سطحی صورتده اولسون ، او فاجعه‌یی قاریشدیرمغه لزوم
حس ایتمه‌مشلر . اونك حکمتی ده ایضاح اولنمیدر . چونکه
بر چوق اسنادلری و سوء تأویللری داعی مسائل صره‌سنه
کچمشدر .

اون اوچنجی

دیوان حربلرك دوامی مدتجه بوتون اجراآت هپ
جمعیتك نام و شانی اعلا جهتنه توجیه اولندی . جمعیتجه
مطلوب و ملتزم اولمایان ، یاخود من جهةٍ آنك علیهنده بولنان
مواد مهمه اورت باص ایدلدی . بونلر دخی مصراً ادعا اولنمقده
و بر چوق ادله سرد ایدلمکده در .

بونك بر قسمی ده بزه تماس ایدن مواد ده مشاهده اولنمش

ایدی . بونك ایچون جالب دقتدر . بو ادعانك بطلانی دخی
قوی و رسمی حجتلر ایله اثبات ایدلمك لابد در .

اون دردنجی

لکن بو دلیللرك آغیرلغی آطنه وقوعاتی حقنده‌کی اسنادلرك
کعبنه وارا مایورلر . او اسنادلرك اهمیت مخصوصه‌سی ایسه
کویا آنلرك حقنده أرمنی پاطریق خانه‌سنده مکمل دوسیه‌نك
موجود اولمه‌سندن ایلری‌یه کلیورمش .

آطنه فاجعه‌لری نیسانك ایلك کونی یعنی ٣١ مارت
حادثه‌سنك فرداسی کونی باش کوستردی . بوندن عامللرك بر
اولدیغی حقنده ذهاب ابتدائی حاصل اولیور .

بو ماده غایت مهمدر . ایضاح مخصوصه محتاجدر .

آطنه فاجعه‌لری سلطان حمیدك و علی العموم موهوم و یا
صحیح مرتجعلرك ایشلرینه کله‌بیلیر ایدی ؟ یالکز دوغریدن
دوغری‌یه دیمك ایسته‌میورز . بوتون محیطی ایله ، دولاییسیله
بونی سویله‌یورز .

مسبوق أرمنی قتاللری جهان مدنیتی سلطان حمیدك علیهنه
چویرمش ایدی . او رتبه‌ده که آنلرك جزئی بر شکلده
تکررینك ، تاج و تختنه بدل اوله‌جغی کندیسنه رسماً افهام
اولنمش ایدی . بو جهت امور مسلمه‌دندر .

بو سببدن دولایی سلطان حمیدك و عونه‌سنك ایشلرینه کله‌میه‌جك اولان بو فاجعه‌لر ، عجبا سلطان حمیدك علیهنده سلاح اوله‌رق استعمال اولنمغه صالح می ایدی ؟

بونك جوابی ایچون تردد اولنه‌ماز .

او حالده او کونلرده سلطان حمیدك علیهنه قیام ایتمش ، ایتمك اوزره حاضرلانمش کیمسه‌لر وار ایدیسه ، اولویت اوزره ایپ اوجلرینك آنلرك سمتلرنده تحریسی جهتنه کیدیلیر .

بالاده ایضاح اولندیغی اوزره ۳۱ مارت وقعه‌سی استانبولی حرباً اشغال ایده بیلمك ایچون ترتیب اولنمش بر فساد فرض اولنسون ، او نقطه‌دن آطنه وقعه‌سنك أهمیتی طارتلسون . پك معنیدار بر نتیجه چیقار . یعنی استانبولجه بویوجك ، مهمجه اجراآت متصوره آنلردن دولایی اوروپانك اوکنده معذرت ادعا ایده بیلمك اوزره آنك ده روحانیتنی تحریك و تهییج ایتمك مناسب اوله‌جق . آطنه قتاللری ایسه مطلوبی حاصل ایده‌جك . او وقت استانبولده نه قدر شدتلر اختیار اولنسه چوق کورلمیه‌جك . تعمیقلری جهتنه کیدلمیه‌جك .

شو مسروداتمز قوپ قوری بر نظریه‌در . أهمیت ذاتیه‌سی یوقدر . آنجق آطنه فاجعه‌لری ایچنده آکا عطف اولنه بیله‌جك صفحه‌لر بولنورسه ، او وقت بردن أهمیت عظیمه کسب ایتمش اولور .

بحث ایده‌جکمز ماده‌لر پك آغردر . جمله‌سی ده مذکور

نظریه عظف اولنمغه صالحدر . بو بابده پاطریق خانه ده قوجه دوسیه‌نك موجود اولدیغی ده مصرانه ادعا اولنیور [*] بونك ایچون أدباً قبالیجه اختصار ایتمکله اکتفا ایدییورز .

(ا) قلوبلرك اجتماعلری ، نمایشلری ، حکومته مراجعتلری مذکور فاجعه‌لره تقدم ایتمش ایمش .

(ب) جمعیتك مروج أفکاری بولنان غزته جالب دقت و شکایات تحریکاتده بولنمش ایمش .

(ت) حکومت محلیه‌نك وقعه‌ده کوستردیکی تکاسل و محویتی مذکور مراجعتلر و تحریکلر دائره‌سنده ظاهر اولمش ایمش .

(ث) اون سکز مرکزه قلوب نامنه عینی مألده تلغراف چکلمش . مآل مهمی‌ده شو ایمش :

«اوچ یوز مسلح فدائی أرمنی ایله (کوك دره‌لی) قصبه‌کزی باصه‌جق ، یرلی أرمنیلر ایله برلشوب قتل عام ایده‌جك . آنلر کلمزدن أول تدابیر اتخاذنده قصور ایتمه‌یکز .

بو اخطاره تبعیت ایله هر یرده اتخاذ ایتدکلری تدبیرلره کلنجه هپ بر نوع ایدی . یعنی موهوم اولان کوك دره‌لی طاقمنك هجومندن أول یرلی أرمنیلری قتل ایتمك ،ماللرینی یاغما ، خانه‌لرینی احراق ایله‌مك وحشتلرندن عبارت ایدی .

[*] بو معلومات او دوسیه‌یی کورمش ، تدقیق ایتمش بر ذات طرفندن تأمینات قطعیه‌یه ترفیقاً ویرلمشدر . او ذات دخی راست کله کیمسه‌لردن دکلدر .

بعض یرلرده مأمورین محلیه بو وحشتلره مانع اولمغه موفق اولمشلر. هله قوزانده بر بیك باشی، مرسینده متصرف قهرمانلر دورینه لایق یارارلقلر کوسترمشلر. لکن ...

(ج) — لکن یارارلق اظهاریله قتالی منع ایدنلر مکافات کورمه‌مکده قالمامشلر. مجازات کورمشلر، یعنی عزل ایدیلوب آچیقده براقلمشلردر.

فضله اوله‌رق دیوان حربلر تشکیل ایدیلوب «آرمودك صاپی...» دستورینی تعقیبه قویولدقلری وقتده بیله بونلر موضوع بحث اولمامش، غزته‌جی تعقیب اولنمامش، یاغمایه اشتراك ایتدکلری، خانه‌لرندن چیقاریلان اشیای مغصوبه ایله ثابت اولان منسوبین جمعیت مجازاتدن مصون براقلمش. بوندن دولایی غلیان واقع اولوب مؤخراً غزته‌جی، والی و سائره تحت محاکمه‌یه آلندقلری حالده، ایشلرینی تعمیق ایتمه‌مشلر. هله غزته‌جی احسان فکرینك محاکمه‌سی، انقره‌یه صورت تبعیدی، حسین حلمی پاشایه معنیدار و متجاوزانه تلغرافلری، استانبوله جلبی، حلمی پاشا ایله کویا ملاقاتلری، بر مدت صوکره بیروتده فجأةً وفاتی... أنظار تنقید و ملاحظه‌لره چارپمش. کذا بابکیان أفندینك فجأةً وفاتی، راپورینك غیبوبتی [*] ده آیروجه قیل وقالی داعی اولمش.

[*] بو راپورك پاطریقخانه‌ده موجود اولدیغی ادعا اولیور.

ج — آطنه‌ده أرمنی محله‌سی چقورده ، اسلام محله‌سی تپه‌ده در . أرمنی محله‌سنك عکس طرفنده ، اسلام محله‌سنك کنارینه چادر قورمش اولان عسکره کیجه قورشونلر آتلمش ، عسکر تحریك اولنمش ، أرمنی محله‌سنه تجاوز ایتمه‌سنه سببیت ویرلمش . ارمنی محله‌سندن عسکره قورشون آتمق امکانی داخلنده اولمادیغی حسابه آلنه‌رق تحقیقات اجراسی جهتنه کیدلمه‌مش . جامع قپوسنه پیسلك سورنك بر مسلمان بکجی اولدیغی شاهدلر ایله اثباتی ممکن ایکن . مسکوت براقلمش ... مش . . . مش .

رسمی دوسیه‌یه مستند اولدیغی بیانیله بونلر اذهان خلقی تسمیمه مدار اولیور . انوار حقیقتك حواله‌سیله ماهیتلرینك تبیینی ولازم کلنلرك تجزیمی واجبات صردسنه کچمشدر .

چونکه أساساً آطنه محکوملری قتل نفوس ، هتك عرض ، احراق بیوت کبی بویوك جنایتلردن دولایی محکوم ایکن ، واقع اولان عفولرده ، استانبول محکوملرندن مطبوعات ، و تفوهات لسانیه کبی أهمیتسز محکوملره ترجیحاً مظهر عاطفت ایدیله کلمه‌سی ایشك ایچنده کرچکدن بر خارقه موجود اولدیغنه آیروجه حکم ایتدیریور . [*]

[*] اشبو آطنه حقنده‌کی فقره مؤخراً علاوه اولنمشدر . (١٥ شباط ٣٢٦) .

***

ایشته دیوان حرب أوراقی اعلان اولنوب شو همت واجبه نه وقت ایفـا ایدیلیر ایســه، عثمانلیلغه اونودولمه‌سی غیر قابل بر خدمت اجرا اولنمش و افق استقبالمزدن مظلم بلوطلر دفع و رفع ایدلمش اوله‌جقدر. یوقســه او حکم سقیم تاریخ، عینی صورتده جداول وقوعاته کچمکدن منع اولنه‌میه‌جقدر.

(٥ کانون ثانی ١٣٢٥)

استطراد

بالاده‌کی معلومات و مشهوداتم فکر و ملاحظه‌لریمی پك اوزاقلره سوق ایده‌کلمشدر. خصوصیله آوجی طابورلرینك حضوری، او بیله دکل، اوك آیاق اوله‌لری، ضابطانك تبدیل قیافتله وجودی، بونلرك ایچنده دخی جمعیته منسوب اولانلرینك تصادفی ... دوشوندیره‌جك أحوالدن ایدی.

آوجی طابورلرنده آرناؤودلر غالب ایدی. معیت سنیه سلاحشورلری معرفتیله آنلرك جلبی احتمالنی دوشوندم. لکن بر قاچ جهتله بو فرضیه‌یی مجروح کوردم. ایشتدیکمه کوره سلطان حمیدده بو کبی ایشلرك آرقه‌سنه دوشه‌جك قوای معنویه‌سی قالمامش. دیکر طرفدن، ضابطلرك حضورینه نظراً، هم آوجیلری، هم ده جمعیته مربوط اولانلره وارنجه‌یه قدر ضابطلری جلب ایده بیلمك ایچون پك کلیتلی مبالغ صرف ایتمك لازم. هایدی، بو پاره‌لری سلطان حمید ویرسون، دییه‌لم. فقط هانکی ایکیتلر او پاره‌لری اوزون اوزادی‌یه تکلیفه، توزیعه، تسلیمه جسارت ایده‌جکلر؟ هم ده آوجیلرك اصل «أفندی»لرینه سزدیرمکسزین بونی پایه بیله‌جکلر!..

آرناؤود مبعوثلردن بر طاقمنك بوکا موفق اولوب اوله‌میه-

جغنی ده دفعاتله دوشـوندم . آكاده عقلم ایرمه‌دی . أندیشهٔ وطن پرورانه‌م ترددلرم نسبتنده تزاید ایده‌كیدیوردی .

اوكون آیاصوفیه‌دن كلن بر محترم عسكرك ایچنه پك چوق صـاریقلیلرك قاریشـدیغنی ، بونك دخی اوكونكی (میزان) بندینك نتیجه‌سی بولندیغنی یاری شـاقا ، یاری جدی اوله‌رق سویله‌مش ایدی .

بونی تحقیق ایتمك اوزره آیاصـوفیه‌یه كوندردیكم بر ذاته عسكرك و صاریقلیلرك ایچلرینه كیروب مقصـدلری حقنده بر فكر تام حاصـل ایتمكه غیرت ایتمه‌سـنی تنبیه ایتمش ایدم . بر ساعت صوكره عودت ایدن او ذات فضیلت مآبك بیاناتی دائما بنی دوشوندیریوردی .

كویا صباحلین ایلك كلن عسـكر قافله‌لرنده هیـچ بر فكر و ادعای مخصوص یوقمش . «پادشاهم چوق یاشـا !.. شریعت ایسته‌رز»دن عبارت . اوده «درون قلبدن خالصانه دكل . حكمتی احاطه اولنه‌مامش بر تلقین خارجی مقامنده سرد اولنیورمش . ایچلرینه كیروب نه ایسترسكز دیه‌ن خواجه (ر ...) افندی‌یه آوجی چاوشلرینك ایكیسی

— خواجه افندی ! نه ایسته‌یه‌لم ؟

دیمشلر .

اوچنجی چاوش ایسه ایشه قاریشوب « یشیل جبه ، یشیل

صاريق ، صارى مست پابوج ايله پادشاهك آياصوفيه‌يه كلمه‌سنى ايسته‌يورز » ديه‌رك اوته‌كيلرى صوصديرمش !

بو حوادث بنم ملاحظاتمى اك زياده آلت اوست ايدييوردى . تعصب قصداً تحريك اولنيور . آكا بر رول چويرتمك ايسته‌يورلردى . بو محقق . فقط آنى ايسته‌ين كيم ؟

هر حالده سراى ، رجال ، باخصوص علما طاقمى دكل . چونكه بو يشيل جبه‌لى ، صاريقلى ، پابوجلى تعصب مملكتمز جاهللرينك خارجده تصور ايتدكلرى تعصبدر . يرلى مالى دكلدر .

بو نقطه‌دن حركتله سفارتلردن برينك تشويقى جهتنه عطف ملاحظه ايتدم . اوله‌جق شى كبى كورمدم . پارسده بولنديغم صرده داخلده بعض تشبثات اجراسنه قيام ايتديكمز اولور ايدى . بونلرك اثناى مذاكره‌سنده اوروپا غزته‌لرنده وطنلرى حقنده معلومات ايدينن بعض جاهل آرقداشلرمزك جبه‌لى و صاريقلى ، خام اولديغى قدر بوش ومهلك تكليفلر خاطرمه كلدى. ذهنم شرف سوقاغندن ، سلانيكه قدر واردى. متأثر اولدم . فقط بونى حوصلهٔ حميتمه صيغديره‌مادم . بونكله برابر بو نقطه‌يى ذهنمدن سيلمكه موفق اوله‌مادم .

چونكه صباحلين عسكرده بر امل ويا التماس مخصوص يوق ايدى .

او كونه تصادفً ايدن «ايها العلماء» بنديمزك سوقى ايله

بر طاقم خواجه أفندیلر آیاصوفیه یه قوشمشلر ، عسکره قاریشمشلر .

صاف وبر شیدن بی خبر عسکرك « خواجه أفندی نه ایستیه‌لم » سؤاللرینه قارشی خواجه أفندیلر کندی دردلرینی دوکه‌رك عسکری کندی أمللرینه آلت اتخاذ ایتمشلردی .

یعنی اوکان وقتندن أول اتحاد وترقی جمعیتنی خاطرینه کتیرمکدن اوزاق بولنان عسکر بردن جمعیتك علیهنده دونمشلر ، أرکان جمعیتدن بعضیلرینك کله‌لرینی ایستمك رادهسنه وارمشلردر . بو صرهده نفر قیافتی ایله صفلره قاریشمش قوماندانلر دخی صیریلوب غائب اولمغه باشلامشلردی .

بوندن شو مستبان اولیوردی‌که زوال وقتندن صوکره عسکرك کوستردیکی احوال روحیه اصل مشوقلرنجه مطلوب اولان احواله موافق دکل ایدی . ایش عادتا هدفی آشمش کبی کورنیور ایدی . هله او اقشام پیدا اولان « مکتبلی ومکتبسز » مسئله‌سی بو بابده مدار حکم اولاجق قدر أهمیتی حائزدی .

مؤخراً آلنان معلومات اندیشه‌لریمی قاتمرلشدیرمغه دوام ایتدی . البته پك زیاده اهمیت ویرمکه ، اجتهادمی تصحیح ایتمکه جهد ایده‌رك تتبعاتده بولندم .

صدر أعظمی کورمك اوزره باب عالی‌یه کیدیشمی ، اوراده کوردکلریمی‌ده دفعاتله محاکمه ایتدم . یالکز أحمد رضا ورحمی

بكار ورفقاسی ایله قونوشدیغم صرده‌ده اشبو تبدیل قیافت ایدن ضابطان وسائردن بحث ایتمش ایدم . بحثك نه کبی تأثیر حاصل ایتدیکنه او کون دقت ایتمه‌دم . لکن پك بویوك تأثیر حاصل ایتدیکنی مؤخراً دیوان حربه کیروب چیقدیغم صره‌ده اوکرندم . هم‌ده موثوق بر منبعدن اوکرنمش اولدم .

حبسخانه ایله بویوك دائره آره‌سنده ، میدان اپیجه بویوکدر . دیوان حربه کیدوب کلیر ایکن نوبتجی ضابطلردن بری بر کون او میداندن کچر ایکن بکا یواشجه دیدی‌که :

ضابط — أثواجی الیاس بکك سزی پك سودیکنی کوریورم . برنجی دیوان حرب رئیسی خورشید پاشا دخی الیاس بکك خاطرینی قیره‌میه‌جغنی بیلیورم . الیاس بکه سویله‌سه‌کزده سزك ایچون قوتلیجه التماس ایتدیرسه‌کز .

بن — اوکا نه حاجت ؟ حربیه نظارتی کبی بر شرف اوجاغنده التماس لقیردیسنه مناسبت اوله بیلیرمی ؟

ضابط — سز شاعرلکی براقکزده دیدیکمی یاپمغه اونوتمیکز . چونکه اکا محتاجسکز .

— بن یاکلشکز اولمه‌لی .

ضابط — (بر نوع حدتله) یاکلشم یوقدر . کندی قولاغمله ایشتدیکم شیلره مستندر ... خادم کوینده خورشید پاشانك دیوان رئیسی اولدیغی تحقق ایدنجه ، یاننده بن حاضر

بولندیغم حالده احمد رضا بك کاوب سزك ایچون بر طاقم شیلر سویله‌دی بونك ایچون سویله‌یورم .

بن — احمد رضا بك اسکی رفیق غیرتمدر . بنم علیهمده نه سویله‌یه بیلیرکه .

ضابط — (ینه حدتله) سویله‌دیکنی عیناً ایسترمیسکز ؟..

بو حریف مفسد ومزور بر حریفدر ، عسکرك شرفنه طوقونور شیلر سویلمکه ده مستعددر بونك ایچون سویلتمه‌دن ایلك قافله‌ده آنی آصدیرر ایسه‌کز ، مملکته بویوك بر خدمت ایتمش اوله‌جقسکز » ... ایشته احمد رضا بك بونی سویله‌دی سزی سه‌وه‌رم بونك ایچون سویله‌یورم. ناموسکزه تودیع ایدییورم. بندن اولدیغنی بیلیرلر ایسه ، بنی محو ایدرلر ...

بویوك دائره‌نك مردیوانی باشنه ، یعنی دیوان حرب قپوسنك اوکنه کلمش ایدك لقیردی کسلدی .

بو عجیب اثر اغراضه برمعنی بولمغه چالیشدم . الك یاقیشدیره‌بیلدیکم شی اوتوز بر مارت کونی دائرهٔ صدارتده بوری‌زن نفرینك یانندهکی ضابطلر مسئله‌سی حقندهکی اشاعاتمدن عبارتدر .

دهاسی وار بو ضابطلر مسئله‌سی حقنده دیوان حربك هیئت تحقیقیه‌سنده عنعنه‌سی ایله افاده ویردیکم حالده ضبط

ایتمك ایسته‌مدیلر. دیوان حضورنده اثنای محاکمه‌لرمده بو بابده
بر کلمه تلفظ اولنمادی. که پك معنیداردر.

. . . .

بونك ایچون بالاده اجتهاد ذاتیم مؤخراً خیلی صارصیلمش،
تاریخك حکمنه دوغری نقل مرکز ایتمشدر.

مسلك

كوكل ایستردی كه عثمانلیلر مسلك نه دیمك اولدیغی حقنده‌كی معلوماتلرینی حكمته، حقیقته منطقه دها موافق برصورتده توسیع ایتمكه موفق اوله‌لر .

چونكه بو بابده‌كی معلوماتلری محدود ، ادعالری واهی ومنطقسزدر . پك چوق اولان اثباتلردن بری‌ده صرف مسلكی سببیله انواع شدائده قربان اوله كلن محرر الحروفی دفعاتله مسلكسزلك ایله اتهام ایتمه‌لریدر .

عثمانلی رجالنك اسكی مسلكلری معلومدر . سیاسی ومدنی مكتبلری محدود ایدی . بر وقت اندرون همایون مكتب نامنه آز چوق لایق ایدی . سائر محال اكتساب ایسه بویوك افندیلرك دائره‌لرندن ، قهوه اوجاقلرندن ، حتی مطبخلرندن عبارت ایدی .

أندرون محصوللری پادشاهك ذاتنه مخصوص ایدی . مسلكلری صرف آكا خوش كورونمكدن فضله‌یه وارەماز ایدی . قهوه اوجاغی محصولنك دخی یكانه مسلكلری أفندیلریله حشر و نشر اولمق ایدی . أفندیسی بو كون صوله ، یارین

صاغه ، اوبر كون شماله صوكره جنوبه ميل ايتمش . بندكان ايچون مسلك « افنديك مسلكنه اويغق » اولديغى ايچون صاغه ، صوله ، شماله جنوبه افنديلريله برابر ميل ايدرلر . أفنديسى يشيلدن خوشلانيور ايسه بندەسنك صاريدن ، قيزيلدن خوشلانمەسى تجويز اولنەمازدى .

چونكه بر بندەنك كندى ذاتنە كوره آيرى بر فكر و مسلك صاحبى اولمغه أدباً حقى يوق ايدى . هله أفنديسنك مسلكنه منافى مسلكدە بولنمغه حدى اولەمازدى . « اولوالامره اطاعت » ك ياكلش تفسيرى دە شو دالقاووقلق آداب و اخلاقنه آناختار اوليوردى !

مثلا : جاهل پاشايه بندە اولنجه ، جاهل پاشا ايى دە اولسه ، كوتىدە اولسه : انك ثناخوانى اولمق كرك ايدى .

شو آنتيقەجيلق مع التأسف الآن عثمانلى آدابنده موجوددر . بونك ايچون برى دون جاهل پاشايى برحركتندن دولايى مدح ايدر ، ديكر بر حركتندن ناشى يارين فصل ايدرسه مطلقا « مسلكسز » اولمق لازم كلير . خاطره كتيرمزلركه جمله عثمانليلر ايله برابر جاهل ، عاقل ، كامل پاشالر دخى بندكان وطندر . وطنك سلامت وسعادتى ايسه جمله ايچون على السويه مطلوبدر . او سلامت و سعادتى يكانه مقصود عد ايتمك كنه اشيايه او محيطدن باقمق ، آكا كوره بر قيمت بيچمك أك طبيعى و اك مقبول بر « مسلك » حميتدر .

سلامت وطن بوکون شدتی ، یارین ملایمتی ، بو کون عزیمتی ، یارین عودتی ، بو کون برینك حقنده مدحی ، یارین قدحی ایستر . او سلامت اوکنده کندی وارلغیله برابر باجمله تمایلات ومنافع شخصیه‌یی فدا ایتمك مسلکده اك بویوك موفقیت ایکن ، بزده بونی بیلمیورلر ، یاخود بیلمك ایسته‌میورلر .

اون آلتی یاشمده ایکن تدرس ایتدیکم تاریخ کتابنك قابنه «چیچرون» ك قول مشهوری — یعنی Salus Imperii) smuma lex est[*] جمله‌سنی تحریر ایتمش ایدم. اوکوندن اعتبار اوجمله مسلکمه محیط اولدی . بردقیقه آندن آیرلمادم . آیرلمق آرتق الدن کلمز اولدی . ایش بویله ایکن ، بزم سطح بینلر (بو جمله أهون توصیف اولمق اوزره استعمال اولنمشدر) دفعاتله بنی مسلکسزلك ایله اتهام ایتمك مسخره‌لقلرینه قدر وارمشلردر !

بر ذات محترم طانیردم که جداً رجال عثمانیه‌نك ممتازی صاییلیردی. اوز پدرم قدر حرمتمه واطاعتمه هدف اولمشیدی. دور استبداددن بحق اکراه ایدردی . دور حریتی ده قطعیاً بکنمه‌دی . مؤاخذه‌یه قویولدی . زمین مؤاخذه فکر دیانته حقیله رعایت اولنمامسی ایدی . بو بابده بعضاً پك افراطه واریر ، قیزار . مخاطبی دیکله‌مکدن بیله واز کچر ،

— «دین ، دین ، دین ! باشقه لاقیردی ایسته‌مم ! »

[*] سلامت دولت أرفع قوانیندر .

دیه‌رك مخاطبك أدله‌سی اوكنه سد تعصب چكردی .

ایشته او ذات محترم محافظهٔ دیانت ایچون أك مؤثر ، أك موافق بر موقع رسمی‌یی احراز ایتمشدی . ٣١ مارت حادثه‌سی «بهانه‌سیله» شریعت محمدیه قولاً اظهار تمایل ایتمش اولان برچوق ارباب ناموس و أدبك آیلرجه مدت موقوفیتده قالدقدن صوكره قوانین أحكامندن باشقه ، عادی منطقه بیله منافی اوله‌رق نفی و تبعید ایدلدیكنی كوردی ده سسنی چیقارمادی . او بیله دكل ، شو نفی وتبعیدلری رسماً تصویب ایله‌دی . حتی رمضانیه اولمق اوزره بر حركت اختیار ایتمش اولدی كه برچوق اهل تقوی آنی تكفیره حكم ایچون مدار عد ایتدیلر . چونكه حمیت و دیانت قربانلرینی آیت قرانیه ده توصیف اولنمش اشرایه بكزتدی . صلب و اعداملرینی شرع شریف نامنه تصویب ایتدی . دیندارانه غیرت درسنی ، ارمنی پطریقنك بلیغ نمونه‌لرندن اولسون آلمغی عقل ایده‌مدی . چونكه اطرافنده دور ایتدیكی شمس زمانه اویماق ألندن كله‌مزدی .

كندیسنه قدیمدن برو حرمتم و محبتم وار دیمش ایدم . اوز پدرم مقامنده طوتاردم . او صفتنه قارشی قصورده بولنمادم . حتی «بروسه وقعه‌سی» ایله توصیف ایده‌جكم بر شیوهٔ استبدادده كندی مخدوملری ، قائم برادرلری ، بندكانی ییلدیزدن خوفاً و احترازاً چكندكاری بر حركتی یالكز باشمه اجرا ایتمش ایدم .

«مسلك» و «جسارت مدنیه» نه دیمك اولدیغنی بیلن مملکتلرده تقدیر اولنه‌جق نیجه او کبی وظیفهٔ عبودیتلرده بولندم.

اوروپایه فداکارانه عزیمتمه اعتراض ایتدی. عائله‌م سمتنه بر اوشاق اولسون کوندرمدی. بهانه‌سی بر طاقم آدملرك فلاکتنه سبب اولمق ایمش! اعلا. فقط عودتمه‌ده اعتراض ایتدی. بونك بهانه‌سی مجهول قالدی.

عودتمدن بر قاچ کون صوکره واپور قماره‌سنه بن قضاءً داخل اولنجه پابوجلرینی کوچ طوپلادی. بو وقعه نظر دقت عمومیه‌یی جلب ایتدی. عودتم ایله مفتخر ایدم. حرمت ایتدیکم بو ذات، صورت عودت حقنده. یاکاش بر ذهابده بولنیور ظن ایتدم. تصحیح فکر ایتمك اوزره قائم برادرمی وقعه‌نك ایرته‌سی کونی یالیسنه کوندردم.

جواباً:

«بن کندیسنی ... یم و ... ن کبی اولاد بیلیرم. کندیسی بونی ترس آکلادی. بنی قماره‌دن قوغدی دیر.

کافی بر جواب دکلمی؟

نه چاره‌که بر مدت کچر. بر کون احمد جلال‌الدین پاشا غلبه‌لك ایچنده دیرکه:

— .... فلان بکی ایشیدیر، متین، مسلك صاحبی بر آدم ظن ایدردم. کچن کون باش‌کاتبك یاننده راست کتیردم.

سزك قماره وقعه‌سنی ایشتمش ایدم . کندیسنه دیدم که (اکر مراد بکك نه کبی شرط و صورتله عودت ایتدیکنی بیلمش اولسه‌یدیکز، اویله بر معامله ایتمز، بلکه قوجاقلار اوپردیکز) . بوکا قارشی سزك حمیتلی و مسلك صاحبی دیدیککز ذات نه جواب ویرسه بکنیرسکز ؟

« — آمان ، آمان ! خلافت مقدسهٔ اسلامیه مقام معلاسنی اوروپاده استخفاف ایتمکه قالقیشان بر حریفك لاقیردیسنی بیله دیکله‌مك ایسته‌مم » دیدی .

ایشته سزك أرباب حمیتکز بویله‌در !

أحمد پاشا بو سوزلری ایله بنم أرباب حمیت حقنده‌کی ادعا و اعتقادم ایله أکله‌نیوردی . جوابسز براقمادم . حتی جوابم حاضر بولنان ایکی کشی طرفندن جورنال ایدیلوب أحمد پاشانك استجوابنه لزوم بیله کورلمش . جوابم بو ایدی :

— أرباب حمیت آنجق ییلدیز آیینه‌لرنده بویله عکسلر پیدا ایدرلر . حریت وادیسنده کندیلرینه عطف نظر ایدرسه‌کز باشقه درلو کوررسکز . ظن ایدرسه‌م ، حتی ییلدیز ده بیله ، یعنی مدحت پاشا محاکمه‌سنده ، او ذاتك ، جوهر اصلیسنك اظهار اندام ایتدکارینی سزك آغزیکزدن ایشتمش ایدم .

تأسف اولنورکه بو ذات حمیت سمات حریت وادیسنده

آت اویناتمغه مأمور اولدیغی صرهده بر طوریان افندینك حمیت ومتانتندن اولسـون عبرت آلەرق وظیفهٔ دینیەسنی ، وجیبهٔ ریاستنی ایفا ایتمکی عقل ایدهمدی . قطب زمانه شریعت شکنانه بویون اکدی .

اوت. قطب زمانه برمعتاد بویون اکدی. قطب زمان ایسه اتحـاد جمعیتی ایدی . آنك أمر و تنسـیبی خارجنده بر رأی و فکر بیاننه لزوم حس ایدهمدی. چونکه جهل وار . جهل ایسه انسانی کندینه خاص مسـلك پیداسندن محروم ایدر . مطلقا بر قطبه چاتوب آکا اضافهٔ موجودیت فکریەسنی اظهار ایدر ، پیك اولور .

بنم کندیسـنه اولان حرمت و رعایتمه دائما مقابلهٔ بالمثلده بولنور ایکن . مؤخراً مؤاخذەلره صاپمەسی بکا قارشی ایفاسی واجب و لابد اولان بر وظیفـهٔ مبرمەده فاحش تکاسـلده بولنمەسندن ایلری یه کلمش ایدی . مذکور ماده اوروپایه کیتدیکم صرەلرده سبقت ایتمش ایدی . آوروپادن عودتمده بالمواجهه کوچوك دوشمکدن احترازاً ! دها آغر کوچوکلکاری اختیار ایتمش اولدی . بودخی فوق العاده اولان کبرندن ایدی .

هر حالده بر ممتاز فطرت بولنان او ذات محترم موجودیت ذاتیەسنی ابتدا فؤاد پاشایه پیك اولەرق اظهار ایلەمش ایدی . عالی وفؤاد پاشـالرك بوتون قالاتحیلقلرینه ، دیون خارجیه فائضلرینك خارجی استقراض ایله ویرمك کبی انتخـارلرینه ،

استقراضلردن قومیسیون نامیله کلیتلی ارتکابلر اختیار ایتمه‌لرینه وارنجه‌یه قدر بوتون حرکات و سکناتنك « مجوز جیسی » و مداحی اولمش ایدی.

فواد پاشادن صوکره شیروانی زاده‌نك اطرافنده دور ایتمکه باشلامش ایدی. بزم کندیسنه عبودیت صمیمه‌من شیروانی زاده مرحومك میراثی میاننده انتقال ایتمشدر.

مدحت پاشا محاکمه‌سنده‌کی متانتی فتوا أمینی نوری افندینك اوکنده کوچوك دوشمه‌مك غیرتی أثری ایدی. چونکه عزت نفسنی وقایه ایتمکه صوك درجه‌ده منهمك ایدی. أطرافك « نه دیه‌جکلر » ندن احتراز ایدر ایدی.

بو وقعه رجالمزی، کندیسیله مناسبات خصوصیه‌ده بولنمقدن تبعید ایتدی. بونك ایچون آنجق خیرالدین پاشایه یاناشه بیلدی. و آکا جداً پك اولدی. بروسه وقعه‌سی دیدیکم شی دخی خیرالدین پاشایی شو پك معروفدن تجرید ایتمك لزومنه مبنی ترتیب اولنمش بر یلدیز دولابی ایدی.

حاصلی حمیته، متانته صاحب اولان وجداً مملکتده چوغالماسی صوك مرتبه‌ده مطلوب بولنان او کبی محترم ذوات بیله مسلکلرینی انجق بر قطبك أطرافنده طواف ایتمك صورتنده اظهار ایده بیلمکده‌درلر.

خیرالدین پاشادن صوکره یکی قپو مولویخانه‌سی مرکز اتخاذ اولنمش ایدی. دها قوی و پارلاق بر شمسك فقدانی

آثری ایدی. انقلاب، جمعیت موهومه شکلنده بر قطب اقتدار حصوله کتیرنجه، بوتون ماهیتی پیك صادق اولمقلغه منحصر اولان او ذوات عالی، بوتون موجودیتیله قطب جدیده کسب ارتباط ایتدی. رمضانیه انتحار قطعیسی دخی شو پیکانه مسلکی اقتضاسیدر.

بنم ایله اولان مناسبات اخیره‌سنه کلنجه دیدیکم کبی بکا قارشی بویوك قصورده بولنمش. اسکی مقامندن تنزلاً توجیه وجه ایده‌میه‌جکنی آکلاینجه، بنی شخصندن تبعید ایله کویا محافظهٔ عظمت ایله‌مك ایسته‌مش. بسیط بر ماده‌در. مملکتمزده شمدی‌یه قدر حکم فرما اولان «مسلك» ایله امتزاج ایدر بر احتیاطدر.

حتی بو سببله کندیسنه اولان حرمت و محبتمه ذره قدر خلل کلمه‌دی. عبودیتمله فخر ایتمکه دوام ایتدم.

***

ذاتاً اوتوز بر مارت فاجعه‌سی بزم رجالمزك نظرنده «مسلك» حقنده نه قدر مردود و مکروه فکرلر موجود اولدیغنی پك صریح صورتده کوسترمشدر.

هیئت وکلامز او کبی وقوعاتی منع ایتمکله مکلف ایدیلر. کندیلری فنالغه اولان استعدادی، کشف ایده‌مدیلر. دیه‌لم. لکن غزته‌لر علناً، بعض ارباب غیرت دخی محرمانه عرض

معلومات ايله ايفای وظيفه‌يه دعوت ايتديلر . اجابت ايتمه‌يلر . چونكه جمعيتدن قورقيور ، چكينيورلردی .

وقعه ظهور ايتدی . بوتون قوت و موجوديتی ايله آنی منع ايده‌جك ، عصيانی تسكين ايله‌يه‌جك تدابيره صاريله‌جقلر ايدی . حتی ايجابنده جانلرينی فدا ايده‌جكلر ايدی . چونكه بو سايه‌ده اقتدارسزلق ايله اتهام اولنسه‌لر بيله ، قصداً تكاسل و اهانتله اتهامنه محل براقامش اولورلردی .

بونی ياپمادیلر . جبينانه ، غافلانه ، اهانتكارانه استعفا ايتديلر . تبديل جامه ايله اختفا ايتديلر . يرلرينه ديكر بر حكومتك كلمه‌سنه انتظار ايتمه‌ديلر . قرق بيك عاصی عسكره بازيچه اولمش اولان مملكتی بوش بوتون حكومتسز براقديلر ــ كه اعدامی داعی جنايت عظما اولمقدن قورتوله‌ماز . كنديلرينه تقدير اولنه‌جق يكانه مقام ديوان عالينك متهم اسكمله‌لرندن عبارت ايدی .

بز ده مسلك قواعدنده‌كی جهالت اول رتبه واسعدركه بو جانيلر حركت اوردوسی كلدكدن صوكره هيچلكلرينی اثبات ايتدكلری اسكی مسندلرينه اعاده ايدلمشلردر . كنديلری ده بو حركتك بوتون دهشت و وخامتنی احاطه ايده‌مه‌ديلر ــ كه قبول ايده بيلديلر .

كذا مبعوث ديمك ايجابنده مملكت اوغورنده فدای جان ايده‌جكنی تعهد ايتمش بر وكيل ملت ديمكدر . ۳۱ مارت وقعه‌

سی کبی مهلك بر کونده کندی دریسنك سلامتی خاطری ایچون مقدس وظیفه‌لرینی آیاقلر آلتنه آلمش اولان مبعوثلر آنجق تك بر معامله‌یی داعی در . بو معامله دخی ملت مجلسی قراریله مبعوثلقلرینك فسخی و بر دها انتخاب اولنمق امتیازندن اسقاطلری‌در .

او وظیفه‌سز مبعوثلر یرلرینه اوتوردیلر . دها وخیمی ده اصول شکنانه بر صورتده، عینی حالده بولنان رئیس مجلسك‌ده، مقامنه اعاده اولنمه‌سیدر . هم‌ده ظاهراً احکام قوانینی آغیر صورتده جرح ایتمك طریقی ایله بونك اجراسیدر .

حاصلی مسلك جاهلی‌یز . مشروطیت دولابی مسلکسز دونه‌مز . بونك ایچون بو بابده معلوماتمزی بر آز توسیع ایله پك بویوك اولان عیبلرمزی اورتمه‌لی‌یز . أفرادك مسلکاری، ممتازلرده بیله، شو غریب شکل اضافیتدن خارجه بر درلو چیقامیور .

جمعیتجیلرك مسلکاری ایسه دها بدتردر . وطن، سلامت وطن، سعادت ملك وملت ألبت وألبت هر بر جمعیتدن، هر بر جماعتدن، فرقه‌دن، شخصدن أقدم و افضلدر . بونده تردد وتأمل بیله جائز دکلدر .

حال بوکه فرقه أرکان و افرادی جمعیتلرینی وطندن، ملتدن، آنلرك سلامت و سعادتلرندن یوکسك طوتدقلری

وقوعات صريحه ايله ثابتدر . عاصى دونمه‌لى آلقيشــلامق كبى جهل اثرلرينى براقه‌لم . مسلك جمعيتك مملكتده شديد برتفرقه توليد ايتديكنى ، ايده‌جكنى يك أعلا بيليرلر . بوندن اوتوز بر مارت فلاكتى چيقديغى كبى ، بو حال و مسلكده دوام ايتديكى تقـديرده دها بد ترلرينك چيقه‌جغنى ده تخمين ايده بيليرلر . بونكله برابر أرباب حميتــدن مركب اولان بو جمعيت تعــديل مسلك ايتمك جهتنه كيتديكنى هنوز كوسترمه‌مشدر . استغراق جنتنك مددرس اولمه‌سنه رضامز بوندندر .

مجلس مبعوثانده‌كى أعضاسنك برقسم مهمى بو كيديشدن ممنون دكل، تعديل مسلكه جان وكوكلدن طالبدر . بونك بويله اولديغنى بالمناسبه ، بالتماس بيليرم . نه‌چاره كه هنوز « ســورى آدابندن » قورتيله‌مادق . كوسه‌من دونمه‌نجه أفراد اوكنده‌كنك قويرو - غندن برونى آييره‌مايور . سياره‌لر قانونى اقتضاسى بودر .

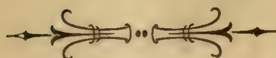
سائر جمعيتلرمزك ماضيلرى دها اشاغى‌در . چونكه اتحادجيلر استبدادى ييقمق كبى بر مقصد معين اوزره مقدماً تأسيس جمعيت ايتمشلردى . حالبوكه مؤخراً تشــكل ايده‌كان جمعيتلرك حين تأسيسلرنده‌كى مؤسسلرك بوتون آمالى « جمعيت تشــكيل ايتمك » آرزوسنه منحصر ايدى . [*]

---

[*] شــو يقينلرده تأسس ايدن (حريت و ائتلاف) فرقــه‌سى بو بحثه داخل دكلدر (قولون تصحيحى ١٥ كانون ثانى ٣٢٧)

غیرمسلملر بزدن فکراً ایلری درلر. آنلرك ایچنده مطرد مسلك صاحبلری چوقدر. بز ایسه جداً مسلك صاحبی اولمغه، مسلك نه دیمك اولدیغنی آکلامغه اشد احتیاج ایله محتاجز.

(٦ كانون أول ١٣٢٥)

قاش یاپارکن . . .

کوکل ایستردی،که بزم أرکان و رجال، کلاملرینك، فعللرینك، حکملرینك کنه ومحیطلرینی ادراك ایله داخل وخارجه اولان تأثیرلرینی و نتیجه‌لرینی‌ده دوشـونمك لزوم و وجوبنی تصدیق ایتسونلر—ده بعضاً تعمیرلری مشکل‌ پوتلر قیرماسونلر .

مثلا دیوان حرب ایچنده أك مهم موقعلردن برینی اشغال ایدن برذات مستنطق ایله حاکمك — نتیجهٔ تحقیقات واستجواباته قدر—یکدیکرینه قارشی یبانجی اولدقلرینی بیلمه‌یه‌رك مستنطق اوطه‌سنه دوام و استنطاقه یوللی یولسز مداخله ایدر . بوکبی برمداخله‌سی صره‌سنده شویله بر افاده‌ده بولنور :

خورشید پاشا — بوتون قباحت غزته‌جیلرده در . هپسنی آصمه‌لی . بن حکومت اولسـه‌یدم . مطبوعاتی کلیاً منع ایدر ، غزته چیقارتماز ایدم .

بن — فکر عالیکز بر جهتله دوغری اوله بیلیر ، پاشـا

حضرتلری مدنی عالمه قارشی جاهلانه بر نمایش اولماسه، حسن ثمرەلریدە کوروله بیلیردی . لکن دیکر بر حقیقت واردرکه مدنی عالمك اصول و تعاملنه موافق اولمقله برابر فنالغەدە میدان ویرمزدی .

او حقیقت دخی غزتەلرك مندرجاتی حقیله «وظیفەدار» اولان وکلای دولت طرفندن نظر دقت و تأمله آلنەرق آکا کورە تدابیر اتخاذ ایدلمەسی اصولیدر . بزم وکلامز او اصولی کوزتمش اولسەلر ایدی، أز جمله ۳۱ حادثەسی حصوله کلەمزدی . غزتەلر بو بابدە خیر خواهانه اخطاراتدە بولندیلر . نه چارە که دقت ایدن اولمادی .

خ — بن ذاتاً (صباح) دن باشقه غزتە اوقومادم آ . دیدیککز اخطارلردن خبرم یوقدر .

ب — او حالدە ذات دولتکز مهران افندی‌یه قیاساً می بوتون غزتەجیلری آصمغه لزوم حس بیوریورسکز ؟

غزتەجیلری آصمق لزومنی اخطار ایدن ذات محترم لاقیردینك بو شکلی پیدا ایتمەسی اوزرینه شاشیروب سکوت ایتمکدن باشقه بر چارە بولەماز . مقصدی مهران أفندیله (صباح) غزتەسنی مدح، اوتەکیلری مؤاخذە ایدی . لکن «ایجاب موقع» اولەرق باشقه غزتەلری اوقومادیغنی سویلەمك لزومنی دە حس ایتمش . او لزوم کندوسنی بلا اختیار چیقماز سوقاغه سوق ایلەمش ایدی .

بو جوابمدن آلنمش اولان خورشید پاشا قیزدی . عصبیت کوستردی . آنی ستر ایتمکه مقتدر اولهمقسزین مستنطقك سؤاللرینه ، بنم آکا ویردیکم جوابلریمه سوز قاریشدیرمغه ، مؤاخذه ، ایتمکه باشلادی .

بن — ذات دولتکز خورشید پاشا حضرتلری دکلمیسکز؟

خورشید پاشا — اوت . نه دیمك ایسترسکز ؟

بن — دیمك ایستهدیکم مهمجه برحقوق بحثیدر . غزتهده سزك برنجی دیوان حربه رئیس تعیین اولندیغکزی اوقومش ایدم . بونك اصلی وارمی ؟

خ — وار . نه اولهجق !

بن — بو هیئت دخی برنجی دیوان حربه مربوط هیئت استنطاقیهدر . دکلمی ؟

خ — أوت . اولمغله ؟

بن — عجله بیورمایکز . . . ذات دولتکز برنجی دیوان حرب ریاستنی قبول بیوردیکز وألآن او ریاست عهدهکزده بولنیورمی ؟

خ — اوت ، اوت ! . . لکن بو سؤاللرك معناسی ومناسبتلری ، نهدر ؟

بن — مناسبتی پك بیوك و معناسی مهمدر ، پاشا حضرتلری ! او رتبه معنالی‌که شمدی بورادن چیقوب کیتمه‌کزی وبر دها بن استنطاق اولنورکن بورایه اوغرامامکزی

سزدن طلب ایتمکه بکا صلاحیت ویریبور .... هایدی بویوریکز ، هایدی بیوریکز باقالم ! ذات دولتکز چیقمه‌دن مستنطق بکه جواب ویره‌میه‌جکم ....

خ — (مستنطق شاکر بکه خطاباً) — باقسه‌کا نه دییور !!

شاکر بك ایسه غریب بر وضعیت محویت کارانه ایله مقابله ایتدی . یعنی بوزلمش اوموزلری ، بوکولمش بوینی ، شکل مخصوصیده آچلمش کوزلری و آغزی ایله بنم قانوناً حقلی اولدیغمی صراحةً ایما ایتدی .

بو «میمیك» اوزرینه خورشید پاشا صیقلمش بر باکیره کبی قیزاردی . بوزولدی . همان آیاغه قالقدی . بر شی سویله‌مکسزین استنطاق اوطه‌سندن چیقدی . بر دها اوغرامادی ...

ایشته اوکون خورشید پاشانك افلاطون مرتبه‌سنده امور آشنا اولمادیغنی تسلیم ایتمکله برابر فوق‌العاده وجدانلی وناموسلی آدم اولدیغنه حکم ایتدم . بو حکمی دخی الآن تعدیله اوغرامقسزین باقیدر .

***

بو وقعه ذاتاً عصبیت حالنده بولنان جمال بکی بوس بوتون جوشدیردی . بنی یاقه‌لایه‌جغنه ، صیم صیقی آغنه صاراجغنه پك أمین اوله‌رق ایشه صارلمش ایدی . لکن آغی هر طرفدن

پاتلاق ویره‌رك بنم موازنه‌مه خلل ویره‌مدی . غالبا کندینه چوق کووه‌نمش . بوبابده باشقه‌لره بلکه‌ده تأمینات ویرمش ایدی .

بونك ایچون بنی الزامه عجزی نسبتنده عصبیت اظهار ایده‌کیدییوردی . اشبو خورشید پاشا وقعه‌سی اوزرینه کندینی غائب ایتدی . آچیقدن آچیغه خصومت کارانه وضع آلدی . یعنی او ده درسه طالب اولدی . سرده خواجه‌لق وار . حال و موقعی و نتایج مضره‌یی دوشونمکه میدان ویرمز .

« ایها العلماء » بحثنده ایدی . او بندك وقعه‌دن بر قاچ کون مقدم مطبعه‌یه خارجدن کلدیکنی و (یکی غزته) نك « متارکه » تکلیفنه جواباً نشر اولندیغنی ، ۳۱ مارت کوننه تصادفنك تصادفات خارق العاده‌لرده بولندیغنی سویله‌یوردم .

جمال بك — وقوعاتی ایشکزه یارایه‌جق صورتده حسن تأویل ایتمکده بویوك مهارتکز وار . بونی تاریخدن می اوکرندیلر ؟

بونی بر أدای استهزا و خصومت ایله نمایش کارانه خطاب ایله یوردی .

بن (دوغریله‌رق عینی طور تجاوزکارانه ایله) بك افندی ! بن بوکونه قدر ناموسلی آدملر صره‌سنده طانلمش بولنیورم . استجوابمدن عکسنه حکمه مدار اوله‌جق بر حال وحرکتم

تبین ایدنجه‌یه قدر بنم او صفتمه حرمت ایتمکه مجبورسکز !
بونی اونوتمایکزده آکا کوره ادارهٔ لسان ایدیکز . آکا مقدمه
اولمق اوزره شمدی بویله دیدیککز سوزی ده کیری آلیکز .
چونکه بن تأویللر ایله اوغراشمیورم که سؤاللریکزه دوس
دوغری جواب ویرمکله اکتفا ایدییورم . بونی تأویل عد
ایتدیکزی بکا سویله‌مکه ، هم ده او طور تجاوزکارانه‌ده آنی
سویله‌مکه حقکز یوقدر . او سوز کیری آلننجه‌یه قدر بن
دخی سزه جواب ویرمکده معذورم .

بونی سویله‌یه‌رك بن اوبر طرفه دوندم . . . .

او کون مذکور «ایها العلما» بندینك خارجدن و بر
قاچ کون اول کلدیکی ، «انقلاب صحیح» بندینك دخی
حکومت ومجلس مبعوثان ریاستنك انضمام مطالعه‌لری اثری
بولندیغی تبین ایتمش اولدی . جمال بك دخی او دائره‌ده بر دها
قارشومه چیقمادی .

یالکز هیئت استنطاقیه «تحت محاکمه‌یه آلنمسنه مدار
اوله‌جق بر جرمی اولدیغی تبین ایتمه‌مش . . . » یولنده قرار
ویرنجه ، بو قرارك سلانیك قرارینه توفیق ایدیله‌میه‌جکی
آکلاشیله‌رق بالذات دیوان حرب هیئتی ایشه یکیدن وباشدن
باشلاینجه ، جمال بك افندی یکیدن قارشومده بولندی .

ایکنجی کونی ایدی .

جمال بك — سز کان طلبه‌یه وپنجشنبه کونی بالذات

اوککزه دوشوب باب عالی‌یه هجوم ایده‌جکم دیمش‌سکز اویله‌می ؟ [*]

بو سؤال بکا خطاب ایدی . دیوانك صول ونم صاغ طرفمده اوتوربیوردی . رئیس پاشا ، نظیف پاشا ، فرید بك ، جمال بك . . . صره اویله ایدی .

بن سؤالنی ایشتمه‌مزلکه کلدم . تکرار ایتدی . ینه استیفمی بوزمادم .

جمال بك — غالبا جواب ویرمك ایشکزه کلمه‌یور !

بن (بردن بره) — کیمه سویله‌یورسکز ؟ خطابکز بکامی ؟

جمال بك — اوت ، سزه‌در .

---

[*] حسن فهمی بکك قتلی حقوق و دارالفنون طلبه‌سنی غلیانه کتیرمش ایدی . جم غفیر اوله‌رق (میزان) مطبعه‌سنه کلمشلر . اوکارینه دوشوب باب عالی یه کیتمه‌می طلب ایتمشلر ایدی . مقصدلری حکومتدن تعهد ایسته‌مك و آلمق ایدی .

بن ایسه موافقت ایتمه‌دم . دلیلم ده شو ایدی : اوچ کون قدر صبر ایتمك لازم . بو اوچ کون ایچنده مملکتده حکومتك موجود اولوب اولمادیغی تبین ایدر . موجود ایسه نمایشکزه حاجت یوق . دکلسه حسن فهمی بکك وحشیانه قتلندن زیاده مهم نتیجهٔ امور اعتباریله دها مؤثر بر نمایش اجراسی لزومی آکلاشلمش اولور . او حالده بن دخی تردد ایتمم اوککزه دوشمکی وظیفه عد ایلرم . بونك ایچون پنجشنبه‌یه انتظاراً کمال سکونت ایله طاغلمه‌کزی رجا و توصیه ایلرم . . .

بن — حقکز یوقدر . بکا خطاب ایتمك حقی (رئیس خورشید پاشایه دوغری الیمی اوزادەرق) شو مقامه عائد ومنحصردر . باشقەسی عندمده هیچ مقامندەدر . جواب مطلوب ایسه سؤالکزی رئیس پاشایه سویلر ، آنلر دخی تنسیب بویوروب تکرار ایدرلر .

بوندن صوکره جمال بك أفندی دیوان حربدن دخی غائب اولدی . اسکداره متصرف اولدیغنی غزتەلرده کوردم ....

نیجه استبداده اسمنی اونوتدم دیدیکم ضابطك جمال بك اولدیغنی ادعا ایدنلر چوقدر . لکن بن بونی تصدیق ایدەجك قدر کندمده جرأت بولەمادم .

او عیارده دیکر بر ذات دخی مقام رسمیسنده ایفای وظیفه ایتدیکی صرەده شویله بر افادەده بولنور :

س — سز تاریخ معلمی ، استاد ملتسکز . مملکتك تنویر افکارینه ایتدیککز خدمتلر مسلم عالمدر . محب ملك ووطن اولدیغکز دخی اختیار ایتدیککز فداکارلقلرله ثابتدر . بویله بر ممتاز فکر وقلمه صاحب اولدیغکز حالده تموزدن برو مضر ، آکلاشلماز بر مسلکه صاپوب اورتالغی قارشدیردیکز . بوکا بز آنجق بر تأویل بوله بیلیورز . اوده : بودفعه بینکزك صولانمش اولماسیدر .

ج — اوفاجق دیکر بر تأویل دها اولسه کرکدر پاشا حضرتلری .

س — نه کبی ؟

ج — بوکون بنده‌کزی تلطیفاً توصیف بویوردیغکز آثار و حرکات ، مکتبك درت دیواری ایچنــده آنلره مطلع اولان طلبه طرفنــدن ابوینه ، خصم و أقربالری اولان کبرای زمانه عرض و افشــا اولندیغی وقت ، جملهٔ توحش ایده‌رك «آمان اوغلم ! بونلری کیمسه‌یه کوسترمه و سویله‌مه ! بونی یازان آدم یاأجلنه صوصامش، یاخود بینی صولانمش بر مجنون اوله‌جقدر. صنفده دخی آنك سویله‌دکلرینه أهمیت ویرمه» دیرلردی .

عجبا پاشا حضرتلری ، شمدیکی بینمك صولانماسی دخی ، أسکیسی کبی ، مخاطبلرمك صعوبت تفهملری أثری اولماسون ! چونکه بوده بر «تأویل» تشکیل ایده بیله‌جکدر . . . . (درین سکوت) .

⁂

عینی کعبده بر ذات توقیفمك ایکنجی کونی آقشــامی بنی کورمك اوزره قغوشــه قدر کلمش ایدی . او ذات ایله تعاطئ أفکاردن صوکره خالصانه رجا و توصیه ده بولندم . دیدم که :

بن — پاشــا حضرتلری ! بر موقوف قانون ألنده أمانت دیمکدر . مظنونلره بیله حکمدن اول معصــوم نظریله باقمق قواعد أزلیه‌دندر. حربیه نظارتی کبی شرف و علویت اوجاغنك

بو بابده سائر مقاملردن دها حساس اولمه‌سی اقتضا ایدر . حال بوکه دور استبداد ده بیله کورولمه‌مش شو وبو کبی تجاوزلر واقع اولیور . اللری باغلی بر ودیعه‌یه واقع اولان اشبو تجاوز ـ لردن دولایی آنلره هدف اولمش بولنمقدن زیاده ، شان وشرف عسکری‌یه بوکبی حرکتلرك نقیصه ویره‌جکی نقطه‌سندن متأثر اولیورز . لطف ایدوب بونلره نهایت ویردیرسه‌کز ایی اولور ظن ایدرم .

بونی سویله‌دیکم صره‌ده آیروجه ایضاح اولنه‌جق اولان دیوارده‌کی دیچك پارهسنی ده کوستردم .

ایشته شو خطابم اینجه تأمله شایان کورولسون . حکمتی ، مقصدی ، ماهیتی احاطه بیورلسون . بر آی صوکره‌ده ، محترم ، مهیب بر مقام رسمیده امداد اومولان مخاطبمدن عینی ماده حقنده آتیده‌کی سوزلرك صادر اولدیغنی کورسون :

مخاطب — نشریات ایله اورته‌لغی برباد ایتدکلرینی اونو ـ دیورلرده کندیلرینی کورمك اوزره اوطه‌لرینه کیدنلره سوقاقده عسکرك کندیلرینه تجاوز ایتمه‌لرندن شکایت ایتمك راده‌سنه وارییورلر !

.... سویله‌دیکنه کندیسنی پشمان ایده‌جك بر جواب آلدی . نه‌چاره‌که ایش پارلاق بر جوابله بیتمه‌یور . چونکه ایشه نتیجه ویرنلر ینه آنلردر !..

بونك ایچون أصحاب مسـاندك دها کنیش محیط معنوی یه مالکیتلری تمنیسنی کوکلزده پك خالص و پك حرارتلیدر !

(٢ مایس ١٣٢٥)

توقیفم

کوکل ایستردی، که مقدرات ملتی درعهده ایدن ذوات کرام، هانکی عصرده بولندیغمزی بیلسه‌لرده. قرون وسطایه مخصوص أطوار و حرکات ایله عثمانلیلغی شائبه‌دار ایتمه‌سه‌لر.

چونکه نیسانك اون برنجی کونی حرکت اوردوسی نامنه بزی توقیف ایتمك اوزره بزم یالی‌یه کلن قطعهٔ عسکریه او قصوری اختیار ایله‌مشدر. کوروکز ده سزده حکم ایدیکز:

استانبول تمامیله ألده ایدلمزدن أول ١٧ نجی نشانجی طابوروندن بر قطعه عسکر ایله ایکی ضابط بزی توقیف ایتمك اوزره آناطولی حصارینه کوندلمش ایدی. کمی چکن کوچوك واپورلردن بری ایله حصاره کلمشلر ایدی. حمام اسکله‌سنه یاناشمشلر. سونکولی عسکر اویله حملهٔ شیرانه ایله طیشاری‌یه فیرلامشلر که حمام اسکله‌سنده دولو اولان بالقجیلر جداً أهالی‌یی کسمك اوزره هجوم ایدن دشمن ظنیله کیمی طاغه، کیمی ده کویه دوغری قاچشمشلر. حتی بعضیلری شاشیره‌رق

کندیلرینی دکزه آتمشلردی . اوراسی صیغ اولدیغی ایچون برکت ویرسون که کیمسه بوغولمامش .

لکن حرکت شیرانه‌نك باشقه درلو ثمره‌لری ده کورلمش . حمام اسکله‌سندن یالیمزه کلیرکن بزه قارشی سوق اولنان مفرزهٔ عسکریه یولده ایکی نفره راست کلمشلر . سؤاله قارشی ییلدیزدن قاچمش اولدقلرینی سویله‌مشلر . سلاحلری ایسته‌نمش . بری ویرمش . دیکری « نیچون ویره‌یم ؟ بن عاصی دکلم ! » دیه‌رك فرار ایتمك ایسته‌مش . بر قورشون قارننه ! فریاد ایله دوشوب محمدجك اولمش !

شمدی عزیز قارء شو وقعه‌یی اولدیغی کبی تصویر ایده‌یم ده هانکی عصرده ، کیمك قارشیسنده بولندیغمزی تخمین ایتمکه سن غیرت ایت :

قلوبلرك أمر و اشعاریله (میزان) اوچنجی اوردوده ، جمعیت نفوذی دائره‌سنده اوقونمایوردی . رساله‌لرمز کذا . بوکا مقابل حقمزده آله بیلدیکنه افترالر آغزدن آغزه دولاشیوردی . « جمعیتی محو ایتمکی قورمش ، سلطان حمید ایله کیزلی اتفاق ایتمش ، آنك پاره‌سیله مرکزده وطشره‌ده فساد چویریور ، مشروطیتی قالدیرمق ، استبدادی اعاده ایتمك ، اوسایه‌ده صدر أعظم اولمق ایسته‌یور . . . . . الخ »

بونك ایچون اوچنجی اوردونك نافذ قسمی نظرنده بز قفاسی بر دقیقه اول ازیلمه‌سی مطلوب اولان مضر ومفسد

مخلوقلرك «باشلیجه‌سی» ایدك . ذاتاً بونك بویله اولدیغنی کلن بعض مکتوبلرك تجاوزکارانه عباره‌لرندن آکلایوردق .

حرکت اوردوسی سلانیکدن ترنه بینمکه باشلادیغی کوندن اعتباراً بر خیلی تلغرافلر ، آچیق وقپالی مکتوبلر آلدق . جمله‌سنك مآلی شویله‌جه خلاصه ایدیله بیلیر : «ابتدا سنی کبرتمکه کلیورز»

اشبو «جمله» لرك بر قسمی اداره خانه‌ده اجرا قلنان تحریات طریقیله دیوان حربك الـنه کچمش ! ایکن ، نظر اعتباره آلنمغه لزوم کورولمه‌مشدر !

مبعوثان کرامدن بر ذات سائر رفقاسیله برابر حرکت اوردوسنی استقبال ایتمك اوزره چتالجه‌یه قدر کیتمش ایدی . واغونلرك اوزرنده بویوك یازی ایله «قهر اولسون حمید ! قهر اولسون مراد!» عباره‌لرینی کورمش . حکمتنی صورمش ، آکلامش . بو ذات محترم جمعیته منسوب اولمغله برابر بزده محبدر . چونکه ایوجه بیلیر و طانیر . بونك معناسزلغنی ، مناسبتسزلکنی ایضاح ایتمك ایسته‌مش . بیهوده یوروله‌جغنی کورونجه صاغدن کیری دونمش . سرکه‌جی موقعندن دوغریجه اداره خانه‌مزه کلدی ، تنهاجه بنی کورمك ایسته‌دی .

حال وکیفیتی ایضاح ایتدکدن صوکره ایش آکلاشیلنجه‌یه قدر بر طرفه چکلمك لزومنی کمال صمیمیت ایله اخطار والتماس ایتدی .

وطنك سلامتی اوغورنده مجاهده ایدن بر آدم ایچون
بونك ممكن الاجرا اوله‌میه‌جغنی سویله‌دم . اصرار ایتدی .
حقمزده درجهٔ نهایه‌ده جهللری وار ایمش . بورایه کلدکدن
صوکره ایش چابوق آکلاشیله‌جق ایمش ...... او وقت
عودت ایتمك اوزره مطلقا تباعد ایتمك لازم ایمش ....

٣١ مارت حادثه‌سی صره‌سنده کوریلن نمایشلر اوزرینه
فرار ایدن ملت مجلسی رئیسی ایله أعضاسی خاطریمه کلدی .
بونی خبر آلنجه حرکتلرینی نه قدر مکروه وعذردن معرا
کوردیکمی دوشوندم. خدمت وطنیه‌ده بولنانلر ایچون هر شیئی
هر تهلکه‌یی کوزه آلدیرمق لزومنی تفکر ایتدم . واقعا آنلر
کبی محلف بر وکیل ملت دکلدم . بونکله برابر بر خادم رسمی،
بر قسم أفکار ملتك رهبری ایدم . تهلکه بهانه‌سیله موقعی ترك
ایتمه‌نك ، دشمنك قارشیسنه کلنجه فرار ایدن عسکردن نه فرقی
اولور ؟

مخاطبمه تشکر ایتدم . یالکز دوشونه‌جکمی وعد ایتدم .
کون پنجشنبه ایدی . کیجه واپورله کیدرکن ، صوکره ده
یاتاقده دوشوندم . وقف وخزینهٔ خاصه مسئله‌لرنده بیلدیزه
قارشی قهرمی کوزه آلدیردیغمی ، لایحه‌مك تقدیمی ، یاخود
اوروپادن عودتم عقیبنده نصل بر سویهٔ فکریه ایله حضوره
چیقدیغمی ... حاصلی مدت حیاتمده نادر اولمیان آثار توکلی
تفکر ایتدم . نصیحتی قبول ایدوب کیدرسه‌م ، ظن ایتدم که

بوتون ماضی‌یی چامور ایله صیوامش، محو ایتمش اولورم. نظرمده آنك قیمتی پك بویوك ایدی. قیه‌مادم. برده پاك بر وجدان مشروطیتده محافظهٔ حقوقه، احقاق حقه مدار اوله‌مازسه نه‌یه یارار دیدم. جناب حقه یکی برتوکل ایله تسلیمیته قرار ویردم.

بو قرارم یالکز علویات اوزرینه بنا ایدلمه‌مش ایدی. سفلیاتدن‌ده آز چوق بر شی قاریشمش ایدی. حرکت اوردوسی سمتندن بو رتبه اظهار اولنان شدتك قسماً اولسون «بلوف» اولمه‌سی احتمالی ده وارد خاطر ایدی. اویله‌یا! نه‌قدر کوتی آدم اولسه‌م، نه رتبه مسکین آمال تعقیب ایتسه‌م، آنی تخفیف وتوزینه مدار اوله‌جق ایچه سرمایهٔ معنویٔ مسبوقم واردر. او سرمایه کیمسه‌جه جای انکار وتردد دکل. تماس وتصادمده آنلر قالقان اتخاذ اولنه بیله‌جك.

یالکز محقق بر مخاطره وار. اوده: اثنای توقیفده، یاخود سوقاقده نقل اولنورکن، تحریك اولنمش بنی مسبب عد ایتمکه قائمش اولان عسکر طرفندن سونکولنمك، حتی پارچه‌لانمق مخاطره‌سیدر.

واقعا اوده ملحوظ... فقط... الله کریم!...

شو قرارمی تقویه ایدن باشقه بر سبب دها واردی. اوده ٣١ مارت وقعه‌سنده موقع رسمیٔ خدمتلرینی، تعهدات ایله ایجاب ناموسلرینی ترك ایدرك ممالك اجنبیه‌یه فرار ایدن وکلای

ملتك حركاتنی وقتیله پك چیركین كوردیكم ایدی . بنم ده آنلره بكزه‌مش اوله‌جغمی دوشوندم تأثردن تتره‌دم .

سوكیلی قارئم شو دوشونجه‌لرمی پك مهم عد ایده‌جكدر . كندیسنی تأمین ایدرم كه اوقدر مهم كوردیكی دوشونجه‌لرمی ایكنجی مرتبه‌ده براقان بر دوشونجه‌م دها واردی . اوده شو ایدی :

یاتمقده اولدیغم اوطه‌یه متصل ایكی كوچك اوطه واردر . اوراده ایكی معصوم یاتیورلر . بلكه بر شیدن خبرلری اولمیه‌رق اویویورلردی . بری اوتوز یاشنه كلمش ، دیكری یاقلاشمشدر . ألآن معصوم چوجقدرلر . ملت اوغورنده‌كی مجاهده‌مك قربانلریدر . اوروپایه عزیمتمه قدر جداً ناز و نعمت ایچنده بویودیلر . او كوندن اعتباراً چیله‌دن چیله‌یه یوارلانمقدن قورتیله‌مادیلر . تموزدن مقدم بر « آخرت » ، « دیكر بر كون » امیدلری واردی . تموز كلدی ، كچدی . « آخرت » مطلوبه كلمه‌دی . چیله‌لری دوام ایتدی .

بر طرفه چكلمك ایله قالمقلغمك آنلره تماس ایده‌جك نتایجنی دوشنیوردم . بوتون یوره‌ك یاره‌لرم صیزلایوردی . اورته‌لغی نانكورلك ایله اتهامه قدر واردم . بلكه ده بویوك بر خطادر . طوغریلق خاطری ایچون ذكره مجبورم ....

قرار ویردكدن صوكره راحت اویودم . ایرتسی جمعه كونی ایركندن اینوب بك اوغلنه چیقدم . « هیئت متفقه » نك

حصولی ایچون بر هفته‌دن برو چوق چالیشمش ایدم . ایش بر نتیجهٔ حسنه‌یه اقتران ایتمك اوزره ایدی . اکر اتحـادجیلر بر آز دها فضله اخلاص کوسترمش اولسه‌لر چوقدن بیتمش ، فرقه‌لره فاتحه اوقومش اوله‌جق ایدك . او کون سوز ده ایش نتیجه‌لنه‌جك ایدی . او کون دخی اتحـادجیلر کلمه‌دیلر . ایش نتیجه‌سز قالدی .

آقشام اسکله‌دن یالی‌یه کیدرکن خدمتکارم ، اسکی بر التماسنی تکرار ایتدی . هر احتماله قارشی بولنمق اوزره بر سلاح آلنوب کندیسنه ویرلمه‌سنی ایسته‌مش . قولاق ویرلمه‌مش ایدی . بو دفعه تکرار ایتدی . واپورده متصل جیبنده‌کی سلاحنی قاریشدیره‌رق قماره قپوسنه دفعاتله ضابط کلدیکنی سویله‌دی . کویا کندوسی وجودی ایله قماره‌نك پنجره‌سنی ستر ایتمش .

طاغستانلی اولدیغم حالده سلاح طاشیمغه آلیشمادم . حتی اوروپاده ، مصرده آرقه‌مده ییلدیز مأمورلری طولاشدقلری صره‌ده بیله آنی یاپه‌مادم. خدمتکاریمه ده نافله یره وهم وتلاش ایتمه‌مسنی ، بالخاصه او ده کیمسه‌یه سویله‌مه‌مسنی ایسته‌دم .

ایرته‌سی جمعه ایرته‌سی کونی واپوره کیتمك اوزره داوراندم . واپورلرك ایشـله‌مدیکنی ، قایق ایله کیدنلرك بیله چوریلدیکنی خبر ویردیلر . ذاتاً آقشامدن برو استانبول ، بك اوغلی جهتندن تفنك وطوپ صدالری کلیوردی .

حرکت اوردوسنك داخل اولدیغی آشکار ایدی . مقاومت

ایدلمه‌سی مقرر اولدیغنی موثوق یردن ایشتمش ایدم . سلاح سسلری أندیشه‌یی موجب اولدی. یاکلشلق ایله عثمانلی عسکری آراسنده مخاصمه ظهورینك نتایج وخیمه‌سی جای تلاش ایدی .

صباحلین ساعت اوچ راده‌لرنده آلمانیه باندیره‌لی بر چاتانا دودوك چالارق یقیندن ، یالینك پنجره‌سی اوکندن کچدی . چوجوقلرم قوشدیلر . کیمی بویمه صارلدی ، کیمی أتکمه . رجا ، نیاز ، عفو ... هپ سوزلرندن دوکولیور . آکا موافق حاللر دخی یوزلرندن آقیوردی . مکر چاتانایی سپارش ایتمشلر . چاتانا طقوزده قالقه‌جق اولان یونان واپورینه تسلیم ایده‌جکنی تعهد ایدرك کلمش !

بنم خبرم اولمقسزین بونی یاپدقلرندن دولایی عفو ایسته‌یورلر . اصل مقصد ایسه مطلق و مطلق چاتانایه بینوب بر مدت استانبولدن تباعد ایتمه‌می استرحام ایدی .

ألمدن کلدیکی قدر وظیفه‌سز کورونه‌رك مدافعه ایتدم . اوتوز درت سنه‌لك لکه‌سز ماضیٔ سیاسیمی لکه‌له‌میه‌جکمی ، معتادم اولان توکلدن آخر عمرمده نکول ایده‌میه‌جکمی سویله‌دم . نهایت دیدم‌که :

— مشروطیت دورنده‌یز . یلدیزك استبدادی دورنده دکلز . استبدادده بیله بنی حمایه ایتمش اولان جناب حق براقیرمی ؟

مشروطیتك اقتضاسیدر. محاکمه‌سز بر شی یاپه‌مازلر. یوقسه پدرکزك هر بر شائبه‌دن مصون اولدیغنه شبهه‌کزمی وار ؟

— آکا شبهه‌مز یوق. لکن ادارهٔ عرفیه ... دیوان حرب دیورلر. دیوان حرب ... دیوان حرب ... عسکره سزی یاکاش آکلاتمشلر. سزه دشمنلکاری وار.

— نافله یره کندیکزی اوزمه‌یکز. دیوان حرب دیدیککز ناموسلی امرای عسکریه‌دن مرکب بر محکمه دیمکدر. محکمه حضورینه چیقاریله‌جق یوزه مالك اوله‌میان بر آدم ده ذاتاً سزه پدر اوله‌ماز. اللهك لطفنه صیغنکز، مستریح اولکز.

تکرر ایدن رجالری کار ایتمه‌دی. بر بچق لیرا تضمینات ویره‌رك چاتانایی صاودق. ایکندی وقتنه قدر یالیده قالدق.

بالاده ذکر اولنان کوچوك واپور حمام اسکله‌سنه نشانجی بلوکنی چیقاردقدن صوکره دوغرو یالینك اوکنه کلوب طوردی.

— واپور کلدی. طوردی. سزی آلمغه کلیورلر! فریادیله چوجقلر قوشوشدیلر، أطرافمی آلدیلر. تام بو صره‌ده سوقاق قپوسنك اوکنده ایکی أل تفنك پاطلادی، اوریلان آدمك فریادی ایشیدلدی. عینی زمانده یالی قپوسنه طیاندی، کورولتو ایله قپولر آچیلدی. سونکولی عسکرلر ایچری‌یه هجوم ایتدیلر.

حرم صوفه‌سنده ایدك . سلاملغه ایتمك اوزره یورودم . آه و فغان ایله أو خلق اوزریمه کلدیلر . بر اوطه‌نك قپوسندن ایچری‌یه ایتوب اوزریمه قپویی کلیدله‌دیلر .

یورکمه قورقو کلمه‌دی . شاشقینلقدن اوللیدرکه تیاترووده بر تابلو سیر ایدییوردم کبی کلدی . یالینك اوکنه کلمش اولان واپوره باقه‌رق پنجره‌نك اوکنده طوردم . حتی قپودان ایله تعاطی أنظار ایتدك .

حرم صوفه‌سنده بر قیامتدر قوپدی . غلبه‌لك ایدی . ایکی بزم ، ایکی ذکی بکلك ، اوچ ده مرحوم قائم برادرمك اولمق اوزره یالکز یدی کنج ، یتشمش مخدره موجود ایدی . باشقه قادینلرده واردی . شمدی بونلرك ایچنه ، یعنی حرم صوفه‌سنه ، دستورسز فلانسز سونکولی عسکر هجوم ایتمش ایدی . متأثر اولدم هر شیئی اونوتدم . چیقمق اوزره قپویی اوردم . کیم ایشیده‌جك ؟

— الله عشقنه ! محمد عشقنه : سز مسلمان دکلیسکز ؟ مسلمان ایسه‌کز سزه رجامز وار . أکر بابامه بر شی یاپه‌جق ایسه‌کز ابتدا بزی کسیکز ! قنمزی حلال ایده‌رز . . . .

بونی کوچوك کریمه‌م سویله‌یوردی .

— یاهو انصاف ایدك . اوچارشافلر ، ألبسه‌لر حلال پاره ایله آلنوب یاپیلمشدر . دولابده کیمسه یوق . سونکو ایله ده‌لیك ده‌شیك ایدیلیرسه آنلر نه‌یه یارار ؟

بونی چوجقلریمك ینكه‌لری سویله‌یوردی . آینه‌لی دولابی آچوب البسه آرقه‌سنده نم اولوب اولمادیغمی آكلامق ایچون می، یوقسه صرف تخریب قصدی ایله‌می سونكو ایشله‌دیلیوردی . مندرلر ، قناپه‌لر دخی عینی سیوری مصافحه‌یه مظهر اولدیلر .
ایشتدیكم سائر سوزلری ذكر ایده‌مم . ملیت ومدنیت نامنه تأدب ایلرم . انشاالله خاطره‌سنی بیله ذهنمدن سیلمكه موفق اولورم .

قپویی بر دها اوردم . ینه ایشیده‌مدیلر . او صره‌ده طیشاریدن اوغلم كلدی . صوفه‌یه چیقدی . قادینلری اوبر طرفه قوغدی . یالكز كوچوك همشیره‌سنه سوز كچیره‌مدی .
— ایشته شو مصحف شریفه یمین ایدیكز باقه‌یم ! بابامی كوزمزك اوكنده برشی یاپمیه‌جغكزه ، دوغریجه كوتوروب حكومته تسلیم ایده‌جككزه . . . .
بونی ینه كوچوك كریمه‌م سویله‌یوردی .
قپویی اوچنجی دفعه اوردم . وصاللادم . قپو آچیلدی . صوفه‌یه چیقدم . اوغلمك كلمه‌سی اوزرینه عسكر حرمدن چیقمش ایدی . ضابط اوغلمك بیلدیكی ایمش . ایكیسی برابر اوله‌رق یانمه كلدیلر .

— نه ایسته‌یورسكز اوغلم ؟
— حركت اوردوسی نامنه سزی حربیه نظارتنه كوتورمكه مأمورم . آنك ایچون كلدم .

— پك اعلا ! پالطومی كیه‌یم ، حاضرم .... بیوركز كیده‌لم .

— اللهك برلكنه أمانت ! ... حق تعالانك عظمتنه أمانت ! ... پیغمبرك شفاعتنه أمانت .... عثمانليلغك ، مسلمانلغك شاننه أمانت !

هپ بر آغزدن، همده پاك، معصوم آغزلردن هیچقریقلره تردیفاً تكرار اولنان شو ادعیهٔ صافیه‌دن أك صوكره‌كی بویوك كریمه‌مك قلب أليمندن صادر اولیوردی ! ...

آشاغی‌یه ایندك. یالینك اسكله‌سنه چیقدق. واپوره یناشمق اوزره اشارت ویرلدی . ضابط سوقاقده بولنان عسكرك صوفه‌دن چكیریلوب بزم ایله برابر یالینك اسكله‌سندن واپوره بیندیرلمه‌سی ایچون بندن «اذن» ایستدی . ویردم . واپور یاناشدی . عسكر كلمكه ، اسكله‌یه طولمغه باشلادی . واپوره آتلامق اوزره ایكن ، عسكرك بری بنی تهدیداً سلاحه طاوراندی . ضابط سرعت برقیه ایله سلاحی طوتدی ؛ چكدی . سرعتك شدتندن ضابطك ألی یره‌لندی .

چوجقلرم یوقاری‌یه پنجره‌لره طولمش ایدیلر . قاچ كوچدن أثر یوق ایدی. حاللری أك قاتی یوره‌كی بیله پارچه‌لایه‌جق درجه‌ده پریشان ایدی . بوتون متانتمه صارلدم . تبسم ایله ألمی ، مندیلمی صاللادم . مراق ایتمه‌ملرینی تكرار ، تكرار سویله‌دم .

واپور پروانه‌سنی تحریك ایدنجه، پنجره‌ده كورولتی اولدی.

کوچوك کریمم یوقاریدن کندینی طیشاری آتیورمش! برکت ویرسونکه داورانمشلر، طوتمشلر. کوز یاشلرینی ضبطه مقتدر اوله‌میان قپودان باغیردی.

— باباکزی بن کندم کتیره‌جکم! مراق ایتمه‌یکز. سزه ایشته یمین: واللهی کندم کتیره‌جکم...

آیرلدق. اوزاقدن ایکی کره دها مندیلمی صاللادم. قاره‌ده ایکی ضابط ایله قونوشه‌رق قندیللی برونی دولاشدق. عاقبت غلطه ریختمنه، لیمان دائره‌سنك اوکنه یاناشدق. کیجه اولمش ایدی. سوقاقلرده کیمسه یوق ایدی.

کوپری‌ده بوم بوش ایدی. آرابه‌دن أثر یوقدی. یایا اوله‌رق کوپری‌یی، أمین اوکنی، محمود پاشا باشنی، چاقماقجیلر یوقوشنی کچدك. حربیه نظارتنه کیردك. هپ یارم بلوك اوکده، یارم بلوك آرقه‌ده کیدییوردی.

حال بوکه بر تلغراف، یاخود بر خبر بو ایشی حصوله کتیرردی. بونجه زحمتلره، بونجه مصرفلره، بونجه معصوملرك اشکنجه‌لرینه، بالخاصه بیچاره بر آناطولی اوشاغی عسکرك مظلوماً شهید ایدلمه‌سنه؛ باخصوص... وباخصوص آناطولی حصاری خلقنك، آنلردن نقلاً استانبوللیلرك، تاریخك حرکت اوردوسی حقنده پك فنا برفکر پیدا ایله‌مه‌لرینه محل قالمازدی!

ابتدا وزنه‌جیلر طرفنده‌کی قپونك یانینده‌کی دائره‌یه کتوردیلر. صوفه‌ده تلغراف آلاتیله بر چوق مأمورلر

واردی . ایچریده کی اوطه ده بر قاچ ضابط اوتورییوردی . ایکیسنی صوکره‌دن اوکرندم . بری میر آلای غالب بك ، دیکری قائممقام جمال بك ایمشلر .

تمکین ، برودت ، فقط نزاکت ایله قبول ایتدیلر . بر مدت لاقیردی ایدلمه‌دی . یالکز جمال بك غالب بکك قولاغنه اکیلوب بر قاچ کره لاقیردی سویله‌دی . ایکی دفعه «حیرت» سوزینی ایشتدم . لکن کیمه عائد اولدیغنی فرق ایده‌مدم .

اشبو «حیرت» سوزینك حکمتنی صوکره آکلامش اولدم . کویا بدلا اولمادیغم حالده موقعمك أهمیتنی احاطه ایده‌مدیکمه ، فرار ایتمدیکمه ، حالا بر أثر تلاش و أندیشه کوسترمکه باشلامادیغمه «حیرت» ایمش !

فریق پاشالردن برینك « بینمك صولامش اولمه‌سی » سوزینك ده منبعی بو ایمش ! آکلاشلیوردی که داخل اولمقده اولدیغم محیط پك خطرناك ایمش !

(۱٤ نیسان ۱۳۲۵)

علیهمه حجتلر

کوکل ایستردی،که بزده برآز فضله‌جه ناموسك وحمیتك قیمتی بیلنسون. و ناموسلی آدملرك اختیار ایدوب ایده‌میه‌جکلری أفعال حقنده برآز اولسون حکمت جویانه معلومات پیدا ایدیله‌رك آکا کوره حکم اولنسون.

چونکه بزده او قدر اولسون تنور موجود اولمش اولسه ایدی، مملکتده ارتجاع و عصیان کبی فلاکتلرك ظهورینه یاردیم ایتمك شویله طورسون، بوتون موجودیتمله آکا مانع اوله‌جغمه کیمسه‌نك شبهه‌سی قالهماز ایدی.

واقفانه وبی غرضانه تدقیق ایدیله‌جك اولان بوتون ماضیم بونی بك صریح صورتده اثبات ایدر. بونك ایچون بنی توقیف و تعقیب ایدنلر او قدر چیرکین و مشکل موقعه کندیلرینی سوق ایتمکدن توقی ایدرلردی.

(میزان) لك ٣١ مارت تاریخلی نسخه‌سنده‌کی « ایهاالعلما »

بندی ایله ایرتسی کونکی (انقلاب صحیح) بندلری او عصیانك باش مرتبلری صره‌سنده بولندیغمه قطعی حجتلر ایمش !

بونی توقیف اولندیغم کیجه هرشیدن أول اوکرنمش اولدم. بنی وزنه‌جیلر طرفنده‌کی کوچوك بر دائره‌یه کوتورمشلر ایدی — دیمش ایدم. جمال بکك خطابنه مظهر اولمش ایدم. طاتلیلی ، أکشیلی ایدی. طاتلی جهتی ماضی‌یه ، أکشیسی دخی حاله عائد ایدی. علیهمه استعمال ایده‌جکلری سلاحلرك مهملرینی اوکرنمش اولدم. «ایهاالعلما» و «انقلاب صحیح» ایدی. (میزان) ده دها تجاوزکارانه بندلر وار ایدی. لکن آنلره أهمیت ویرمه‌یورلردی.

«بویله بر حکومتی بز اوزریمزه حاکم اوله‌رق دکل، آیاغمزه توز اوله‌رق قبول ایده‌میز .... بو بابده جمله‌مز یك وجودز» خنجرینی محتوی اولان بند بیله دیوان حربجه اصلا أهمیتی جالب اوله‌مادی. چونکه أساس مثلا ۳۱ مارت فلاکتی کبی فلاکتلرك اوکنی آله‌جق حکومتك موجود اولمادیغنه قارشی فریاددن عبارت ایدی.

حال بوکه «ایهاالعلما» بندی اساساً حمیتلی ، خیرخواه بر قلبك أثر همتی اولدقدن باشقه حسن تصادف اعتباریله داعیٔ شکران عوام و خواص اولملی ایدی. چونکه حسن خدمتی قابل انکار دکلدر.

«انقلاب صحیح» ه کلنجه : قوری بر عنواندن عبارتدر.

حکمتنی أثنای تحقیقاتده ایضاح ایتدم. اوده پك صریح بر شی
اولدیغی ایچون تردده محل اولمامیلی ایدی.

سزده باقیکزده نه قدر بسیط اولدیغنی کوریکز.

نشر ایتدیکم وجهله ٣١ مارت وقعه‌سندن قطعیاً خبرم
یوقدی. ساعت اوچ بچقده واپوردن کوپری‌یه چیقدیغم صره‌ده
(پوزانتیون) غزته‌سنك مدیری بنی یاقالادی.

— مراد بك! نه اولیورز؟

— نه وار؟

— وای خبرکز یوقمی؟!....

دیه‌رك ایشی آکلاتدی. تهلکه اولدیغنی بیان ایله استانبول
جهتنه گچمه‌مکلکمی توصیه ایتدی. وظیفه اوکنده ایکن تکاسل
ایتمك جائز اوله‌میه‌جغنی بیانیله گیتمکه مسارعت ایتدم. اداره
خانه ترامووای جاده‌سنده ایدی. یعنی عسکر هپ کوز اوکنده
کلوب گچیوردی. مهم بر عصیان اولدیغنی تخمین ایتدم.
باشقه‌جه ایضاح اولندیغی وجه اوزره، نفر قیافتنده ضابطلرك
قوماندا ایتدکلرینی کوردم. تحقیق ایتدیردم. ییلدیزك یکی بر
معرفتی اولدیغنه همان حکم ایتدم.

بونك ایچون باب عالی‌یه قوشدم. صدر أعظمی کوروب
نه تدبیر اتخاذ ایده‌جکنی اوکرنمك، ایجابنده کندیسنه یاردم
ایتمك نیتنده ایدم. فضله اوله‌رق وقوعات پك مهم ایدی.

بویله بر صره‌ده مطبوعاتك مطرد بر لسانده بولنمه‌لری

آلزمدر . حکومتجه مطلوب اولان صورت تلقینك نه وتصـل اولدیغنی اوکرنمك ، اوکا کوره توفیق لسـان ایتمك ، باشـقه غزته‌لرك ده عینی حرکتده بولنمه‌لرینك تأمین ایدلمه‌سنی توصیه ایله‌مك فکرنده ایدم .

چونکه کلن عسکری ایکنجی فرقه طاقمی عد ایدییوردم . آوجی طابورلرینك اشتراکنده سرای تفنکجیلرینك موقعلرینی کوریورم ظن ایتدم . بو حالده برنجی فرقه ایله کمال سرعت اوزره بونلری احاطه ایتمك ، طیش قشله‌لردن سـواری ، چتالجه‌دن طوپجی ، حتی ادرنه‌دن عسکر جلبنه مسارعت اولنمق ، ایجابنده اورمق ، سرایك طاورانمه‌سندن اول ایشك آرقه‌ـی آلنمق صورتنده چارهٔ خلاص آرامق جهتنه حکم ایدییوردم .

باب عالینك صغوق چشمه قپوسنده بر ذاته راست کلدم . آیاصوفیه‌دن دونوب کلیوردی . معلومات ویردی . « شریعت » و « پادشاهم چوق یشا » نمایشلرینك ملت مجلسی ومشروطیت علیهنده اولمادیغنی سـویله‌دی . مبعوثانی آلقشـلادیغنی ، ملت مجلسنی محافظه ایچون قان دوکمکه حاضر اولدقلرینی سویله‌دکلرینی علاوه ایتدی . باخصوص بر سوز بنی حیرتده براقدی . اوده « حرکت واقعه‌نك اتحاد جمعیتنك علیهنده بر غلیـان » اولدیغی حقنده‌کی ادعا ایدی .

« آوجی طـابورلری ! جمعیت علیهنده ! » بونلری ابتدا ذهنمه صیغدیره‌مادم .

صدارت دائره‌سنده مجلس خاص اجتماع حالنده ایدی. وقعه‌نك مذاکره‌سیله مشغوللر ایمش. نتیجهٔ مذاکراته انتظار ایتمکه قرار ویردم. بکله‌مك اوزره بویوك صالونه کیردم. کیررکن بر ایکی ترجمان بندن بعض شیلر استیضاح ایتدیلر. خرستیانلر ایله أجنبیلره تهلکه اولوب اولمادیغنی صوردیلر. قطعیاً اویله بر شی اولمق احتمالی اولمادیغنی سویله‌دم.

اثبات فعلیسنی ایسترلرسه همان آیاصوفیه‌یه بالذات کیدوب کورمه‌لرینی توصیه ایتدم. غالبا روسیه ترجمانی (منداشتام) توصیه‌یی دیکله‌مش، کیتمش، دوغرو سویله‌دیکمی فعلاً تصدیق ایتمش — که تصادف اوله‌رق بو وقعه دخی بنم مرتبلر میاننده اولدیغمه دلیل عد ایدلمش!

بن بونلرله لاف ایدرك صالونك قپوسندن ایچری کیرمش ایدم. بنم سمه دوغری کله‌رك قپونك اوکنده بنی بکله‌ینلری کورمه‌مش ایدم. بر قاچ أل بردن اوزاندی. بریی صیقارکن باشمی قالدیروب باقدم....

صیقمقده اولدیغم أل رئیس مجلس أحمد رضا بك أفندینك الی أیدی! فضله تعجب ایتمه‌دم. وطنك بویله مخاطره‌لی بر کوننده حسیات شخصیه‌یی بر طرف ایتمك مقتضای حمیتدر. طبیعی کوردم. قونوشمغه باشلادم. بر ساعتدن زیاده لاقیردی امتداد ایتدی. دیکر مصاحبلر — رحمی بك، خلیل بك، بابکیان أفندی ودیکر بر مبعوث ایدی.

اتخـاذ اولنه‌جق تدبیر وصـدر أعظمه ایدیله‌جك افاده حقنده أحمد رضـا بك ایله متفق دوشـدك . حادثه‌یی ظهوره کتیرن أسبابی ایضاح یولنده جمعیتك خطالرینی تصویر ایتدم . نهایتده‌کی جوابلری شو ایدی .

رحمی بك — کوریورزکه سز مسـلك و مطالعاتکزده خالص ایمشسکز . بز ایسه حرکتکزی غرض و خصومته حمل ایدیوردق .

بن — وطنك سلامت و سعادتی امورنده اجرای غرضه مستعد ومقتدر اوله‌میه‌جغمی رئیس بك أفندی سزه سویله‌ملی ایدی . آکلاشلدی‌که یا سویله‌مه‌مش ، یاخود سویله‌دیکی حالده دیکله‌مك ایشلرینه کلمه‌مش .

مجلس قراری ایله شیخ الاسلام عسکره نصیحت ایچون کیتدی . ملایمت ایله معـامله ایدیله‌جکی تعین ایتدی . حربیه نظـارتنده‌کی برنجی فرقه‌یه‌ده کووه‌نیله‌میه‌جکندن بو جهته کیتمکدن باشقه بر چاره اولمادیغی ادعا ایدلدی . سـلطان حمیدك مشروطیتی قالدیرمق اوزره بوندن استفاده‌یه قالقیشه‌میه‌جغی حقنده صـدر اعظمك ، شیخ الاسـلامك ، حربیه وبحریه ناظرلرینك ویردکلری تأمیناتدن بحث اولندی . بالخاصه بحریه ناظری اویله بر حالده دونانمانك مشروطیته صـادق قاله‌جغی وایجـابنده یلدیزی طوپه طوته‌رق منع ایده‌جکی حقنده‌کی تأمیناتی ایلری یه سوردی !

درجهٔ وقوفلرینه باقیکزده عبرت آلیکز! بو حالده خط حرکت کندیلکندن ظاهر اولیوردی:

اولاً — عسکری نصیحت ایله، تأمینات ایله تسکین ایتمك، اطاعت کامله دائره‌سنه صوقمق؛ بوکبی نمایشلرده، پولتیقه‌یه مداخله‌ده بولنمیه‌جقلرینی قطعیاً تأمین ایله‌مك.

ثانیاً — شاید بو بابده أمنیت حاصل اوله‌مازسه اطاعته کیرمه‌لری اوزرینه، استبدال، ترخیص، سوق صورتیله بونلری استانبولدن تبعید ایتمك.

ثالثاً — بوکا ده میدان ویرمیه‌جك صورتده فسادی توسیع ایدرلر ایسه، ینه ملایمتله فسادی ممکن اولدیغی قدر تحدیده چالیشمق ایله برابر ایکنجی، اوچنجی، دردنجی اوردولردن أمنیتلی مفرزه‌لر جلبیله جبراً تأدیب جهتنه کیتمك.

اشبو اوچنجی جهته کیتمك مجبوریتی حاصل اولنجه، مطلقا قابینه‌نك استعفاسیله عسکری اویالایه‌جق صفت و مسلکده بر هیئت جدیده تشکیلی ایجاب ایده‌جك. بونلر یاپیلماز ایسه، مداخلهٔ اجنبیه‌یی داعی بر فلاکتك ظهورینه احتمال ویرلمش اوله‌جق.

ایشته احمد رضا بك و رفقاسی ایله قونوشدیغمز، صدر أعظمه سویلنمه‌سنی تنسیب ایله‌دیکمز مطالعه‌لر شونلردر. مجلس خاصدن چیقوب آیاصوفیه‌یه عسکره نصیحت ایتمك اوزره کیدن شیخ‌الاسلام أفندی‌یی کوردم آنکله — قونو-

شدیغمك نتیجه‌سی عینی ایدی . حسین حلمی پاشا دخی گویا بو طریقی اختیار ایتمش ایدی . باشقه غزته‌لره بو بابده معلومات ویرلمه‌سنی توصیه ایده‌رك باب عالیدن چیقدم .

غزته اداره‌خانه‌سنه عودت ایتدم . بر مدت صوکره عبدالله زهدی بك ایله علی کمال بك کلدیلر . آیاصوفیه‌ده قان دوکولدیکنی ، ایشك آغیرلاشدیغنی اوکرندم . وکلا قاچمشلر ، ییلدیزه کیدوب استعفا ایتمشلر ، خلفلری تعیین اولنمه‌دن صاوشمشلر ایمش . گویا بوکا سبب دخی عدلیه و بحریه ناظرلرینك قتلی ایمش .

حاصلی ایش صوك درجه‌ده وخامت کسب ایتمش ایمش . بو حالده برمؤسسه مقامنده بولنان مطبوعاتجه اتخاذ اولنه‌جق خط حرکتی بندن صورمق اوزره کلدکلرینی سویله‌دیلر .

غزته‌لرجه اتخاذ اولنه‌جق خط حرکت ، قوللانه‌جغمز لسان حقنده اختلافمز یوق ایدی . هپ بالاده‌کی مطالعه دائره‌سی ایچنده ایدك .

باشقه‌جه ایضاح اولنان ییلدیز مسئله‌سی ده حل ایدلدی .

آقشام اوستی زکی بك ایله اوزونجه مذاکرۀ حال ایتدك . ینه مذکور مطالعه دائره‌سنده اوله‌رق استعمال ایده‌جکمز لسان حقنده قرار ویردك .

اولا — مشروطیت أصولنه مربوط أساسلردن هیچ بری فدا ایدلمیه‌جك .

بو أساسلره قارشی هر نه طرفجه حتی سرایجه حرکت کورولسه هر فداکارلغی کوزه آلدیره‌رق غزته ایله تقبیح ایدیله‌جك .

ثانیاً — او أساسلری محافظه ایتمکله برابر بر تدبیر مؤثر اتخاذ و عسکرك نظام و اطاعتی تأمین ایدیلنجه‌یه قدر عاصیلری بر جهتله تحریك ایده‌جك ، غضبلندیره‌جق ، حرکت واقعه‌سنی صراحةً مؤاخذه ایله تجاوزینه وسیله اوله‌جق لساندن توقی ایتمك .

ثالثاً — ظاهراً اوقشار کبی کورونوب ضمناً نظام و انتظام دائره‌سنه رجوعنی ترویج ایتمك . آثار اطاعت و انقیادی کورونجه پارلاق صورتده آلقیشلامق .

بزلر صباحه قدر اداره خانه‌ده قالدیغمز ، اویقو اویومغی جائز کورمدیکمز ، بویله‌جه دوشونه‌رك یورولدیغمز کبی ، طبیعی حکومت دخی اویقو اویویه‌مایه‌جق ، ملت مجلسی کذا ، بو حادثه انشا الله ضررسز ، فلاکتسز کچیریلیر دییور ایدك .

او کون باشسز ، رهبرسز اولان اوتوز قرق بیك کشینك چارشولره ، بازارلره تجاوزله یاغماده بولنمادیغی مقام شکرانده ذکر اولندی . آلمانیه عسکری بو حالده بولونسه ، میخانه‌لره اولسون هجوم ایده‌جکاری سویله‌ندی . شو حالك اسلامیتك شرفی ، عثمانلیلغك شانی اولدیغی تسلیم ایدلدی .

زکی بك بو ماده‌یی یازه‌جق . برنجی سطری اوله‌رق ده

« مقصدمز حرکت واقعه‌یی توصیف و تجویز دکلدر » عباره‌سی یازیله‌جق ایدی .

« انقلاب صحیح » دیدیکمز بنـد بودر . یعنی عاصی عسـکرك خلقه ، چارشی‌یه ، بازاره ، مؤسسات اقتصـادیه‌یه تعرض ایتمکسزین طاغلمغه قرار ویردیکنی تحسین ایتمکدر . فردایه کوره بر نصیحت دیمکدی . مثلا ایرته‌سی کونی خط همایون کلیرسـه اوزرینه طغرا قونه‌جق . حالبوکه (میزان) باشقه وقتده بونی یاپمازدی .

« عساکر شاهانه » دیمه‌مك ایچـون « محمدجکلر » دینه‌جك . پارلاق عنوان ، اهمیتسز حرکات مقبوله کوکلره ایصال صورتنده تحسینلر ایدیله‌جك . فقط أساسـلری محافظه و مدافعه‌ده هر حالده متانت کوستریله‌جك . حتی لسان تدریجاً یوکسلدیله‌رك عصیان یاتیشنجه حرکت واقعه‌نك دخی مخاطره‌لرینی تعداد ایله تنقید و مؤاخذه‌یه واریله‌جق ایدی .

ایشته « انقلاب صحیح » ایله باشلایان (میزان) بندلری شو مطالعاتی حسـابه قویه‌رق صره ایله اوقونور ، ایرته‌سی جمعه کونی ایچون ییلدیزجه ارتجاعکارانه نمایش اجرا اولنه‌جغی حقنده‌کی پنجشنبه شایعه‌سی اوزرینه جمعه نسخه‌سـنده ، بالایه توجیه اولنمش تهدیدکارانه خطاب کوزدن کچیریلیرسه ، بالخصوص دیکر بعض « مقبول » غزته‌لرك او جمعـه کونکی « قوماندان أعظمیلری ، ظل الله‌لری . . . . » مقایسه ایدیلیر ایسه . (میزان)ی

مؤاخذه ایتمك أدبه منافی اوله‌جغندن باشقه . تحسین ایتمه‌مك ایچون دخی اولدقجه مقبول بر جهل لازمدر .

غرض و خصومت بو وادیلره قدر سرایت ایتمش ایدی . جملهٔ توحیدیه‌یی خط دستی ایله برینه یازدیروب ، قسم أولنی آخرندن آیری اوله‌رق کوستروب آنی أللهی انکار ایله تجریم ایده‌جك حاکمك عالم کائناتده بولنه‌بیله‌جکنه نظراً بویله بر «پارتی پری» یه قارشی مؤبد قلعه‌بندلك ایله قورتولمامزه بیله شکر ایتمه‌ك یری واردر ! (٢٧ تموز ١٣٢٥)

أنقاض استبداد ایچنده

کوکل ایستردی، که بزده فضیلتی تقدیر ایتمك وجوبی اوکنده قالمش اولان ذوات ممتازه، بر سببله او وظیفه‌یی ایفا ایده‌مدکلری حالده، هیچ اولمازسه نسیانلرینی فضاحتی تبجیل ایتدکلرینه حکم اولنه‌جق راده‌یه اولسون کوتورمسونلر.

بو حاللر حربیه نظارتنده توقیفمك ایلك هفته‌سنده درلو شکل وصورتلرده توالی ایدوب کیتمشدر.

جمال وغالب بکلرك یاننده بر ساعتدن زیاده قالدم. جمال بك شدتلیجه بر ایکی هجومك ثمره‌سز قالدیغنی کورونجه، واز کچدی لاقیردی أهمیتسز شیلره کچدی.

بر ساعت صوکره «یورکز» دیدیلر. دائره‌دن چیقدق. ایکی کنج ضابط برابر ایدی. بویوك دائره‌نك آرقه جهتندن کچه‌رك مرکز قوماندانلغنه توجه ایتدك. هر اون بش آدیمده بر نوبتجی وار ایدی. پارولالر تعاطی اولنه‌رق کچدك. مرکز

قوماندانلغی نظامیه قپوسنك صولنده‌كی نوبتجی ضابطلر اوطه‌سنه كیردك . اختیار ، قاپوطلی بر ذات یالکزجه کوشه‌یه کهنه اوت مندرك اوزرنده بوزولمش اوتوریبوردی . چتالجه طوپجی لواسی حسین پاشا ایمش . عسكرك استانبول نمایشنه اشتراك ایتمك اوزره كلمه‌سنی تقدیر وتسهیل ایتمش ایمش . آنك ایچون موقوف ؛ بوندن دولایی آیا استفانوسده حرکت اوردوسنك کوچوك ضابطلرندن ، نفر البسه‌سنی اکتسا ایتمش ملازملرندن کوردیکی تحقیردن ، هدف اولدیغی توکورکدن ، یدیکی طیاقدن ألآن متأثر ایمش . ماکنه‌لی کبی دوغریلوب طورمه‌سی بوندن ایمش . . . . .

بزی تحری ایتدیلر . تلاتین برجزدانمك ایچنی بوشالتدیلر . اوچ بشلك بانقنوت ، بر خصوصی سند ، قارت ویزیتلر چیقدی . یرلی یرینه قویوب جزدانی آلدیلر . بر نوت دفتریمی ده آلدیلر . ایچنده یاری یازلمش بر خیلی مهم اشارتلر . مبهم کلمه‌لر واردی . معنا چیقارمغه چالیشه‌جقلری معلوم ایدی .

حالبوکه واپورده ، سوقاقده ، غزته‌نك أثنای مطالعه‌سنده خاطره کلن شیلره عائد مختصر اشارتلردن باشقه بر شی دکلدی . غزته‌مه بند ، فقره ایچون سرمایه ایدی . چوغندن چوقدن استفاده ایدیلدیکی درکار .

جیبلرمده‌کی سائر أوراق دخی آلندی . ایچلرنده أرمنی

(داشناقسوتیون) جمعیتنك ایکی کون أول معلومیـان أفندی طرفندن بکا ویریلن نظام نامه‌سی ده واردی .

آلنان أوراق ونقودی بر پوصله‌یه قید ایتدیلر . ضابطلرك ایکیسی امضالادیلر . بکا ویره‌جکلر ظن ایتدم . ویرمه‌دیلر . بکاده امضا ایتدیردیلر. صوکره آلوب کوتوردیلر. بزی حسین پاشا ایله یالکز براقدیلر .

اشبو حسین پاشا بزم ایچون بر حسن تصـادف اولدی . لطف مخصوص خدا مقـامنده تلقی ایتمکه مجبورم . ذاتاً باشنه کلن فلاکتدن کلیاً سرسمله‌مش بر بیچاره ایدی . اصلنده دخی بك عقللی اولمسـه کرکدر . ضـابطلرك بنی تحری ایتدکلرینه باقمقسزین آنلره خطاباً متصل لاقیردی سویله‌مك ایسته‌یوردی. آنلر ایسه قولاق آصمغه بیله لزوم کورمیورلردی .

— « .... چتالجه‌ده ایکن نیازی بك موقعه کلمش ایمش . حسین پاشا اونك ألنی اوپمش ایمش. نیازی بك تبسم ایله مقابله ایتمش ایمش . آرقه‌سـنده آوجی فورمه‌سنی لابس اوله‌رق نیازی بکی کوردیکندن دولایی حسین پاشا آنی تبریك ایتمش ایمش. نیازی بك بونی حسن قبول ایتدیکی حالده بیلمم نه کبی بر صمان ماده‌سندن ناشی حسین پاشایه غرضی اولان بر میر آلای آوجی فورمه‌سنی تبریکدن پاشانك مقصدی حیدود دیمك اولدیغنی سـویلیه‌رك غمز ایتمش ایمش . فلاکت ده بوندن ایلری کلمش

ایمش . کندیسی قوزی کبی معصوم . نیازی بکه مفتون ایمش .... ایمش .» بیتمز توکنمز خطبه‌لر .

ضابطلر کیتدکدن صوکره بکا خطاباً خطبه‌لر تکرر ایتدی . بر مدت صوکره اوطه‌جی اونباشی محمد کیردی . حسین پاشا اوزون اوزادی‌یه اوکاده خطبه‌سنی اوقودی . آندن استمداده لزوم کوردی . او کیجه ایرته‌سی صباح هر کیم اوطه‌یه کلدی ایسه هپ او خطبه ، هپ عینی استمداد ! ..

مقصدم شکایت دکلدر . عرض شکراندر . چونکه حسین پاشا موقوفاً آیاستفانوسده قالدیغی اوچ کون ایچنده کوردیکی معامله‌لری ده تعداد ایتدی . مشروطیت و مدنیته حرمةً تصویرندن صرف نظر ایلرم . حسین پاشانك باشنه کلن بو فلاکتك بکا بر فائده‌سی اولدی . چونکه بن آنلری او کیجه خبر آلمامش اولسه‌یدم ، ایرته‌سی بازار و بازار ایرته‌سی کونلری کوردیکم معامله‌لره منطق ، حکمت ، اعتدال دائره‌سنده مقابله ایتمش اوله جقدم . او ایسه محض فلاکت اوله بیلیردی . چونکه او کونلرده حربیه نظارتنده منطقدن ، اعتدالدن ، حتی انسانیتدن أثر یوقدی . مهاجرت عمومیه دورینك بر هنکام مخصوصنده ایدك .

حسین پاشایه تسلی ویرمکه چالیشدم . بو صورتله کشاد اولنان « واعظلکم » ایرته‌سی صباحدن اعتباراً باشلایوب

آقشامه قدر یکرمی بی کچن دیکر موقوفلره خطاباً دوام اولنه‌رق هفته‌لرجه امتداد ایتدی .

بونکله ابتدا بن اویالاندم . بر چوق شکر و منتی جلب ایتدم . عسکرك دخی ایلك کونلر بوندن دولایی حدتی ، اوچنجی کوندن صوکره حیرتی ، اك صوکره حرمتی جلب ایتمش اولدم .

هله بهجت پاشا زاده حقی بك ایله اسمنی حرمةً کتم ایده‌جکم بر ایکی ذات محترم واعظلکمه چوق بورجلی اولسه‌لر کرکدر . بو مدیونلرك عددی بلکه یکرمی یی کچمشدر ... [*]

کیجه ایی ، کوتو اویودق . صباح اولدی . « زیارت » باشلادی . ایلك زیارت هنکامنده اوطه ده آلتی « مرتجع »

[*] بیچاره حقی بکه اوکونلرده ایتدیکم خدمت أغلب احتمالدرکه دیوان حربجه علیهمده استعمال اولنان آثارمك ایچنده أك زیاده بنی « مسئول » ایتمکه شایسته بر حرکت تشکیل ایتمشدر . واقعا « خصوصی » بر غزته اداره‌خانه‌سنك یاغماسنه کویا اشتراك ایتدیکی ایچون رتبهٔ بالا رجالندن بر آدمك مشروطیت نامنه آصیله بیله‌جکی احتمالی کیمسه‌نك خاطرینه کله میه‌جك قدر بعید عد ایدردم . بو کون ایتمه‌یورم . چونکه تاریخ فروشلغم « فعلاً » تکذیب ایدلمش طوریور . حقی بکی بالتسلیه چیلدیرمقدن محافظه ایتدم اعتقادنده‌یم . حالبوکه چیلدیرمغه براقش اولسه‌م طبیعی آصیلامایه بیلیردی . بو ایسه بیلمیه‌رك حقی بکك آصیلمه‌سنه سبب اولدم دیمکدر . بونك جزاسندن قورتولمه‌نك یولنی تحری‌یه مجبوریت حس ایله‌یورم .

موجود ایدك . زیارت ایدنلر فسلی ، کلاهلی قاریشیق ایدی .
اللرنده تفنك ، بللرنده قصاطوره ، آرقه‌لرنده نفر ألبسه‌سی .
لکن یوزلری ، بیقلری ضابط اولدقلرینی کوستریوردی .

شتومك غلظتی ، تجاوزك شدتی ، حرکتلرینك مناسبتسز-
لکی هر بر وصفك فوقنده ایدی . کویا بزلره تجاوز ایتمك
قصدیله سلطان حمیدك شخصنه، عرضنه ده تجاوز ایدیورلردی .
حتی بونی یاپانلرك چوغی بولغار ، روم کوکلیلری ایدی .
صفت حکومت، عثمانلی خاندانه منسوبیت، پیغمبره خلافت ...
حاضر بولنان ضابطان طرفندن حسابدن قاچیریلیوردی .

— ... «بونلره أکمك و یرمك ، صو و یرمك جائز دکل.
آچلقله کبرتملی ... بو خائنلر سونکی ایله پارچه پارچه
ایدلملی ... » [**]

انا، عورت، سلسله‌یه سوکر.. کیمی تفنك ایله نشان آلیر،
کیمی سونکویه طاورانه‌رق هجوم ایدر. کیمی دیپچك ایله راست
کله اورور ....

طاش قشله قوماندانی طوپال اسماعیل بکه حواله اولنان
تفنك دیپچکی قولندن صیریلوب دیواره تماس ایتدیکی وقت
خرجلی دیواردده اوچ پارمق درینلکنده بر یاره پیدا ایتدی.

بر ملازم لوا حسین پاشایه ایکی طوقات ، بر تکمه اوردی ،
ایکی دفعه یوزینه توکوردی . طوپخانه‌لی بر بیکباشی بیدیکی بر

[**] حقیقةً اون آلتی ساعت بر شی ویرمه‌دیلر یا!

قصاطوره ترسندن دولابی حکیمك تداویسنه محتاج اولدی . حتی حیاتی بیله تهلکه ده ایکن . حکیم طلبی ابتدا قباحت عد ایدلدی !

آمدی خلفاسندن حقی بك أك زیاده هدف تعرض اولمش ایدی . قباحتی کویا [شورای امت] مطبعه‌سنك یاغماسنه اشتراك ایتمه‌سی ایدی . شدتك بو وجهنه کوره متجاوزلرك جمعیت غیرتله متحرك اولدقلری آشکار ایدی . ذاتاً بو حال بونجه اعلاناته ، تأميناته رغماً نهایته قدر دوام ایتدی . جمعیتك سوزی یوق . فقط هپ آنك اکمکنه یاغ سورلمك نام و شانی وقایه ایتمك فکری پك ظاهر ایدی . وطن ، مشروطیت ، قانون ایکنجی درجه‌ده قالیورلردی .

راغب پاشا ، الیاس بك ، بن ـ یالکز اوچمز هر نصلسه تجاوزات فعلیه‌دن مصون ایدك . اوطه‌نك باشنده قپونك اوزاغنده بولنمه‌مزدنمی ، یوقسه باشقه سببدنمی کسدیره‌مدك . ذاتاً قارغشه‌لق شکلنده واقع اولان بو تجاوزلر تدقیق ایدیلنجه ، « انتظام » دن خالی اولمادیغی مشاهده اولنوردی . متجاوزلرك قوت وعددینه کوره اوطه‌یه « شفاعتجی » لرده کیرردی . بازار وبازار ایرته‌سی کونی (میزانجی) نی طابور طابور « زیارت » ایدرلرکن ، نظامیه قپوسنك طیشاریسنه اولدن برزنجیر سونکولی دیزلمش ایدی .

سونکولیلرك طیشاریسنه طوپلانیر . پنجره اوکنده بولنان

بزه دیسقورلره باشلادیلر . آق بیقلی بر آرناؤود کوکللیسی
نه کوك صو درسنده ایتمدیکم چابقینلی براقدی . نه یالیده
سورمدیکم صفایی ، نه ده کریته‌لرمله کزمدیکم سیر یرلرینی .
آته بینوب وقتیله قیره چیقمهم بیله قباحت اولدی . بسبللی
حریف کوك صوده باغچوانلق ایتمش ، اسکیدن طانیورمش . نیم
بو قباحتلرمی صایدقدن صوکره «حمیت مجسمه» اولان برذاتك
همشیره‌سنه غزته‌مده تجاوز ایتمك کستاخلغنی قبه یایدی .
حال بوکه او دیدیکی همشیره حقنده (میزان) ده کلمهٔ واحده
یوقدر . بو سکوتم جالب دقت و بعض کیمسه‌لرجه موجب
شکایت بیله اولمشدی . چونکه بر آرهلق او ماده بوتون
غزته‌لرده حق نیازی بکك مکتوبنه بیله سرمایه اولمش ایدی .
بعض مطالعات مقبوله‌یه مبنی سکوتی احتیار ایتمش ایدم .

بوندن شو مستبانکه بزم مخاطبمز اسکیدن بنی بیلیور -
مش ، اما یکی «معرفتلر»م حقنده باشقه‌لرینك تلقیناتنه مظهر
اولمش !

نمایشلره نهایت ویرمك اوزره پنجره و پرده ایندیریلیر .
طیشاریده کورولتی چوغالیر . بر ضابط کلیر . پرده‌نك ،
پنجره‌نك آچیلماسنی امر ایدر .

پنجره آچیلیر . اوکندن چکیلیرسکز . ینه ضابط کلیر . پنجره
اوکنه سزی سوق ایدر . نمایشجیلر چوغالیر . پنجره ایله
اکتفا ایتمزلر . چونکه بك ده مواجهه‌ده دکل . قپویه ،

طیشاری‌یه ایسترلر. چیقمامق ایسترسکنز. اولماز. چیقارسکنز. آللرکنزی قووشدیره‌رق، کوکسکنزی کره‌رك عزمله عطف نظر ایدرسکنز. اولماز. سوز سویلرسکنز. مثلا:

— «خصومتکنزك شدتی خالص اولدیغکنزی کوستریور. أثر حمیت اولدیغی ایچون شایان تبریك کوردم. بوکون ایش آرتق دیوان حربه تودیع ایدلمشدر. حکماً حقیقت تبیین ایده‌جکدر. او وقت معصومیتم میدانه چیقارسه عینی شدتله لهمه تبدیل فکر و حسیات ایتمش اولورسکنز. بوندن امین اولدیغم ایچون سزه کوجنمیورم، شمدیدن عفو ایدیورم»

دیرسکنز. اولماز! تحریك ایتمش اولورسکنز. چونکه «معصوم اولمغه حق» کز یوقدر! اصحاب زمانك دفترنده محکومسکنز!

حاصلی سکونت، متانت، مردلك... عثمانلیلق بزه ایتمیور. او کونکی بزلرك مطلوبی ذلت و مسکنت ایدی. بزده او متاعی کوره‌مدیکجه قیزیورلر، کوکورییورلردی...

بر آره‌لق اوطه‌مزه قهرمان زمان اولان نیازی بك کلدی. یاننده اوچ آرقه‌داشی واردی. بزه خطاباً سرزنشلر، تأسفلر ایتدی. «او کوزل، پارلاق ماضی‌یی بو صورتله لکه‌لدیکمه» آجیوردی.

حقمده‌کی ظنك سوء ظن اولمق احتمالنی سویله‌دم. دیوان حربك قرارینه قدر حکم ویرمك ایچون عجله ایتمه‌سی لزومنی

اخطار ایتدم . ویریله‌جك حکم حقمك نصفنی کتم ایتسه بیله ، بقیه‌سنك بکا وکندیسنك اسکی حسن ظننك ادامه‌سنه کافی اوله‌جغنی علاوه ایتدم .

رفقاسندن بری — حمیدوفدن آلمقده اولدیغك آیده بیك لیرانك بشیوزینه راضی اولمق دکلمی ؟ یاغما یوق !

بونی سویله‌ین سوز ایله اکتفا ایتمه‌دی . سلاحنه طاوراندی . دیکری ده دیدی که :

— براق ! ملت آنك جزاسنی ویره‌جکدر . هم ده ایالك قافله ده آصوفیه میداننده ، احمد رضا بکك پنجره‌سی اوکنده صاللاندیره‌جقدر . نیازی بك بوکا قارشی برشی دیمکه لزوم کورمه‌دی .

حاصلی اوکونك مهاجملرنده برصفت وقیمت تخمین ایتمك اوزره فکرمی خاطرات تاریخیه‌مه سوق ایتدم .

قارطاجه‌نك قیام ایتمش کوکلیلرینك حرکاتندن ، ماریئوسه قارشی قیام ایدن سیللا عسکرینك ، یاخود بك صوکرەلری آلمانیه پروتستانلرینك رومه‌یه دخوللرنده اظهار ایتدکلری طورلردن ، وقتیله بزم قازان دویرنجیلرك ابراز ایده کلدکلری زوربالقلردن برخیلی شیلر مشاهده ایتدم . لکن مشروطیتی صیانت ایتمك اوزره قیام ایدن حریت اوردوسی أرکاننه لایق برادا کورمه‌دم .

هرشیدن زیاده بوندن دولایی قلبم مضطرب اولدی .

کندیمی اونوده‌رق وطنك حال و استقبالنك نه کبی ورطه‌لره معروض قاله‌جغنی تأمل ایله تترددم .

شو أحوالدن مجروح اولان فکر و قلب برمدت ایچون اولسون کندینی اونوتمقدن، أوده کیلرك خلجانی، أندیشه‌لرینی دوشونمکدن خالی قالمایور . آنلرك دردینی تخفیف ایتمك وظیفه‌سنی حس ایدییور . مثلا : شویله بر قارت پوستال یازوب لطفاً پوسته‌یه ویرلمك رجاسیله نوبتجی ضابطه ویردییور :

« یاوروجقلر . مراق ایتمه‌یکز . کیف و راحتکز ده اولیکز . صحتمز ، راحتمز یرنده‌در . قانون و نزاکت دائره‌سنده حسن معامله‌دن دولایی ممتدارم . هر بر شائبه‌دن مبرا اولدیغمز ایسه سزجه معلومدر . بونك ایچون آلنمز آچیق ، باشیمز یوقاری اوله‌رق یقینده قاوشمه‌مز مقرردر »

حالبوکه بالاده‌کی تجاوزلره هدف اولمقدن زیاده « واجب » اولان شو یالانك اختیاری صره‌سنده سیکیرلر فضله کریلیر ، قلب فضله تترر ایدی !...   (٢٥ نیسان ١٣٢٥)

جرمه جزا دكل ، جزايه جرم تحريسى

كوكل ايستردى‌كه بر قانونسزلغى ، قانون ونظامه قارشى عصيانى حقيله رفع ايتمك اوزره فوق‌العاده بر عرفه بيله لزوم حس ايدن أركان حكومت ، قانون أساسى ايله معاً بالجمله قوانينك أحكامنه فاحش صورتده تجاوز ايتمك جائز اوله‌میه‌جغنى بيلمش اوله‌لر .

(ميزان) ايله صاحبى أولدن «محكوم» ايدى . حكم واقعه بر صورت ويريلوب موقع اجرايه وضع ايتمك لازم كلمش . «أيهاالعلما» ايله «انقلاب صحيح» قپولرينى چالديلر . «أيهاالعلما» محررينك ٣١ مارت حادثه‌سنى ترتيب ايدنلر مياننده بولنمق ايجاب ايده‌جكى كويا شك وشبهه كوتوره‌میوردى .

او قپودن كيريله‌جك ، مطلوبه واريله‌جق ايدى . بندك باشقه شيئه عائد وتصادفى اوله‌سى احتمالى متصور دكلدى . آنك ايچون ابتدا آكا صارلديلر .

جويزك ايچى قوف چيقدى . فضله اوله‌رق آنكله مشغول اولنديغى صره‌ده بر غزته بندى نه قدر آغير اولورسه

قانون أساسینك تأمین ایتدیکی سربستیٔ مطبوعات دائره‌سندن چیقه‌میه‌جغنی ایچون آنك «قانوناً» مدار اتهام اوله‌میه‌جغنی آکلاشلدی . بونك ایچون باشقه مدارلر تحری اولندی .

(سربستی) اداره خانه‌سنك حین تحریسنده بر قارت ایله بر پوصله بولنمش. ایکیسی ده بنم طرفمدن یازلمش ، امضالانمش. مأللری ایجه احاطه اولنه‌مامش . اوزرلرینه بر چوق خیالات عطف ایدلمش او خیالات حقیقتده قلب ایدیلنجه بکا قارشی سلاح اوله بیله‌جك بر وثیقه شکلنی آلمش اولیور . مذکور قارت شودر :

«بونی تقدیم ایده‌جك اولان خواجه افندی فاتح درسعاملرندن بر ذات محترمدر . أثرینی بکندیکم حالده جاهد بکدن دولایی معذرتمی بیان ایتدم . کندی التماسی اوزرینه سزه تقدیم ایدییورم . فاتحك اوته‌دن بری استانبول افکار عمومیه‌سنه حاکم اولدیغی معلوم عالیلریدر . آکا کوره معامله بیوره‌جغکز درکاردر . »

شو بالاده‌کی افاده‌دن مهم شیلر چیقارمق ایسته‌دیلر . مولان زاده و فاتح خواجه افندیلری ایله بالاتفاق فساد چویرمکده اولدیغمزه قناعت کتیردکارینی سویله‌دیلر . تبسم ایتدك . حقیقتی ایضاح ایله‌دك . مسئله پك بسیط ایدی .

حسین جاهد بك مکتب ملکیه‌لی ، یعنی بنم سلامت وطن عشقندن باشقه هیچ بر حرص و أمله مجلوب و مغلوب

اوله‌میه‌جغمی بیلیر طاقمدن اولدیغی حالده هر بر تأویل و توصیف دونده بر مقاله ایله حقمده بر تجاوز فاحش اختیار ایتمش ایدی .

شو ارتکاب فاحش اوزرینه کندیسی ایله غزته‌سنی (میزان) ك مخاطبلری دفترندن سیلمش ایدم . بر مدت صوکره (شورای امت) ایله (سپر صاعقه) دخی عینی معامله‌یه اوغرادلمش ایدی .

قرعه قاچاقلرینه عائد (طنین) ك بر بندینه جواباً خواجه افندی کوزل بر مقاله یازمش ، (میزان) ه کتیرمش ایدی . مذکور غزته ایله محررندن بر مدتدنبری بحث ایتمدیکمی و ایده‌میه‌جکمی بیان ایله اعتذار ایتدم . خواجه افندی اوزه‌نه‌رك بندی یازمش . نشرندن صرف نظر ایتمك ایسته‌مدی . (سربستی) یه اولسون توصیه ایتمکلکمی رجا ایتدی .

ایشته او قارت شو بسیط التماسك دوز ، بسیط قبولندن باشقه بر شیٔ دکلدر . قارتك اوزرنده تاریخ یوق . فقط (طنین) ك «قرعه قاچاقلری» حقنده‌کی تجاوزی ، درت کون صوکره (سربستی) نك «فاتح درسعاملرندن» امضالی آکا جوابی میدانده ! بونکله برابر کیفیت مختلف تاریخلرده اوچ دفعه هیئت تحقیقیه‌یی اشغال ایده‌جك قدر مهم کوروندی .
غزته‌لر ایسه فاتح قبه‌سنك آناختاری (!؟) دیه‌رك هذیانلره قدر واردیلر !

«وثیقهٔ دیگر» اولان پوصله دها بسیط ایدی : (لوانت هرالد) غزته‌سی بر بند یازمش . جمعیتك مسلکنی کوزل توصیف ایتمش . (میزان) ه درج اولنمق اوزره محررلرمزدن بری آنی ترجمه ایله‌مش. لکن حسین جاهد بك وطنین حقنده حرف واحد سویله‌مه‌مك امرندکی قرارمه راست کلمش ، عینی سبب و صورتله (سربستی) یه کوندرلمش ! بوده باره ایتمه‌دی .

باشقه وثیقه‌لر ایسه ... یوق ، یوق ، یوق !

مولان زاده ایله خفی اتفاق و فساد اسنادی دیکیش طوتدیره‌مادی . حربیه نظارتنده رمضانده‌کی موقوفیتم اوزرینه بوتون غزته‌لرك بی أدبانه تجاوزلری اوزرینه یالکز مولان زاده‌نك مدیر مسئولی بولندیغی (حقوق عمومیه) بونلره اشتراك ایتمه‌مش، لهمده اوچ درت سطرلق مطالعه یازمش ایدی . مرحوم حسن بکك غیرتی أثری ایدی. مؤخراً رفعت و حسن بکلر (سربستی) بی تأسیس ایتمشلردی . (میزان) قاپالی ایکن ، سوق غیرت ایله یازمقدن کندیمی آله‌مادیغم مطالعه‌لرمی (سربستی) یه ترجیحاً کوندرمه‌مه یکانه سبب بو استثنا حالی اولدیغی آکلاشلدی .

کامل پاشانك سقوطی صره‌سنده شهزاده باشنده مولان زاده طرفندن ترتیب اولنمش اولان قونفه‌رانسده بنم ده سوز سویله‌یه‌جکم اعلان اولنمش ایکن ، بنم نکولم ، او آقشام قیل و قالی ، نمایشلری موجب اولمش ایدی . بنم خبرم و موافقتم

اولمقسزین او اعلانك نشر ایدلدیکی ، خبر آلیر آلماز اثریله بر غلیان أفکار صره‌سنده قونفه‌رانس اجرا ایتمك مخاطره‌لی اوله‌جغندن بحثله کندم اشتراك ایتمك شویله طورسون ، حتی توصیه‌می قبول ایتمه‌یه‌رك کندیلری اجرا ایدرلرسه « وطنك سلامتنه سوء قصد » دن کیفیتی تجرید ایده‌میه‌جکم ایچون ، کندیلری ایله قطع الفت ایتمکه مجبور اوله‌جغمی غلبه‌لك ایچنده سویله‌یوب بوغاز ایچنه کیتدیکم تبین ایتدی .

درسعادت انتخابی و « اتحاد محمدی » نامزدلکی جهتیله ده آریجه مولان زاده‌یه کوجنوب همان قطع مناسبات ایلدیکی فعلاً ثابت اولدی .

ایچه بر اختلال رنکنی آلمش اولان « فرح تیاتروسی وقعه‌سی » حقنده حرف واحد کچمه‌دی ! چونکه ویره‌جکم جوابدن احتراز ایتدیلر . مسلك متخذ جمعیتك ٣١ مارت وقعه‌سی کبی بر فلاکتك حصولنی بادی اوله‌جغنی تجارب تاریخیه یاردیمیله تخمین ایتمش ، احتیاط و نزاکتله ، ایکی بیك سنه مقدمکی رومه‌دن بحثله ایماءً مخاطره‌نی انظار تمیز و انتباهه عرض و ایضاح ایله‌مش ایدم . بحث ایتسه‌لر ، قیام عسکری‌یه کیمك بیله‌رك ، یاخود بیلمیه‌رك طالب اولوب ، کیمك آنی منع ایتمك غیرتنه دوشدیکی و بوندن‌دولایی یوزلرجه ره‌وولوه‌ر آغزینه هدف اولدیغمی سویلیه‌جك ایدم .

آوجی و سائر طابورلری موقوفلرندن زنجیر بند چاوش

ونفرلر گتیریلوب بولندیغم اوطه‌ده طولاشدیرمشلر ایدی .
کورمدکلرینی ، طانیمادقلرینی سویله‌دیلر .

سرای ایله کلیاً قطع مناسبات ایتدیکم ، حتی بو سببله جمعه سلاملغی بحثنی بیله (میزان) دن طی ایتدیکم عبدالله زهدی بکك مناسبتسز افاده‌سندن متولد بر مسئله‌دن دولانی صراحةً میدانه چیقدی . . .

« جمیل منلا ، نظیف سروری بك وشرکاسی » خیالنك بزه تعلق ایدن یری اولمادیغی ایکنجی دفعه اوله‌رق تصدیقه مجبوریت حاصل اولدی .

اك چوق امیدلر علما ایله خفی جمعیت تشکیل ایتدیکمه و« اتحاد محمدی » یه اولان رابطه‌لریمه عطف ایدییورلردی . اتحاد محمدی اعضاسندن عبدالله ضیاءالدین أفندینك صیقجه (میزان) اداره خانه‌سنه کلوب گیتدیکنی‌ده بوکا حمل ایدییورلردی .

اویله جمعیتدن ، اویله رابطه‌دن قطعیاً أثر یوقدی . أثر آرارلرکن عکسنه سندلره تصادف ایدرلردی . واقعا عبدالله ضیاءالدین افندی (میزان) اداره‌سنه کلیر ، کیدردی . منور فکرلی بر خواجه‌در . بندیازار ، تعاطیٔ افکار ایدردی . مشروطیتك محسناتی حقنده بین العلما فکر انتشارینه خدمتی سبق ایتمش و ایدییوردی .

عبدالله ضیاءالدین أفندینك استجوابندن باقیكز نه نتیجه چیقدی .

بر كون ضیاءالدین افندی ایله اداره خانه‌ده شویله محاوره كچمش ایدی . كه استنطاق دائره‌سنده تكرر ایتدی .

ضیاءالدین افندی — بزی‌ده یازدیلر . بوكون بزده داخل اولدق .

بن — نره‌یه داخل اولیورسكز ؟

ض — اتحاد محمدی جمعیتنه .

بن — أبی خلط ایتمشسكز !

خواجه أفندی جداً آلندی . جهراً وقولاً ایضاحات طلب ایتدی .

بن — درویش وحدتی‌یی بن بر كره كوردم . (میزان)ك تعطیلی زمانی ایدی . رساله ایچون محمود بك مطبعه‌سنه اوغرادیغم صرده كلوب بنی كورمش ایدی . مصرده چیقان (میزان)ه موزعلك ایتمش ، اسكیدن برو احرار ایله برابر ایمش . كندینی بویله‌جه توصیه ایتدی . صوكره‌ده بر غزته نشر ایتمك تصورنده اولدیغنی سویله‌دی . فكرمی صوریوردی . (میزان) كبی قدیم ومسلك مسلم صاحبی برغزته آنجق مصرفنی قورومق درجه‌سنده اولونجه . بویوك و سرمایه‌سز یكی برغزته تأسیسنك بیهوده بر زحمت اوله‌جغنی جوابنی ویردم . بو جوابمده‌كی اصل

نقطهٔ استنادم یکی بر غزته چیقاره‌جغی دین ذات ایدی . بن آنی اوقدر محدود فکرلی واهمیتسز کوردم .

شمدی بو ذات بر جمعیت تشکیل ایدییور . جمعیته بویوك بر نام ویرییور . رئیسمز حضرت رسول اکرم ، مسلکمز دخی شریعت مطهرهٔ محمدیه‌در دیور . آثار خفت شو ادعای اصلیده بیله مشهود اولان بر جمعیته عقلی باشنده چوق کیمسه‌لر کیره‌من .

آنجق بر قاچ یوز کندیسی کبی موازنه‌سزلر کیره بیلیر . هایدی بول کیسه‌دن دوغرایه‌لم . بش بیك ، آللی بیك ، بش یوز بیك ، حتی بش ملیون آدم کیردی فرض ایده‌لم . کریده ایکیوز ملیون مؤمنی خارج عد ایتمك نه دیمك اولدیغنی ، اوله‌جغنی دوشونه‌مدیکزمی ؟ آنلری خارج عد ایتمك ، آنلری تکفیردن اوزاق دوشمز . بر مؤمن ومسلمی حقسز تکفیر ایتمکدن دخی کفره یقین بر شی چیقار ظن ایدرم . . . .

عبدالله ضیاءالدین افندی زیاده صیقلدی . تری سیلدی . باشنی اکدی . نه‌دن صوکره حقمی تسلیم ایتدی . دفتردن اسمنی چیقاره‌جغنی سویله‌دی .

درویش وحدتی ایسه معروف بر خواجه افندینك اسمنی دفتردن چیقارمق ایسته‌مه‌مش . رجا ایتمش ، طاتلی مواعیدده بولونمش ، عنادی حالنده تشهیر ایده‌جکنی ایماءً بیان و تهدید ایله‌مش .

طوتلمش اولان خواجه أفندی کاه قضایه رضا کوسترر ، کاه وحدتینك اطرادسزلقلرندن متأثر اولەرق غلیانه کلیر ؛ إستعفا ایدر . استعفاسنك (وولقان) ایله نشرینی طلب ایدر . وحدتی مخالفت ایدر. خواجه افندی استعفاسنك (میزان) ایله نشرینی التماس ایلەر . دخولندن بحث ایتمەمش اولان (میزان)ك خروجنده دخی بحث ایتمك ایستەمیەجکی جوابی ویریلیر . یعنی وحدتی ایله (وولقان) بحثنی (شورای امت) و (ظنین) بحثلری کبی (میزان) ە صوقق ایستەمەدیکمی سویلەدم .

بونلر هپ عنعنەسیله هیئت تحقیقیەجه استماع و تسجیل ایدیلیر .

برکون مستنطق ایله آرەمزده شویله بر محاوره کچر .

س — سز أندرونلی لطفی أفندی‌یی طانیرمیسکز ؟

ج — خاطریمه کلمەیور . وقتیله اوروپایه کیتمزدن أول بر طاغستانلی مناسبتیله أندرونه اوغرادیغم اولوردی . او وقت طانیدم ایسه بیله اونوتمش اوللی‌یم . خاطریمه کلەدی .

س — خیر . دیدیکم هنوز کنجدر. هم ده ایی بیلمەکز لازمدر .

ج — او حالده اسماً بیلمیوب شخصاً بیلیورم دیمکدر . چونکه اداره‌یه مراجعت ایدنلرك کثرتندن بویلەلری ده چوقدر .

س — درویش وحدتی طرفندن سزه شو یقینلرده کیمسه کلوب کیتدیمی ؟

ج — آنك نامنه کنج بر چوجق ایکی دفعه کلوب کیتمشدر . اوزونجه بویلی ، اسمر بر آدمدر .

س — کورسه کز طانیرمیسکز ؟

ج — طانیرم .

شو سؤالر کمال اهمیت و اعتنا ایله ایراد اولونیوردی . حاضر بولنانلرده معتاددن چوق فضله اوله‌رق قولاق ویرییورلردی . تبسم ایتمکدن کندیمی آله‌مادم . چونکه « طاغك فاره‌یه حامل اولدیغی » حقنده‌کی فرانسز قول مثلسی خاطریمه کلدی .

واقع اولان بر اشارت اوزرینه بر زنجیر شاقیردیسی قوپدی . آغیر ، مهیب بر شاقیردی ایله پك آهسته اوله‌رق بری حرکت ایدییوردی . اوطه‌یه کیردیکم قپونك صاغنده قرانلق ، کوچوك بر آره‌لق وار . کورولتی اوراده باشلادی . تدریجاً یاقلاشییوردی . آرقه‌م دونوك ایدی . نه اولدیغنی کورمه‌دم . زنجیر کورولتیسی طوردی .

س — بومیدر سزه کلن آدم ؟ دنیلدی .

دونوب باقدم . ابتدا کوزلریمه زنجیرلر چاربدی . قالین بر زنجیر اوموزلرندن یره قدر صارقیور . ایکی الیله آصیلوب

يرده سورونمکدن آنی منع ایتمکه چالیشیوردی . دیکر بر زنجیرده آیاقلرینی بربرینه ربط ایدییوردی .

یوزینه باقدم . یناقلری چوکمش . کوزلری قان چناغنه دونمش . طاقتسزلقدن یأس مجسم حالنه کلمش ایدی . کوزلرم کوزلرینه تصادف ایدنجه استمدادکارانه زنجیرلرینه نظریمی جلب ایتدی .

شو وحشی منظره واقع اولان سؤاله جواب یتشدیرمکدن بنی منع ایده‌مدی . لکن سؤال ایله جواب آره‌سنده قرون وسطانك انکیزیسیونلرندن بدأ ایله قرون اولی و چین وحشتلرینه قدر اولان انحرافلری فکر تأثرمه احاطه ایتدیرمکه ، (أشاخود) اوزرینه چیقمقده بولنان مادام (رولان) ك فریادینی قلباً تکرار ایتمکه موفق اولدم .

ج — اوت بودر . لکن اسمنی صورمادم . حالا ده بیلمه‌یورم .

س — أندرونلی لطفی افندی بودر .... بو آدم سزه نه ایچون کلدی ؟ نه سویله‌دی ؟ سز نه یاپدیکز ؟ نه سویلدیکز ؟ بونلری تمامیله ایسته‌رز . مسئله‌نك مهم جهتی در . دقتله برر برر سویله‌ییکز .

ج — بنم سویله‌یه‌جکم پك طبیعی ، پك عادی شیلردر . ظن ایتمم که سزجه ده فضله براهمیتی محتوی اولسون . مع مافیه

اولدیغی کبی سویلیه‌یم . شاید اهمیتسزلکنه بناءً خاطرمدن چیقمش شیلر بولنورسه اخطار اولنور ، بن‌ده اکمال ایدرم .

بو آدم بکا ایکی کره کلدی . برنجی دفعه مارت ٣١ تاریخنده آقشام اوستی پك مشغول اولدیغم صره‌ده قولاغمه بری أکیلوب «سزی بر آز تنهاجه کوره‌بیلیرمی‌یم» دیدی .

باقدم : بیلمدیکم بر کنج — یعنی شو آدم ایدی . تلاش ، استرحام ایله سویله‌یوردی . قالقدم . یاننده‌کی تنها اوطه‌یه کیتدك . «وحدتی افندی اتکلریکزدن اوپیور . نه یاپه‌جغنی شاشیردم . بکا لطفاً عقل اوکرتسون . نه خط حرکت اتخاذ ایتمك لازم کله‌جکنی سویله‌سون دیه یالواریور» دیدی .

«درویش وحدتی بدلاسی اورته‌لغی آلت اوست ایتدیکی صره‌ده نره‌ده ایدی ؟ کیمدن عقل ایسته‌یوردی ، او وقت کیمدن خط حرکت ایسته‌دیسه شمدی‌ده آنلره مراجعت ایتسون» دیدم . بونی پك سرت اوله‌رق سویله‌دم . فضله بر شی سویله‌مکسزین قالقوب کیتمك ایسته‌دم . عجز واسترحامی اظهار ایدرك بر طورله بو آدم اللریمه صارلدی ، یالواردی . متأثر اولدم . خالصیتی پك آشکار ایدی . بونك نزرینه آیاقده اوله‌رق دیدم‌که «مشروطیت ، قانون أساسی بو مملکتك جانیدر . بو کونکی عصیان عسکری ایسه او جانه صاپلانمغه مستعد بر خنجردر . شو ایکی أساسی بر لحظه خاطرندن چیقارمیه‌رق ادارهٔ لسان ایتسون . بلکه بو سایه‌ده ایتدیکی

خلطلرك ولو بر قسم جزئیسنی اولسون کندینه عفو ایتدیره‌بیلیر » .

بونك اوزرینه آیریلوب اوطه‌مه کیتمکه طاوراندم . ینه أللریمه صارلدی . نصیحتمی حقیله تصور ایتمکده قصور ایده‌جکنی ، دیکر طرفدن وحدتی أفندینك کندیسنه اعتماد ایتمیه‌جکنی بیانله بنم طرفمدن مختصراً بر شی یازلمه‌سنی رجا ایتدی .

قورشون قلم ایله اوزاتدیغی کاغدك اوزرینه « مشروطیت دائره‌سنده اطاعت کامله‌ٔ عسکریه‌نك تأمینی » عباره‌سنی یازدم ، آنی ألنه ویردم ، آشنالق بیله تعاطی ایتمکسزین اوطه‌مه کیردم . برنجیسی بودر .

ایکنجیسی ایسه حرکت اوردوسنك آیاستفانوسدن حرکت ایتمك اوزره بولندیغی پنجشنبه کونی کیج وقتده ایدی . ینه بو آدم کلدی . « وحدتی أفندی نه یاپه‌یم دیه سزه صوریور ، عقل اوکرتمه‌سی ایچون یالواریور » دیدی .

جداً حدتلندم . « طاشلك هانکیسی سرت و سیوری ایسه وحدتی أفندی باشنی آکا اورسون » دیدکدن صوکره « هم ده ایکی ده برده بکا مراجعت ایتمه‌سنده نه معنا ، نه مناسبت وار ؟ » دیه‌رك قوغدم .

ایشته اولدیغی ، اوله‌جغی بو قدر در . . . .

مستنطق بك صولنده ، ماصه باشنده اوتوروب دفتر

قاریشدیرمقله مشغول اولان بر بحریه‌لی‌یه دوغرو دوندی . کوزلریله استفهام ایتدی . «عینی کبی ، اساساً عینی» جوابنی آلدی .

واقع اولان اشارت اوزرینه ینه زنجیرلر شانغیرتی قوپاردی . بیچاره آدم سوروکلندی . چیقدی . بز ایسه باشقه قوزیلری کودمکه دوام ایتدك .

کویا بك مهم و اعدامزه زمین اوله‌جق اولان اشبو سلاحنی جرح ایده‌مدی . بالعکس طرفمدن آنلره دوغری متوجه بر قالقان شکلنده دیکلدی . قالدی .

⁂

اوچ کون صوکره :

س — سز بر آردلق باش مابینجی نوری پاشانی کیدوب کوردیکزمی ؟ أمرکزه حاضر اون بش بیك سوخته وار . پادشاه نه وقت ایسترسه آنلر واسطه‌سیله مشروطیت اصولنی قالدیرمغه حاضرم دیدیکزمی ؟

ج — واقعا نوری پاشایی کوردم ، قونوشدم . لکن او دیدیککز شیلری سویله‌مدم . سویله‌دیکم سوزلرك مفادی بالعکس سویله‌دیککز سوزلرك ضد کاملی ایدی دیه بیلیرم .

س — نوری پاشا کاوب ده بویله‌جه شهادت ایدرسه نه دیرسکز ؟

ج — ایجاب ایدن جوابی ویرمکده ألبته قصور ایتمم.
برده ناموسلی آدملر میاننده دفترمده مقید اولان اسمنی طی
ایتمکه مسارعت ایلرم. فضله اوله‌رق «حریت وادیسنده بر نجۀ
استبداد» عنوانی آلتنده نشر اولنمش بر رساله‌م واردر. آنی
اوقومش اولسه ایدیکز، بو سؤالی بویله‌جه ایراد ایتمکده
محذور کورردیکز، پاشا حضرتلری!

س — بن او رساله‌یی کورمه‌دم: بیلمه‌یورم.

ج — بوکبی ایشلرده هرشیئی بیلمك، کورمك لازمه‌در.
چونکه مسئولیتك ایکی طرفلی اولدیغی معلوم دولتلریدر.

اشبو مقدمه دیوان حربك آتیده‌کی خاتمه‌سیله قپاندی:
مواجهه ایچون جلب اولنان نوری پاشا بر معتاد تترك
اولان ألنی مصحف شریفه وضع ایتدی. دوغری سویله‌جکنه
یمین ایتدی.

نوری پاشا — رمضاندن براز أول ایدی. برکون ماینده
اوطه‌مده کزینیوردم. قپونك بر قنادی آچیقدی. آره‌لقدن
اوزاقدن، امین بکك اوطه‌سندن دوغری کلن بکی کوردم.
اوده بنی کوردی. أسکیدن قومشو ایدك. طانیشیرز. بن،
اکا، او بکا دوغری یورودك. اوطه‌نك اورته‌سنده آیاقده
کوروشدك. غزته‌سنه یازدیغی بر بنددن دولایی سوء تفهم
حصولندن قورقدیغنی بیان ایله خنکارك مشروطیته جداً
صادق اولوب اولمادیغنی، عکسنه بر فرصته تصادف ایدنجه،

استفاده‌يه قالقيشوب قالقيشميه‌جغنى اوكرنمك اوزره أمين بك أفنديه مراجعت ايتديكنى ، أمين بك خنكارك مشروطيته بك طرفدار اولوب عكسنى درخاطر ايدنلره جداً قيزديغى حقنده تأمينات آله‌رق ممنوناً عودت ايتمكده اولديغنى، بو بابده بنم طرفمدن ده تأمينات ويريليرسه فضله برمنت آلتنده قاله‌جغنى سويله‌دى . بن دخى كنديلرينه تأمينات ويردم . و « سزدن ده، بندن‌ده زياده مشروطيت و قانون أساسى‌يه طرفدار كورينيور . لكن ايچ يوزينى الله بيلير » ديدم . بونك اوزرينه بك افندى بنم ايكى ألمى صيقه‌رق تكرار تشكر ايتدى، چيقدى، كيتدى.

بن بونى ذهنمدن چيقارمش ايدم بركون بريسى بكا برساله كوستردى. بكك نشر ايتديكى برساله ايدى. ايچنده بكا خطاباً يازلمش برمكتوب صورتى اوقودم . كويا بكك بكا كاوب اون بش بيك آدم ايله نه‌وقت پادشاه ايستر ايسه مشروطيتى قالديرمغه حاضرم ديمش، بونى بن صاحب منلايه سويله‌مشم ، صاحب منلا ده باشقه‌سنه نقل ايتمش ، ايش او وقت كوستنجه ده بولنان بكه عكس ايتمش ، بونك ايچون دونمش، كلمش ، بكا اومكتوبى يازمش ، تكذيبنى طلب ايتمش ايمش . بن اويله مكتوب آلمامش ايدم . جواب ويرمكه لزوم كورمدم . چونكه بر هفته‌يه قدر جواب ويرمديكم حالده كامل پاشا ايله برابر بنى ديوان عالى‌يه دعوت ايده‌جكنى سويله‌يوردى . حقيقت غائب اولماز . محكمه حضورنده سويله‌مش اولورم ديدم .

رئیس — بك اویله برمکتوب سزه کوندرمه‌مش . دیمك‌که یالان سویله‌یوردی ؟

نوری پاشا — اوراسنی بیله‌مم . بنده‌کز اوقودیغمی بیلیورم .

بن — آکلاشیلیورکه او رساله‌یی رئیس پاشا حضرتلری ده اوقومامشلر . اوقومش اولسه‌لردی ، سؤالی او درجه شدتلی ایراد بیورمازلردی . حال بوکه باشقه رساله‌لرمك حقیقتك تبیینه کلی مداری اولوردی . بوکبی جان پازارلرنده اولسون تبیین حقیقته مدار اوله‌جق بوکبی مهم وثیقه‌لر دریغ اولنمامق ایجاب ایدر ظن ایدرم . فضله اوله‌رق — بونی‌ده مظنون صفتیله سویله‌میورم ، مملکتك مقدراتنه علاقه‌دار بر عثمانلی صفتیله سویله‌یورم — بالخاصه بوکبی فوق‌العاده اولان هیئات رسمیه‌یه موقعمده بولنانلرك اخطار ایده‌جکلری شائبه‌لردن مصون اولملیدر .

رئیس — سز اوراسنی براقکزده یازمادیغکز مکتوبی یازوب کوندردم دیه‌رك نصل سویله‌دیککزی آکلاتکز .

بن — بکی افندم آکلادەیم . هم‌ده رساله‌ده یازلدیغی صورتده آکلاده‌یم‌که معلوم دولتلری بیورلمش اولسه بوسؤالی دخی ایراد ایتمکه احتیاج قالمامش اولدیغنی‌ده ، شمدی علاوه ایتدیکم معروضك حکمتنی‌ده برابر سویله‌مش اولورم .

رساله‌ده یازیلی ایدی‌که : کوستنجه‌دن عودت ایدنجه همان

او مکتوبی یازدم . پاشا حضرتلرینه کوندرمکه قرار ویردم . اورته‌لقده حبه‌ نی قبه یاپمق میلی موجود ایدی . دوغریدن دوغری‌یه کوندرمکدن احتراز ایتدم . کیزلیجه مابین ایله مخابره‌ده بولنیور دیه‌جکلرندن چکیندم . ضبطیه ناظرینه خطاباً دیکر بر مکتوب یازدم . پاشایه اولان مکتوبی لف ایتدم . آنك باب عالی واسطه‌سیله تبلیغ ایدلمه‌سنی التماس ایتدم . هر ایکیسنی اوغلم ایله ناظر مشار الیهه تقدیم ایتدم . ضبطیه ناظری داخلیه ناظرینه ، او دخی صدر أعظم کامل پاشایه مکتوب ایله التماسمی تقدیم ایتمشلر . لکن کامل پاشا مکتوبی باش مابینجی‌یه کوندرمکه حاجت اولمادیغنی بیانیله ایشی لیت ولعل ایله اوزادیر . ضبطیه ناظری دخی کوندرلمیه‌جکنی اوغلمه آکلادیر .

بونلر صراحةً رساله ده مندرجدر ، مراق بیورر سه‌کز شمدی بر نسخه‌سنی جلب ایتدیره بیلیرسکز . . . .

رئیس پاشا صیقلدیغنی کتم ایده‌مدی . نظیف پاشا ایله فرید بك تبسملرینی ضبط ایتمکه مقتدر اوله‌مادیلر ،

حاصلی بوده سوکه‌دی . سوکدیریله‌میور . اوله‌میور . بر شی بولنه‌میور .

*
* *

کونك برنده بر نعمت غیر مترقبه‌یه راست کلینیر : دیون عمومیه مأمورلرندن اون اوچ امضالی بر ژورنال !

هدف ظاهریسی بز ایدك . باطنیسی ایسه دیون عمومیه

مأمورلرندن ، کندی ایشلرینه سکته ویرن ارباب غیرتدن ایکی ذات ایدی . بری بزم زکی بك ، دیکری محافظه مدیری راشد أفندی .

زکی بك دیون عمومیه مأمورین اسلامیه‌سی ایچنده حق مجاهدیدر . وقوف و معلوماتی ده غیرت و جرأتی نسبتنده‌در . عناصر باطله‌نك آمال مسکنتلری اوکنده چلیکدن بر سددر . راشد أفندی ده زکی بکك بنده‌سی و آلت غیرتیدر .

کویا راشد أفندی دیون عمومیه‌ده اوتوز بر مارتده زکی بك ایله (میزان) نامنه اوله‌رق ماینه کیمدلدیکنی ، سفیرلر کبی احترام ایله قبول ایدلدکلرینی ، حضورده قهوه‌لر وشربتلرله تلطیف اولندقلرینی وسائره وسائره‌سنی سویله‌مش . أرکاندن علی ، ولی ، قسطی ، آرتین بونی عرض واخبار ایدیورلردی !

مقری کوینده ایللك کون توقیف اولنمش ایکن ، مؤخراً صالیویرلمش اولان زکی بك ، آووقات جلال بك ، راشد افندی ، بر قاچ کون صوکره عدلیه مفتشلرندن أسعد أفندی ، أقرباسندن بیکباشی نوری بك ، خواجه آدم أفندی حبس ایدیلر .

استجوابنه مسارعت اولنان راشد افندی ییلدیزه کیتمك مسئله‌سنك — عبدالله زهدی وعلی کمال بکلرك او کون (میزان) اداره‌سنه کله‌لری اوزرینه بالمذاکره تقرر ایتدیکنی سویلر . عبدالله زهدی بك جلب ایدیلیر . احبابمزدن برینك

ادعاسنه نظراً تلاش ایدن عبدالله زهدی بك كويا اصحاب زماندن بعض كیمسه‌لر ایله استشاره ایدر عقل ایستر. آنلر دخی كويا سلامتك بزم اوزریمزه فضله‌جه ، آغیرجه اسناد اجراسنده اولدیغنی سویلرلر ! . . .

زهدی بك خلاصةً شویله بر افاده ویرر :

— ٣١ مارت كونی (میزان) اداره خانه‌سنه حوادث آلمق اوزره اوغرامش ایمش . اوراده كويا بن، علی كمال بك، زكی‌بك ، بر قاچ خواجه ، قیر صقاللی كوزلكلی ، بر كون اول (داشنافسوتیون) جمعیتنك قبرستان نمایشلرنده بنم ایله برابر كورديكی ، بر ذات ایله دیكر فسلیلر ، بر قاچ رتبه‌لی عسكر و سائره اوتوروب مذاكره ایدییورمشز . اوده براز اوطورمش . لكن علی كمال بك ییلدیزه كیدوب سعید پاشا ، كامل پاشا ، ناظم پاشایی ده محتوی اوله‌رق بر هیئت وكلا نك همان تشكیلنی طلب ایتمك فكرینی ایلری‌یه سورنجه طیانه‌مامش. بونك یولسزلق ، عادتا فساد اولدیغنی سویله‌مش . محمود صادق بك ایله چیقوب كیتمش . صوكره زكی بكك بر صاریقلی خواجه ایله برابر ییلدیزه كیتدیكنی كورمش ایمش . . .

. . . — تمام ! ایش آكلاشیلدی ! آرانیلان ایز بولندی! باشقه مشاغلك أهمیتی قالمادی . بوترن دقت دیوان بوكا حصر اولندی !

بزم استجوابمزك هیئت تحقیقیه طرفندن اجراسی بیله تجویز ایدیله‌مدی . بالذات دیوان حرب درعهده ایتدی !

چاغیرمشلردی . بویوك دائره‌نك مردیوان باشنده بر معتاد ایکنجی هیئت تحقیقیه‌یه گیتمك اوزره صاغه دوندم . قوللمدن طوتدیلر . صولده‌کی قپودن ایچری‌یه صوقدیلر .

دیوان حرب هیئتیله حاضر ایدی .

رئیس — أی . مراد بك ! مارتك اوتوز برنجی کونی سز وبعض کیمسه‌لر اداره خانه‌کزده بر طاقم مذاکره‌لر اجرا ایتمشسکز . صوکره ایچکزدن ایکیسنی مأموراً ییلدیزه کوندرمشسکز . علی کمال بك ده برابر ایمش . مذاکره‌کز نه ایدی ؟ کیمله مذاکره ایدییوردیکز ؟ نه قرار ویردیکز ؟ قرارکزی ییلدیزده کیم تبلیغ ایتدی ؟ نه مقابله کوردی ؟ نه جواب آلندی ؟ بونلری بزه برر ، برر ایضاح ایده‌بیلیر- میسکز ؟

بن — بکی افندم . ایضاح ایده‌یم . . .

بالا پروا سکونت تامه ایله سویله‌دیکم بوسوزلر نظر دقتمدن قاچمیه‌جق قدر شدتلی برتأثر حاصل ایتدی . ذاتاً رئیس پاشا سؤالی ایراد ایدرکن ، عاقبت حقه‌نك آلتنه کیتدیکمه قناعت کامله‌لری جمله‌نك یوزنده منقوش ایدی . . . .

بن — (دوام ایله) اوکون اداره خانه‌یه کلوب ایشی آکلادقدن صوکره حکومتك فکرینی ، خط حرکتی آکلامق

اوزره ابتدا باب عالی‌یه اوغرامش ایدم . (بوراده بالاده ایضاح اولنان ملاقاتی ، احمد رضا ورحمی بکلر ایله قونوشدیغمزی، قرارمزی نقل ایتدم) — اداره خانه‌یه عودتمده بر معتاد دوام ایدن رفقا ایله مسافرلرمی بولدم. خلاصةً ایشی آکلاتدم. صوکرده معتاد اولان مشغولیته باشلادم . برچوق آچیلمامش مکتوبلر ماصه اوزرنده طوربور ایدی . اونلری آچوب مطالعه‌یه باشلادم . حاضر بولنانلرده کاه قونوشیورلر ، کاه پنجره‌نك اوکنه کیدییورلر ، کلوب کچن عسکرلری سیر ایدییورلر ایدی . ذهنم ییلدیزدن چوق اوزاق ایدی .

بویله برصره‌ده عبدالله زهدی بك وعلی کمال بك برابرجه اوله‌رق اوطه‌دن ایچری‌یه کیردیلر. (بو سوزلرم اوزرینه معنا ویره‌مدیکم بر تأثیر دها کوردم) . باشقه غزته‌جیلرله چوقدن مناسباتده بولونمام . بو زیارتلری مأمولك فوقنده بر شی ایدی. عزت و اکرام ایله قبول ایتدم . سیغاره قهوه‌دن صوکره استفساره حاجت براقمقسزین سبب زیارتلرینی کندیلری آچدیلر .

احوال کیتدکجه وخامت کسب ایدییور . شمدی بر مبعوثی اورمشلر. حسین جاهد بکی ظن ایتمشلرده او دکلمش. شونی بونی‌ده اوره‌جغز دیورلرمش . بر روایته نظراً عدلیه ناظریله بحریه ناظرینی‌ده اورمشلر . حاصلی ایشلر بویله کیدر ایسه وطن تهلکه‌ده دیمکدر . حالبوکه شمدی باب عالی‌یه اوغرادق .

کیمسه یوق . وکلا سرایه کیتمش ، استعفا ایتمش . هم ده خلفلرینك امور اداره‌نی درعهده ایتمه‌لرینه انتظار ایتمکسزین صاوشمش ایمشلر ! بویله فلاکتلی بر کونده ، حکومتك عدم وجودنده مطبوعات ایچون ایفا اولنه‌جق بر وظیفه اولوب اولمادیغنی سزه صوروب آکلامغه ، بزجه اتخاذ اولنه‌جق تدبیری مذاکره ایتمکه کلدك دیدیلر .

تشکر ایتدم . حوادثلرینك اصلی اولدیغی حالده وطنك جدی بر وخامت اوکنده بولندیغنی تسلیم ایتمك ایجاب ایده‌جکنی سویله‌دم . وکلا استعفا ایتمش اولسه‌لر بیله بالخاصه صدر أعظم ، داخلیه ، حربیه ، و بحریه ناظرلری ایچون مقاملرینه قائم اوله‌جق خلفلر کلنجه‌یه قدر ، ایش و وظیفه‌لری باشنده طورمه‌لری اقتضا ایده‌جکنی ، عکسی حالك اهانت و جنایت اوله‌جغنی ، بونك ایچون استعفا ایدوب صاووشدقلری حقنده‌کی روایتك اسناد و افترا اولمق لازم کله‌جکنی علاوه ایتدم .

واقعا مطبوعات هیئت دولتجه مؤسسات رسمیه‌دن دکلدر . فقط حکومات مشروطه أفکار عمومیه‌دن متأثر اولدقلری ایچون ، أفکار عمومیه وقوف مخصوصلرینه نظراً ، مطبوعات او نام و صفتله أحوال واقعه‌نك کنه و حقیقتی حقنده حکومت اجرائیه‌یه عرض معلومات ایده‌رك تنویر افکار ایتمکله مکلفدر . بو وظیفه‌یی احوال عادیه‌ده مندرجاتی ایله ایفا ایدرلر . لکن

بو کونك حال فوق العادهسی کبی فردایه تعلیقه مساعد اولمایان امور مستعجله ده بالخاصه دیدکاری دوغری ایسه ، یعنی وکلا دوزجه وطنه اهانت دیمك اولان مذکور فضیحه‌یی ارتکاب ایتمشلر ایسه ، مطبوعات ارکانی مقام اجرا ایله شفاهاً دخی تماسده بولنه‌رق بیان کیفیت ایتمکه بورجلو درلر . بونك ایچون صدر أعظم و داخلیه ناظرلری نره ده ایسه‌لر آنلری بولوب عموم مطبوعات نامنه بیان حال ایتمك پك طبیعی بر وظیفه عد اولنور. حتی روایت اولندیغی اوزره فرض محاله کیدر ایسه‌ك ، یعنی حکومت اجرائیه ترك اموراه صاوشمش کیتمش ایسه ، حکومت اجرائیه‌نك مرکزی دیمك اولان سرای قرالی‌یه ، ایمپراطوری‌یه ، مقام ریاسته کیتمك طبیعی اولور .

باب عالی‌یه اوغرادق ، کیمسه یوقدی دیورسکز . بو حالده سرایده بولونه‌لری اقتضا ایدر . اورایه کیدوب آنلری بولمق ، معلومات ویرمك ، تدابیر سریعه اتخاذی لزومنی اخطار ایتمك اوله بیلیر . اوراده دخی یوقلر ایسه باش کتابته عرض کیفیت ایله تدبیرده تأخر ایدلمه‌مسی وجوبی ایضاح اولنور دیدم .

بونك اوزرینه علی کمال بك ایضاح کیفیتله برابر مثلا سعید ، کامل ، ناظم پاشالر کبی داخلاً و خارجاً جالب أمنیت ذواتدن مرکب بر هیئت وکلانك بلا افاته وقت تشکیلی لزومنك اخطاری فکرینی درمیان ایتدی .

بن بونك ایکی جهتله جائز اوله‌میه‌جغنی سویله‌دم : (بو

آنده دخی یوقاریده معنا ویره‌مدیکمی بیان ایتدیکم أثر تأثرك تکرزینی کوردم)

اولا — مطبوعاتك وظیفه‌سی حقیقتی عرض و اخباره منحصردر . فضله‌سنه کیتمکدن حدینی تجاوز ایتمك چیقار .

ثانیاً — مقبول بر حرکت اوله‌ماز . چونکه اویله بر هیئت دخی مطلوب اولان یارارلغی کوسترمه‌یجه مطبوعات فضولی صورتده مسئولیته اشتراك ایتمش اولور . بونك ایچون (عرض و اخبار) دائره‌سندن چیقمامليدر ، دیدم .

عبدالله زهدی بك فکریمی تماماً تصویب ایتدی . علی کمال بك ده اصرار ایتمه‌دی ، التحاق ایتدی . بو صورتله أساسی تقرر ایتدکدن صوکره عبدالله زهدی بك بعض مطالعات درمیانیله بنم کیدوب بو وظیفه‌یی ایفا ایتمه‌می التماس ایتدی . بن اعتذار ایتدم .

بن — رساله‌مده مذکور اولان افطار مسئله‌سندن بری یلدیز سراینی دائرهٔ مناسباتمدن خارج طوتیورم . حتی جمعه سلاملغی بحثنی بیله غزته‌مه بونك ایچون قویمایورم . أك بیوك شرف ومنفعتم ایچون اولسه بیله یلدیز قپوسندن ایچری‌یه آیاق آتمامغه یمینلی‌یم . بونی زکی بك ایله شو ذاتلرده بیلیرلر .

دیکر طرفدن عبدالله زهدی بکه دیدمکه :

سزك بونك ایچون بر صفت رسمیه‌کز بیله واردر .

چونکه مطبوعات عثمانیه جمعیتی رئیسی‌کز . او صفتله سزك کیتمه‌کز أزهر جهت مرجحدر .

عبدالله زهدی بك قبول ایتمه‌دی . أز جمله ییلدیزه قدر کیدوب کلمکه جسارت ایده‌میه‌جکنی کتم ایتمه‌دی. علی کمال بك کیتسون دیدم . چونکه (اقدام) اسکی بر غزته اولمق اعتباریله قدمی واردر . مناسبت آلیر . لکن علی کمال بك دخی کیده‌میه‌جکنی سویله‌دی .

بونك اوزرینه بنم جانم صیقلدی . هم کلوب دانیشدقلرینی، لزوملی بر تدبیره اشتراك ایتدکلرینی ، آنی نتیجه‌لندیرمك اوزره صفت لازمه‌یی حائز بولندقلرینی ، بنم کبی معذرتلی اولمادقلرینی بیان ایتدم . بو حالده اجرا اولنه‌جق بر تکاسله تأویل ومعذرت بولنه‌میه‌جغنی آکلاتدم .

او دقیقه‌یه قدر سوزه قاریشمامش، اوزاقده طورمش اولان زکی بك متأثر اولدی . «ایسترسه‌کز بن کیده‌یم» دیدی . متفقاً پکی دیدك . یاننه بزم اوشاغی ، یاخود دیکر برینی آلمه‌سنی بریسی اخطار ایتدی . اوراده مسافر بولنان اقرباسندن راشد أفندی‌یی آلدی .

پالتوسنی کیوب طیشاری‌یه چیقمق اوزره ایکن ، بر وقتدن بری کلوب قپونك اوکنده افاده ایچون صره بکله‌یور ظن ایتدیکم کنج صاریقلی بر أفندی‌یه خطاباً

زکی — هایدی خواجه أفندی سن ده کل !

بن — اوده نه‌جی اوله‌جق ؟

زکی — « بو کونك پولیسی ! صاریغی بزه قالقان اولور » !

کولوشدك . زکی بکك بیلدیکی بر آدم اولدیغنه حکم ایتدك .

زهدی بك و علی کمال بك برمدت دها اوطوردیلر . صوکره چیقوب کیتدیلر ....

بر شی دها اونوتمشم . بر آره‌لق (یکی غزته) محررلرندن محمود صادق بك کلمش ایدی . لکن زهدی بك غزته اداره - خانه‌سی یالکز قالماسون مطالعه‌سیله کیتمه‌سنی التماس ایتدی . مذاکره‌یه اشتراك ایتمکسزین قالقوب کیتمش ایدی .

بکلر کیتدکدن صوکره زکی بك عودت ایتدی . یالکز باش کاتب جواد بکی آیاقده کورمش ، سبب زیارتی آکلاتمش . اوده تدابیر لازمه اتخاذ اولندیغنی سویله‌مش . تدابیر متخذه‌دن یالکز أدهم پاشانك حربیه نظارتنه تعیین اولندیغنی آکلایه بیلمش . اتخاذ اولنان تدابیرکده همان ملت مجلسنه و عسکره تبلیغ ایدیله‌جکنی اوکرنمش .

أدهم پاشانك عسکره نفوذی اوله‌جنی مأمول ایدی . بونك ایچون خبرلر جالب أمنیت ایدی . اقدام و یکی غزته اداره خانه‌لرینه همان معلومات ویردك . علاوه چیقارمق لاقیردیسی اولدی . (میزان) ك معتادی اولمادیغی قولیله رد ایتدم . ایشته اولان ، بیتن بودر ! ...

.... جمله‌نك یوزنده حیرت وتعجب ، فقط قطعیاً سوزلریه أمنیت ایتمدکاری ده ظاهر اولیوردی !

رئیس — برطاقم خواجه أفندیلرك ؛ اوراده حاضر بولنان باشقه ذواتك شخصلرندن ، دیدکلرندن بحث ایتمه‌یورسکز . بز آنلری‌ده بیلمك ایسته‌رز .

بونی سویله‌ین رئیس پاشاده شکارینی یاقه‌لامش بر آوجی طوری مشهود ایدی .

بن — خواجه افندیلردن خبرم یوق . باشقه بر کیمسه لاقیردی سویله‌مدی . سویلیه‌مزدی . چونکه مطبوعاتك وظیفه‌سی حقنده اوچ غزته‌جی خصوصی بر مذاکره اجرا ایدییور ایدك . معنوی ریاست بنده‌کزده عد اولنیوردی . ریاست وظیفه‌سی ایسه خارجدن برینك سوز سویله‌مسنی تجویزه بنده‌کزه مساعده ایتمزدی .

بن بو نقطه‌یه زیاده‌جه استناد ایدییوردم . زیرا ضمناً ریاسته اعتراضدر . رئیس پاشا مظنونلره صاغدن صولدن سوز سویله‌دییور کیمه جواب ویره‌جکی بیلنه‌میوب شاشیریلیور ایمش . بوبابده شکایت ایدنلر چوقدر .

رئیس — زهدی بك اویله سویله‌میور ، او بشقه درلو سویله‌یور . بز دوغریسنی ایسته‌یورز .

بن — زهدی بك ده بشقه درلو سویله‌یه‌مز . سویله‌سه

بیله ایش باشقه درلو اوله‌ماز . چونکه بر قاچ کشینك مواجهه‌سنده مذاکره جریان ایتمش ایدی .

همان زهدی بکی جلبه قرار ویردیلر . دائره‌ده ایدی . کلدی .

تفصیلاتدن صرف نظر ، زهدی بك صیقلدی . بر شیلر سویله‌مك ایسته‌دیکی حالده موفق اوله‌مادی . سوزلرنده معنای مطلوب یوقدی . غالبا مواجهه اولنه بیله‌جکمزی حسابندن قاچیرمش ایدی .

عمومه بر صیقندی چوکدی . امداده یتشمك ایسته‌دم .

بن — زمان کچدی . بك أفندی‌ده متأثر کورینیورلر . بنده‌کز اولدیغی کبی ایشی نقل ایده‌یم . بك أفندی هم دیکلر ، هم دیکله‌نیر . افاده‌مده فضله ویا نقصان بر شی کوررلر ایسه تصحیح واکمال ایدرلر .

مساعده ایتدیلر . بالاده‌کی حکایه‌یی عیناً نقل وتکرار ایتدم . زهدی بك ایله علی کمال بکك برابرجه اوطه‌مه کیردکارینی نقل ایدرکن ،

زهدی بك — ظن ایدرم‌که بنده‌کز صوکره کلدم .

بن — قپودن ابتدا زهدی بك ، آرقه‌سندن علی کمال بك اوله‌رق ایکیسی ده برابر کلدیلر ، برابر چیقدیلر .

شو فاصله‌دن صوکره بن حکایه‌یه دوام ایله خاتمه چکدم .

عبدالله زهدی بکدن شدتلی . حرارتلی بر مقابله‌یه انتظار

اولندیغی آشکار ایدی . لکن بنم یوقاریکی برابرجه کیردکاری حقنده تأکیدم ایله افادهمدهکی سهولتم تأثردن خالی قالمایوردی. شوقدر وارکه بنم افادمده مشهود اولان متانته صنعی «بلوفجیلك» نظریله باقمقدن هنوز اوصانمامشلر ایدی .

عبـدالله زهدی بك لاقیردی‌یه باشـلادی . لاقیردیسی سامعینی حیرتده براقدی .

ع — ذاتاً بك أفنـدینك اوکونکی حالنده ، طورنده ، قولنده اوکونك حال حاضرینه قارشی حمیتلی بر وطنپرورك دوچار اولهجنی تأثر طبیعینك خلافنـده بر شی کورمدیکمی الله ایچون تصدیق ایدرم .

رئیس — هانیـا مذاکرهده صـاریقلیلرده واردی ، دیوردیکز .

ع — بر قاچ صاریقلی کوردم کبی کلیور .

بن — تك بر صـاریقلی مذاکرهمزك صـوکنه دوغری اوطه‌یه کیردی . اشارتم اوزرینه قپونك اوکندهکی صندالیه‌یه سـکوت ایچـنده اوطورمغه دوام ایتدی . زکی بك ایله کیدن کنج بر صاریقلی ایدی . اوطهده بوندن باشقه صاریقلیدن أثر یوق ایدی .

رئیس — باشـقه حاضر بولنانلرده مذاکره ایدییورلر ، قاریشیورلر ، دیمش ایدیکز . ایچلرنده ضابطلرده وار ایمش .

بن — اوطهده برمعتاد مداوم اولان رفقا ایله مسافرلردن

باشقه بر کیمسه یوقدی . اولسه بیله لاقیردیمزه قارشمه‌لرینه احتمال یوقدر . وظیفهٔ ریاست بندکزه حین اقتضاده انلری منع ایتدیرر ایدی . شو قدرکه او دقیقه‌لرده مسافر اوله‌رق کیملرك موجود اولدیغنی خاطرلامیورم . چوق آدم کلوب کیتدی . او صرهده موجود اولانلری بیله‌مم . بك افندی اسماً دکل ، شکلاً تعریف بیوررلرسه سویله‌رم .

ع — بکه یقین قیر صقاللی ، کوزلکلی بر ذات اوطوریوردی . او ذاتی برکون أول أرهنی مزارستاننده بك ایله برابر کورمش ایدم . اسمی خاطرمده قالمادی .

ن — تعریف ایتدیکی ذات عدلیه مفتشلرندن أسعد افندی اوله‌جق . محترم ، حمیتلی ، دکرلی برذاتدر . دائماً کلیر ، کیدر . کندولرینه حرمتم واردر . رأیندن استفاده ایدرم . لکن اودقیقه‌لرده اوطه‌ده موجود اولدیغنی بیلمیورم . لاقیردی‌یه قارشمادیغنی ایسه قطعیاً ادعا ایدرم . چونکه عرض ایتدیکم وجهله نه آنك ، نه‌ده باشقه‌سنك او مسئله‌یه قاریشوب سوز سویله‌مسنی تجویز ایتمه‌مه احتمال یوقدر .

رئیس — عسکرلرده واردی ، دییوردیکز . آنلری تعریف ایده بیلیرمیسکز ؟

ع — قیر صقاللینك اوست طرفنده دیك بیقلی بر ضابط واردی . دارالشفقه‌یه کیدر کلیر ظن ایدرم . آنك دها اوست طرفنده قیر بیقلی بر میرآلای واردی .

بن — برنجیسی بیکباشی نوری بك اوله‌جق. طوپجی‌در.
أسعد أفندینك همشیره زاده‌سیدر . او حالده أسعد أفندینك
حاضر بولندیغنه حکم ایدیلیر . چونکه أکثریا برابر کلیرلر .
نوری بك واقعا اوکون بر خیلی مدت اداره خانه‌ده قالدی .
ضابطلره سوقاقده کزمك تهلکه‌لی اولدیغی ایچون بن
صالیویرمه‌دم . حتی بر آردلق دولابده بولنان نیم البسه‌مدن
کیدیرمك جهتی دوشونلمش ایکن بك اوزون کلدیکی ایچون
واز کچلمش ایدی .

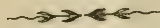
قیر بیقلی میر آلای دیدکاری ده زکی بکك عموجه‌سی
اوله‌جق . قیصریدن أرضرومه تحویل مأموریت ایتمش. حربیه
نظارتنه کیدوب ایشنی تعقیب ایدر . آقشام کیچ وقت کلیر .
زکی بکك ایشی بیتنجه‌یه قدر اداره ده بکلر ، برابرجه کویه
کیدرلر . هر ایکیسی ده دائما اداره‌یه کلیر ، کیدرلر . یابانجی
دکلردر .

حاصلی بو قوز دخی قوف چیقدی . لکن او بر طرفده
چوق شیلر پیدا اولدی . ییلدیز ایله متفقاً فساد چویردیکنی
کورمك ایسته‌دکلری « میزانجی » نك چوقدن بری ییلدیزه
کوجنوب قطع الفت ومناسبت ایتدیکی تبین ایتدی . اوکونکی
احوالدن ممنون اوله‌جغی یرده — متأثر و مکدر ، وطنك
سلامتندن ناشی متلاشی اولدیغی سویله‌ندی .

یالکز اداره خانه‌ده بولندیغی آکلاشیلان و حرف واحد

صرف ایتدکاری ثابت اولمیان أسعد افندی ایله بیکباشی نوری بك هفته‌لرجـه توقیف ایدلمش ایکن ، علی کمال بکله برابرجه کلوب یپلدیز مسئله‌سنی تولید ایدن ، صوکره « قورقو » سندن ماده‌یی تغلیط ایله دیوان حربی پرنجك طاشنی آییقلامغه مجبور ایدن عبدالله زهدی بك توقیف اولونمادی . حتی زهدی بکك طوربه‌سنده کامل پاشایه ، اوغلی سعید پاشایه منسوبیتی ظننده‌ن باشقه بر آره‌لق (أمین بك ، سعید پاشا ، چشمه تحریاتی ، بیك لیرا) سوزلری غزته‌لره کیرمش ایکن آنلرده اونودلدی . چونکه ایشك ایچنده قرابت قوتی وار . چونکه کوزه‌دلمکده اولان شی حقیقت ویا قانون دکل ، قومیته‌دن عسکرجه ویریلن أمرلره اطاعت یولنده امور جریان ایدییور ایدی .

(٢٩ حزیران ٣٢٥)

فضیلت قباحت اولیور !

کوکل ایستردی، که محض فضلیتی ، فضاحت شکلنده کوسترمك کبی بیهوده زحمتدن واز کچلسون .

بیچاره حسن فهمی قربانك جنازه‌سی کونی مملکتده محافظهٔ آسایش امرنده نصلسه اظهارینه موفق اولدیغم خدمت مخصوصه و مسلمه‌یی بر فساد دولابی مقامنده تلقی ایتمکه چالیشمشلردر . اوکونکی غیرتم ، حتی غیرت طبیعیه‌مدنده بر آز فضله ایدی . چونکه ایشك ایچنه فکر أنانیت دخی کیرمش ایدی .

برکون اول صباحلین مولان زاده دن بر آدم کلمش ، ایرته‌سی کون بوتون غزته‌لر برنجی صحیفه‌لرینی تماماً بوش براقوب یالکز « حسن بکك روحنه فاتحه » عباره‌سنی بویوك ، قالین خط ایله یازمغه قرار ویردکلرینی بیان ایتمش . (میزان) ك دخی بو وظیفهٔ مشترکه‌نك ایفاسنده تکاسل ایتمه‌مسی ایچون رجا ایتمش ایدی .

برخیلی وقتدن بری غزته‌جیلرك اجتماعلرندن چکلمش ایدم. کندی باشمه منفرداً اجرای وظیفه ایده کلیوردم . غزته‌جیلرك

بالاجتماع بو یولده قرار ویرمش اولمه‌لری ، نه ده خارج اجتماع براقلمه‌م وقوعی طبیعی اولان برأمر ایدی . بو جهت دخی جالب شکایت دکلدی .

دیکر طرفدن حسن فهمی بکی ، اسکیدن ، جوراددن بری سه‌ور ، صیاردم ، قتلی ماده‌سی ایسه حسیات وطنیه نقطه‌سندن نی هرکسدن زیاده متأثر ایتمش ایدی .

لکن (میزان) اوته‌دن بری اداب دینیه‌یی کوزدتمکه آلیشمش ایدی . ماتم نمایشلری شرعاً مقبول دکلدر . بونك ایچون ویردکاری قراری بکنمه‌دم . لکن قرار صحیح اولوبده (میزان) اشتراك ایتمه‌یدی ، قیل وقال اوله‌جق ، ذاتاً مولان زاده ایله اوکونلرده‌کی مناسبات شکر رنك ایدی. استیضاح کیفیت ایچون اقدام ، یکی غزته ، عثمانلی مطبعه‌لرینه مخصوص آدم کوندردم . جمله‌سنك قبول ایدوب برنجی صحیفه‌نك ایری یازیسیله مشغول اولدقلری خبری کلدی . بونك ایچون مع‌الکراهه موافقت ایتدم . مطبعه‌یه او یولده خبر کوندردم .

(اقدام) ك حك ایتدیردیکی لوحه کویا کیجه قیرلمش . (سربستی) نك کی بیلمم نره‌یه دوشمش . کیجه‌لین قراردن نکول ایتمش . یالکز (عثمانلی) اینه (میزان) بویوك یازی ایله انتشار ایتدیلر .

بوکا جداً جانم صیقلدی . ایشك ایچنده سوء قصدك وجودینی ظن ایتمك راده‌سنه قدر واردم . بونك ایچون معتاد

اولان غیرت وطنیه‌یه شو خصوصی دخی قاتەرق جنازه کوننك کورولتیسز ، نمایشسز کچمه‌سی ایچون هیچ بر تدبیری دریغ ایتمه‌دم . موفق‌ده اولدم . موفقیتمده جمله طرفندن تصدیق اولندی .

او کونك اقشامی جنازه‌ده حاضر بولنمامش اولان بر ولی أفندی ، حاضر بولنمش اولان بر علی افندی طرفندن جنازه آلایی صفحاتنی نقل ایدرکن ایشتمش . «جنازه‌دن صوکره سلطان احمد میداننده برلشمك ، نطقلر ایراد ایدلمك . صوکره شرف سوقاغنه هجوم ایله قلوبی ومرکزی تخریب ایتمك . باب عالی‌یه هجوم ایله‌مك وسائره وسائره مقرر ایکن ، ایشته (میزان) صاحبی مراد قاریشمش ، بونلری تجویز ایتمه‌مش ، حسن بکك روحنی تعذیب ایتمش اوله‌جقلرینی ، نمایشلرك نتیجه‌سی اوله‌رق حسن بکك وفاتنك اونودوله‌جغنی سویله‌مش ، منع ایتمکه موفق اولمش . . . . »

اعلی ، هم‌ده پك اعلی دکلمی ؟

لکن ولی أفندی بر سوز دها ایشتمش . اوده میزانجی مرادك حکومت حقنده « آلچاق ، رذیل حکومت » دیه‌رك آنك علیهنده بولنمه‌سیدر . دیوان حرب بو اخباری نظر دقته آلمش ، ولی أفندینك اخباری علی أفندیدن استیضاح ایله تصدیق ایتدیرلمه‌مش . یالکز بر ولی افندی « علیهمده » شاهد اوله‌رق کتیرلمش .

ایشی ایضاح ایتدم . بویوك بر تهلكه حس ایتدیكم ایچون منعی ضمننده چالیشدیغمی ، بونك ایچون مشیر فؤاد پاشا ، مبعوثاندن اسماعیل كمال بك ، لطفی بك ، ماهر سعید بك . رضا نور بك ، اسماعیل حقی بك ، محی الدین افندی ..... صاریقلیلردن ، فسلیلردن ، محررلردن ، سائر معتبراندن فلان وفلانلره رجا والتماسلر ایدەرك آنلری اشتراك ایتدیرمكه موفق اولدیغمی ، آنلرده جملةً بو مساعیمی او كون تقدیر ایتدكلرینی وبوكون صورلسه تصدیق ایدەجكلرینی سویلەدم .

رئیس — رجا والتماسلر ایتدم دیورسكز . مثلا فؤاد پاشا عصیانی تصویب ایدیورمیدی كه سزك رجا والتماسكزه حاجت قالسون .

بن — (ادای مخصوصله) حسن افادەده قصور ایتدم افندم . قوللرینك عبودیتكارانه اولان معروضات ناچیزانەمی مشیر دولتلو فؤاد پاشا حضرتلری لطفاً وتنزلاً تصویب وترویج بیوردیلر دیمك ایستەدم .

رئیس پاشا ، «روندویەمیتلرك» علی الاعلاسنه مالك اولمق ایله برابر ، پك ایی یوركلی بر ذاتدر . تبسمدن كندینی آلەمادی . كیمی‌ده قهقهەسنی ضبط ایدەمدی .

ممیز ایله مواجهەیه لزوم كورلدی .

ممیز — بندەكز جنازەده بولنمادم . علی أفندی بولنمش . آقشام ... ده برلشمش ایدك . او كونكی وقوعاتی حكایه

ایتدی . بك اولماسه استانبولده اختلال اوله‌جقمش . حسین کامی بك ایله مولان زاده‌یه خبر کوندرمش . سلطان احمدده نطق سویله‌مسنی منع ایتمش . حکومت آلچاقدر ، رذیلدر دیمش . قاتلی بولوب وظیفه‌سنی ایفا ایتمك ایچون کندیسنه وقت براقه‌لم دیمش . شاید پنجشنبه کوننه قدر وظیفه‌سنی ایفا ایتمزسه اوکونکی مطبوعات میتینغنده ایشی مذاکره ایده‌رز . ایجابنده او کیکزده بن دوشرم دیمش . علی افندی بویله سویله‌دی .

س — بك بونی سویلرکن یاننده کیملر وارمش ؟

ممیز — ضبطیه نظارتندن مأمور اولان پولیسلرده وارمش .

بن — معتادم اولمایان « آلچاق و رذیل » تعبیرلری مستثنا طوتلدیغی حالده بقیه‌سی نفس‌الامره موافقدر . فضله بردیه‌جکم وارسه اوده ضبطیه نظارتندن مأموراً کلن پولیسلك مواجهه‌سنده چورلدیکی ادعا اولنان فسادك بکده ضررلی بر فساد اوله‌میه‌جغنی عرض ایتمکدن عبارتدر ....

مشیر ومبعوثلردن استیضاح ایتمه‌دیلر . یالکز کندی ایشی ایچون استجواب اولنان حسین کامی بکك حقمده پك حرارتلی حسن شهادت ایتمه‌سنه قارشی اظهار حیرت اولندیغنی صوکره ایشتمش ایدم .

فی‌الحقیقه کرك جنازه کونی ، کرك بر کون اولکی طلبه غلیانی و مطبعه‌لرك زیارتی اوزرینه تسکین أفکار یولنده صرف مساعی ایتمش ایدم . حکومته وقت براقق لزومی باشلیجه دلیلم

ایدی . حکومت وظیفه‌سنی ایفا ایتمه‌یجه ، بنم اوکلرینه دوشه‌جکم سوزلری‌ده کچمش ایدی . هم‌ده بونی بیله‌رك ، دوشونه‌رك ، اجراسنی حساب ایده‌رك سویله‌مش ایدم .

پنجشنبه کونی مطبوعات نظامنامه‌سنه قارشی پروتستو ایچون اجتماع مقرر ایدی . او اجتماعك پك شدتلی اولمه‌سی ملحوظ ایدی . شدت کسب ایدنجه اوکنی آلمق اوزره بر نطق سویلیکه قرار ویرمش ایدم . نتیجه‌سنده اون کشیدن مرکب بر هیئت مرخصه‌نك باب عالی‌یه کوندرلمه‌سنی تکلیف ایده‌جك ایدم .

ایشته «اوکارینه» بو صورتله دوشمش اوله‌جقدم .

مطبوعات نظامنامه‌سی علیهنده مرتب اولان پروتستو اجرا اولنه‌مادی . ایلك اوله‌رق مقرر اولان اجتماع حسن فهمی بکك شهادتی اوزرینه تعلیق اولندی. ایکنجی اجتماع دخی ۳۱ مارت حادثه‌سندن دولایی منع ایدلدی . لکن ایشك «تازه‌لکی» اون سنه اوزرندن کچسه بیله ضایع اوله‌میه‌جق ، نه وقت اولسه ینه اجرا ایدیله‌جکدر . (۲۱ مایس ۱۳۲۵)

استبداد لغمى

كوكل ايستردى، كه جورنالجيلرك عليهنده قلم چالان، آنلردن ضرر ديده اولدقلرينى بيان ايله فرياد ايدن «منورلر» پك عادى جورنالجيلق اجراسندن كنديلرينى محافظه ايتمكه مقتدر اولهلر، ياخود هيچ اولمازسه ترتيب ايتدكلرى جورناللر مندرجاتنك هدف و مقصدلرندن زياده، كوزهتمك ايستهدكلرى جهتى تشهير ايتميهجك بر صورتده تحرير و تقرير ايتك أمرنده اولنون اقتدار كوسترهلر.

(ثروت فنون) صاحبى احمد احسان بك منور رجالدندر. ملكيهدن مأذوندر. طبقات بالاده دوشوب قالقمشدر. مطبعه و غزته صاحبى بر غيرت پرور در. دور استبداد مداحلرينكده سرآفرازيدر.

ايشته بو ذات عالى ديوان حربه خطاباً بر جورنال ترتيب

ایدرکه نتایجی اعتباریله همان ، همان «مقصودیه خانی» جورنالی
کعبنه قدر وارر. چونکه جورنالی ایکی معتبر و ناموسلی آدمك
حیثیتلرینی تهدید ایتمکله برابر بر چوق معتبر ذواتك حال
و شانلرینی آز چوق لکه‌دار ایتمکدن خالی قالمامشدر .

نیسانك ایکنجی پنجشنبه کونکی (میزان) نسخه‌سنده بر
(شادروح خانمك معاشی) ماده‌سی مندرج ایدی . ایکی پاشای
مرحومدن طول قالمش بر خانم افندی بودجه قومیسیونجه
« قادین أفندی » اعتبار اولنمش . بو مناسبتله اون بیك غروش
معاشه مظهر ایدلمش. بودخی بش بوچق میلیون لیرالق بودجه
آچیغنی تمامق اوزره بر چوق کوز یاشلری بیله آقچه‌سنی تجویز
ایلمش اولان مبعوثان انجمن مالیه‌سنجه تنسیب اولنمش مکروه
بر دولابه قارشی بر سوق حمیت أثری ایدی .

احمد احسان بك افندی او اثر حمیتی آیاستفانوسده ساکن
اولان برطاقم مبعوثانی ، بالخاصه مذکور انجمن رئیسی امرالله
افندی ایله کندیسنی قتل ایتدیرمك اوزره عسکری تحریك
ایتمك صورتنده شرح ایتمش ، دیوان حربه عرض ایله‌مکه لزوم
کورمش ! فضله اوله‌رق مالیه ناظری نوری بکك خانه‌سنه
کیتدیکمی ، ترده کلیر ایکن یانمده دیکر کیمسه‌لرك قونو-
شدقلرینده قاریشدیره‌رق ایشك أهمیتنی آرتیرمق ایسته‌مشدر .

کیفیت دیوان حربده بزم ایشك صوك فصلنی تشکیل
ایتمشدر .

برائت حکمنه بحق انتظار ایتدیکم کونلرك برنده بزی دیوان حربدن جلب ایدرلر .

س — سز فلان کون آیاستفانوسده ساکن سابق مالیه ناظری نوری بکك خانه‌سنه کیتدیکزمی ؟ نه ایچون کیتدیکز ؟ نه قونوشدیکز ؟ کیملر ایله کوروشدیکز؟ صوکره نره‌یه کیملر ایله برابر کیتدیکز ؟ نره‌نه مقری کویندن کیملر بیندی ؟ آنلر ایله دخی نه قونوشدیکز ؟ بونلری نره‌ برز برر آکلاتیرمیسکز؟

ج — سؤاللر چوق ، شمول‌لری واسع . جواب ویرمکه چالیشیرم . وسعت اعتباریله بعض شیلر خاطردن قاچارسه معذور کوررسکز .

نوری بك أفندینك کوشکنه کندیسنك دعوت مخصوصه‌سنه اجابت ایدرك کیتمش ایدم . ابتدا یالکزجه کوروشدم . دعوتمه سبب اولان ماده حقنده قونوشدق . ماده ده شو ایدی:

(میزان) غزته‌سی سائر غزته‌لردن فضله‌جه ، دها وقوفلیجه اوله‌رق امور مالیه ایله مشغول اولیور . مقصد عمومی وطنه حسن خدمت اولدیغی ایچون بو حال موجب شکایت دکل ، جالب شکراندر . یالکز مشترك مقصدی استحصال ایتمك ضمننده توحید مساعی ایدیلیرسه ، ثمره دها مکمل اولور . بونك ایچون مالیه حقنده بر شی یازه‌جغم وقت کندیسیله استشاره ایتمك ایسترسه‌م ، کیجه وکوندوز

دیمکسزین ، حسن قبول ایده‌جکنی ، حقیقت جویانه ایضاحات ویره‌جکنی ، بونکله برابر بیلدیکم و ایسته‌دیکم کبی یازمغه مختار قاله‌جغمی ، یعنی بونکله خط حرکتمی سکته‌دار ایتمك ایسته‌مدیکنی کوزلجه ، أفندیجه آکلاتدی . بن دخی عرض منت ایله قبول ایتدم .

أساس مسئله بوندن عبارت ایدی . بو بابده متفق دوشدکدن صوکره ذهنمی مشغول ایدن برمسئله حقنده مساعده‌سنی، ایجابنده یاردیمنی التماس ایتدم . مسئله ایسه فرقه منازعه‌لرندن دولایی وطن متضرر اوله کلیوردی . دوغریدن دوغری‌یه دکاسه‌ده دولاییسیله مارت وقعه‌سی بیله بومنازعه بولاشیغندن خالی دکلدی . أمثالنك عدم تکرری ضمننده بالجمله فرقه‌لرك اتحادی ایله بر «هیئت متفقهٔ عثمانیه» حصوله کتیرمکه چالیشیوردق. بنم ریاستم تحتنده اوله‌رق بك اوغلنده اجتماع ایدن فرق مختلفه أرکانی خط حرکت مشترکه‌ده اتفاق ایدوب ایشی نتیجه‌لندیرمك اوزره ایدیلر . اتحاد وترقی جمعیتنك أدرنه ، سلانیك وسائر شعبه‌لرندن مرخصلرده داخل ایکن ، یالکز استانبول شعبه‌سندن برکیمسه بولونمیوردی . کویده اقامت ایدن امرالله افندی مجلس مبعوثانده اتحادجیلر فرقه‌سی رئیسیدر . بن بونلری آکلاتدم . نوری بك أفندی مساعده ایتدیکی حالده أمرالله أفندی ایله کوروشمك ایسته‌دیکمی . ایجابنده کندیسی

دخی ياردیم ایده‌رك شو أمر خیرك بر آن أول حصول پذیر اولمه‌سنی تسهیل ایله ثوابه كیرمه‌سنی التماس ایتدم .

ناظر بك موافقت ایتدی . آغاسنی كوندرمك اوزره اوطه‌یه چاغردی. تمام بوصره‌ده (ثروت فنون) غزته‌سی صاحبی أحمد احسان بك ایله معارف أركانندن سعید بك كلدیلر . ایكیسی ده طلبه‌مدن سودیكم آدملر در . أمرالله أفندینك جلبنی احسان بك درعهده ایتدی . بر پوصله یازدی . أمرالله أفندی دخی كلدی . قونوشدق . لازم كلنلرله ایشی مذاكره ایده‌جكنی، هیئت متفقه‌نك ایرته‌سی كونی مقرر اولان اجتماعنه یا كندیسنك، یاخود دیكر مناسبلرینك كله‌جكلرینی وعد ایتدی .

بوایش دخی مطلوب وجهله ختام بولمش اولدی. بوصره‌ده احمد احسان بك (میزان) ك صوك پنجشنبه نسخه‌سنده مندرج اولان فقره‌دن بحثله او كونلر پك زیاده قورقدقلرینی ، حیاتلرینی تهلكه‌ده عد ایتدكلرینی ، حتی بنم كندیلرینه محبتم ایله خلوص نیتم اولماسه سوء قصده بیله حمل ایتمش اوله‌جقلرینی سویله‌دی . تعجب ایتدم . فقره برخانمك معاشی مسئله‌سنه عائد ایدی . ورقه اوله‌رق طیشاریدن كلمش ایدی. بن ایشی تخفیف و تعدیل ایده‌رك یازمش ایدم. كندیلرینه بوندن ذره‌جه بر شی طوقونه‌جغنی خاطریمه بیله كتیرمك ایچون مناسبت بیله بوله‌مادیغمی سویله‌دم .

بنم خلوص نیتمدن أمین اولدقلرینی ، فقط بو ایشك زكی

بکك معذبلکی اولدیغنه قانع بولندقلرینی ایلری یه سوره‌رك اصرار ایتدیلر.

فی‌الحقیقه اوکونه قدر ایشه اونقطهٔ نظردن باقمامش ایدم. حتی أمرالله أفندینك تکذیبه مسارعتنی بیله «جمعیتدن زیاده وطنه مربوط» اولدیغی حقنده برنمایش اجراسی لزومنه حمل ایله تأویل ایتمش ایدم. بونکله برابر مصلحت او قدر تلاش ایتمه‌لرینه مساعد دکلدی. مکرکه کندیلری أساساً پك چیرکین اولان مصلحتك مرتبلری اولماسون. ذاتاً اویله برشی اولدیغنی مؤخراً زکی بك ایله باشقه برذاتدن اوکرده‌نه‌رك أسباب تلاشه بر تأویل بولمش ایدم.

أساساً ایشه پکده اهمیت ویرمه‌دم. یاری لطیفه، یاری جدی اوله‌رق دیکله‌یور، او یولده جواب ویریور ایدم. پك دوستانه و صمیمانه آیرلدق. أمرالله أفندی وعد ایتدیکی امر ایچون استشاره‌یه کیتدی. نوری بك، احسان و سعید بکلرله برابر تره‌نه کیتدك. ترنده نه قوشدیغمز خاطرمده دکلدر. خاطرمده اولماسی ایسه أهمیتسز، آفاقی شیلر قونوشدیغمزه اشارتدر.

مترى کویندن باشقه کیملرك بیندکلرینی بیلمه‌یورم. یالکز زکی بك یانمزه کلدی. لاقیردیمزه اشتراك ایتدی...

.... نجه بسیط اولان بو ایشه أهمیت ویریورلردی. شاد روح خانمك معاشی جهتنه أهمیت ویرسه‌لر معناسی واردی.

لکن او جهته باقمایورلردی . بن ده تفصیلات ویرمه‌دم . باشقه شیلر آرایورلردی . هنوز اخباردن خبرم یوقدی . بونك ایچون معنا ویره‌میوردم .

أمرالله أفندی ایله احسان بکی جلب و مواجهه ایتمکه قرار ویرلدی .

أمرلله أفندینك مواجهه‌ده‌کی افاده‌سی قورقونج مصال شکلنده باشلادی ، قره کوز جلوه‌سی شکلنده بیتدی .

(میزان) ده‌کی شاد روح خانم فقره‌سندن چوق قورقمش . استانبولدن کاوب عسکرك هجوم ایله پارالایه‌جقلرندن اودی پاطلامش . طبیعی بر حال دکل . آنی طبیعی کوستره‌جك باشقه حاللر وار . آنلر برر برر آکلاشلدی . معاش مسئله‌سنده وجدانی تمیز دکل . ذاتاً بو یوزدن متأثر اولان وجدان سوقیله تکذیبه مسارعتنده کندینی اونوده‌رق جمعیتك شکایات محققه‌سنی داعی آغر جمله‌لر قوللانمش . (میزان) ده آنلر مندرجدر .

بو حرکتی ۳۱ مارت هواسی ایجابی ایدی . شمدی ایسه هوا دکیشمش . کندیسیله قونوشدیغمز صره‌ده حرکت اوردوسنك پیشدارلری خادم کوینه کلمشلر ایدی . « اخباردن » مقصد بوتون قباحتی بزم فسادمزه حمل ایله تخفیف مسئولیت ایتمك ایمش !

شمدی ایسه دیوان حربك کوبکنده‌یز . بوتون بوتون تبرئهٔ ذمت ایتمك ایسته‌یوردی . لکن بن یانی باشنده‌یم. ایجابنده

سوزمی أسیرکه‌میه‌جکم درکار . بونك ایچون مشکل بر موقعده قالمش ایدی .

(میزان) ده او فقره‌یی کورونجه أمرالله أفندی استانبوله، مجلسه کیده‌جك ایکن قورقش ، کیده‌مه‌مش . تکذیب نامه یازوب کوندرمش . کیجه صباحه قدر اویویه‌مامش . سائر قورققلر ایله تعاطئ أفکار ایتمش . ایشك کندیلری ایچون مخاطره‌لی اوله‌جغنی تسلیم ایلمش . ایرته‌سی کون دخی خانه‌سنده قپانوب قالمش . نه‌چاره‌که احبابدن بری کلوب کوشکك قارشیسنده اوزاقده اوطوران اوچ عسکر نفرینی کوسترمش . بونلر کندیلرینی پارالامغه کلن عسکرك پیشدارلری ایمش ! اویله حکم ایتمشلر . آرقه قپودن قاچمشلر . کویك او بر اوجنه کیتمشلر . احبابدن برینك خانه‌سنده اختفا ایتمشلر . صوکره تحقیق ایتمشلرکه کوردکاری عسکر روسپی قاچیرەرق جمعه تعطیلی ذوقنی اجرا ایدن دورت نفر ایمش . بری (ته‌ت — آته‌ت) ده ایکن ، اوچی نوبت بکلیورلر ایمش !

مبارك ذات ! باری شو صوك تحقیقاتی کتم ایتمك یوقمی ؟

دیوان حرب هیئتی مشکل بر موقعده قالدی . بن ایسه جواباً مخاطبمك علمنی ، فضلینی مدح ایتدم . مناسبات قدیمه و قویه‌مه مبنی قصداً علیهنده بولنه‌میه‌جغمی سویله‌دم . معاش ماده‌سنك آغیرلغنی کتم ایتدم . چونکه آجیدم .

أمرالله أفندی شاهد اسکمله‌سندن قالقوب قپویه دوغری

کیده‌جکی یرده ، بر شی عرض ایتمك بهانه‌سیله دیوان حرب ریاستنه دوغری یورودی. رئیس پاشا دخی «قولتوغندن» قالقه‌رق اونی استقبال ایتدی . بر قاچ دقیقه کیزلیجه قونوشدیلر ..

او هنکامده ارباب وقوفدن بر ذاته : شو ایکی شخصدن برینك قوهٔ تشریعیه‌ده أکثریت عظیمه تشکیل ایدن بر فرقهٔ سیاسیه‌نك رئیسی ، دیکرینك مملکتك جان و مالنه لایسئل عما یفعل مداخله‌یه صلاحیتدار بر دیوان حرب عرفی رئیسی اولدقلری و شو صره دیوان حربك اجتماع رسمیسی صره‌سی اولدیغی ، أمرالله أفندینك الله ایچون شهادت ایتمك اوزره کلمش شاهددن باشقه بر شی اوله‌میه‌جغی سویله‌نمش اولسه ، هر ایکیسنك شو صورتله حد و موقعلرینی اونوتمقده اولدقلرینی آکلاتسه... عجبا نه‌کبی بر چهره کوسترمکه مقتدر اوله‌جق ایدی ؟

بلکه‌ده تبسمی کتم ایتمکه موفق اوله‌میه‌رق بو سؤالی بن کندی کندیمه ایراد ایدییوردم :

أمرالله أفندی کیتدی . نوبت احمد احسان بکه کلدی . افاده‌سی بوتون حسیات حسنه‌می غلیانه کتیردی . دور حمیدینك ، او منحوس عالمك أطواری کوزمك اوکنده فعلاً تجسم ایتدی .

قارشی قارشی‌یه اوطورمقده اولان ایکی آدمك صنعت و مشغولیت اعتباریله ایکی رفیق ، مکتسبات علمیه اعتباریله ده

معلم ایله متعلم اولدیغنه اینانمق امکانی قالمادی . اشبو دولابك مصنعی کیم اولدیغی آکلاشیلدی .

شادروح خانم معاشی فقره‌سنك هر بر جمله‌سی آیاستفانوسده مقیم اولان بر قاچ ذات محترمك جکرلرینه عسکر سونکوسنی تحریك ایچون یازلمش ایمش ، او کون آنلرك پارچه‌لانمقدن قورتیله‌لری بر معجزه ، بر لطف مخصوص خدا ایمش .

بونی یازانلرك قصدلریله متناسب بر صورتده تجربه‌لری واجب ایمش . استخفافکارانه آلای شکلنده یازلمش اولان بندك سطر باشلرنده بیله آیریجه بر مفسدت مضمون ایمش . مقری کویندن تره‌نه کلمش اولان زکی بکك کولر یوزی داعیٔ شبهه ایمش . هله او بنددن دولابی قورقدیغنی بیان ایدن کندیسنه « قورقه‌جغکزی بیلسه‌یدم سزه پالطومی کوندرردم » دیمه‌سی ایچنك نصل بر فساد ایله مملو اولدیغنی اثبات ایچون کافی ایمش ....

بن ایسه فقره‌نك ٣١ مارتدن بر قاچ کون اول اداره‌خانه‌یه کلدیکنی سویله‌مش ، مصلحتك آغیرلغی جهتیله مجلس مبعوثان ایله مالیه‌دن تحقیقات اجرا ایتمکسزین درج ایتمه‌مکه قرار ویردیکمی ، آنجق تحقیقاتمدن صحتی تبین ایدنجه ، نشر ایتدیکمی آکلاتمش ایدم . بو حالده او کونلره راست کلیشی بر تصادف اوله‌جق ، قصددن قورتوله‌جق ایدی .

شکارینی قاچیرمامغه قرار ویرمش بر جانوار کبی ، أحمد

احسـان بك ایشه صـارلدی . فقره‌ده بر کلمه تحری ایتدی . بر قاچ کون مقـدم دکل ، ۳۱ مارت حادثه‌سـندن بکده اول اوله‌میه‌جغنی ادعا ایتـدی ! چونکه بنـد ده أمرالله أفندی ایچون « فرقهٔ اتحاد رئیسی » دینمش ایدی . بو ریاست ایسه ۳۰ مارته مصـادف اولان بازار ایرته‌سی کونی غزته‌لره نشر اولنمش ایدی . أولجه معلوم دکل ایمش !

مطبعه عالمنه واقف اولمیانلر ایچون نه بویوك سنددر ! أحمد احسان بك بوندن بنم و — فکرنجه زکی بکك (چونکه میزان مندرجاتی مسئولیتندن بر جزئنك بر کیمسه‌یه عطف ایتدیرمکه رضا کوسـترده‌میه‌جکمی دوشونه‌مز) — أوت بنم و زکی بکك مسئول و متضرر اوله‌جغمزی بیله‌رك ، قصد ایده‌رك او سندی دیوان حربك ألنه ویرمك ایسته‌یوردی !

بن — (تأثیری ضبط ایده‌میه‌رك) احمد احسـان بك مطبعه‌جی و غزته‌جیدر . صنعتك غوامضنه واقفدر . شـمدی کندیسـنه بر سؤال صوره‌جغم سؤالمك و جوابنك أهمیتلرینه نظر دقتکزی جلب ایدرم . احمد احسان بکه سؤالم شودر :

« قرق کون أول یازلمش بر بنـد ، بر فقره قرق کون صوکره نشر اولنورکن ، اوتوز طقوزنجی کونی آقشام اوسـتی او ماده‌یه عائد اوله‌رق واقع اوله‌جق حادثه‌دن بند و فقره متأثر اوله بیلیرمی ، اوله‌مازمی ؟

غزته مصححی صفتیله بوکا جواب ویرسون .

سؤالمدن دیوان حرب بر شی آکلایه‌مادی . لکن أحمد احسان بك فضله‌جه قراردی . نظردقتی جالب اولدی .

بن — غزته اداره خانه‌سنه ویریلن بر یازی اشارت مخصوصه ایله مطبعه‌یه کوندریلیر . مندرجاتنك کثرتنه مبنی بوکبی یازیلر بعضاً کونلرجه صره بکلر . آنجق ایرته‌سی کونی غزته‌یه کیره‌جك اولان دیزیلیر ، تصحیح اولنمق اوزره اداره‌خانه‌یه کوندریلیر . بوکا « ستون تصحیحی » دیرلر . اشبو ستون تصحیحنده بر کلمه‌نك ، بر سطرك ، حتی بر قاچ جمله‌نك تبدیل و تعدیل ایدلمه‌سی امور عادیه‌دن دکلمی ؟ و مذکور معاش بندی مثلا بزه اون بش کون أول کلمش ایکن ، چهارشنبه کونی آقشامی ستون تصحیحنده « مبعوثاندن أمرالله أفندی تعبیرینك » — « فرقهٔ اتحاد رئیسی أمرالله افندی » صورتنه تحویلی امور جاریه و معتاده خلافنده بر شیمیدر ؟ شاهد بك بونی ایضاح ایتسون .

ج — واقعا بو جهت وار . بوراسنی دوشونمه‌دم ، فقط فقره‌نك طرز نشری ، سطر باشلره تفریق براوسته الك أثری اولدیغنی کوستریبور ، خارجده بونی یاپامازلر .

رئیس — دیمك که کان ورقه‌یی تحریف ایتمشلر . (بکا خطاباً) سز اویله بر شی یاپدیکزمی ؟

بن — أوت افندم ، یاپدم .

رئیس — اعتراف ایدییورسکز ها !

بن — اوت افندم ، نه چاره ! ايجاب حقيقتدر .

عمومجه آنى بر تردد حاصل اولدى . ايشك أهميتى قاپامق ايله برابر « تحريف » ماده‌سنك مهم بر نقطه‌يى محتوى اولديغى حس اولندى .

بن — (دوام ايله) كلن ورقه بر چوق تفصيلاتى محتوى ايدى . ايشك ايچنده علاقه‌دار اولان بر چوق كيمسه‌لر تعداد اولنمش ايدى . رجالدن بر ذاتك ، جمعيتك بعض أركانى و مبعوثانك بعض متنفذانى نزدلرينه مراجعتله بو ايشى نصل تعقيب ايتديكنى كوستريپوردى . ماليه‌دن مخصص اولان ايكى بيك سكز يوز غروشلق أرامل معاشى ، قادين افندى معاشى اوله‌رق اون بيك غروشه تحويل ايتديرمكه موفق اولدقلرى حالده ، ايلك چيقه‌جق آلتى آيلغك ، يعنى آلتى يوز ليراسنك رشوت اوله‌رق جمعيتك شرف سوقاغى شعبه‌سنه تقديم اولنه‌جغى تعهد ايدلمش دينيوردى . بونلرى غزته ستوننه كچيرمكدن تأدب ايتدم ، طى ايتدم . « تحريف » اجراسنك سببى بودر . اصابت ايتديكم ده آشكار . چونكه بويله بر تعديله اوغرامش ايكن ، كوريپورسكز كه فقره كوچوك بر قيامت قوپارمش . بش اون كشى آيا استفانوسده حياتلرينى تهلكه‌ده كورمشلر ، مبعوثلر متأثر اوله‌رق تحقيقاته كير- يشمشلر . حقيقت آكلاشلمش ، چوق مناقشه‌لر اولمش ، أنجمن ماليه أركاننده‌ن ماهر سعيد بك أنجمن نامنه غزته يه

تشکر ایچون کلمش .... عاقبت مسئله دوزه‌لمشدر . « تحریف » اجرا ایتمه‌مش اولسه‌یدم ، کیم بیلیر نصل بر فلاکت دها کورلمش اوله‌جقدی ! ورقه‌نك اصلی الآن اداره خانه‌ده موجود اولمالیدر . مراق بویورورسه‌کز جلب اولنه بیلیر .

دیوان حربجه مراق بویورمادیلر . چونکه آنلرجه جمعیتك دولابلری أرکانینك رذالتلری مطلوب دکلدی . آنلری کوره‌بیله‌جك کوزلری قپامق ، دیللری کسمك ایشی ایله — امید ایدرزکه بیلمه‌یه‌رك — مشغول ایدی .

مسئله آکلاشلمش اولدی . همان قپاتمق جهتنه کیدییور - لردی . شاهد بکدن برشی دها استیضاح ایچون سوز ایسته‌دم . ویردیلر .

بن — برده شاهد بك أفندی دمین زکی بکدن بحث ایدرکن بشوش اولدیغنی ، قورقو بحثی اوزرینه‌ده « بیله‌یدم بالطومی کوندرردم » دیدیکنی سویله‌مش ایدی . عجبا بك أفندی بوندن فضله برمعنامی چیقارمق ایسته‌مش ، یوقسه ذکی بکك دائما نکره‌کو ، آلایجی اولدیغنی‌می کوسترمك ایسته‌مشدر .

شاهد — واقعا زکی بکك دائما تحفلغی سه‌ودیکنی تصدیق ایدرم . یالکز او کونکی بزم تأثراتمزه کوره خوشجه کله‌یور - دی‌ده آنك ایچون سویله‌دم .

بن — معلم و طلبه ، آمر و مأمور ، رفیق غیرت صفتنده

زکی بك ایله یکرمی سنه دن زیاده الفت ایدرم . آمری صفتیله مأمورم اولان کندیسنه ویردیکم أمرلرمك حین تلقیسنده بیله خوش کولقدن کندیسنی آلهمادیغنی کوردرم . بونك ایچون زکی بکك شویله چهره سنده . بویله سوزنده فضله معنا آرامق عبث اولور . بونی شاهد صفتیله سویلهمکی وظیفه عد ایدرم . . .

مسئله قپاندی . بر دها بحث کچمهدی . او کون بن دیواندن چیقارکن مخبرلرك حرکاتندن دولایی یوردیکم بك دولو اولهرق چیقدم . أمرالله أفندی ایله أحمد احسان بکك ده نصل بر یوردك ایله چیقدقلرینی دوشونمکدن خالی قالمادم .

*
* *

جورنالجیلق دوری خرافات یونانیهده مذکور اولان (اوکیاس) ك آخوری قدر اورتهلغی پیسلهمشدر ! بیلممکه نصل بر (هرکول) کلوبده نه کبی بر (استیقس) نهرینی اوزریمزه چویردجك ، بزی تمیزلهمکه موفق اولهجقدر .

بابا اوغلنك ، اوغلی باباسنك . قرداش قرداشنك ، قومشو ، صنعت داش . آمر ، منتخب ، مبعوث . . . . حاصلی هیچ کیمسهنك حقنی ، حدینی ، أدبنی تربیهسنی ، عمومیت اعتباریله اصول معاشرتی ، آداب مدنیه وشرعیهیی بیلمهیور . یاخود بیلمهمزلکه کلیور .

بونلری بز یالکز سوقاقده ، قهوه‌ده ، دیوان حرب قوریدورلرنده دکل ، اصول وقوانینی وضعه مأمور اولان ملت مجلسنده بیله مشاهده ایدوب کلیورز . أز جمله اسماعیل کمال بکك علیهنده تعقیبات اجراسی مسئله‌سی مذاکره ایدیلیرکن مجلس مبعوثانده شایان تذکار بر نمونه‌سی کچمشدر . بوواقعه‌نك سائرلره ترجیحی ایسه زمین بحث اولان دور سابق میراثی أثرینك دور مشروطیته لایق بر محصول رجلیت وحمیت ایله یان یانه واقع اولمه‌سندن ایلری کلمشدر .

اسماعیل کمال بك کویا فرار ایتمش . کویا آتنه‌ده فساد چویرمکه قویولمش . بیلمم نه قدر غرا تفنکی ایله فشنکی آلوب آرناؤودلغه کوندرمش ایمش : اسماعیل کمال بك کبی بر ذاتك بونی یاپمه‌سی، تفنك وفشنك مبایعه‌سنه مأمور اولمش ایکن بدلنی اسراف ایده‌رك وظیفه‌سنی ایفا ایده‌مه‌مش اولمه‌سی یولنده بر اسناددن دها بعید اوله‌جغنه باقلمامش . ادعا «حمیت» و«جمعیت» تمغالی غزته‌لرده کورلدیکی ایچون دیوان حرب أرکانجه صحیح عد ایدلمش . تعقیبات اجراسنه مجلسدن مساعده ایسته‌نمشدر . معلومیا ! مبعوثلر محرمیت شخصیه‌یه مالکدرلر . دیوان حرب عرفیلر بیله ملت وکیللرینك بو صفتلرینه تجاوز ایده‌مزلر . مکرکه مجلس مصونیت و محرمیتی رسماً و موقةً رفع ایتمش اولسون .

شو مأذونیت چوقدن طلب ایدلمش ایدی . أدله‌نك ضعفی ایلك کوندن بری معلوم ایدی . لکن موافق روزکاره قـدر یاتکنلر باغلی طوتولدی . مؤخراً ایش أنجمنـدن کرسی‌یه چیقـارلدی . أنجمن تعقیبه مدار بر دلیل قانونی کوره‌مدیکی ایچون ردی جهتنه کیتدی .

ایشـته رجلیت وحمیت دیدیکم أثر : بو مناسـبتله ظاهر اولدی . اسماعیل کمال بك جمعیتك قربان اغراضی عد اولنیور . جمعیت أرکاننـدن و اوك صره تیر أندازلرندن [*] کوملجنه مبعوثی اسماعیل بك کرسیٔ خطابتده اسماعیل کمال بکی مدافعه ورفع محرمیت و مصونیت طلبنك رد ایدلمه‌سنی توصیه ایتدی . بوکا « مهارت سـیاسیه » دیرلر . [**] مجلس مبعوثان

[*] کامل پاشانك سقوطی کونکی آتشلر پوسکورمه‌سی نمونه‌در .

[**] شو مهارت سـیاسیه بزه قلعـه بندلکی اونوتدیردی . آتیده‌کی مکتوبی اسماعیل بکه یازدیردی :

عزیزم افندم !

مجلس مبعوثان کرسیٔ خطابتندن اسماعیل کمال بکی مدافعـه ایدن کوملجنه مبعوثی اسماعیل بکك، مبعوثان دائره‌سندن سرکه‌جی‌یه دوغرو آرابه ایله کیـدرکن قوجاقلایوب آلننـدن اوپمکدن کندیمی آله‌مادیغم اسماعیل بك اولدیغنی کوردم ، ملتی وکندیمی تبریك ایتدم .

یالکز نطقکزك صوکنده‌کی « دیوان حربك حقانیتدن آیرلمادیغی میدانده‌در الخ » جمله‌سـنی اوقورکن غزته‌یی براقوب آیینه‌نك اوکنـه کیتمکدن وکندیمی تپه‌دن طرناغه قدر سوزمکدن آله‌مادم .

بو آثر درایتی تقدیر و توصیه‌سنی قبول ایتدی . بونك اوزرینه مبعوثلردن بری « اویله ایسه آطه مسافرلرینی ده سربست براقملی » دیه‌رك اعتراضه لزوم کوردی .

بونی سویله‌ین ذات ماهر بر آووقاتدر . کچن تموزده اعلان اولنان عفو عمومی جهتیله « قانوناً » آطه مسافرلرینه ایلیشیله‌میه‌جکنی هرکسدن أیی بیلیر . نه چاره‌که جبلت، سفلیت ایله الفت و امتزاج ایتمش ، تبصبصلر ، دالقاووقلقلر طبیعت ثانیه اولمش . . . حاصلی استبداد تربیه‌سی کندیسنی بویله خلطلر اجراسندن منع ایدمز اولمشدر . عینی ذات . دها أول « یوق اولسون » مطبوعات دیمشیدی . بونلری جهد ایله، سوق وجدانی ایله اجرا ایتمه‌یور. خسیس بر حساب ایله یاپیور. أساساً دالقاووق اولدیغی ایچون بوکونك أفندیسنه حلول ایتمك فکرنده بولنیور . « پاطلیجانه خدمت ایتمیورم » دیمك ایسته‌یور !..

شو جمله‌لرك ایچنده شخصی بر التماس تحریسی جهتنه کیده‌جك اولورسه‌کز یورولورسکز . زیرا مقصدم ایکی ضدی اجتماع ایتدیرمکده‌کی معرفتکزی بیاندن باشقه دکلدر .

امضا

دور سابقده حریت پرستلك ایچون اعدام ، دور مشروطیتده
میل ارتجاع ایچون تخفیفاً مؤبد قلعه بندلك ایله
محکوم آچیق آلنلی

مراد

ایشته بر (شرکول) ایله بر (استیقس) طغیاننه أشـد احتیاجمز بوکبی ماهر دالقاووقلرك کثرتنه مبنیدر .

(١٣ حزیران ١٣٢٥)

۱٥

حاكملرك محكوميت معنويه‌لرى

كوكل ايستردى، كه ملت عثمانيه و خلافت اسلاميه نام جليللرينـه اجراى معدلت ايتمـك اوزره حاكملك قولتوغنه اوطوران ذوات كرام، مجوسيتك أيام اخيره‌سنده‌كى رومه كاهنلرى كبى، ايفاى وظيفه صره‌سنده، يكديكرينه كوز ايدوب كولومسه‌مكه كنديلرينى مجبور ايده‌جك حال وموقعلردن مصون اولسونلر.

محكوميتمز «مطلوب» ايدى. فقط حريت مطبوعات، قانون أسـاسينك عثمانليـلره بخش ايتـديكى حقوق اصليه جمله‌سـندن در. بالخاصه «قهر اولسون اسـتبداد» بايراغنى چكمش اولان بر فرقه طرفندن سربستئ مطبوعات دائره‌سنده اجرا اولنـان نشرياتدن دولايى، برينك تجريم ايتديرلمه‌سى خوش بر شى اوله‌ميه‌جغى ايلك تماسـده ظاهر اولمش ايدى. بونك ايچون باشقه سببلر، وثيقه‌لر، حتى وسيله‌لر آراندى. بولنـه‌مادى، يورغونلق كلدى. «ادارهٔ» دولاب چويرلمك

ممكن اولوب اولماديغی حقنـده قپو خارجنه بر باش اوزولدی .
روی موافقت كورولمه‌دی .

نه چاره ؟ محكوميتمز اوله‌ميه‌جق . قانون أساسينك حكم صريحنی ، بونجه زحمت و همتلر محصولنی ، نامنه اطوار شيرانه كوسترلين مشروطيتك باش ثمره‌سنی فدايه رضا كوستريلر .
ينه غزته مندرجاتنه عودت اولندی . ايشته او وقت « رومه اوكورلری » اويونی ميدان آلدی .

بندك بر عنوانی اوقونور . معنا چيقارمق ايسته‌نيلير .
معنای حقيقی ادعاسيله بوتون بندك اوقونمه‌سی طلب اولنور .
اولماز . بندك بر ايكی جمله‌سی اوقونور . ينه معنالر چيقاريلير .
اوبر جمله‌لردن بر ايكيسنك‌ده تعقيبی رجا ايديلير . « لااله » ايله اكتفا اولنميوب « الاالله » ك علاوه‌سی فقره‌نك اكمال ايدلمه‌سنی ايسترسكز . اولماز . « اوكورلر » كوز ايدرلر ، كولومسرلر !

حال بوكه او دقيقه‌ده كولومسه‌ينلرك ايكيسی ، يكرمی درت ساعت مقدم ، ديكر بر مسئله‌ده ، بر وقعه‌نك كوندوزك ساعت اون بری ايله كيجه‌نك ساعت دردنده وقوعی ماده‌سنده ؛ قانون عسكری ماده‌لرينی دوشونه‌رك بكزلری اوچمش ، تتره‌مش اولدقلرينی ، بری صاغدن ، ديكری صولدن اوله‌رق ، اشغال ايتدكلری مقام حاكميتدن مظنون صندالیه‌سنه اينمك لزوم منطقيسنی حس ايتدكلرينی ، او ورطه‌دن كنديلرينی قورتاره بيلمك اوزره نصل بر « تروك » اجراسيله قانوناً تجريم

ایدیله‌جك اولان بر شخص ثالثی (ف ... بکی) معصوم اعلانیله صالیویرمك جهتنه کیدلدیکنی بیله اونودورلر!

(میزان) بر بند یازمش. «محمدجکلر» دیمش. قباحت! ایشی ایضاح ایدرسکز:

(«عساکر عثمانیه» سوزینی غزته‌کزده کوررسه‌ك مطبعه‌یی آلت اوست ایدرز، عساکر شاهانه» دیه‌جکسکز) تهدیدی ایله اداره‌یه سونکولی عسکرك کلمه‌سی نتیجه‌سی اولدیغنی، تك «عساکر شاهانه» دیمه‌مك خاطری ایچون «محمدجکلر، بارامجقلر» وصفنك ایجادینه احتیاج مس ایتدیکنی سویلرسکز. کفایت ایتمز. یاخود قولاق آصمغه لزوم کورلمز؟

عینی بنددن برقاچ جمله‌لر آیریلیر. أرضرومده عصیان ایدن عسکرك آغزلرنده عینی جمله‌لر تکرر ایتدیکی ادعا اولنور. ارضروم قیام عسکریسنك (میزان) أثری اولدیغنی مدعی وهیب بك ادعا ایتمك ایستر. تاریخلره باقیلیر. بند ایله قیام آره‌سنده اوچ کون وار! ارضرومه غزته‌نك کیتمه‌سی اون اوچ کونه متوقف! یکرمی درت ساعت ظرفنده کیتمه‌سی فرض اولنسه، ینه کار ایتمه‌یه‌جك. چونکه برچوق یرلرده اولدیغی کبی (میزان) ك أرضرومدده‌ده اوقونمه‌سی یاساقدر، طونی برآبونه‌سی وار. اوده اتحاد و ترقی قلوبیدر! اصلی اولونجه اتحاد قلوبنی ده بزمله مشترکاً تحت محاکمه‌یه آلمق لازم! بوده کار ایتمز. یالکز «قباحت سزکدر» دیرلر والسلام!

بر آردلق طیانه‌مازسکز . « منطقلرك أحكامی معتبر اولمق لازم کلسه ، قباحت ینه بزم دکلدر ، قانون أساسی‌یی ویرنلر- کدر » دیرسکز . بونی‌ده تأثیر درونی‌یی کتم ایله متبسم اوله‌رق سویلرسکز . تأثیر ایتمز . وسیلهٔ تعییب اولور .

اوغراشه‌مقدن یورولورسکز . أللرکزی کوکسکزه قاووشدیررسکز . کندیکزدن زیاده مهاجملره آجیر ، مطالعات فلسفه جویانه‌یه قدر واریرسکز . برآز نور حقانیت استمدادیله کوزلریکزی پنجره‌دن آیدینلغه دیکرسکز . یالکز « لا » ویا « نعم » کبی قیصه جوابلرله اکتفا ایدرسکز . امدادکزه کیمسه کلمز . منحصراً انصافلرینه معروض قالیرسکز .

— انصاف ! انصاف !... فقط . . . رومه‌نك دەقادانس دورینك (اوکور) لرنده اویله شی بولنورمی ؟

یالکز کندیکزی دوشونمزسکز . کنج ، تجربه‌سز ، تحصیلسز بونجه اولاد وطنك او کونلرده عینی « انکیزیسیون » دوربینی آلتنده معاینه ایدلمکده بولندقلرینی تفکر ایدرسکز . ذهنکزه دارلق کلیر ....

دیکر شیلره نقل مطالعه‌یه مسارعتدن باشقه چاره بوله‌مازسکز ...

ایشته یکرمی درت ساعت مدتله اولسون حبسکزی تأمینه قوانین دولت کافی دکل ایکن ، اوده « تخفیفاً و لطفاً » اوله‌رق مؤبداً قلعه بندلکه محکوم ایدیلیرسکز !

« دیوان حرب عرفی » نك حکمت وجودی — ایشـته شو رتبه‌یه واره‌بیلن وسعتی و الاستیقیتی در !

بو صـورتله ویرلمش اولان حکملر ارباب دقتك مؤاخذاتندن قورتیله‌مامقله قالماز . بعضاً چوجقلره بیله موجب خنده، وسیلهٔ مؤاخذه اولور .

مثلا ! کنج بر چوجوق حاکملردن برینی بولور ، دیرکه : الله عشـقنه پاشـا حضرتلری ، بابامی هانکی جنایت ایله اتهام ایده‌رك محکوم ایتدیکز ؟ بونی سویلیه بیلیرمیسکز ؟

— جنـایت فلان یوقدر ، اولانم . پدرکز حمیتلی ، ناموسلی بر ذات محترمدر . لکن أفکار عمومیه بعض طرفلرده زیاده‌جه قیـارمش ایدی . تسـکین ایچون اویله بر شیئه لزوم کوردك . یك موقت ، أهمیتسز برشیدر . پدرکز ملت اوغرنده فداکارلغه آلیشمشدر . بونی‌ده خوش کوره‌جکدر .

— دیمك اولیورکه أفکار عمـومیه‌نك عدالت اجرا ایده‌جککزه أمنیتی یوقدر . چونکه ایکی آی محبوسـیتدن صوکره ویره‌جککز برائت حکمنی ، أمنیتی اولسه‌یدی ، حسن قبول ایتمش اولوردی . حسن قبول ایتمیه‌جکندن شبهه ایتمه‌کز ایسه سزدن أمنیت اولمادیغنه حجت تشکیل ایتمش اولمازمی ؟

پاشـا حضرتلری شو معصوم چوجغك محاکمهٔ فکریه‌سنه قارشی شاشیروب سکوت ایتمکه مجبور اولور ! ! . .

دیگر بر رکن جمعیت عینی آدم حقنده ، عینی معصوم مخاطبه قارشی شو سوزلری سویلر :

— پدریکز ازهر جهت (شویله در ، بویله در) جمله‌مزك حرمت مخصوصه‌مزی واردر . لکن کندیسی معتدل فکرلی اولدیغی ایچون انتخاباته قدر اوزاقجه بولندیرمغی وطنك منافعی اقتضاسی عد ایدییورز !

« رومه اوکورلری » اویوننك ثمره‌لری ، ایشته بویله معکوس ثمره‌لر اولور . هیچ کیمسه‌نك ، حتی اویونجیلرك بیله ایشلرینه یارایه‌ماز ، چوجوقلری بیله کوندیرر . بوکبی قارغاشالقلرده کیمسه کندی ماهیت و موقعنی بیله‌مز . رطب و یابس قاریشدیره‌رق اویله خلیطه‌لر حصوله کتیریلیرکه ، ایچندن چیقیله‌ماز . مثلا : ادارهٔ عرفیه و آنك قویروغی بولنان دیوان حربلر حد ذاتلرنده واول أمرده « اداره معامله‌سی » ، عرف فوق‌القانون دیمکدر .

قوانینك أحکامی موقتاً تعطیل اولنور . کیف قره‌قوشی رسماً وفعلاً احداث اولنور . مقصد مؤاخذه دکل ، عینی حقیقتی ، حکمت وجودی سویله‌مکدر .

ادارهٔ عرفیه زماننده دیوان حربلرك ویردکاری قرارلرك ، قانونلرك ، اصوللرك ، تعامللرك هانکیلرینه ، نه صورتله و نیچون تماس ایتدیره‌رك ویرلدیکنی بیان و ایضاحه یالکز مجبور اولمامقده قالماز ، بالعکس آندن ممنوع عد اولنور .

ایش بویله ایکن ، بزده جهالت سیاسیه اورتبه‌لره وارمشدرکه دیوان حربلرك ، مثلا قانون أساسینك احکام اصلیه‌سنه صراحةً مستند بولنان أفعال وحرکاتی جزا قانونتامه‌سنك فلان وفلان ماده‌لرینه عطفاً توصیف وآکا کوره حکملر اعطا ایدرلر . او جزا قانونی‌که قانون أساسینك اعلانی مناسبتیله طاقمی ایله مفسوخ عد اولنور . بالخاصه حریت سیاسیه‌یه مخالف اولان احکام اعتباریله منفسخ در . بوکبی مسخره‌لقلردن توقی ایتمك کبی بر وظیفهٔ بسیطه کیمسه‌نك خاطرینه کلەمز .

بو صورتله مسخره‌لقلر ، جوجقلقلر توالی ایدر . مشروطیت ، حریت ، امید استقبال برهوا اولمق تهلکه‌سنه القا اولنور .

بونك ایچون جداً حریت و مشروطیته لایق و طالب اولان ملتلر قانون أساسیلرنده ١١٣ نجی ماده‌نك یالکز برنجی فقره‌سنی کورمك ، تطبیق ایتمك ایله اکتفا ایتمزلر . ایکنجی فقره‌سی أحکامی ده کوزلرینه چارپار ، آنك ده همتلرینه طالب اولدیغی وکیللرینه تلقین ایدرلر .

(١٤ حزیران ١٣٢٥)

جزؤیتلك آثاری

کوکل ایستردی که، پك صاف، تمیز، عاشق اولان عثمانلی کنجلرینك وجدانلرینی بعض آمال مسکنته آلت اتخاذ ایتمك أمرنده بوقدر انصافسزلق ارتکاب ایدلمه‌سون .

صوك انقلابمزی تأمین ایدن قیام باشلیجه اوله‌رق کنج ضابطلرمزك غیرت و همتلری أثریدر . وطن ابتدای أمرده آنلره بورجلیدر . هم ده بورجلی قالمالیدر .

بونلرك قسم أعظمی بزم « عودتمز دورنده » تفکر عالمنه انتقال ایتمشلر ایدی . بر أثر جرأت و حمیت اولان ، هم ده جرأت و حمیتك پك پارلاق نوعندن بولنان عودتمزك خلقه ایده‌جکی حسن تأثیردن ییلدیز جداً اورکمش ایدی . أللرمزك باغلی ، آغزمزك قپالی بولونمه‌لرندن بالاستفاده أل آلتندن « لیسته‌لر ، اهانتلر » دولابی چویرمش ، بزی أنظاردن دوشورمکی قورمش ایدی .

احمد رضا بك أفندی فرانسزجه (مشورت) ی ده بو بابده بر مدت ییلدیزه دلاللق ایتمکده قصور ایتمه‌مش ایدی .

حقیقةً اگر خارجده‌کیلر دن بعض حسودلر بو فساده اشتراك ایتمه‌مش اولسه‌لر دی ، یالکز ییلدیزك غیرتی کفایت ایده‌مزدی . نه چاره که ییلدیزك بو ایجاد و افترالرینی حمیت فریادلرینه مزج ایتمك ضعف و مسکنتنده بولندیلر . بونك ایچون هنوز مکتب پیکلرندن عالم معیشته آیاق آتمقده اولان تازه کنج ، تجربه‌سز وجدانلر کندیلرینی او دولابه قاپدیردیلر !

استانبولده ، باب عالیده بزم ایله بالمناسبه تماسده بولنانلرك ، بالخاصه شورای دولتده‌کی حرکات و سکناتمه واقف اولانلرك ماعداسی اولان عثمانلیلر بو سایه‌ده « عودتمزده » بزم ایچون شین واهانت کورمکه آلیشمشلر ایدی . حتی عودتمز سایه‌سنده یوزده طقسان طقوز اوله‌رق استحصالی تأمین ایدلمش اولان قانون أساسینك ، بزم عودتمز ایله ، تأخر ایتدیکی ذهاب باطله قدر دوشدیلر !

ییلدیز دولابنك شو مضر ثمره‌لری ییلدیزدن اوزاق بولنان بعض کیمسه‌لرکده دماغلرینه بك طاتلی کلدی . الفت واقع اولدی. مشروطیت اعلانندن صوکره بیله او غدای استبداد دن کندیلرینی محروم ایتمك ایسته‌مدیلر . بونلرك ایچلرنده احمد رضا بك دوقتور ناظم بك اوك آیاق اولیورلردی . بوده طبیعی

ایدی . چونکه کرید عاصیلرنده « حریت قهرمانلری » ، آنلری تشکیله مأمور اولان محمد جکار ده دخی « جلادلك یارداقجیلری » کورن ، کریدك یونانستانه اعطاسی لزومنی علناً ترویج ایدن بو بك أفندیلرك جمعیت اتحادیه دن اخراجی و حتی عثمانلی و مسلمان بیله عد اولنه میه جکلرینك اعلانی بنم ریاستم زماننده (رأیمك خلافنده اوله رق) واقع اولمش ایدی .

ازمیرده ، سلانیکده پك نفوذلی اولان ، عموم اتحادجیلرك نزدنده قهرمان زمان کسیلن دوقتور ناظم بکك علیهمده کی پروپاغانده سی مثمر اولیوردی .

احمد رضا بك ایله بالاتفاق اسماعیل کمال بکی ، صباح الدین ، علی کمال ، شرف الدین ، دوقتور تمو بکلری ده بنم ایله برابر جمعیتدن خارج طوتمق ، بر موقع اشغالنه محل ویرمه مك اوزره تعلیمات ویرمکه قدر وارمشلردر .

بونك ایچون « عودتلر ، لیسته لر ، اهانتلر ، جمعیته لیاقتسزلقلر ، طرد و ردلر » توالی ایتدی !

خالص عثمانلی وجدانی ایسه دائما حقیقته مجلوب و مغلوبدر . بزم مقابله و مدافعه لرمزدن او پاك وجدان متأثر اوله جق ، چابوق تبدیل فکر ایده جك ایدی . بوکا نه ایله و نصل مانع اولملی ؟

ایشته (میزان) لك و آثارمزك انتشارینی منع ایتمه لرینه ،

کیرلی افترالری صاغه ، صوله یایمه‌لرینه سبب بودر . بو سایه ده بز مضر مخلوقلر صره سنه کچیرلدك . حتی مشروطیتی مملکتنده هجه‌لتلرك بری اولدیغی اونودیله‌رق سلطان حمید ایله بالاتفاق استبدادك اعاده‌سنه چالیشدیغمی ادعا ایتمك مسخره لقلرینه قدر وارلدی !

روم ایلیدن بو دفعه کلن اوردو ضابطلرینك ، یعنی طاغ تپه‌لرنده ، دره‌لرنده ، مفرزه‌لر باشنده ، اشقیا آرقه‌سنده اولوب مراکز مدنیه‌دن قسم اعظمی تجرید ایدلمش اولان عثمانلیلرك سویهٔ فکریه‌لری او مرکزده ایدی .

شمدی عثمانلی وجدانك نه رتبه صاف ، نه مرتبه حقیقت و حقانیته مفتون و مجلوب اولدیغنه پارلاق بر مثال کتیره‌یم ده کوزیکز عبرت آلیکز !

توقیفمی متعاقب واقع اولان شدتلی « زیارتلر » دن بحث ایتمش ایدم . آنلر صره طاقمی ایدی . حتی ایچلرنده فریق پاشالرك بولونمه‌سی « صره طاقی » اولمه‌لرینه مانع دکلدی .

دردنجی کونی ایدی‌که کنجلرك « اصل أرکان حرب هیئتی » — قسم أعظمی قرباجلر ایله مجهز اوله‌رق ! — بر اوطه‌یه طوپلانوب بنی « مکمل صورتده » زیارت ایتمکه قرار ویرمشلر . تأمین تکمل ایچون خیالی « میزانجی اوچورتمه‌سنه » صاچاقلی قویروق اوله‌رق طاقلمش اولان عریانی زاده جمیل

منلا بك ایله نظیف سروری بك ده برابرجه «دعوت» بیورلمش ایدی!

بن اوطه‌یه داخل اولدم. اوتوز قدر كنج، مشهور، عزمكار، بزه قارشی توجهدن پك بعید عثمانلی ضابطلری قارشیسنده بولندم. بوزولمش، محو اولمش نظیف سروری بك ایله، قیصه قامتنی ممكن مرتبه یوكسلك كوسترمكه جهد ایدن جمیل منلاده كوزیمه ایلیشدی. «زیارت»ه مباشرت ایچون «شیخ»ی، یعنی بنی بكله‌یورلر ایمش! قرباجلر، سله‌لر، تكمه‌لر، توكورکلرده ایشه داخل اوله‌جق ایمش.

طاغستان جدالجیلكی معلوم. صیقلمادم. حتی جمیل منلانك طورینی ایچمدن تبریك وتحسین ایتدم. نه چاره‌كه جمیل منلا جداً بر قباحتده بولندی. كندیسنی نظرمدن درحال دوشوردی. باشقه یرده قومدیه دیدیكم جهت، اصل بو جهتدر.

بكا خطاباً ضابطاندن برینك:

ضابط — بز سزی بك حمیتلی، مورخ، أدیب بیلیردك. نصل اولدی ده «أیهاالعلما»یی حمیتكزله امتزاج ایتدیره‌بیلدیكز؟

دیه‌سی اوزرینه، جمیل منلا بندن اول طاورانه‌رق:

جمیل منلا — بن دخی مراد بكی حمیتلی بیلیردم.

سه‌وردم . لکن «ایها العلما» بندینی اوقوینجه ، آلدانديغمی کوردم ؛ حمیتسز اولدیغنه حکم ایتدم ! دیدی .

بر هوپپالا منلام ! ایسته‌دی . باری «ایها العلما» کبی کندیسنه کوره مهلك بر شاهد کتیرمه‌مك تدبیرنده بولنمش اولسه ! نه ایسه پشیمان اولدییا ! پشیمانلغك درجه‌سنی ده بر آی صوکره اظهار ایتمش اولدی .

کرك بوکوچوك « متنوعه » وکرك أرکان حرب هیئتنك اورته‌سنده طوران بر قائممقامه خطاباً « سز سویله‌یکز صلاح الدین بك » جمله‌سی سیکیرلرمی معتادمدن فضله کرمش ، موازنه‌می تقویه ایله‌مش اولدی .

چونکه قائممقام صلاح الدین بك ایله صادق بکه غیاباً حرمت و محبتم واردی . بیکباشی حمید ظافر بکدن حقنده پك کوزل شیلر ایشتمش ایدم . او حمید ظافر بك که مکتب طبیه ده اتحاد جمعیتی یکی تأسس ایتدیکی وقت ریاستنی تکلیف ایتمك ایچون مأموراً بکا کلمش ایدی .

طوغریجه ضابطان هیئتنك اورته‌لرینه قدر کیردم . صلاح الدین بکك قارشوسنده طوردم . صادق بکی تشخیص ایتمکه چالشدم . آنجق نیازی بکی تشخیص ایده بیلدم .

جمله‌نك نظرلرنده خصومتلری برکمال ایدی . صلاح الدین بکك کوزلرنده ایسه خصومتدن زیاده نظر تجسس مشهود ایدی .

سوزلر سهولتله بوغازمدن چیقمغه باشلادی . بوحال مکتبده درس اثناسنده بکا کلیردی . بو دفعه طلبه دن زیاده « حاکملر » اوکنده بولندیغم مسلم ایکن ، عینی حال واقع اولدی .

اوزونجه سویله‌دم . حال حاضری ، ماضی‌یی قاریشدیردم . مناستر سویهٔ سیاسیه‌سی ایله استانبول سویه‌سی آره‌سنده عظیم فرق اولدیغنی ، شو فرق عظیم ایله حکمتی آکلاشلمازدن أول أحوال واقعه حقنده حکم ویرمکده عجله ایتمه‌ملرینی توصیه ایتدم. فرانسه انقلابنه کچدم. فرقه منازعه‌لرینی ، غالبلرك مغلوبلره قانون فوقنده غدر وظلملرینی ، بونك تولید ایتدیکی عکس العمللری ، بوندن دولایی فرانسه‌نك سکسان درت سنه غائله دن غائله‌یه آتلامقدن خالی قاله‌مادیغنی ایضاح ایتدم . زنکین و یك عنصر بولنان فرانسه‌نك سکسان درت سنه چکه بیلدیکی اویله غائله‌لری بزم ، حتی درت سنه ، چکه‌جك طاقتمز اولمادیغنی دعاده ایتدم .

حادثهٔ واقعه‌نك حرکت ارتجاعیه اولمقدن پك زیاده اوله‌رق أفکار کرکینلکی ثمره‌سی بولنان « مقصد معینسز » عسکر عصیانی اولدیغنی ، بونکله برابر سلامت وطن اعتباریله پك مهلك بولندیغی ایچون شدت کامله ایله برطرف ایتمك، تکرورینه قطعیاً محل براقمامق ایجاب ایده‌جکنی سویله‌دم .

لکن بونی سرعت ممکنه ایله اجرا ایتمك : برقاچ هفته

ظرفنده حال طبیعی‌یه ، قانون دائره‌سنه عودت ایتمك واجب اولدیغنی مصراً بیان ایله‌دم .

خطبه‌مك چوق تأثیری كورولدی . یكرمی دقیقه اول بكا بك خصومتلی اولان كوزلری تحری ایتدم . آنلردن درت چیفتنی اولسون بوله‌مادم . آیریلیركن «ایشك ایچندن ناموسمله چیقمقلغم» حقنده‌كی دعالری قولاقلرمی اوقشادی !

ایشته عثمانلیلغك صاف ، پاك ، حقیقته مجلوب دیدیكم وجدانی بودر !

آه شو پاك وجدانی قصداً سوء استعمال ایتمك ، تزویرات و حسابات خسیسه ایله اخلال ایله‌مك نه قدر عیب ، نه رتبه كناه ، نه بیوك حمیتسزلك اولدیغنی بیلسه‌لر ، بلكه قیه‌مازلردی .

بو وقعه غزته‌لره «موقوفلره قونفرانس» تمغاسیله كچمشدر . قونفرانسدن عودت ایدن نظیف سروری بك اوطه‌سنده هم حال اولان آرقداشلرندن برینه :

— حضر كبی فلان امدادیمزه یتشمش اولماسه‌یدی ، جمیل ملا ایله برابر محو اولدیغمز كون ایدی ! دیمش ایمش . موجب شكراندر . چونكه : نظیف سروریلرك علنی صورتده بزه شكر ایتمه‌لرینه مساعد اولان دور ، (معلومات) ده‌كی أثر همتی اولان «خیال‌می ، حقیقت‌می» خنجری دورندن أیچه اوزاق وبك مرجح بر دور كمال دیمكدر .

(٢٨ نیسان ١٣٢٥)

فضاحت مفتونيتی

كوكل ايستردی ، كه كوز اوكنده چكن صريح ، پارلاق آثار فضيلت وحميته قارشی بر چوق عثمانليلر طرفندن أبلهانه كوز يوموله‌سه ، كنديلری ايچون امتثال ايتمك محال ، تقدير ايله‌مك دخی چوق ايسه ، باری پارلاق بر ضيائی ظلمت عد ايتمك كبی بيهوده زحمتلرله كنديلرينی عالمه مسخره ايتمه‌سه‌لر ، ياخود مسخره‌لقلرينه قوهٔ تشريعيه كرسيسنی اولسون آلت اتخاذ ايتمكدن تأدب ايتسه‌لر :

عثمانليلغه حسن خدمت ، هم‌ده واقفانه ، فداكارانه ، منافع ماديه و معنويهٔ ذاتيه اعتباريله صوك درجه‌ده مستقيمانه وناموسكارانه بر خدمت ايفا ايتمك خصوصنده ، دائما وطنك سلامتنی ، يالكز آنی دوشونه‌رك آنك خاطری ايچون دائما كنديني ، اولاد وعيالنی ، حال واستقبالنی ، آياقلر آلتنه آله‌رق

حرکت ایدن بر آدم فرض ایدیکز . بویله آدمه فضولی استعداتده بولنمقی صنعت اتخاذ ایدیورلر . بو نانکور زحمتك کندیلرینی تزذیل ایتدیکینی کوردکاری حالده ، بر دزلو واز کچه‌میورلر .

یاریم ساعتلك بر توقیفی بیله جائز اولمیان بویله بر آدمی ادارهٔ عرفیه‌دن بالاستفاده غرضاً مؤبد قلعه بندلکه محکوم ایدیورلر . ملتك شانه ، مشروطیتك شرفنه فاحش تجاوز دیمك اولان بو حال ، ملت مجلسنك اجتماعی حالنده واقع اولیور . سکوت ایله اتحار ایتمك او مجلسه کفایت ایتمه‌یور . او آدم قلعه بندلکنی سکونت ایچنده قبول ایله قلعه ایچنده ینه وطن خدمتنه دوام ایدیور . خدمتنك برنجی أثرینی میدان انتشاره وضع ایدیورکه قیمتی خصماسنك بیله تحت تصدیقنده‌در .

بویله بر صره‌ده مجلسده تقاعد نظامنامه‌سی مذاکره اولنور ایکن أعضادن برینك خاطرینه کلیرکه او بحث ایتدیکمز آدم اوتوز سنه‌یی متجاوز خدمات حسنه‌ده بولنه‌رق تقاعد معاشنه مستحق اولمش بویله ایکن اولادینی و کندینی آندن بیله محروم براقشلر . دور سابق رجالنه معاش ویریلوب ویرلمه‌مسی مذاکره ایتدکاری صره‌ده منفاده بولنانلرك ایچنده ناموسلی و حمیتلی آدملرده بولندیغندن بحثله آنلرك تفریقی لازم اولدیغنی سویلر . مثال اوله‌رق دخی او بحث ایتدیکمز

آدمی کوستریر . بونك اوزرینه بر مبعوث اورته‌یه چیقار .
«او آدم حریت ایچون اوروپایه کیتدی . پاره‌یه طمع ایتدی ،
کلدی . استثنایه لایق دکل» دیر .

دیکر بری «او آدم آچقدر . اولاد وطنك باشـلرینه
فلاکت دولادی» دیه‌رك حایقیرر ! . . .

هر ایکیسی فاحش یالانده بولنـدقلرینی بیلیرلر . پاره
مسئله‌سـنده ، ناموس ایشلرنده ، اولاد وطنی صیانت و تنویر
ایتمك أمرنده کندیلرندن هیچ اولمازسه بر قاچ درجه یوکسك
اولدیغنی ده بیلیرلر . بونکله برابر سکوت ایتمك أدبنده بولنه‌-
مازلر. جبلیتلری اقتضاسنی اجرا ایدرلر. یعنی أطرافنده طواف
ایتدکلری شمس زمانه تبصبص ایچون واقع اولان فرصتی فوت
ایده‌مزلر . بو چفته‌لرك نه رتبه حمارانه اولدیغنی حاضر بولنان
صدر أعظم حقی پاشـا ، فرقهٔ غالبه رئیسی خلیل بك و مجلس
رئیسی رضـا بك بیلیرلر . سسلرینی چیقـارمغه لزوم حس
ایده‌مزلر . یاخود عقل ایده‌مزلر . حتی أعضادن بری جواب
ویرمك وظیفه‌سنی ایفا ایتمکه قیام ایدنجه رئیس آنی منع ایچون
مجلسی تعطیل ایتمك طریقیـله أغراض خزینه‌سـنك توکنمز
اولدیغنی ارائه ایلر .

ایتدی بونلره نه دیملی ؟ وجدانمك دیدیکی تك برشـیدر .
اوده شو دعادن عبارتدر :

« الله جمله‌سنی مقدرات ملته اجرای نفوذ ایده‌جك

مواقعدن بر آن أول تبعید ایتمكله برابر غفلت حاضره‌لرنده ادامه ایتسون »

چونكه أكر حركتلرینی مثلا بنم توصیف و تقدیر ایتدیكم ، یعنی پارلامنتو اصولنه واقف بالجمله أرباب اداره‌نك توصیف ایده‌جكلری صورتده تقدیره مقتدر اولنجه ، كندیلرینه شمدیكی موقعلرینی دكل ، جمعیت بشریه‌یه بیله أعضالغی چوق كورر و انسانیتشكنانه اولان مسلكلرینی أنظار بشردن ستره مدار اوله‌جق بر دریای ظلمته كندیلرینی آتارلردی . أولاد و أنساللرینك خاطرلرینه حرمةً شو ایكی غافلك اسملرینی كتم ایتمك مروتنی ده كندمزده بورج بیلیرز »

(٥ حزیران ١٣٢٦)

شو قدركه بونلرك بو خلطلرینه قارشی غیرت وطنیه شهیدی زكی بكك یازمش اولدیغی ایكی مكتوبی — ینه اسملری كتم اولنمق شرطیله تبركاً نقل ایتمكدن كندیمزی آله‌مادق .

مبعوثان كرامدن ... بك أفندی‌یه

مبعوث محترم بك افندی

مجلس مبعوثانك دونكی مذاكره‌سنی تلخیصاً غزته‌لرك یازدقلرینی اوقور ایكن مراد بك حقنده حائز أهمیت برافاده‌یه‌لری نظر دقت عاجزانه‌می جلب ایتدی .

« آلچق » وصفی حقنده بر شی دیمیه جکم . بو بابده بیان مطالعه‌نك محل ترتبی باشقه‌در . ذاتاً معلوم عالیلری اولدیغی اوزره انسانلر جملةً بروبه‌ده مخلوق دکللردر . کیمی آلچق کیمی‌ده یوکسکدر . بونك اولچوسی دخی هر شیئی تدقیق ، تصفیه سوزکچندن کچیرن تاریخدر .

بنده‌کزه تعلق اولان جهت مراد بکك برچوق آدملری آلداوب محو ایتمش اولدیغی حقنده‌کی حکمکزدر . کندیسنك دور استبدادده اولدیغی کبی دور مشروطیتده دخی رفیق فلاکتی بولنیورم . بونك ایچون بو بابده‌کی علاقه‌م شدتلیدر . کیملری و ناصل آلداتدیغنی لطفاً ایضاح بیورورسه‌کز سزه ابدیاً منتدار اولورم . چونکه بنده‌کزی ایقاظ بیورمش اوله‌جقسکز . بو بولده وقتیله بعض کیمسه‌لر اشاعاتده بولنمق ایسته‌مشلر . فقط فعلاً اثباتنه هیچ بر مدعینك یناشمامسندن دولایی ایش پردهٔ خفایا آلتنده قالمش ایدی . بونکله برابر ذهنم بونکله مشغول اولمقدن خالی قالمایور ایدی . محتاج اولدیغم سکون وجدانی‌یی ایضاحات احسانیله تأمین بیورر ایسه‌کز بالخاصه عاناً عرض منتداری ایدر و اللریکزی اوپه‌رك لازمهٔ شکرگذاری‌یی ادایه مسارعت ایلرم .

جواب اعطاسنه عنایت بیوریله‌جغی امیدیله ختم کلام ایلر و بو صورتله قیمتدار وقتکزی بش اون دقیقه ایچون اولسون

اشغال ایلەمش اولدیغمدن ناشی عفو عالیلرینی تمنی ایلرم افندم .

٨ حزیران سنه ٣٢٦ مراد بكك یكرمی ایکی سنەلك رفیق غیرت و فلاکتی . دیون عمومیه مهمه مدیری
زکی

مبعوثاندن (. . .) افندی‌یه

محترم افندم

دونکی مجلس مبعوثان مذاکره خلاصەسنی مبین غزتەلر نشریاتنی اوقور ایکن براغادهٔ عالیەلری نظر دقتمی جلب ایتدی بحث مراد بکه عائد ایدی گویا مشروطیت ایچون اوروپایه گیتدیکی حالده پاره آلەرق عودت ایتدیکنی بیان بیورمشسکز . بو مسئلەیه شدتله علاقەدار بولندیغم جهتله بیانات واقعەدن بالذات سزك نه درجەیه قدر قانع اولدیغکزی بیلمکه احتیاجم واردر . اگر بو حکمی دلائل لازمەسی ایله تأیید بیورر ایسەکز بنی شمدیه قدر اوکرنەمدیکم بر حقیقته ایصال بیورمش اولەجقسکز .

بونك ایچون بالخاصه علناً عرض منتداری ایدەرك پك محترم بیلەجکم آلاریکزی تقبیله شتابان اولەجغم .

مقصد عاجزانەم سزە تلقی‌یه اوغراماسون : نه آنی مدافعه، نه سزی مواخذەدر . ذات مجلسی مذاکره صالونی طبیعی شونك

بونك ماضیسی ایله ناموسنك بازیچهٔ احتراصات اولمه‌سنه مساعد بر میدان اوله‌ماز . مسلم اولان فضل و عرفانکزك جمله‌مزدن أول بونی سزه تصدیق ایتدیرمه‌سی اقتضا ایدر .

جواب والالرینك خصوصی ویاعلنی اولمه‌سی رأی و تقدیرکزه متوقفدر . افادات واقعه‌کزك ماهیت قطعیه‌یی حائز بولنمسنه نظراً دلائل حکمه‌دن بحث بیورمقده دوچار تأخر و تردد اولمیه‌جغکز طبیعی ایدوکندن سرعت اعطای جوابه عنایت بیورمه‌لری تمنیاتیله عرض احترامات ایلرم أفندم .

۸ حزیران سنه ۳۲٦ مراد بکك یکرمی ایکی سنه‌لك رفیق غیرت و فلاکتی
زکی

أهمیتلری درکار اولان و جوابسز براقلمه‌سی عزت نفس وصفت مأموریت ایله توفیق ایدیله‌میه‌جك بولنان شو خطاب مع التأسف سکوت ایله کچیشدیرلمشدر . که بو دخی موقعك رجلی اولمقدن پك اوزاق بولندقلرینی کوسترمشدر .

بو مبعوثلردن برینك شرفنه اوله‌رق سویاملی‌یزکه مؤخراً حقمزده‌کی فکرینی تبدیل ایله خالصانه اعتذارده بولنمش ، عندنده پك معتبر و محترم عد ایتدیکی بر مقام ایله ذواتدن ایشتمش اولدیغندن دولایی وقتیله صافیانه ایناغش بولنمسیدر . مؤخراً اومقام ایله ذوات حقنده‌کی فکرینی تبدیل ایدنجه حقمده تحقیقاتده بولنمش ، «مجاهدهٔ ملیه‌یی» اوقومش ، ایتدیکی

حرکتك بوتون عمقنی احاطه ایتمش ، اونسبتده بر اخلاص ایله اعتذارده بولنمشدر .

اومقام ایله ذواتك کیملر بولندیغی مستغنیٔ ایضاح اولسه کرکدر .

فوق الوصف

(كوكل ایستردی . که بعض مأمورلرمزك حال و شانلرینی توصیف ایده بیلمك ایچون موجود اولان لسان عثمانی کفایت ایتسون ده فضله کلمات وصفیه ایجادینه احتیاج قالماسون.)

چونکه مدید استبداد آلتنده ازیلمش اولان عثمانیلرك قلوب اضطرابندن حاصل اولان چیرکین وصفلر لزومندن فضله اوله‌رق لسانمزی تحمیل ایتمش ، لطافت اصلیه‌سنه آز چوق سکته ویرمشدر .

حالبوکه سقامتی توصیف ایتمك اعتباریله بو رتبه زنکین اولان لسانمز بعضاً بر وقعه‌یی حقیله توصیف ایچون کفایت ایده میور .

اختیار ایتدیکم اجتهاد حقنده اتفاق عمومی یوق . فقط وطن پرورانه اجتهاد اولدیغی منکر دکل . کیمی أسکیسنه فائق بر مجاهدۀ فضیلت عد ایتمش ، کیمی استبداده امداد مقامنده بر باطل صایمش ، علیهمه دوشمش .

زمان کچمش . اجتهادمك صحت و اصابتی فعلاً ثابت اولمش . قورقدیغم ، چارهٔ منعلرینی اعلام ایتمك اوزره چالیشدیغم غائله‌لر داخلاً و خارجاً باش کوسترمش . اك بویوك خصملرمك بیله آرتق حقی تسلیم ایله بزه اعتذار ایله‌لرینه مناسبت حاصل اولمش . حقمده اختیار اولنان معامله‌نك درجهٔ غدری بر چوق عثمانلیلرك حضورینی اخلال ایله‌مشدر .

محکومیتم مجرد (میزان) نشریتندن دولاییدر . (میزان) نشریاتی ایسه قانون اساسینك ویردیکی صلاحیت تامه دائره‌سنده واقع اولمش . شو حالده محکومیتم بر أثر قانونی و عدلی دکلدر . استبدادك « حسب الایجاب » نوعندن بر معامله‌ٔ اداره‌دور . بونی هر نصلسه أثر عدل عد ایتدیلر . بنی آرتق اولمش فرض ایله تقاعد حقمدن بیله محروم ایتدیلر . بونی یاپانلر دخی بر پاره ثروته مالك اولمادیغمی ، عائله و غائله صاحبی اولدیغمی بیله‌رك یاپیورلردی .

ایشته شو غرائبك نتیجه‌سی اوله‌رق « متوفی مراد بکك کریمه‌لرینه تأهل ایدنجه قطع اولنمق اوزره » دینیله‌رك أیتام ترتیبندن جزئی بر معاش باغلامشلر . او معاش بر مدت استانبولده تقاعد صندوقندن آلنمش . صوکره ردوسه حواله ایدلمه‌سی استدعا اولنمش . معامله‌سی یورومش . ناظر مهر باصمش . ایرته‌سی کونی پوسته‌یه کوندرلمك اوزره بر کاتبه ویرلمش . کاتب مخالف فرقه‌یه منسوبیتله مغرور . فرقه‌یه خدمت

ایتمك زعمیله او مهرلی أمر رسمیٔ نظارتی ١٩ آغستوس سنه ١٣٢٦ دن — ١٤ ایلول تاریخنه قدر چکمجه‌سنده قصداً حفظ ایتمش. بو صره‌ده آغستوس و أیلول معاشلری چیقمش. دیار غربتده بولنان علاقه‌دارلر ضرورت ایچنده، مراجعت و مخابره‌لر ایچنده بی‌تاب قالمشلر. ناظر و محاسبه‌جی ایشه کیریشمه‌مش اولسه، دها زیاده صاقلایه‌جق ایمش! چونکه کریمه‌لرمی اضرار و رنجیده ایده‌جك هر حال و حرکت «حمیت عثمانیه» اقتضاسی ایمش!

کریمه‌لرم که ٣١١ تاریخنده کندیلرینی، مستوفی معاشم، بك چوقلره کوره غبطه بخش اولان استقبالم وطنك سلامتی اوغورنده فدا ایله اوروپایه عزیمت ایتدیکم کوندن اعتباراً الیم حیله‌لردن قورتوله‌مامش بیچاره قربانلردر. قرق آنبارلرك، لاستیکلرك، مستعمللرك اجرتلی محصوللری اولوب ترجمانلر، صباحلر، و سائره ایله حقمده رسماً نشر ایتدیلن مزخرفات ایله ازعاج اولنمشلر، اعدامه محکومیتمی عینی وسائط ایله رسماً عثمانیلره تبشیر اولندیغنی کورمشلردر.

ایشته شو أثر جهل وغفلتی ارتکابندن کندینك وقیه‌سی وجودنی ادراك ایده‌مین، یعنی مدهش اولان مسئولیت معنویه‌سندن باشقه أوراق رسمیه‌یی مجرای طبیعیسندن چیقاروب آنلری کتم ایتمك جنحه‌سنی ارتکاب ایله‌ین بر دماغ و آداب

مریضنك حرکتنی حقیله توصیف ایچون هانکی لغتده مناسب تعبیر بوله بیله‌جکز ؟

بن بوله‌مایورم . بونك ایچون برآز اولسون فصاحتده امساك اولنمه‌سنی مفتونلرینه مروةً اخطار ایله‌یورم .

(٣ تشرین ثانی ١٣٢٦)

كوكل ایستردی، که أشرف مخلوقات وتمثال کمالات
اولان بنی بشرده هر بر وصفك دونده شاذلر
ظهوری مقدر اولنجه، آنلر هیچ اولمازسه انسان
شکلندن باشقه شکل وأطوارده خلق اولونسون .

چونکه بعض آدملرك حرکات ابلیس پسندانه‌سنی حقیله
وصف ایتمك لازم کلنجه قلم عصیان ایدییور . عموم بشریتی
تحقیر ایتمك خوفیله تأدباً امساك ایتمکه کندینی مجبور کورییور .
تك بر مثال : آرتق مؤبد قلعه بندلك بزم ایچون کافی،
هله اولادلرم ایچون ایسه أك انصافسز انسانلره کوره بیله
فضله، چوق فضله‌در . بونك انکاری قابل دکلدر .

ایش بویله ایکن، بو قلعه بندلکی بزه چوق کورنلر
بولنمش . بحث حکمدن أول روم ایلی‌یه محرکلر سوق ایله آنلر
واسطه‌سیله محمود شوکت پاشایی تعجیز ایتدیرن جنورا
مطرودلرینه . کریدك معکوس غیرتورلرینه راجع دکلدر .

بعدالخلکم ردوسنده قلعه بندلکم صره‌سنده کچمش بر وقعه‌یه منحصردر .

برکون ازمیرده نشر اولنان بر غزته‌نك مخبری بزم خانه‌یه کلیر . [*] محرمانه کوروشمك ایستر . موافقت ایدرز . آنطالیه طرفندن کلیور ایمش . او طرفلرده بر عسکری قائمقام وار ایمش . ارباب حمیتدن ، بزم قدیم محبلرمزدن فلان ایمش . آناطولیده بولنان بالجمله قطعات عسکریه اوچنجی و ایکنجی اوردولرك حرکاتندن دلکیر ایمش . علیهلرینه اتفاق ایتمشلر . ایلك اشارت اوزرینه حرکته مهیا ٤٤ طابور وار ایمش . بونلر جمله‌ٔ بنم تعلیماتم دائره‌سنده فدای جان ایتمکه بسا ایتمشلر ایمش . ایسترسه‌م بورادن تحریراً أمرلر ویرمك ، ایسترسه‌م همان او طرفه بورادن قاچوق آلمده ایمش . واپوره واریجه‌یه قدر هر شی حاضر ایمش . . . . ایمش . . . ایمش . تام بر ولایت غزته‌سنه لایق بر دولاب تزویر !

بو افاده‌سنی بکا اجرا ایتمه‌دیکنی ، چونکه اجرا ایتمش فرض اولنسه ، درحال کندیسنك مفسد مقامنده حکومته تسلیمی ایجاب ایده‌جکنی بیاندن صوکره پدرانه نصیحت ویردم . وطنك سکونته صوك درجه‌ٔ احتیاجی اولدیغی ایچون غزته‌لر ، ضابطلر ، غیرتلیلر . . . حتی حماللر ، کویلیلر بیله

[*] بنه انسانیة غزته‌نك اسمنی ذکر ایتمه‌یورز . چونکه صاحبی مؤخراً توبه‌کار اولمش ذواتدندر .

سكونت دائره‌سنده كندی ایشلری ایله مشغول اولمایدرلر . بوكبی مناسبتسزلكلر ایجادی وطنه اهانتك أشنعیدر . حقسزلغه هدف اولدیغم حالده كمال سكونت ایچنده تاریخ یازمق ایله مشغول اولدیغمی كوستردم . بندن عبرت آلمه‌لرینی توصیه ایتدم .

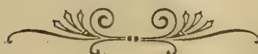
چویرمك ایسته‌دیكی دولاب تزویردن محروم ایدلمش اولان غزته‌جی وصفه كلمز بر صورت ذلیلانه‌ده انتقامنی آلدی . ازمیرده سابق مستنطق نیازی أفندینك أجزاجی دكاننده بنی مدح ایتدیكنی بهانه ایتدی . كوتنجه سیاحتمدن ، یعنی «مجاهدهٔ ملیه» و «پنجهٔ استبداددن» اول ، «مرتب» هجوم غفلتنده ، یاخود قصدنده (طنین) غزته‌سنك یازدیغی بر مقاله‌یی زمین اتخاذ ایله‌دی . ارتجاع ، أهانت ، فضاحت ..... و سائره‌لر حقنده آك غلیظ صورتده برقاچ مقاله یازدی .

بن محكوم ، یعنی اللرم باغلی ، حقوق مدافعه‌دن محروم بولنیورم . بو حالده بولنان آدمك حقوق و ناموسی ، او حاله كندیسنی قویان حكومتك اللرنده ودیعهٔ مقدسه عد اولنور . مذكور غزته‌نك او خلطی اوزرینه عدلیه و داخلیه ناظرلری ایچون ایفای وظیفه یولنده مداخله ایتمك واجب ایدی . آنی عقل ایده‌مدیلر .

یالكز غزته‌جینك دكل ، ناظرلرك شو غفلتلری دخی

معتاد أوصاف اینه وصف اولنه‌میه‌جق قدر خارج اعتیاددر .
فقط بونی شمدیلك کیمه ؟

سرده مورخلك وار . اوچنجی ، دردنجی بطنه ودیعه
اوله‌جق شیلری بیله دریغ ایتمکه گلز . بن دخی او نیتله
شو صحیفه‌لری قارالامش اولیورم . (۱۷ کانون اول ۳۲۶)

كندیلرینه اولسون آجیسونلر

کوکل ایستردی، که مدیران امورمز ایچون
حکمت حکومته وقوفی ایستەمك پك چوق دیمك
ایسه، هیچ اولمازسه، او خصوصده بی بهره اولدقلرینی
عالمه تشهیر ایدەجك درجەده اولسون غافل اولماسونلر.

کندیلرینه لعنتدن باشقه بر خطابده بولنمامغه حق قزانمش
اولان بر خادم ملت غیرت وطنیه سوقیله ذاتی اونودوب مثلا
آتیدەکی مکتوبی کندیلرینه عرض ایتمك وظیفەسنده بولنیور.
عینی ذاته مقدماً اخطار اولنان بعض مصالح عیناً وفعلاً ظهوره
کلمش اولدیغی ایچون بو معروضه دها اعتنا ایله باقمەسی ده طبیعی
کورونیور. بونکله برابر غفلت و غرور بصیرتنی باغلایور.
بر نتیجه حاصل اولەمایور. زمان کچیور. وقوعات بو دفعەکی
معروضانده دخی اصابت ایدلدیکنی فعلاً اثبات ایدییور.
مخاطب ایسه حالا غفلت و عنادده ثابت قالیور.

صورت مکتوب

حربیه ناظری دولتلو عطوفتلو محمود شوکت پاشا حضرتلرینه
معروض مخصوصدر

اشبو معروض حربیه ناظرینه دکل، قوهٔ اجرائیهٔ عثمانیه‌ده
رأی قاطعه مالك برصاحب زمانه خطاب خالصدر .

بر سنه مقدم ، دیوان حربه مودوع بر مظنون محبوس
درکه‌سنده بولندیغمی، سوق غیرت ایله اونوتدم ملاقات ایسته‌دم
سز دخی نائل اولدیغکز رفعت وافداری فضیلتکارانه یانه
آتدیکز . حسن قبوله تنزل ایتدیکز . شرفکزه مقید برشاذ
مبجلدر .

اومساعده‌کزی نصل وکیم ایچون استعمال ایتدیکم ألبتده
خاطر دولتکزده‌دردر . خلاصه‌سی شوایدی :

اتنوز بر مارت وقعه‌سی مهلك و شدتی داعی برغائلهٔ
فوق العاده اولمق ایله برابر ارتجاعکارانه بر فساد أثری دکلدر .
ملتك حوصلهٔ معنویه‌سنك تحملی فوقنه چیقمش ازلان حرکات
جمعیتك عکس العملیدر . أصحاب جرمی، بالخاصه اطاعت عسکریه
نقطهٔ نظرندن کمال شدتله تأدیب ایتمکله برابر سرعت ممکنه ایله
قانونك حاکمیت طبیعیه‌سی دائره‌سنه رجعتله او دائرهٔ مشروعه‌یه
حکومت طرفندن حصر معامله ایدلمه‌سی و جمعیت اتحادیه أرکان

وأفرادی دخی داخل اولمق شرطیله ، جمله‌یه ایتدیرلمه‌سی لزومی ایدی .

توافق اجتهادمز ظاهر اولدی . امنیت بخش ، شکران وافتخاری داعی کلمات سلامت جویانه صرف بیوردیکز .

اظهار اولنان اجتهادکزه فضله جلا ویرمکه سزی تنزل ایتدیره‌جك حال و موقعده دکلدیکز . بونك ایچون کلمات مصروفه‌کزك محصول وجدان دولتکز اولدیغنه شبهه ایتمکه حقم یوقدر . بونکله برابر نتیجهٔ حاصله مطلوب اولمامك معکوسی چیقدی .

بونك نیچون بویله اولدیغنی پك چوق دفعه‌لر کندی کندیمه صوردم . وأسبابنی آرادم . نهایت طبقات بالا اعتباریله نامحدود براقتدارده مالك اولدیغکز مسلم اولان ذات دولتلرینك قطعات سفلیه اعتباریله مطلوب درجه‌ده نافذ اولمادیغکز کبی اندیشه‌لی برنتیجه‌یه واصل اولدم . لکن قطعی صورتده حکم ایتمکه قیه‌مادم . و بو مدهش حقیقتی اعترافه الآن قیه‌مایورم . أزجمله استقبال وطنه اولان علاقه‌م اوکا مانعدر .

هرنه حال ایسه معروضات مسبوقه‌مك اصابتی پك صریح صورتده وقوعات ایله ثابت اولمشدر . عینی خالصیت ایله بوکون رفع ایتمکده اولدیغم شو معروضاتك دخی اصابتنه قائلم . چونکه اوتوز بش سنه‌لك فلسفه جویانه و وطن پرورانه اولان تدقیقات وتتبعاتم کوز اوکنك براز اولسون ایلریسنی کورمك امکانی

قوالرینه بخش ایتمشدر . ذاتاً اصحاب زمان ایله اختلاف افکارك باشلیجه سببی دخی بواوله کلمشدر.

باشده جمعیت اتحادیه‌نك جهل وغفلتی آثار ونتایجی داخل بولنمق شرطیله یقینده‌کی واوزاقده‌کی ، داخلی وخارجی بالجمله معایب وانحرافات سیاسیه‌مزی قطعی صورتده اورتمك وصرف قانونی ومشروطی بر دائرهٔ طبیعیه‌یه رجعتله سکونت عمومیه‌نك عودتنی وبناءً علیه استقبال ایچون جمله‌نك أل برلکیله چالیشمه‌سنی تأمین وتسریع ایتمك اوزره شرطسز وقیدسز بر عفو عمومیٔ سیاسی‌یه صوك درجه‌ده لزوم ووجوب واردر. باب سلامته وطنی ایصال ایده‌جك اولان اشبو چارهٔ یکانه تأخر ایدرسه ، قورقارمکه ٣١ مارت حادثه‌سندن دها وخیم حادثاتك استانبولده دها شدید غلیانلرك عربستانده ، آطنه فاجعه‌لرندن اشنع مقاتله‌نك کوردستانده ، (ودوال) ملاقاتندن دها مؤثر اجتماعلرك خارجده وقوع بولمه‌سی منع اولنه‌ماز .

شو اجتهادمك حسابات شخصیه‌مدن کلیاً معرا بر غیرت وطنپرورانه أثری بولندیغنه حجت قطعه اولمق اوزره ، اویله بر عفوك وقوعی حالنده دخی ، مؤبد جزیره بندلکه محکومیتمی حسن قبول ایله آطه‌لردن برنده قلمغه کندی رضامله قاتلانه‌جغمی ناموسمه ویره‌جکم سوزایله حکومتی تأمین ایتمکه حاضرم .

اشبو معروضاتمك قیمت اصلیه‌لری نسبتنده حسن قبول

ایله نتیجه‌لندیرلمه‌سی بابنده امر و فرمان حضرت من له‌الامرکدر .

۷ حزیران سنه ۳۲٦ ردوسده قلعه بند
(میزان) محرری
مراد

شو مکتوبی یازمغه بنی سوق ایدن اسباب مقبول ومعتبردر. حقیله ایضاح ایده‌بیلمك ایچون بر آز اوزاغه عطف نظر ایتمك لازم.

اصحاب زماندن کیملرك نه سبب و صورتله بکا خصومت باغلادقلری آثارمده ذکر اولنمشدر . بالخاصه حسده مربوط اولان بو خصومت محکومیتمدن صوکره بیله سکونت بوله‌مادی.

دیوان حرب ایکی آی مدتله محومکیتمه زمین آرامقله مشغول اولدی . بونکله برابر بوله‌مادی . کیفیتی محمود شوکت پاشایه بیلدیردی . محمود شوکت پاشا ایسه خصملریمك هجومنه دوچار اوله‌کلمش ایدی . ایلك قافله‌ده آصیله‌جق اولان ۳۱ مارت «باش مرتب» نك حالا چاره‌سنه باقلمادیغندن شکایت طرزنده بو هجوم اجرا اولنیور ایدی . دیکر طرفدن باشده آماسیه مبعوثی اسماعیل حقی پاشا و لازستان مبعوثی چوروك صولی احمد پاشا بولنمق اوزره خاطرلری صایلیر برچوق ذوات . یالکز شخصی حسابلردن دولایی دکل ، داخلده

و خارجده اجرا ایده‌جکی سوء تأثیره بنای مدعا ایده‌رك محمود شوكت پاشایی همان هر كون اشغال ایدییورلردی .

بو متخالف التماسلردن صیقلمش اولان محمود شوكت پاشا بخسارالی عبدالرحیم أفندی‌یه نه‌یاپاجغنی شاشیروب قالدیغنی اعتراف ایتمك راده‌سنه قدر وارمشدر .

محمود پاشا — بو آدم شویله فاضلدر ؛ مستعددر، حمیتلی در دیه‌رك كیمی فضائلنی كوكلره قدر چیقاریور . كیمی ده صوك درجه‌ده مفسد و مضردر، مملكتی آلت اوست ایتمكه مستعد و مقتدردر، اورته‌دن قالدیرمق لازم دیه‌رك اصرار كوستریور، اورته‌سی یوق . سز دخی حرارتلی طرفدار بولنیورسكز .

عبدالرحیم أفندی — اورته‌سی اولماسی سزك ایچون بر دلیل تشكیل ایتمزمی أفندم؟ كندیسنی طانیانلردن كیمی مفتون، كیمی ده محسود اولیور دیمكدر . اهنده و علهنده بولنانلرك حال و شانلرینه باقه‌رق بر نتیجه چیقارمق كوچ اولمامیدر ظن ایدرم .

دیوان حربك اسباب محكومیتك فقدانی حقنده خبر ویرمسی اوزرینه محمود شوكت پاشا فضله هجوملردن قورتلق اوزره ایشی باب عالی‌یه آتمش . یعنی ادارهٔ عرفیه‌جه محكومیته زمین اولمادیغی ایچون باب عالیجه ادارةً برچاره بولنمه‌سنی التماس ایتمش . لكن حسین حلمی پاشا بوكا موافقت ایتمه‌مش . بونك اوزرینه ادارهٔ عرفیه‌جه بر « معاملهٔ اداریه » ترتیب اولنمش :

دیوان رئیسلری ایله ادارهٔ عرفیه ارکانی پاشالردن بر قومیسیون مخصوص تشکیل اولنهرق مذاکره یه باشلامشلر .

فقط خورشید پاشا بو قومیسیونده حکومیتمك علیهنده اولهرق صوك درجهده اصرار ایدر . ایش قیزیشیر . کیمی لهمده کیمی ده علیهمده غلیانه کلیر . تام بویله بر صرهده ایچری یه بر خبر کلیر . ادرنه ، سیروز ، سلانیك قلوبلرندن مأموریت مخصوصه ایله ایکیشر مرخص کلمشلر ، محمود شوکت پاشایی کورمك ایستهیورلر ایمش .

مشغول اولان محمود شوکت پاشا أکثریا کندی نامنه توکیل ایده کلدیکی لوا پاشایی کلنلرك افادهسنی آلمق اوزره طیشاری یه کوندرر . لکن مرخصلر لوا پاشایه افادهلرینی ویرمزلر . بالذات محمود شوکت پاشایی کورمك اوزره اصرار ایدرلر . کویا معروضلری باشقهسنه سویلنمهیهجك قدر مهم ایمش . لوا پاشا محمود شوکت پاشایی ایشدن آکاه ایدر . لکن حدت اوزره بولنان محمود شوکت پاشا سرت بر صورتده

— کندیلرینی قبول ایده میهجکمی، افادهلری نه ایسه سزه سویلهمهلرینی دمین سویلهمش ایدم . ایشتمدیکزمی ایدی ؟

متأثر اولان لوا پاشا یا کندیسنه افاده ویرمهلرینی ، یاخود قالقوب کیتمهلرینی کلنلره سویلر .

عاقبت افادهلرینی ویررلر . خلاصهسی :

ایلك أول آصلمه‌سی مقرر اولان (میزان) صاحبی هنوز مستحقنی بولمامش. مسموعاته نظراً آکا قارشی ملایمت کوستریلیور ایمش. شاید آنی آصمازلر ایسه روم ایلیده سکونت أفکار حاصل اولماز. اویغونسزلقلر تکرر ایدر ایمش.

ذاتاً بو (میزان) صاحبی مسئله‌سی ایچریده شدید مناقشه‌لره سبب اولمش، حسیاتی قبارتمش ایدی. و محمود پاشانك تکدیرندن متأثر بولنان لوا پاشا شو خام طلبی کورونجه کندینی ضبط ایده‌مز.

لوا پاشا — بر ساعتدن زیاده ایچروده بو ایش ایله مشغول ایدك. حالاده بحث دوام ایدییور. آصمق جهتنی دوشوندك. آنجق بر شرط ایله بونك اجراسی ممکن اولدیغنه قرار ویردك. او شرط دخی — باش مسبب اولان احمد رضا بکی ابتدا آصمق، او ایندیرلدکدن صوکره عینی ایپه مراد بکی صاللاندیرمق. باشقه چاره یوقدر. کیدوب سزی کوندرنلره بو تنسیبمزی تبلیغ ایدیکز. أکر بو صورت اجرایه قلوبلریکز راضی ایسه‌لر، همان بزه معلومات ویرسونلر. پاشا مشغولدر. کوره‌مزسکز. کورسه‌کز بیله آنجق شو بنم سویله‌دیکمی تکرار ایتدیکنی ایشیده‌جکسکز.

شو معنیدار درس بیله خصمایه کفایت ایده‌مز. مؤبد

ردوس قلعه بندلکمک اون بش سنه مدتله (فیزان) منفاسنه تحویل ایدلمه‌سنی التماس ایله بنه تعجزلرده بولنورلر . [*] لکن بوکا دخی موفق اوله‌مازلر .

خلع واقع اولدی . اوتوز بر مارتدن أثر قالمادی . آطنه ایشلرینه باقان دیوان حربلر ، ادارهٔ عرفیه‌لر قالقدی . اونودلدی . آرناؤدلق غائله‌سی احداث اولندی . اوراده اتخاذ اولنان تدابیر فوق العادهنك آرقه‌سی آلندی . محکوملر حقنده عفولر توالی ایتدی . حوران مسئله‌سنده دخی عینی حاللر کورولدی . لکن چوغی قول ، قلم ، اجتهاد جرملری ایله محکوم اولان استانبول دیوان حربلری مغدورلرینی کیمسه دوشونمه‌دی . بالخاصه آطنه‌ده قتل نفوس ، هتك عرض ، احراق بیوت ، غصب اموال کبی جنایتلرده بولنمش اولانلردن یوزلرجه محکوملر حقنده عفولر توالی ایتمش ایکن ، سیاسی

[*] بونی ایشتدیکم وقت فکرم اون بش سنه أول پارسده ، (مونژ) سوقاغنده عقد اجتماع ایدن (اتحاد و ترقی) شعبه‌سنه قدر آتلادی . مصردن هنوز کلمش ایدم . صوك درجه‌ده خسته ایدم . أساساً صغوق مملکتلرده طوغدیغم و الفت ایتدیکم ایچون آفریقه صیجاغنه تحمل ایده‌میور ایدم . حکیملر آفریقه‌ده یاشایه‌میه‌جغمی بیان ایله راپور ویرمشلر ایدی . بونلری بن آرقداشلریمه او اجتماعده ایضاح ایتمش ایدم .

ردوس قلعه بندلکنك (فیزان) منفاسنه تحویلنی التماس ایدن «شفاعتجی»لر ایچنده مذکور اجتماعده حاضر بولنان بر آرقداشم ده داخل ایدی ؟

جرملردن اك اهونلری ایله اتهام ایدیلن استانبول محکو-
ملرینك خارج براقلمه‌سی داخل و خارجده معنیدار تفسیرلری
داعی اولدی .

بو تفسیرلرك مهملردن برینه‌ده بن زمین اراپور ایدم .
یعنی استانبوللیلرك عفودن خارج طوتلمه‌سی مجرد مجلس
مبعوثان ایکنجی انتخاباتنك آرقه‌سی آلنجه‌یه قدر بنم اطلاقم
جهتنه گیدلمه‌مك اوزره جمعیتك قراری وار ایمش . بونك
ایچون ردوسده بولنان باجمله منفیلر و محکوملر او قرارك
وجودینی خبر آلمشلر . بنم یوزمدن چیله‌لرینك امتداد
ایتدیکندن کیمی آچیقدن آچیغه ، کیمی ده قلباً خصومت ایتمکه
باشلامشلر ایدی .

ایشته مذکور مکتوبك سبب و علتی ! بنم یوزمدن
کیمسه‌نك مغدور اولدیغنی ایسته‌مه‌دم . بنی مستثنا طوته‌جق بر
عفوی جداً آرزو ایله‌دم .

شو خالصانه اولان مراجعتمك نتیجه‌سنه کلنجه !

محمود شوکت پاشا امضا صاحبنك خالص اولدیغنه قائلدر .
بونکله برابر غلبه‌لك ایچنده شونی دیمك ایله اکتفا ایدییور :

شوکت پاشا — مؤبد قلعه بندلکه محکوم ایتدیکمز حالده
بو رتبه تجاوز ایدن بو حریف ، یاسربست براقلمش اولسه
ایدی ، نه خلطلر ایتمز ایدی . اعدام ایچون اصرار ایدنلرك
حقلری وارمش !

شو مقابله بوتون معروضك حکمتنی احاطةً اجرا اولنمه‌یور. آکا میدان قالمایور. چونکه معروضك ایچنده «طبقات سفلا اعتباریله اقتدارسزلق»... و «جمعیتك جهل وغفلتی آثاری» جمله‌لری وار. جهل و غرور ایسه بو صورتله زلف یاره دوقونلمه‌سنی تجویز ایتدیرمیور. جواب دخی شو تبصبصك بر ثمرۀ ثقیله‌سیدر.

کندیسی بونك بوتون ثقلتنی احاطه ایده‌میور. یانده احاطه ایده بیلنلر وار. لکن آنلر دخی «نه‌مه کرك» علتیله معلوم اولدقلری ایچون سس چیقارمیورلر. یعنی بیچاره ملتك مقدراتی شو محدود یاخود محویت کار قریحه‌لرك اطرادسزلقلرینه محول قالمش بولنیور.

فطرت فوقنده بر أمل خصوصی

کوکل ایستردی، که جناب خالق عالم نوع بشری فضله بر خاصه ایله ممتاز ایتسون . او خاصه دخی بر آدمك دیکرینك کوکلندن کلوب کچنه ایستەدکنه واقف اوله بیلمك خاصەسی اولسون .

شویله بر امتیازك مواقع تطبیقیەسی چوق اولەجق ایدی . لکن بن آنجق بر ایکی کوکله حواله ایتمك ایچون او امتیازه نائل اولمق آرزوسند، بولندم .

باشلیجه اولەرق هدف تجسسم اولان کوکل حسین حلمی پاشا حضرتلرینك کوکلیدر .

صدر أعظم بولنان او ذات عالی قدر بر کون بنی چاغیرمش، والیلك ایله بکندیکم ولایته کیتمکه مصرانه بنی قاندیرمغه چالیشمش ایدی . ولایتلر ادارەسز ایمش . عادتا آنارشی دنیلن حاله وارمش . ایمش . مناسب والیلر بولنەمایور ایمش . بن ایسه مناسب والیلردن ایمشم . (همده هیچ بریرده تجربەم سبقت ایتمەمش ایکن !) بونك ایچون غیرت و حمیتمك ایجابی تکلیفنی قبول ایدوب کیتمك ایمش .

بو تكليفك منبعنی بیلیور ایدم . قومیته‌نك طابی زوجه‌له
بنی استانبولدن تبعید ایتمك درشونجه‌سی محصولندن باشقه بر
شی دكل ایدی. لكن بن مقاملك رفعتنه حرمةً تكليفی دوزجه،
صافیانه تلقی ایتدم . عدم قبوللك أسبابنی تعداد یولنده خالصانه
درونمی اچدم . بوتون آمال و تشبثات وطن پرورانه‌می تعداد
و تصویر ایله‌دم . بو آماللك ایچنده ریاست اموره وارنجه‌یه قدر
جمله‌یه لا اقل اوچ سنه مدت ایله آداب مشروطیتی تعليم ایتمك
وجوبی، یعنی منتقد سیاسی مقامنده (میزان) محررلكنده ثبات
ایتمكلكمز لزومی داخل ایدی. بوجهتی مطلوب اولان درجه‌ده
ایفا ایده‌جك باشقه بر كیمسه‌نك بولنمه‌دیغنی سویله‌مك درجه‌سنه
قدر أنانیتمی‌ده ایصال ایتدم .

معروضاتم پك بویوك تأثیر ایتدی. ولایت قبولی مسئله‌سی
همان محو اولدی. آرزو وقرارملك مقبول ومستحسن اولدیغی،
حتی مقام صدارتك فوقنده شرفی حائز بر وظیفهٔ نظیفه
بولندیغی تسلیم و تقدیر ایدلدی . حتی بونی تقدیرده كندیسی
یالكز دكل ایدی . ضبطیه ناظری سامی پاشا مرحوم قولی ایله،
مستشار عادل بك دخی بوشی ایله اشتراك ایتدیلر ...

بن او وظیفهٔ نظیفه‌نك ایفاسنه دوام ایتدم . ذره قدر
مجراسندن انحراف ایتمه‌دم . بودخی حلمی پاشاجه مسلمدر ..

دیر ایكن ٣١ مارت وقعه‌سی ظهور ایتدی . حركت
اوردوسی كلدی . ایلك ایشلرندن بری ده او وظیفهٔ نظیفه

سبیله بنی توقیف ایتمك ، حبسخانه‌لرده ! دیوان حربلرده آیلرجه مدت سوروكله‌مك ، اعدامه محكومیتم ایچون مدار آرانق ، بولونه‌مایجه بلكه‌ده سلطان حمیدك تردد‌لرینی داعی اوله‌جق بر طاقم ژورنالار دست اعتباری اوزاتمق رادده‌لرینه وارلدی .

نه‌چاره‌كه بوغیرت فوق العاده عقیم قالدی . محكومیتمه وسیلهٔ قانونیه بولنه‌مادی . حسین حلمی پاشا ایشك بوجهتی‌ده اوكرندی . چونكه (دیوان حربجه فلانك محكومیتنه امكان یوقدر ، باب عالیجه ادارةً بر مدت ایچون تبعید ایتمك جهتنه كیدلسه) یولنده بر تكلیف ایله كندیسنه رسماً مراجعت واقع اولدی .

كندی شرفنه اولەرق حسین حلمی پاشانك بو تكلیفی رد ایتدیكنی تسلیم ایدرم . فقط اون یدی كون صوكره مؤبداً قلعه بندلكه محكومیتی مبین اولان اعلامی ، همده نه‌كبی آمال ومقاصد تعقیب ایتدیكی كندیسنجه معلوم اولان (میزان) ك مندرجاتنه منحصراً مستند اولان اعلامی ، لاجل التصدیق عتبهٔ عصمت وزاهته عرض ایتمك اوزره كندیسنه تقدیم ایتدكاری ، بالخاصه آنی ترویجاً كندیسی دركنار ایله‌دیكی وقت مشار الیه حسین حلمی پاشانك نه‌كبی احوال روحیه ایچنده بولندیغنی بیلمك ایسترایدم . چونكه بو أحوال روحیه‌سنك مثلا (هاملت)ك ، (قرال لیر)ك ، (اوتللو)نك

درين وفجيع اولان صحنه‌لرینی تیاترووده تماشـا ایتدیکم وقتده حس اولنان تأثراتك فوقنـده موجب تأثر اوله‌جق ایدی . بوندن . از جمله مشـار الیهك خصائل عالیلرینه اولان حسن ظنمه مبنی ، أمینم .

حسین حلمی پاشا حضرتلرینك کوکلی غلیانه کتیره‌جك أسباب بنم معصومیتمدن ، یاخود آمال ومجاهده‌لریمك علویت ومقبولیتندن عبارت دکل ایدی . ٣١ مارت حادثه‌سی کبی مهلك غوائلدن وطنی وقایه ایتمك ایله مکلف اولان مقام صـدارتده بولنیور ایدی . حادثه‌یی منع ایتمك وظیفه‌لرنده تکاسـل ایتمکه دوام ایتمش ایدی . مکلف اولان آنك بوتکاسـلنه رغماً بن او وظیفه‌لردن بر قسم مهم و مهلکنك ، صرف سوق حمیت ایله ایفاسندن انحراف ایتمه‌مش ایدم . . . حسین حلمی پاشا بونی دخی بیلیر ایدی .

عاقبت کندیسنك تکاسـلی نتیجه‌سی اوله‌رق حادثه واقع اولدی . حرکت اوردوسی کلدی . اورته‌لق آیقلانمغه باشلادی . کندیسنك موقع طبیعیسی دیوان عالی متهم صندالیه‌سی اوله‌جق ایدی . لکن آنك یرینه مصدر تکاسانه توقیراً امده ایدلدی . بن ایسه حادثه‌نك مسببلری میاننده محکوم اولمش ایدم . . .

ایشته، شو محکومیتی تنسیباً اوتوز سنه‌لك غمناك بر چیله‌یی آثار خیریهٔ عاطفت ایله اورتمك أملنده بولنان بر حکمدار

توجیه عرض ایدن بر مهم مسئولیت دروننده قوینه‌سی لازم کلن فورطنه‌لك محیطنی بر کره تصور ایدیکز ! [*]

ایش بو دائره‌یه بیله منحصر دکل ایدی . حسین حلمی پاشا بنم ثروتمنز ، آنجق اجرت مساعی‌م ایله قرت لایموت چکینیر بر آدم اولدیغمی ده بیلیر ایدی . شو « چکینمك » فعلنك محیطی ایچنده دور سابقده حریت و مشروطیت مجاهده‌سنه فدا ایتدیکم أولاد و عیالك داعی اولدیغی « تسلی » وظیفه‌سنك ده داخل اولمق لازم کله‌جکنی بیلمه‌سی ایجاب ایدر ایدی .

---

[*] مصرده (میزان)ه یازدیغم بر بنددن دولایی سلطان حمید بنم ولی عهد رشاد أفندی حضرتلری طرفندن اوروپایه اعزام اولندیغمه حکم ایتمش ایدی . قاهیجه کورفزنده اقامت ایدن بنده‌سی یکتا بك واسطه‌سیله قاندیرلیوب کوندرلمش اولدیغم ، یکتا بکدن پاره آلدیغم ، عائله‌جه آلمغه دوام ایتدیکم حقنده ویریلن متعدد ژورناللر پادشاهك بو ذهابنی بسله‌مش (چونکه ژورناللرده حقیقت کورلمز ، خنکاره ایده‌جکی تأثیر حسابه قونور) . بو فکر او رتبه یرلشمش ایدی‌که بنم واحمد پاشانك تأمینات قطعیه‌مز بیله کار ایتمه‌دی . کیفیت ولی عهد حضرتلرینه قدر عکس ایتمش ، آنلر طرفندن دخی تکذیب اولنمش ایدی ، بو ایسه سلطان حمیدی بوس بوتون ایناندیرمش ایدی . یعنی پادشاه نزجاه نظرنده بن یالکز حریت ومعدلت مجاهدی دکل ، کندی یوزندن سؤ ظنلره هدف اولمش و تسلیه استحقاق کسب ایتمش بر مغدور ، بر بندۀ خاص ایدم‌که بو جهت آریجه اوله‌رق پادشاهك موقعنی مشکللشدیریبوردی .

بو حال تواتراً معلوم اولدیغی ایچون حسین حلمی پاشانك مذکور اعلامی تقدیم ایدرکن بو جهتی ده در خاطر ایتمه‌سی طبیعیدر!

ایشـته بونلری بیلمکه مأمور اولان حسـین حلمی پاشا حضرتلری بنی تقـاعد حقمدن محروم ایتمك ایله اکتفـا ایتمه‌یوردی . بونك ایچون اولادیمه اکمك پاره‌سنی تأمین ایتمك اوزره مرامی قلعه بندلك مضایقات معنویه‌سی فوقنه قدر کردم، خدمت‌وطنیه یولنده صرف مساعی ایتدم. بر طاقم آثار تألیف ایله‌دم. حسین حلمی پاشا اشبو فکر وقلم محصولنك نشرینه مانع اولمق راده‌سنه قدر وارییور ایدی . همده نه شکلده بونی اجرا ایتدیکنی سویلر ایسه‌ك قارئلرك قسمی أعظمی عثمانلیلق نامنه اوله‌رق کمال شدت ونفرت ایله بزی تکذیب ایتمکه مسـارعت ایده‌جکلردر !

چونکه حسـین حلمی پاشا ، داخلیه ناظری طلعت بکك آغزی ایله مراجعت ایدن اوغلمه ، فونوغرافجه‌سنه دوغری اولان ، شو جوابی ویرمش ایدی :

طلعت بك — کرك تاریخ عثمانی‌یی وکرك سـائر آثار جدیده‌یی نشر ایتمکه مسـاعده ایده‌میه‌جکز . زیرا پدریکزك یازه‌جغی آثار ألبته پك مکمل اوله‌جقدر . «بویله مکمل آثار تحریرینه مقتدر اولان بر ذاتی محکوم ایتمشلر» یولنده خلقده حکومت حاضره علیهنه جریانلر پیداسنه سـبب اولور . بونك ایچون معذورز . رخصت ویره‌میه‌جکز !!!

بونی یازان اوغلمه ویردیکم جوابده آتیده‌کی جمله‌لر مندرج

ایدی : «... داخلیه ناظرینه افترا . عثمانلیلغده فاحش صورتده تجاوز ایدییورسڭ . اسپانیاده (فهرر) حقنده‌کی حقسزلق مناسبتیله بوتون جهان مدنیتك صارصیلدیغی بویله بر هنگامده حکمت ومدنیت اعتباری ایله معروف جنایتلرك بیله فوقنده اولان بویله بر اثر غلتی حکومتمزه عطف واسناد ایتمك سنڭ ایچون هم گناهدر ، هم ده حدیڭك فوقنده بر گستاخلقدر . مطلقا یاکلش ایشتمش ، ترسنه تلقی ایتمشسك . بونی تصحیح ایتمکه مسارعت ایت ...»

مذکور خصلت فطریه ایله نوع بشرك مبجل اولمه‌سنی آرزو ایتدیکمه سبب ایشته شو مکتوم درام صحنه‌لرینك بوتون عظمتلری ایله أنظار عبرت وانتباه اوکنده تجلی ایده بیلمه‌لری ایچوندر .

ظن ایدییورم که قارئلر بو أملی بوش ومعناسز آماللردن عد ایده‌مزلر .

حسین حلمی پاشانك خارجنده اوله‌رق ، بشریتك مذکور امتیازه نائل اولمادیغنه تأسف ایتدیکم اولدی ایسه ، اوده حقی پاشانك صدارتی زماننده واقع اولمشدر .

قابینه اعضاسندن و حقی پاشا کبی مکتب خارجنده بنم ایله خیلی مناسباته اون ، اون بش سنه دوام ایدن ملکیه‌لیلردن بر ناظر ، بر «توصیهٔ خالصانه» ایله بکا مراجعت ایتمش ایدی .

حقی پاشانك قوناغنده اجتماع وكلا واقع اولمش . مذاكره بیتدكدن و فضله اولانلر كیتدكدن صوكره یالكز قالمش اولان ملكیه‌لیلر حسبحال ایدیورلر ایمش . هر نصل ایسه ماضینك طاتلی خاطراتنه بحث انتقال ایتمش . او طاتلی خاطراتك یوزده طقسانی كویا شخصمه مربوط ایمش . بونك ایچون بك متأثر اوله‌رق مدت مدیده « ذكر جمیل » مه دوام ایتمشلر . خصوصیله قرطونی و « تاپیر » مسئله‌لرنده طلبه‌یی حمایهٔ مكتب اداره‌سنه ، معارف نظارتنه ، باب عالی یه قارشی كوستردیكم « متانت قهرمانانه » ملك شكرانی الآن (!) طاشیدقلرینی اعتراف ایله‌مشلر . او وقتلرده بكا و طلبه‌یه قارشو ادارهٔ مستبدهٔ بر كور آلت اجرا اولانلرك ، بالخاصه مدیر مكتبك بوكونكی موقع و اعتبارینی نظر دقته آلمشلر . صوكره ده حریت و معدلت مجاهده‌سنی توسیع ایتدیكمی ، غبطه بخش اولان حالی و واسع اولان امید استقبالی فدا ایله ییلدیزه قارشی قیام ایتدیكمی حسابه قویمشلر . بو پارلاق ماضیمی بو كونكی موقعمه (یعنی ردوس قلعه بندلكمه) قیاس ایتمشلر . چیقان نتیجه‌یه نظراً « دنیانك ترسلكارینه » شاشمشلر . ایمش . . .

بو شاشقینلقلرك ثمره‌سی اوله‌رق كویا حالمی تهوین ایتمك جهتنی دوشونمشلر . « بأمر سامی » (. . .) بك افندی حضرتلری (شمدیلك اسمنی . كتم ایده‌جكم . چونكه بو ذات اوته‌كیلر كبی

هنوز استقبالی اژکنه سد چکمه‌مش بر غیوردر .) بکا او مکتوبی یازییور ایدی . مقصدی بنه با أ مرسامی اتخاذ اوله‌جق خط حرکتی بکا تعلیم ایله‌یور ایدی . او خط حرکت ایسه سلانیك مرکز عمومیسنده فرمان فرما اولان فلان وفلان بك أفندیلره شو و بو صورتده مراجعت ایله حقمده‌کی کین و شدتی تسکین ایتمك اوله‌جق ایدی . زیرا «او شدت وخصومت باقی قالدقجه باب عالیجه حقمده لطف ایله معامله ایتمك ممکن دکل» ایمش !!

نظارتك شو مسکنت أبلهانه‌لری بوتون حسیات حسنه‌می غلیانه کتیردی . همان تسطیر ایتدیکم جوابك خلاصه‌سی شودر :

«مشروطیت ایله اداره اولنان مملکتلرده هیئت وکلا حکمدارك بیله فوقنده بر اقتدار اجرائیه مالك بولنورلر . بونی بالذات بندن تعلم ایتمشلر ایدی . ایمش بویله ایکن مقاملرینك حیثیتلرینی ، مرشدلکه قارشی مریدلك طرفندن بسلنمه‌سی ایجاب ایدن آدابی چیکنه‌مك دیمك اولان شویله بر هذیان نامه‌یی ، یعنی بر قوهٔ مسلطه و مخربه شکلنی آلان سلانیك هیئتنه مراجعتی توصیه ایتمك ذلتنی ، بن ناصل تلقی ایده‌جکمی اولسون دوشونه‌مدیلرمی ؟ هیچ اولماز ایسه بو رتبه سرسم اولانلرك مملکتك مقدراتنی اله آلمش بولنمه‌لرندن دولایی حمیهٔ مضطرب اوله‌جغمی اولسون حسابه آلمیورلرمی ؟

کندیلرینی آدم ایده‌جکم دیه‌رك صرف ایتدیکم امکمه أسف ایده‌جکمی اولسون خاطرلرینه کتیره‌میورلرمی ؟ سلانیکه مراجعتك هانکی «روح القوانین»ده تجویز اولنمش بر تدبیر درکه بکا توصیه ایتمك جرأتنده بولنیورلر . بن بو ذاتی قبوله تنزل ایده بیله‌جکمی هانکی أمثال و تعاملمدن چیقاره بیلیورلر ایمش ؟..»

صوك سطرلر عیناً :

«... بو ذاتلری قلعه بنـدلکدن قورتلق اوزره ارتکاب
« ایده بیله‌جکمی ظن ایدیورسه‌کز، پك آلدانیورسکز. چونکه
« بوکونکی قلعه بندلکمی بر فلاکت عدایتمه‌دکدن باشقه، بالخاصه
« سزلرك حال وموقعلریکزه قیاس ایتدکجه دنیاقوریه‌لی پك آز
« کیمسه‌نك نائل اوله‌بیلدیکی برمرتبهٔ شرف عدایدوب افتخار
« ایتمکه کندیمی مجبور کوریورم. قلمه آلدیغم متعدد آثاردخی
« بونك برهان جلیسیدر. حتی پاشالرك، رفعت پاشالرك، جاوید
« بکلرك، أمرالله افندیلرك أعضا و أرکان بولندقلری بر حکومت
« مشروطهٔ عثمانیه‌دورنده بنم ردوسـده قلعه‌بند بولنمقلغم تاریخ
« بشریتده کورولمه‌مش برامتیـاز درکه اویله اولور اولماز کار
« ومنفعته قارشی آندن تجرد ایتمکی عادتا حماقت عد ایلرم.

بونك ایچون «عائله‌جه» بر دها حسبحال ایده‌جك اولور ایسه‌کز، بنم ایچون آصلا اوزلمه‌یوب کیفکزه دوام ایده بیلیرسکز ...»

شو جوابمك مندرج جاتنه وقوفلری صره‌سنده بو بیچاره‌لرك

نه کبی احوال روحیه‌ده بولندقلرینی بیلمك اوزره مذکور امتیازدن نوع بشرك محروم براقلدیغنه فضله بر دفعه دها تأسف ایتمش اولدم .

اوجنجیسندن جناب حق بنی محافظه بیوره .

خاتمه

کوکل ایستردی، که برنجی دیوان حرب عرفینك مطلقا بنی محکوم ایتمکه مأمور و مجبور اولدیغی حقنده أولجه معلوماتم اولسون .

چونکه او معلومات ألده اولسه ایدی ، آنیده مندرج اولان مدافعه نامه‌یی نظر تقدیر و تمیزلرینه وضع ایتمکدن اجتناب ایدردم . اثنای محاکمه‌ده دوچار اولدقلری اشکنجه علائمنی کافی کورردم ده تاریخ نظرنده فضله محجوبیتلره دوچار اولمه‌لرینی مروةً تجویز ایده‌مزدم .

*
* *

برنجی دیوان حرب عرفی‌یه ١٦ مایس سنه ٣٢٥ تاریخنده
ویریلن مدافعه نامه

بدایت انقلابدن بری بعض طرفلك تأثیریله توالی ایدن سوء تفهیم و تفهم نتیجه‌سی اوله‌رق استانبول خارجنده و بالخاصه روم ایلی جهتنده حق عاجزانه‌مده برغلیان أفکار حاصل اولمش و شو حال چاکرلرینك حرکت اخیرهٔ ارتجاعیه‌نك مروجلری

صره‌سنه ادخال ایتدیرلمك راده‌سنه واردیرلمش ایکن، کرك هیئت تحقیقیه و کرك هیئت جلیله‌لری جانبندن اثنای تحقیقات و محاکماتده حال و موقعه منافی هیچ بر معامله اظهار اولنمامسندن دولایی بورجلی بولندیغم شکرك أداسنی مقدمهٔ افاده اتخاذ ایتمکی وجیبه عد ایلرم .

حریت ومشروطیتی یگانه مقصد اتخاذ ایله اوتوز سنه‌یی متجاوز بر مدتدن بری فداکارانه چالیشدیغم میدان عبرتده بولندقجه بر فکر استبداد وارتجاعی بنده‌لرینه عطف ایتمك فضولی اسناد اوله‌جغندن باشقه، هیئت جلیله‌لرینك مقصد معدلتی ایله فکر تمیزینه ده تجاوز ایله‌مك دیمك اوله‌جغندن بو بابده بسط مطالعه ایتمکه تأدب ایلرم .

اوتوز بر مارت وقعهٔ فجیعه‌سی ایسه یوم مذکورك صباحی اوچ بچغنه کلنجه‌یه قدر کلیاً مجهولم اولدیغی کبی ، دائرهٔ تصوراتمه صیغه بیله‌جك اموردن دخی اولمایوب حتی بو کون صورت وقوعنی و بوتون مجراسیله هیئت مجموعه‌سنك حکمتنی احاطه ایده‌بیلدیکمه بیله قائل دکلم .

شو تقدیرده اورته‌ده یالکز (میزان) لڭ مندرجاتی قالمش اولوب اونك دخی قانون أساسینك بخش ایتدیکی حریت تامه‌یه مبنی أساساً دائرهٔ مسئولیت قانونیه خارجنده قالمش اوله‌جغی درکار در . مصلحتك جهت أصلیهٔ قانونیه‌سی بو مرکزده در .

عزیز وطنك باشنه مهالك برغائله تولید ایتمش اولان وقعهٔ فجیعهٔ أخیره‌نك جهات معنویه‌سنه (میزان) نشریاتنك تماس ومناسبتی أمرنه کلنجه: کمال خلوص ایله بروجه آتی تشریح وایضاح کیفیته مبادرت اولونور:

قانون أساسینك موقع اجرایه وضعی ایله اصول مشروطیتك احداثی، مقاصد حیاتیه‌مك أقدسی اولمق مناسبتیله بوتون عثمانلیلرله برابر چاکرلرینی‌ده مسرورت عظیمه‌یه غرق ایتمش وبوسایه‌ده نائل اوله‌جغم حریت حرکتمی احسن برصورتده وطنك خدمتنه وقف ایتمك جهتنه سوق ایله‌مش ایدی. اوتوز سنه‌دن برو امتداد ایدن عظیم برفلاکت آلتنده ازیلمش و بالخاصه وطنمز کبی عناصر مختلفه‌دن مرکب بولنمش اولان برمملکتده الك شدیدبراستبداددن حدودی غیرمعین برحریته تحویل اداره ایتمك امری، انواع مهالکی محتوی امور معظمه‌دن اولوب، بالخاصه نزده اولدیغی کبی، مشروطیتك اصول و فروعنه واقف رجالك درجهٔ کفایه‌ده بولونمامسی آیریجه جای تأمل واندیشه ایدی. تدریسات وتتبعات تاریخیه و اشتغالات سیاسیه جهتیله بو بابده آز، چوق سرمایه کسب ایتمکه موفق اولمش ایدم. ممکن مرتبه دائرهٔ فعالیتی واسع ومؤثر برخدمت وطنیه انتخابی أملنه دوشدم. وازیله برخدمت مفیده‌یی منقد سیاسی شکلنده بر غزته نشرنده کوردم. بو صورتله دائرهٔ خدمت و غیرت تعین ایدنجه، مأموریت رسمیه‌جه کسب ایتمش اولدیغم قدم ایله یکانه مدار

معیشتم اولان معاش ذاتی (ماهیه ١٢ بیك غروش) نظر دقته أهمیتسز قالەرق همان بالاستعفا (میزان) غزته‌سنك نشرینه باشلادم.

(میزان) ك مندرجات عمومیه‌سی میداندەدر. تعقیبی مقرر اولان مقصددن باشقه، حتی أمنیت و منفعت شخصیه بیله داخل اولمق شرطیله، هیچ بر جهته عطف أمل ایدلمکسزین دوام اولنمشدر. بالجمله أولیای امور ایله مجالس و مؤسسات مملکتك مسالك و حرکتلری أحکام قوانین ایله سلامت مملکت نقطه‌سندن تنقید و محاکمه‌یه دوام اولندیغی حالده بر شخصه، یاخود بر طرفه آلت اولمقسزین مطرد بر مسلکده معین ومقبول بر مقصده متوجهاً صرف مساعی ایتمکه مداومت اولنمشدر.

مقامات عالیهٔ دولتدن بنده‌لرینه ولایت والیلکی و حتی نظارت تکلیف ایدلدیکی و (میزان) غزته‌سندن ایتدیکم استفادهٔ نقدیه‌م هیچ مشابه‌سنده بولندیغی حالده اوچ سنه ظرفنده حصولنی مأمول ایتدیکم تقرر مشروطیت و حریته قدر مسلك متخذده ثبات ایله عائله معیشتنی آثار تاریخیه و أدبیه‌مك حاصلات جزئیه‌سنه حصر و قصر ایتمك عزمندن انحراف ایتمیه‌رك رد ایتدم.

بوم توقیفمه قدر صوك درجه‌ده بر اخلاصله چالیشدیغمی دنیا و آخرتده ادعا ایلەرم. فقط ینه عینی اخلاصمك ایجابی اولەرق (میزان) مندرجات عمومیه‌سنك بلا استثنا کافهٔ

بو کون عندمده مستحسن اولوب اولمادیغی حقنده واقع اوله‌جق سؤاله ده بعض أقسامنك عین درجه‌ده مستحسن اولمادیغی جوابنی ویرمکده تردد ایتمم. شو قدرکه بو کون استحسان ایده‌میه‌جکم قسم نشریاتك مسئولیت معنویه‌سی تماماً بنده‌لرینه راجع اولمایوب خدمت خالصانه‌مك آثارینی سکته‌دار ایده‌رك کرك آنلری وکرك شخص عاجزانه‌می أنظاردن دوشورمك مقصدینه طوتلمش بعض رقیبلرك آثار خصومتلری ثمره‌سی بولنمق حسبیله دها زیاده مسببلرینه عائد عد ایدرم.

فی‌الحقیقه دها (میزان) ك ایلك نسخه‌سنده مندرج اولان أثر اخلاص فضولی صورتده سوء تفسیر ایدلمش و هر بر فکر و منفعت ذاتیه‌دن معرا اوله‌رق سلامت مملکته ناموسکارانه وقف ایتدیکم حیات چاکرانه‌می تسمیم و ناموس عائله‌یی لکه‌دار ایده‌جك بر صورت نقیله ده جمعیت اتحادیه نامنه صباح غزته‌سیله باشلایان نشریات تجاوزکارانه ایله قارشولانمش ایدی. استنادات واقعه‌نك اصل و مناسبتلری اولمق احتمالی بیله بولنمادیغنی پك آچیق و قطعی بر صورتده ایضاح ایتدم. فضله اوله‌رق بدایت ظهورندن بری منسوبیتیله مفتخر بولنه‌جغم اتحاد و ترقی جمعیتی نامنه آنلرك اجراسی بنده‌لریله برابر جمعیت مذکوره‌یه ده تجاوز دیمك اوله‌جغی ایچون آنك طرفندن تکذیب اولنماسنه انتظار ایتدیکمی ده بیان ایله‌دم.

مسئله پك بسیط اولدیغی کبی جمعیت اتحادیه‌نك معروف

و معتبر أركانی دخی حقمده اختیار اولنان معامله‌نك حقسزلغنی تصدیقاً تصحیح ماده ایله تأمین ائتلاف ایچون چالیشدقلری و تواریخ مختلفه ده أساساً اتفاق حاصل اولدیغی حالده هر نصلسه صرف شخصمه خصومت بسله‌مکده اولان بر قاچ کیمسه‌نك اصرارلری اوزرینه مطلوب حصوله کلمه‌مش و غزته‌لرك علیهمده‌کی تجاوزاتی امتداد ایله‌مشدر .

حقمده اولان تعرضاتك شدتنه نسبتاً (میزان) مقابله‌لری پك معتدل وحتی آنلرك مؤاخذاتی اکثریا شخصیانه انحصار ایتمش بولنمسنه رغماً بزم مقاله‌لرمز دائما مصالح وطنه مربوط بولندیغی کبی ، جمله‌سی‌ده جمعیت اتحادیه‌نك اعتبار وعلویتنی تأمین وتقویه ایتمك جهتنه معطوف وتنقیداتمز جمعیتك اصلنه متوجه اولمیوب مسلك ومقصد جمعیته منافی اوله‌رق بعض منسوبین متأخره‌نك انحرافلرینه منحصر بولنوردی .

بونکله برابر آثار خصومت دوام ایده‌رك کامل پاشا قابینه‌سنك مسلك داخلیسیله بالخاصه تنسیقات یولسزلقلری حقنده‌کی (میزان) نشریاتی مشار الیهك ده خصومت شدیده‌سنی داعی اوله‌رق ذاتاً اوته‌دن برو موجود اولان یلدیز خصومتی‌ده بونلره انضمام ایدنجه ، ایش کچن رمضانده قانون أساسی احکامنه صریح بر تجاوز اجراسیله توقیف ایدلمکلکمه وسیله اولدی .

شو قدرکه بالجمله غزته‌لرله بو بابده نشر ایدیلن تجاوزکارانه

استنادلرك بطلانی افكار عموميه نظرنده تعين ايدرك بر هفته ايچنده همان تخليه ايتمك جهتنه كيتمكه مجبور اولمشلردی . [*]

بو حاللردن نهايت درجه‌ده مأيوس بولنديغم ايچون غزته‌مك نشرندن موقتاً صرف نظر ايتدم . و اشتغالات تاريخيه‌م ايله وقت كچيرمكه قرار ويردم . حتی بالآخره بالذات كامل پاشا (ميزان)ك نشری ايچون پك چوق اصرار ايله‌مش ايكن موافقت ايتمه‌دم . يالكز كامل پاشانك سقوطی اوزرينه كامل پاشانك شخصندن كاملاً عاری و صورت سقوطنه منحصر اولان وطنپرورانه دوشنجه‌لرم بنی تكرار (ميزان)ك نشرينه سوق ايتدی .

حقيقت حالده دخی روسيه‌نك برقاچ سنه اولكی قره دكز دونمه‌سی رذالتی هنوز خاطرلرده ايكن او كونلرده اطاعت عسكريه نقطه‌سندن تأويلی ممكن اولمايان بر نمايش بحرينك مجلس مبعوثانده علناً و تقديراً قبول ايدلمه‌سی جالب دقت مخصوصه ايدی . چونكه مشروطيتمز بالخاصه عسكرك صداقتنه مستند اولمه‌سنه و عسكرك سلامتی دخی اطاعت عسكريه‌نك اصول و فروعی كوزه‌دلمكه متوقف بولنمسنه نظراً دائما اعادهٔ استبداد آمالنه ميال بيلديكم ييلديز قصری ايچون زمين افساد ارائه ايتمك ديمك اوله‌جغنه حكم ايله جداً انديشه‌يه دوشمش ايدم . بونك ايچون ايكنجی دفعه اوله‌رق نشر اولنان (ميزان)ك

[*] كامل پاشا بنی صيانةً توقيف ايتديرديكی مؤخراً تحقيق ايتمشدر . اكر برصورتله بونی (بنی) اورته‌دن قالديرمزسه‌كز بيلديكمز كبی قالديريرز . يوق ايدردك يولنده مراجعتله اصرار ايتمش ايمشلر .

ایلك نسخه‌سنده حسین حلمی پاشا قابینه‌سنی حسن قبول ایله برابر فرقه منازعه‌لرینك رفعنی موجب بر تدبیر مؤثر تکلیفی جهتنه کیتدم. تکلیف واقعا أکثریت اعتباریله مظهر حسن قبول اولدیغی حالده ینه اغراض شخصیه سببیله ثمره‌دار اوله‌مادی و بعض غزته‌لرك تحقیر وتجاوزلرینه وسیله اولدی. حالبوکه او صره‌ده نشر ایتدیکم رساله‌لرده بتون آمال ومقصدیمی سندات و وقوعاته مستنداً تشریح وایضاح ایده‌رك هر نوع سوء ظنلره محل و مناسبت براقمادیغم و بیکارجه التماسلره رغماً هر نوع نطقلر و نمایشلردن چکیندیکم و مقام و مأموریتلرده کوزم اولمادیغنی فعلاً اثبات ایتدیکم حالده بر طاقم آمال خسیسه اسنادیله تجاوزات شخصیه‌یه دوام اولنمه‌سی و غزته‌مك انتشار طبیعیسنه بیله فعلاً ممانعت ایدلمه‌سی بالاده ذکر اولنان محبوسیت و مغدوریتلره انضمام ایده‌رك بنی طرف برمنقد ایچون ألزم اولان اعتدالك تزلزلنه آز چوق تأثیر اجرا ایتمکدن خالی قالمامشدر.

اساساً اخلاقم خللدن مصون قالدیغی حالده اعتدال لسانده بعضاً معتادمك فوقنه چیقمقلغم وطنك تهلکه اوکنده بولنمه‌سندن دولایی سوق حمیتله کریلمش اولان اعصابمك مذکور تجاوزات غرضکارانه‌یه هدف اتخاذ ایدلمش اولمه‌سندن ایلری کلمش اولسه کرکدر.

اوتوز بر مارت تاریخلی قیام عسکری ایسه جمله ایله برابر

بنده‌لری ایچون دخی هر بر ملاحظه واحتمالك فوقنده بر فلاكت اولوب حكومت ومجالس ملته برابر بنده‌لرینی ده كلیاً شاشیرتمش اولان برحال ایدی . آره ده بر فرق وارسه اوده هر كسك وظیفه‌سی باشندن چكیلدیكی بر صرده محل وقعه یه اك قریب و تجاوزه اك معروض اولان اداره خامه‌مده فلاكتك اوكی آلنمه‌سی اسبابنك تحریسی دوشونجه‌سی و انواع اضطراب و اندیشه ایچنده صباحه قدر وظیفه‌م باشنده اوطورمقدن عبارتدر .

فی‌الحقیقه كرك شكل وكرك مقصد اعتباریله هر نوع حسابات واحتمالات خارجنده بولنان مذكور قیام بالخاصه ظاهراً باشسز كوروندیكندن دولایی دولت و وطنك بقاسنی بیله تهلكه‌یه القا ایده‌بیله‌جك بر فلاكت عظیمه ایدی .

تدبیرده اوفاق بر نقصان ، خوشه كیتمه‌جك اهمیتسز و مخالفتكارانه ضعیف بر نمایش بوكبی احوال عامه تاریخده كوریلن امثالی ایله ثابت اولدیغی اوزره وخیم نتائجی تولید ایده‌بیلیر . شخصدن مسكنلره ، مسكنلردن مغازه‌لره ، مؤسسات اقتصادیه‌یه تجاوز ایتمك مرتبه‌سنده اهل قیامك قودوزه‌ره كلدیكی كورلمشدر .

ایشته بوتون قوهٔ متفكره‌می شو تجربهٔ تاریخیه‌یه حصر ایده‌رك خط حركتك احسن وانفعنی تعیین و اتخاذ ایتمك جهتنی اختیار ایتدم. بوكبی قیاملری ممكن ایسه ایلك ظهورنده شدت وسرعت

برقیه ایله محو و ازاله ایتمك ، بویله بر احتمال زائل اولنجه ملایمت ممکنسه ایله ابتدا فضله بر تجاوزدن منع ، و تدریجاً دائرهٔ مطلوبه‌یه ارجاعی اسبابنی اکمال ایتمك لازمه‌دن اولوب ایشه وقوعم صره‌سنده برنجی احتماله آرتق امید قالمایه‌رق ایکنجی جهتنه کیدیله‌جکی تعیین ایتمش ایدی .

باب‌عالیدن بونی اوکرنمش اولدیغمدن باب‌عالی ایله مجلس مبعوثانك حرکاتنه یعنی نوازشکارانه معامله جهتنه توفیق تشربات ایتمك ایله برابر مشروطیتك محافظه‌سی اساسنی‌ده هیچ بر آن نظر غیرتدن دور ایتمیه‌رك ایفای وظیفه‌یه قرار ویردم .

وقعه‌نك فرداسی کونندن اعتباراً حرکت اوردوسنك موفقیتی احتمالی استانبولجه حس اولندیغی کونه قدر (میزان) ك نشر ایتدیکی مقاله‌لر صره ایله اوقونورسه هپ بر مقصد مطرده منحصراً ، حال طبیعی و نظامینك حصولی تأمیناً صره‌لانمش محصول غیرت اولدیغی ، هله ایلك جمعه کونی سلاملق رسمندن صوکره استبدادك اعاده اولنه‌جغی شایعه‌سی اوزرینه مرکز استبداده قارشی دیکر غزته‌لر طرفندن اختیار اولنان لسان تبصبص و (میزان) ك آچیق وصریح هجوم وخطابی یکدیکرلری ایله مقایسه ایدنلرجه حقیقت حال تمامیله کوز اوکنه کلمکدن خالی قالماز .

الحاصل کندی اخلاقمدن امین اولدیغم قدر هیئت محترمه‌لرینك معدلتکارانه حقیقت جوانبندن دخی امین بولندیغم

جهتله وجدان ایله شرف عسکری سوزلرندن لکه‌جکی محقق اولان حکم و قراریکزی کمال أمنیت و تسلمیتله قبول ایده‌جکم درکادر .

باخصوص ابتدای انقلابده‌کی احوال موجوده‌یه نظراً اوچ سنه‌دن أول کوکلشه‌میه‌جکنی ظن ایتدیکم مشروطیت اداره‌مز حرکت اوردوسنک قهرمانلغی ایله مانع أصلینک رفع و ازاله ایدلمه‌سی سایه‌سنده آرتق قطعیاً تأسس ایتمش بولندیغی ایچون حکم معدلتلرینک مظهر استفاده‌سی اولدیغم تقدیرده غزته نشریاتندن کلیاً صرف نظر ایله اشتغالات تاریخیه و علمیه‌یه حصر أوقات ایده‌جکمی بیان ایله ختم کلام ایلرم .

۱۸ مایس سنه ۳۲۵ (میزان) صاحب ومحرری
مراد

تکرار ایدییورم که بالاده‌کی مدافعه نامه‌یی دیوان حربه ویردیکمه نادم اولدم .

* * *

أوت . (میزان) غزته‌سنده «تهییج‌کارانه» و «فساد جویانه» نشریاتده بولنمق تهمتیله بنی محکوم ایده‌بیله‌جکلرینی حوصله‌مه صیغدیره‌مامش، او مدافعه نامه‌یی بر کون أول یازوب ویرمش ایدم .

(میزان) غزته‌سی تمکین ، اعتدال ، بصیرت ، قانونلره

رعایت ، اصول مرعیه‌یه حرمت ، خلقك أسباب شكایتنی منع ایله سكونت عمومیه‌نی اعاده ، نعمت عظما اوله‌رق قزاندیغمز مدنی عالمك توجهنی محافظه .. الحاصل هر نوع یولسزلقلردن ، اطرادسزلقلردن اجتناباً مشروطیت اصول و آدابی دائره‌سنه حصر معامله ایدلمسنی ترویج ایتمك عزمنه دوشمش بر مجاهد ، كندینی و وظیفه‌سنی بیلیر بر حكومتك جالب شكرانی اوله‌جق مرتبه‌ده خیرخواه بر منقد سیاسی ایدی .

هایدی اویله اولماسون ، جداً فسادجو بولنسون . بونكله برابر قانوناً واصولاً محكوم ایدیله‌مزدی . بحث عادی احوال واصول دائره‌سنه حصراً دكل ، دیوان حربلری ده تشمیلاً بونی سویلیورز . چونكه (میزان)ك نشریاتی دیوان حربلرك تشكلندن مقدم ایدی . هیچ بر تدبیر ، ادارہنك اصولاً ماقبلنه شمولی اوله‌ماز . (میزان)ك ماقبلی ایسه قانون أساسینك متن صریحی بولنان «حریت مطبوعات» كبی قوی ، مقدس بر زره ایله مجهز و مستحكم ایدی .

دیوان حرب أعضاسی أوله بونی بیلمیه بیلیرلر ایدی . فقط مدار اتهام بولمق مقصدیله بوتون (میزان)ك مسلك و مقصدینه بو دفعه اطلاع كسب ایتدكدن وبزم مدافعه‌لریمزی دیكله دكدن صكره بونی ازكرنمه‌سی لازم ایدی .

أوت . محكومیتمزی حوصله‌مزه صیغدیره‌ماز ایدك . چونكه دین و دولت غیرتیله هجرت ایتمش ، پك چابوق یكی

محیطه قاریشمش ، اوتوز سنه‌دن برو سلامت ملك و ملت اوغرنده مجاهده‌یه عمرینی حصر ایله‌مش ، مکتبده ، غزته‌ده ، مأموریتده هپ کندی منفعتنی عمومك منافعنه وقف و فدا ایتمکدن چکنمه‌مش . وکلا مسندینك قپوسی عد اولنان بر مقامی اعتبار و حیثیتله احراز ایتمش ، او صفتله منافع مملکت ایچون اختیار ایتدیکی فداکارلق مناسبتیله حضوره جلب اولندیغی صره‌ده اوچ معتنا نظارتدن برینی ترجیحاً قبول ایله هیئت وکلایه داخل اولمق اوزره مکرراً دعوت اولنمش ایکن ، قبول ایتمه‌دکدن ماعدا ، اون برکون صوکره سائرلره هر جهتله غبطه بخش اولان مادی و معنوی حال و موقعنی ، یکانه اولان مدار معیشتنی ، اولاد و عیالنی ، عزیز وطننی ترك ایله نشریات سلامت جویانه‌یه باشلامش ، و وطنك سلامتنه مدار اوله‌جق تدابیرك اتخاذ اولنه‌جغی وعد اولنه‌رق کندیسنه بعض شرطلر درمیان اولندیغی صره‌ده ، تاریخده بیله امثالی پك نادر اولان بر فداکارلغی قبول ایله مدنی عالمك نظرنده عثمانلیلغك شرفنه فضله بر جلا ویره‌جك بر حرکت جرأت کارانه اختیارندن چکنمه‌مش ، مصرده غزته‌سنده علناً «بوندن صکره بن تاج و تختك خدمتکاری اوله‌مام ، آنجق ملت خدمتکاری اوله‌بیلیرم» دیمش وجبراً تعیین اولندیغی شورای دولت اعضالغی فردای حریتده همان ترك ایله بونی فعلاً اثبات ایله‌مش . . . اولان بر آدم حقنده «حرص جاه» ایله فساد چویرمك کبی

فضولی اسنادلرك بر هیئت حاکمه طرفندن ایجاد و اعلان اولنه‌جغنی دوشونه‌مز ایدك .

أوت ، حوصله‌مزه صیغدیره‌ماز ایدك . چونکه حرکت اوردوسی طاقی هیئتیله بالاده ایضاح اولنان فرط ارتباط و توجه استغراق کارانه جنتنه مبتلا اولمش اولسه ، یعنی وطن ، مشروطیت ، سلامت عمومیه ، قانون ، أدب اونودیلوب جمعیتك ، یالکز اتحاد و ترقی جمعیتنك غیرتیله متحرك بولنسه آنك انتقامنی آلمق . آنك تحکیمنه چالشمق ، باشقه هیچ بر شیئه باقمامق جهتنه کیتسه ... ینه صیغدیره‌ماز ایدك . چونکه او جمعیت اعتباریله دخی قدمز ، مسبوق خدمتلریمز ، کندیلرنجه بیله غبطه‌بخش موفقیتلریمز ، حاصلی مصدق تفوقمز موجود ایدی . واقعا او موجودیتمزی موهوم اسنادات ایله محو ایتمك غیرتنه دوشنلر بولندی . دیوان حرب بلکه ده عین غیرتك سرایتیله بوتون اسناداتی بر بر تعمیق ایتمکدن چکینمه‌دی . یك ده اصابت ایتمش اولدی . زیرا هیچ برینك أصلی چیقمادی . ناقص اشارتیله دفتریمزه بورج اوله‌رق قید ایتدیرمك ایسته‌دکاری او اسنادات ، هپ زائد اشارتی ایله سرمایه‌مزك تزییدینه مدار اولدی .

أوت . حوصله‌مزه صیغدیره‌ماز ایدك . چونکه ناحق یره محکوم ایدیلن بر آدمك شخصنی دوشونمه‌ملری فرض اولنسه بیله ، حریت و مشروطیت غزاسنده او آدمك وطنه فدا

ایتدیکی و مشروطیتك حلولی ایله آرتق محتاج تسلی بولندقلری مسلم اولان معصوم أولاد و عیالنی نظر انصافه آلمایه‌جق قدر بر غفلتی عثمانلیلغـه عطف ایتمکی حسیات وطن پرورانه‌مزه صیغدیره‌ماز ایدك .

بونك ایچـون بالاده‌کی مدافعه نامه‌یی ویرمك ایله خطـا ایتدیکمی تاریخه قارشی اعتراف ایدرم . . .

بلکه ده بو خطـامك سوقیله ، یاخود أمر واقعی مذکور جنتك بر نوبتی أثرینه حمل ایله مسببلری چوقدن عفو و حقمی حلال ایتدم . بونکله ده مفتخرم .

کندی أولاد و انسـاللرینك ده کندیلرینه قارشی بو بابده نه قدر انصاف کوسترمه‌لرینی بوتون اخلاصم ایله تمنی ایلرم . بو تمنیتم دخی نابمحل اولماسه کرکدر .

***

قلمه الدیغم مدافعه نامه‌نك اصلنده بالاده‌کی (« میزان » دن زیاده مخالفلری مسـئول کورمك طبیعی‌در) جمله‌سنی تعقیبـاً آتیده‌کی جمله‌لر محرر ایکن حین تابیضده طی اولنمش ایدی .

طی اولنان جمله‌لر شونلردر :

« لکن بو مهاجمات متوالیه (میزان) ك مسلك و مندرجاتندن متولد حسـیات غـیرت پرورانه آثاری دکلدر . قدیم و مسکین حسـیات و حسابات شخصیه یه مسـتند اغراضدن

عبارتدر . ذاتاً بو اغراض آثاری (میزان) ك نشرندن أول میدانه چیقمش ایدی . (میزان) ك شویله ویا بویله مسلکندن دولایی تمدیله اوغرایه‌جق نوعدن دکلدر .

وقتیله پارسده احمد رضا بك بردن شهرت و شان صاحبی اولمش ایدی . اویله بر صورتده صاحب اولمش ایدی که بلکه ایلك أول بوکا حیرت ایدن ، بونی تقدیر ایتمکدن عاجز قالانده کندیسی بولنمش ایدی . قصداً دکل ، سوق طبیعی ایله کندی نامنه بر مکتوب نشر ایتمش ایدی . او مکتوب مجاهد علی شفقتی طرفندن سلطان حمیده خطاباً یازلمش بر نصیحت نامهٔ بلیغ ایدی . احمد رضا بکی محرر عد ایتدیلر و أثرك ذکری نسبتنده کندیسنی تبجیل ایله‌دیلر .

احمد رضا بك دوز ، حوصلهٔ معنویه‌سی محدود ، مملکت اعتباریله حسیات وطنیه‌دن معرا ، ناموسلی آدم صایلمغه بك طالب ، صوك درجه‌ده خودبین بر آدمدر . مکتوبی کندیسنه او صورتده نشر ایتدیرن محدودیت اصلیه‌سی ایدی . نتایجنه قارشی سکوت ایتدیرن دخی خودبینلکی ایدی . شو ساخته منبعدن عکس ایدن شهرتی حق مشروع کبی قبول ایتدی . بوکا دوقتور ناظم بکك ده کلی دخلی اولدی .

دوقتور ناظم بك احمد رضا بکك بو شهرتنی ، بالخاصه او صره ده احمد رضا بکه استانبولدن توجیه اولنان (اتحاد وترقی

جمعیت عثمانیه‌سی) نك پارس مرخصلغنی استعمال ایتمك ممکن اوله‌جغنی کشف ایله احمد رضا بکه یاناشدی و آنك ضعیف طمارلرینی اوقشایه‌رق دومنی کلیاً النه آلدی . دوقتور ناظم بك که احمد رضا بکك معکوسی اوله‌رق پك ذکی ، قورناز ، هر نوع فناقلر اجراسنه مستعد بر سلانیکلیدر .

بونلر بو صورتله ایشلرینی اویدیروب پارسده یرلشدکلری صره‌ده بن اوروپایه کیتدم . بن اوراده ظهورم کرك احمد رضا بکك و کرك دوقتور ناظم بکك بوتون پلانلرینی آلت اوست ایتدی . چونکه احمد رضا بکك ، علی العموم معارف منتسبیندن اولدیغی ازره ، بکا حرمت مخصوصه‌سی واردی . بن بولندیغم یرده برنجیلك شویله طورسون ، مساویلك دعوا- سنده بیله بولنه‌ماز ایدی . بو ایسه یالکز پارسده‌کی مرخصلغنه دکل ، (پوزیتیویست) لرك نزدنده بیله دوقتور ناظم بکك القاآتی ایله کسب ایتدیکی موقع مخصوصنه‌ده خلل کتیره‌جك ایدی . کویا کندیسی ؛ احمد رضا بك کنج تورکلرك رئیس عمو- میسی بولندیغنی ، بونکله برابر غیور (پوزیتیویست) سالکی اولدیغنی ، یارین ریاست اموره کچه‌جك اولان کنج تورکیه‌نك دخی (پوزیتیویست) لکی شرقده تعمیم ایده‌جکلرینی موسیو (لافیت) ه بیان ایدرك اورته‌لرینه صوقولمغه موفق اولمشیدی.

بن وجودمله بونلر برهوا اولیور ایدی . خصومت بوندن باشلادی . بو خصومت بر طاقم صفحه‌لردن کچه‌رك عاقبت

رسماً و علناً احمد رضا بك ايله ناظم بكك جمعيتدن طردلری
ايله برابر عثمانليلغك ده ، مسلمانلغك ده بر بحيلری اولدقلری
اعلان اولنملرینی منتج اولدی . بو دخی پارسده بنم رياست
ايتديكم صره‌به راست كلمش ايدی .

« مجاهدهٔ مليه » عنوانلی أثرمده تفصيل اولنان بو حاللردن
دولايی هر ايكيسنك بكا خصومت شديدهلری واردی . بونكی
فعليات ايله ، معتبر ذواتك شهادتلری ايله ، كنديی آثار
منتشرهلرتی ايله اثبات ايتمك قولايدر .

آرناؤدلغك غليانی و اوردونك مردانه . بونكله برابر
سركشانه سيلكنمه‌سی اوزرينه انقلاب مبجلمز حصوله كلدی .
عقيده اوانقلابی بغير حق بنمسه‌مك اوزره ممالكك هرطرفنده
بر آلاجه آلايی پيدا اولدی . بو آلاجه آلايی دخی تصلسه
ازميرده و سلانيكده قهرمان زمان كسلمش اولان دوقتور ناظم
بكك أمر و اشارتيله حركت ايتمكه باشلادی .

ايشته آمر كل اولان دوقتور ناظم بك احمد رضا بك ايله
بالمخابره اسماعيل كمال ، صباح الدين بكلر ايله برابر سائر بعض
مجاهدين معروفه‌نك جمعيتك ، مجالس ملتك ، مناصب دولتك
خارجنده طوتمغه قرار ويرديلر . خصومتك بويوكی ايسه اصل
بزه متوجه اوله‌جق ايدی . آثاری‌ده همان كورولدی . « جمعيته
اهانت » مدن ؛ « سلطان حميده ويريان ايسته » لردن ، « بنم

یوزمدن نفی ایدیلن مکتبلیلر » دن باحث نصیحتلر یازماق رادهلرینه وارلدی .

بونلرك (میزان) نشرندن اول واقع اولدیغنی اثبات ایتمکه هر وقت حاضرم شو احوالك هیئت مجموعه‌سنی نظر دقته آلەرق . . . »

***

مسوده ده اولان او جمله‌لری اثنای تبییضده طی ایتدم .
سببنی صوران ذکی بکه ، دیکر رفقای موقوفه‌نك ایشتدکلری صورتده ویردیکم جوابم شو ایدی :

بن — پك مهم سببلردن دولایی بونی یاپیورم . بری – نجه پك مهم اولدیغی حالده ، سزجه موجب حیرت و سوزیمه اینانمامق صورتیله ، وسیلهٔ تجاوز اوله بیلیر . چونکه بو عنعناته دیوان حربك وقوفی بنم ایچون تبریهٔ ذمته زمین اولور . بن ایسه دوغریسی پکده تبریهٔ ذمت ایدەرك چیقمق ایسته‌میورم . آغیر صورتده محکوم ایده‌مزلر چونکه مسخرەلق اولور . خفیف صورتده محکوماً بورادن چیقمغی بنم ایچون ، بالخاصه وطن ایچون مرجح کوریورم .

ذکی بك — بونلر صاچمه سوزلردر . جدی اولەرق نه بن نه ده کیمسه بونی قبول ایده‌مز . وطنه ده بویله خدمت اولماز . چوجوقلرینه قارشی ایسه اهانت اولور .

بن — تأمین ایدرم که پك جدی سویله‌یورم . هیئت مجموعه‌سی

اعتباریله حرکت اوردوسی، امراسی، دیوان حرب هیئتلری پك عالی حسیات ایله متحرك اوله بیلیرلر، حرکتلرنده پك خالص اولدقلرینیده تسلیم ایدرم. لکن انقلابی بتمەمش، جهل و آچ کوزلیلك اعتباریله بیلدیز جهەسندن دها مهلك و مضر برجهە شکلنه کیرمش اولان برقومیتەنك الندە جملەسنك کور آلت مقامندە استعمال اولندیغنی مع التأسف کوریورم، تسلیم ایتمکه مجبور اولیورم. تبرئۀ ذمت ایله بن چیقارسەم، بنی بیلنلرك چوقلغی حسبیله، بو هیئت مسئولیەنك جدیتنه، خلوص نیتنه وطن دوشونجەسیله استانبوله کلوب آنجق او دوشونجه ایله ایش کوردکلرینه برچوق أرباب فکر و اذعانجه قناعتلر حاصل اوله بیلیر. حال بوکه بنم محکومیتم بکا فضله برشرف ویرەجکندن باشقه متفکرلرك برآن اول کوزلرینی آچملرینه مستقلاً سبب اولور. آنلرك کوزلرینی برآن اول آچملری یوزندن وطن عزیزك بو تورەدیلردن قورتولمەسی پك مهم ومستعجل اموردندر.

دیکر طرفدن بیت باشی .... بکك مناستردن کتیردیکی خبرلر میداندەدر. نصل ابتداسنی و صوکره بنم برینەسنی قتل ایتدیرمکه قرار ویردکلری، رمضان موقوفیتم ایله حدود خارجنه چیقارلمقلغمه اصرار ایتدکلری میداندەدر. بکا قارشی توجیه ایدەجك یوزه مالك اولەمیان احمد رضالر و ناظملر بنی اورتەدە و باخصوص مجالس ملتدە کورمك ایستەمیورلر. حسن فهمینك قتلندەکی لاابالیلکلریدە میداندەدر.

تبریهٔ ذمت ایله چیقارسه‌م عینی صورتله نی یوق ایتمکه قالقشمیه‌جقلرینی کیم تأمین ایدر. بوکونکی حالم ایسه آنلرجه دونکندن دها مهلکدر. چونکه دون حقمده نه افترالر سرد ایتسه‌لر یوتدیره بیلیرلر ایدی. حال بوکه دیوان حربك تحقیقاتی، بالخاصه اوراده کوستردیکم طور و حرکتلرم اوردو ارکانجه حقمده‌کی حسیاتك کلیاً تبدلنه سبب اولمشدر. دون اوردو هیئتنك بوتون نفرت و خصومتنه هدف اولمش اولان مراد بوکون بر خیلیسنك نظرنده اسکیسندن دها پارلاق بر مجاهد، بر فداکار ملت شکلنی آلمش اولیور......

جلدك صوکی

بيان معذرت

كتابك أثناى طبعنده أثر سهو اوله‌رق بعض خطالر وقوعبولمش و اقتضا ايدن تصحيحلرينى ايكنجى طبعه براقمش ايسه‌كده الك مهم كورديكمز ايكى نقطه‌يى شمديلك ارائه ايده‌رك قارئين كرامك بزى معذور كورمه‌لرينى تمنى ايدرز :

برى : ص ١١٧ سطر ١٥

بن — ناظم بك سؤالم سزه‌در . جواب ويريكز ؟

« ناظم بك — بنم دخى شبهه‌م يوقدر . هم ده سز بونى فعلاً و مكرراً اثبات ايتديكز » صورتنده اوله‌جقدر .

ديكرى :

ص ٢٥٩ سطر (٨) دن اعتباراً تام سكز سطر ماكينه‌يه دوشمش بر دمير پارچه‌سندن ازيلمش اولان يردركه نسخه‌لرك تام نصفى بو صورتله چيقمش اولديغندن عيناً درج ايدييورز .

(«وحدتى أفندى أتكاريكزدن اوپيور . نه‌ياپه‌جغمى شاشيردم بكا لطفاً عقل اوكرتسون . نه خط حركت اتخاذ ايتمك لازم كله‌جكنى سويله‌سون ديه يالوارييور » ديدى .

« درويش وحدتى بدلاسى ارته‌لغى آلت اوست ايتديكى

-صره‌ده نرده ایدی؟ کیمدن عقل ایستەیوردی، او وقت
-کیمدن خط حرکت ایستەدیسه شمدی ده آنلره مراجعت
ایتسون» دیدم. بونی پك سرت اوله‌رق سویله‌دم. فضله
برشی سویله‌مکسزین قالقوب کیتمك ایسته‌دم. عجز واسترحامی»)
-دن عبارتدر.

فهرست

